ӘЛИФБА

ӘЛИФБА

«МӘГАРИФ» НӘШРИЯТЫ

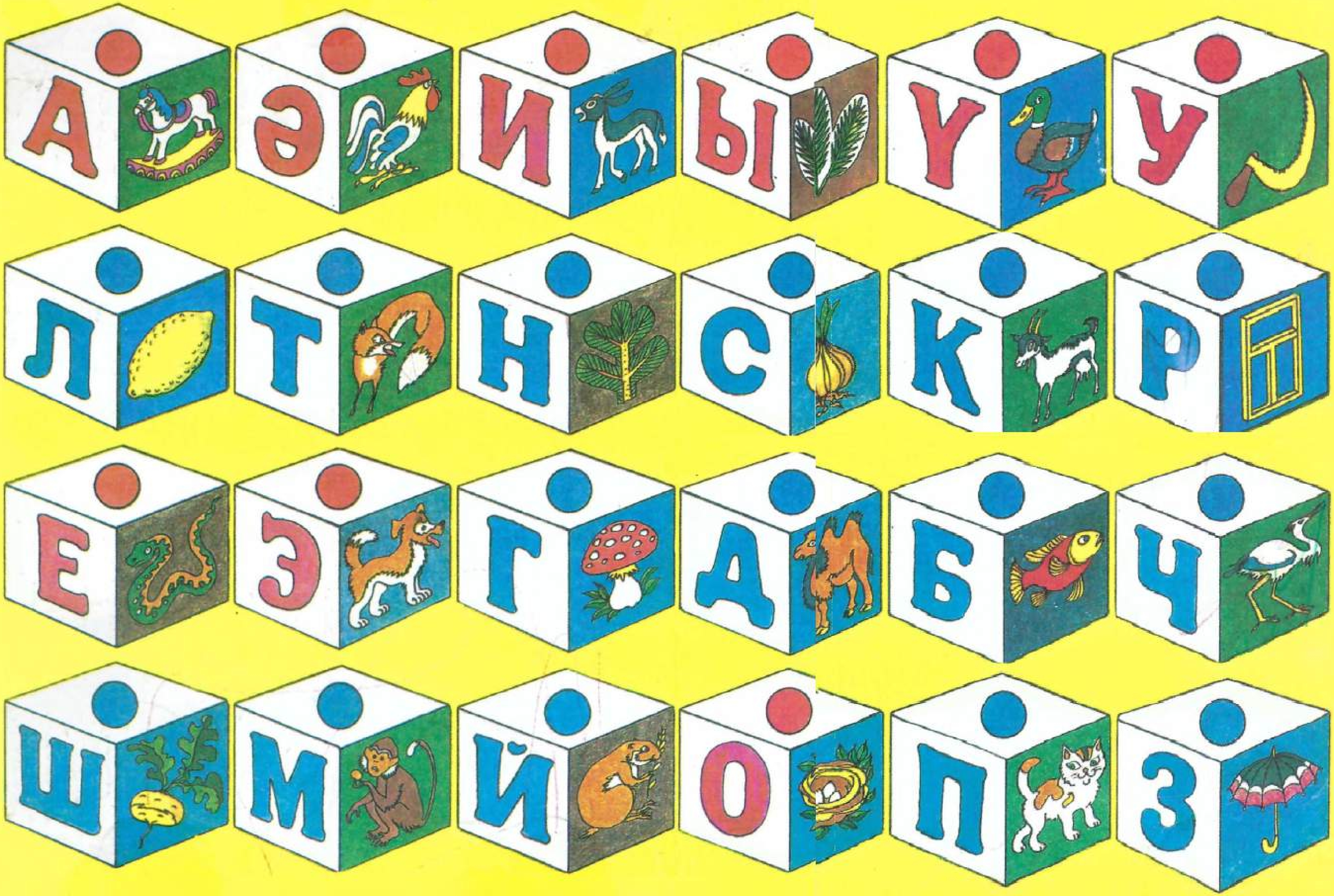
А
Ә
И
Ы
Ү
У
Л
Т
Н
С
К
Р
Е
Э
Г
Д
Б
Ч
Ш
М
Й
О
П
З

Р. Г. Вәлитова, С. Г. Вагыйзов

ӘЛИФБА

ДҮРТЬЕЛЛЫК БАШЛАНГЫЧ ТАТАР МӘКТӘБЕНЕҢ
1 нче СЫЙНЫФЫ ӨЧЕН ДӘРЕСЛЕК

Татарстан Республикасы Мәгариф министрлыгы
тарафыннан расланган

КАЗАН
«МӘГАРИФ» НӘШРИЯТЫ
2004

УДК 373.167.1 : 811.512.145*01
ББК 84:81.2Тат-9
В97

Рәссамы
Тавил Хаҗиәхмәт

Охраняется Законом РФ «Об авторском праве и смежных правах». Воспроизведение всей книги или её части на любых видах носителей запрещается без письменного разрешения издательства.

Вәлитова Р. Г.
В97 Әлифба: Дүртьеллык башл. татар мәкт. 1 нче с-фы өчен д-лек / Р. Г. Вәлитова, С. Г. Вагыйзов.— Казан: Мәгариф, 2004.— 119 б.: рәс. б-н.
ISBN 5-7761-0661-3

ISBN 5-7761-0661-3

© Татарстан китап нәшрияты, 1986
© «Мәгариф» нәшрияты, 1995, үзгәрешләр белән
© «Мәгариф» нәшрияты, 2004, үзгәрешләр белән

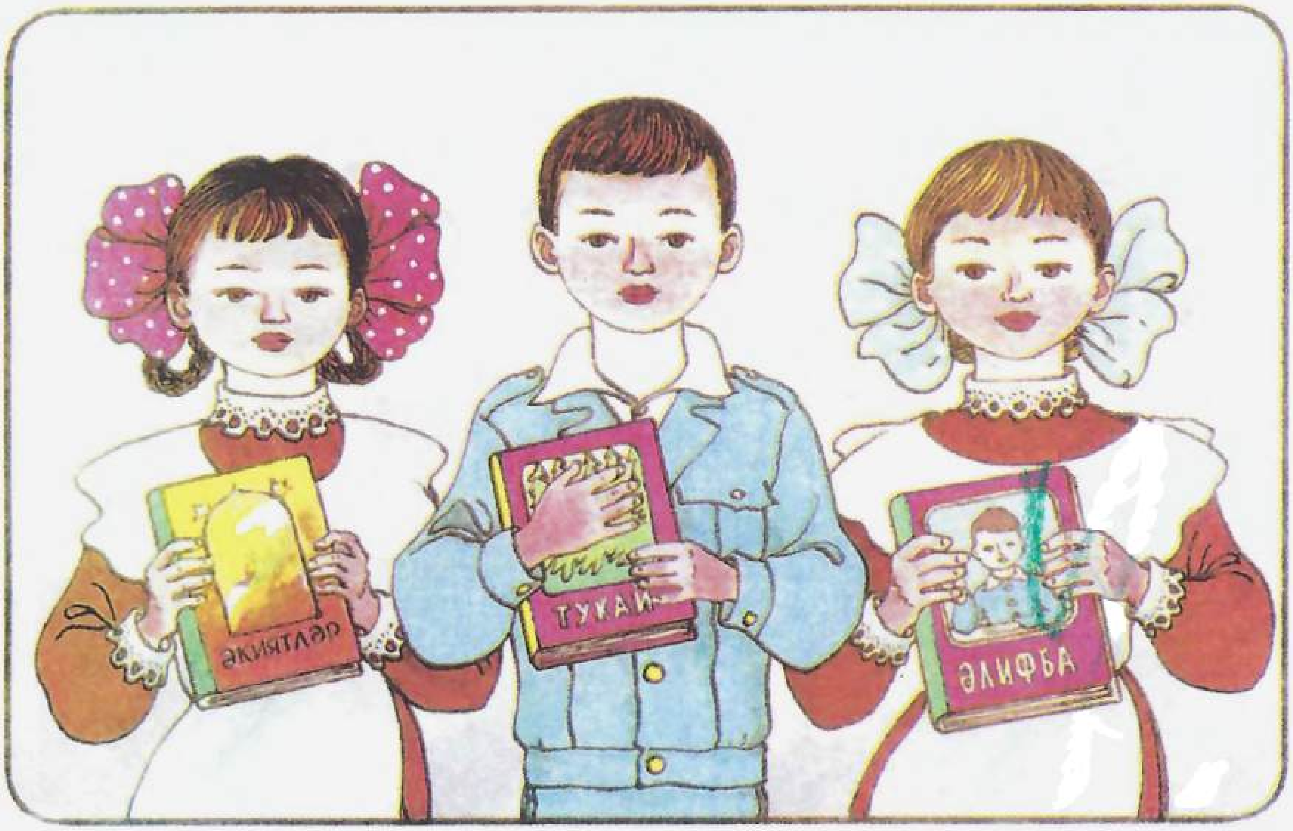
ӘКИЯТЛӘР
ТУКАЙ
ӘЛИФБА

Туган тел.

И туган тел, и матур тел,
Әткәм-әнкәмнең теле!
Дөньяда күп нәрсә белдем
Син туган тел аркылы.

Габдулла Тукай.

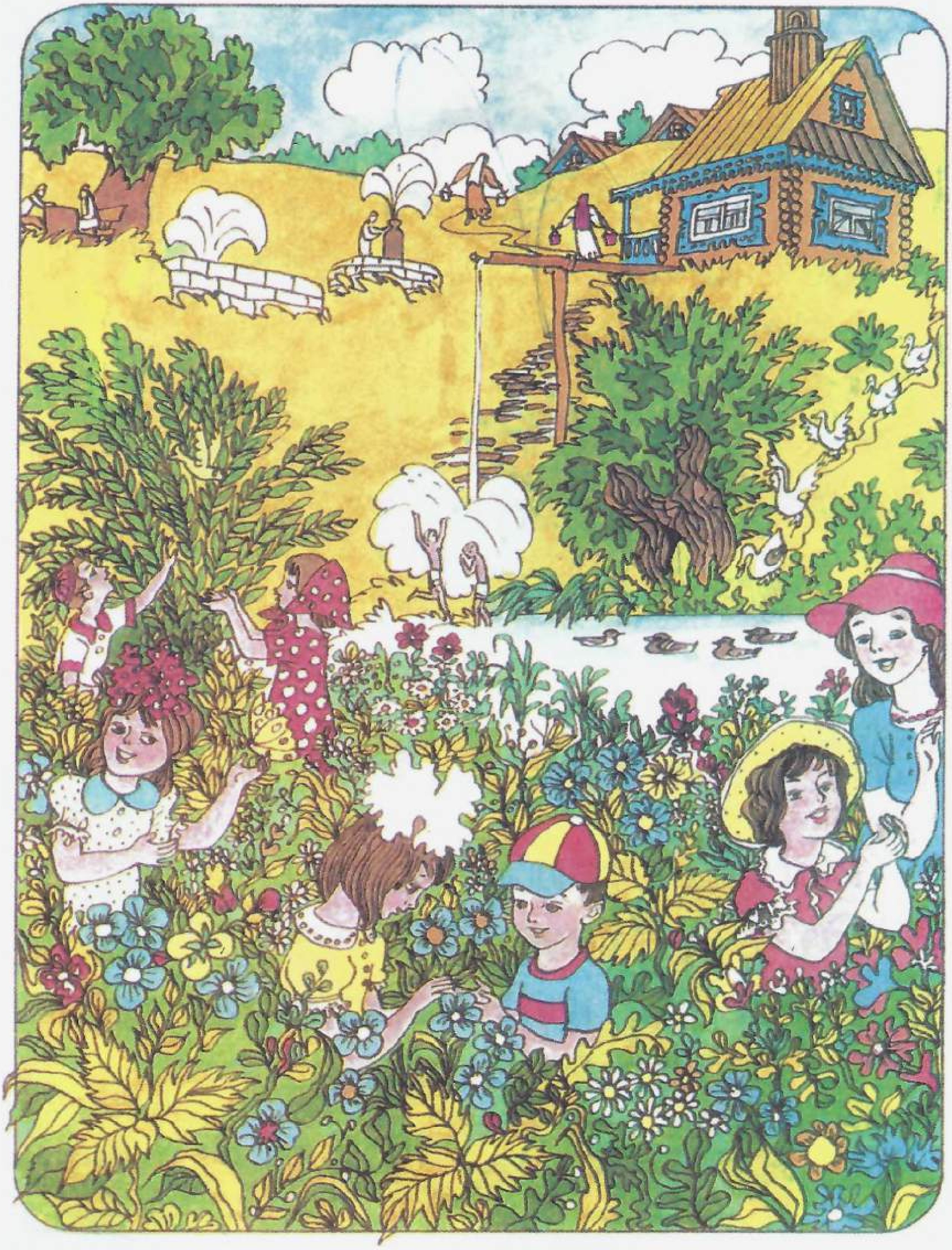

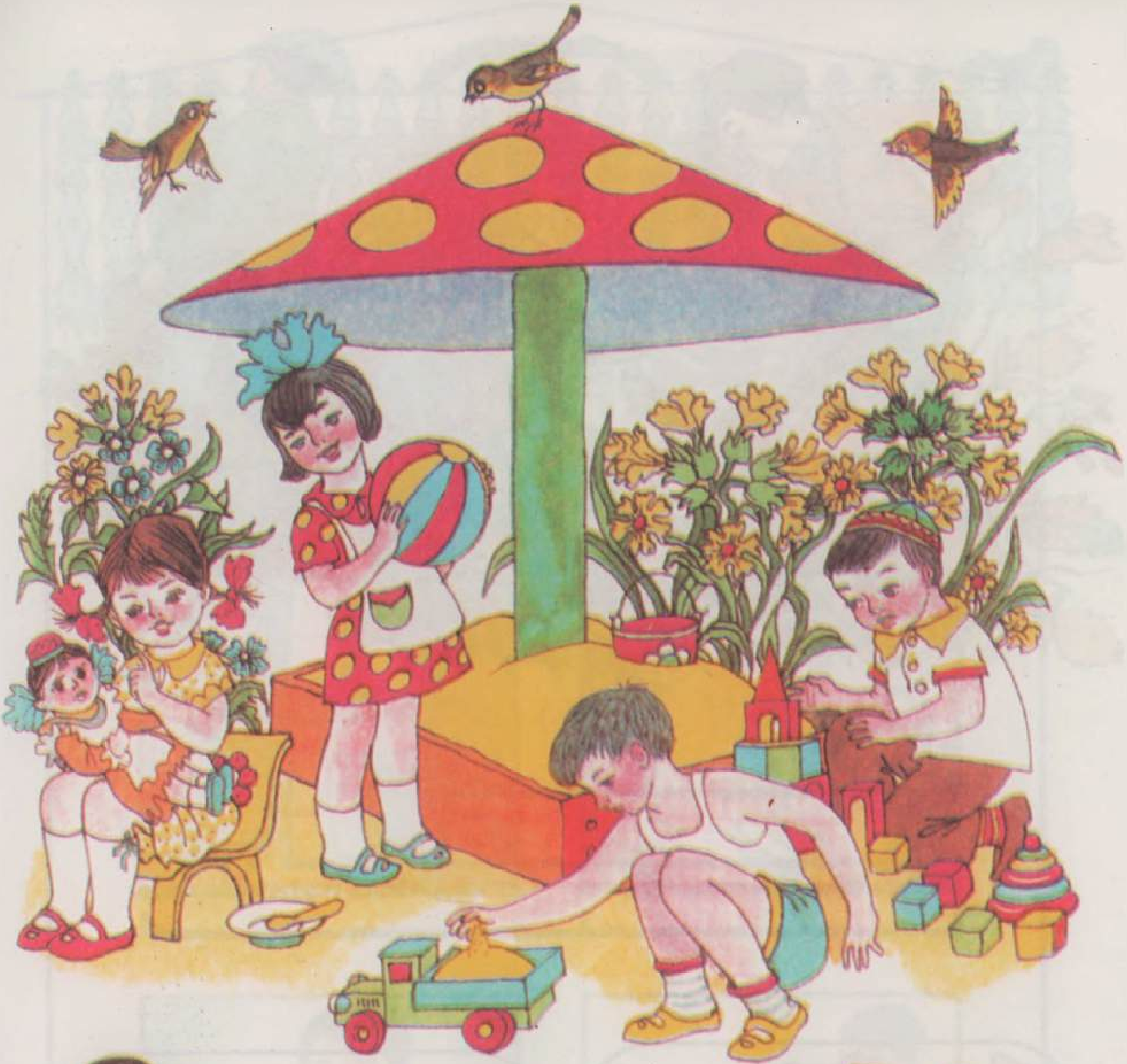

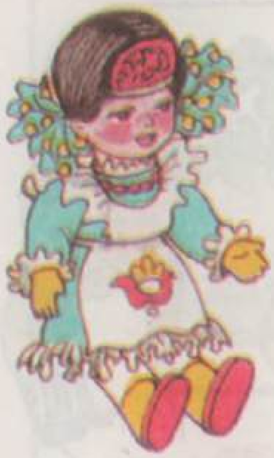

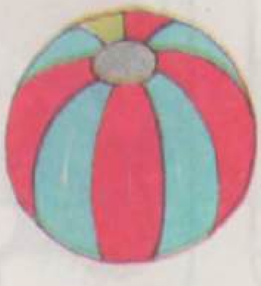

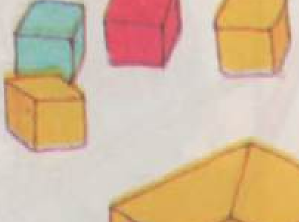

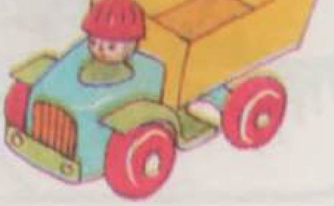

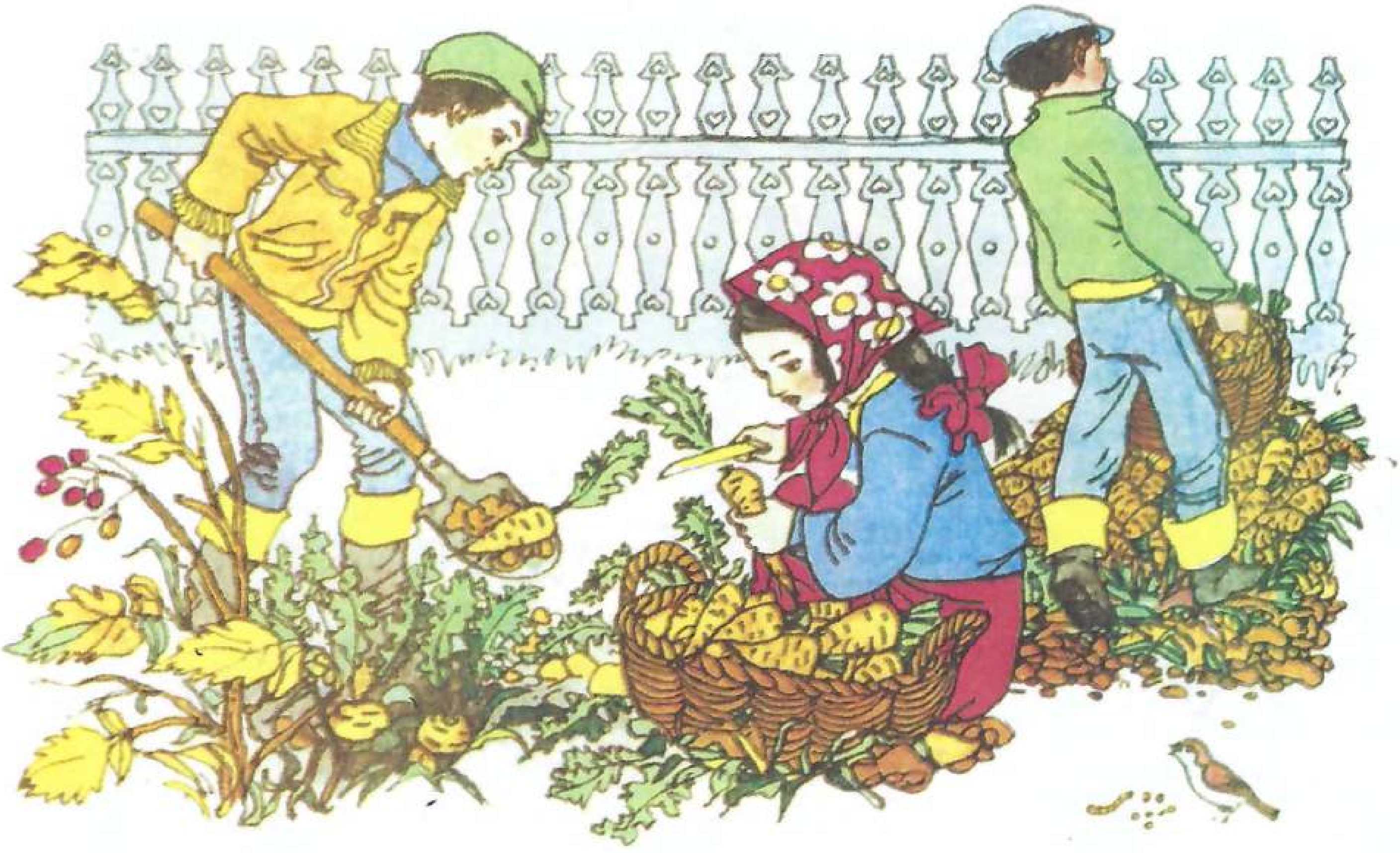

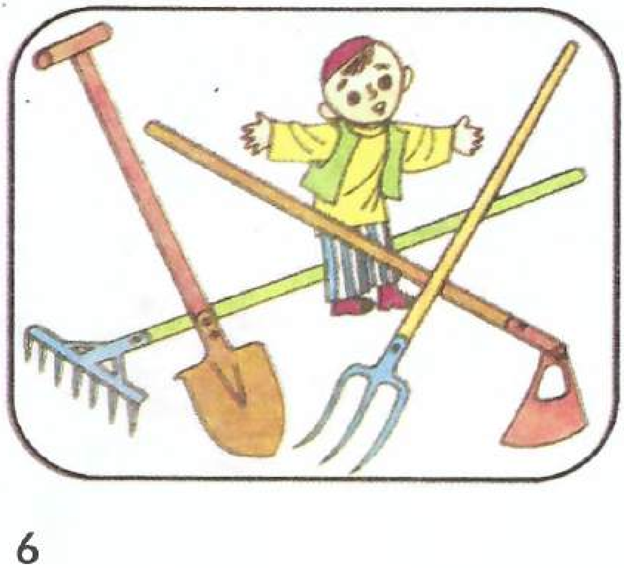

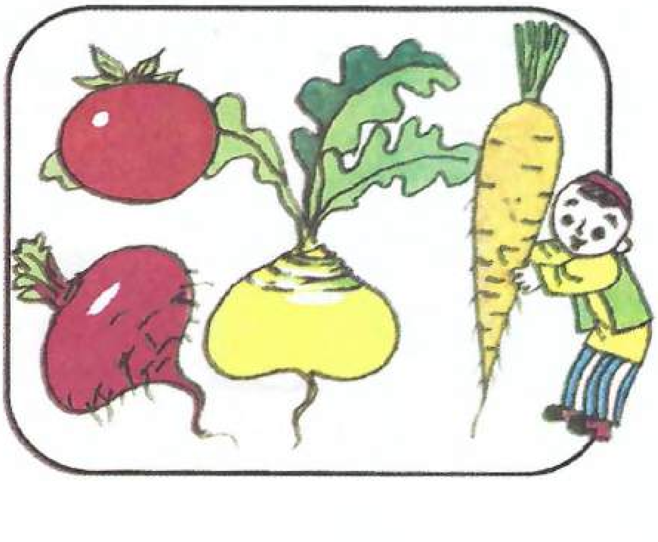

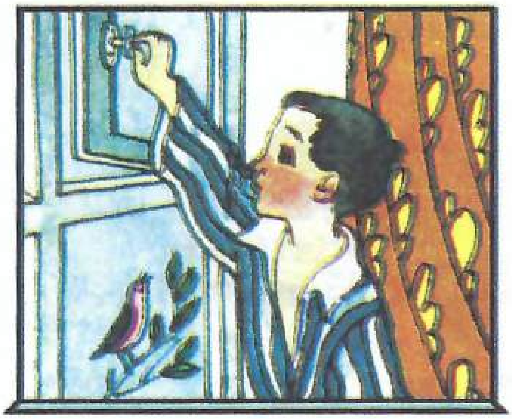

____________________.

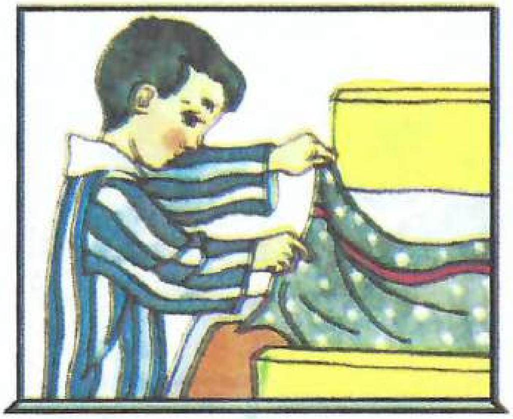

____________________.

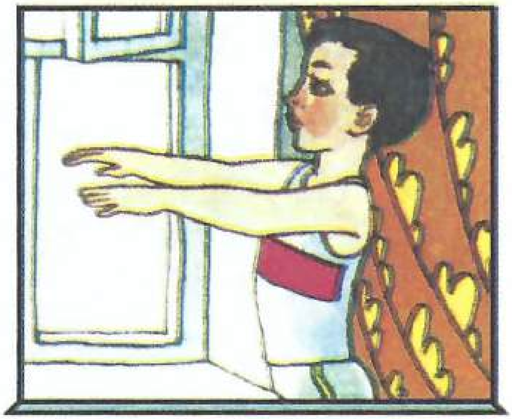

____________________.

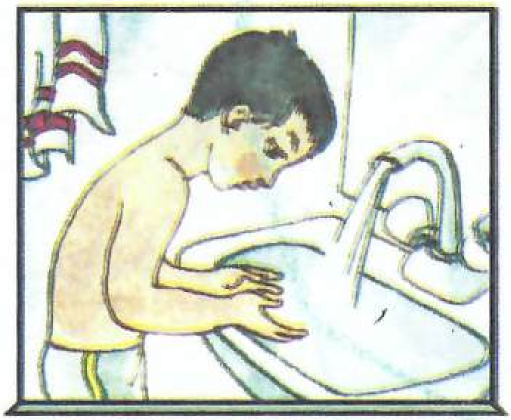

____________________.

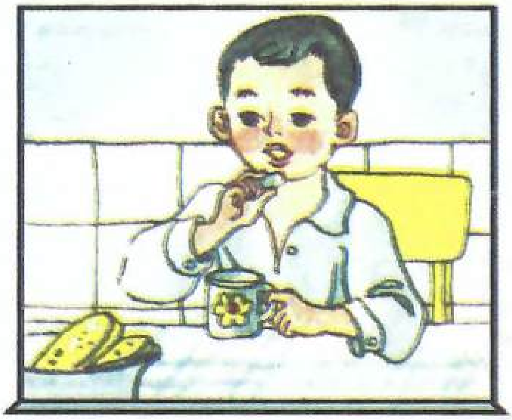

____________________.

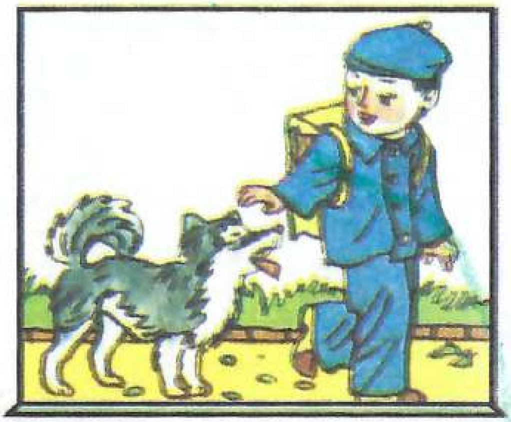

____________________.

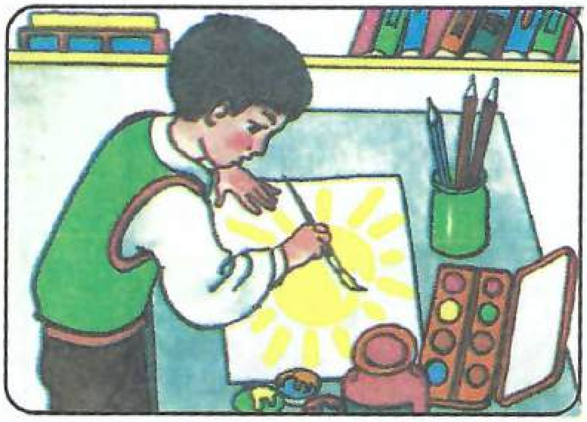

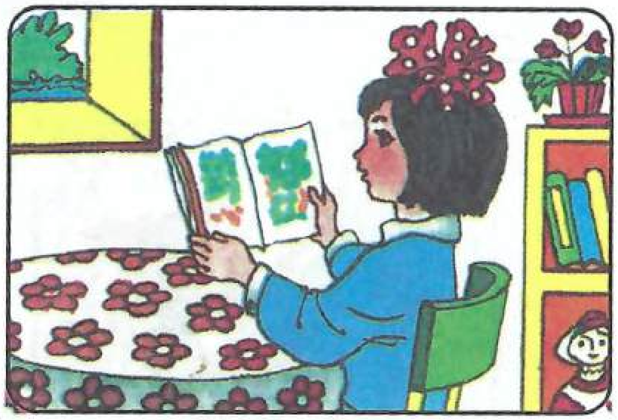

└─── ─── ───.

└─── ─── ───.

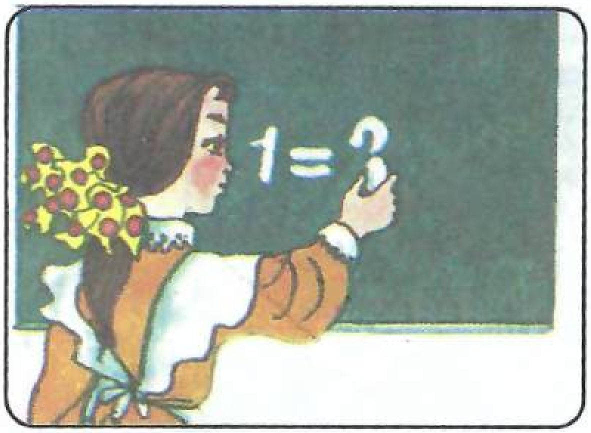
1=3

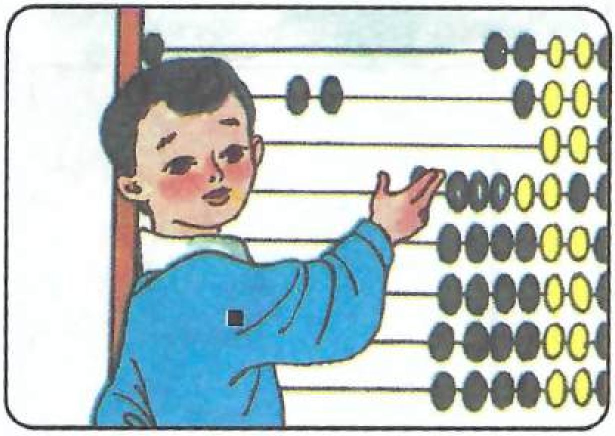

└─── ───.

└─── ─── ───.

└─── ───.

└─── ─── ───.

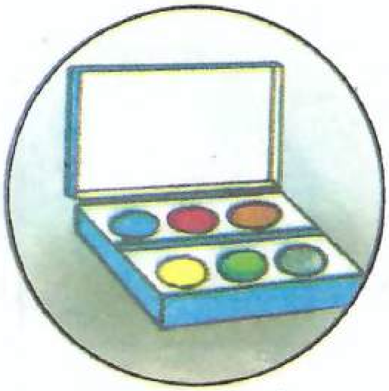

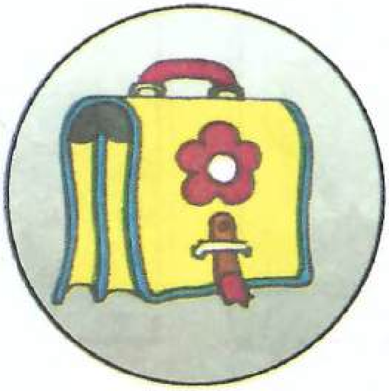

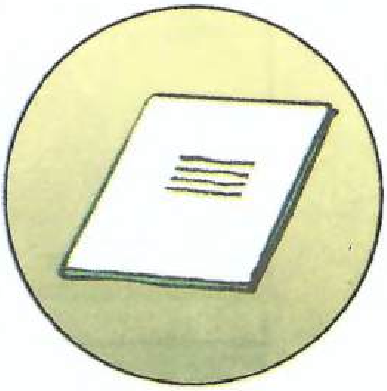

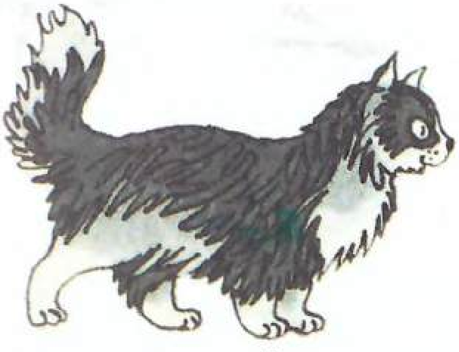

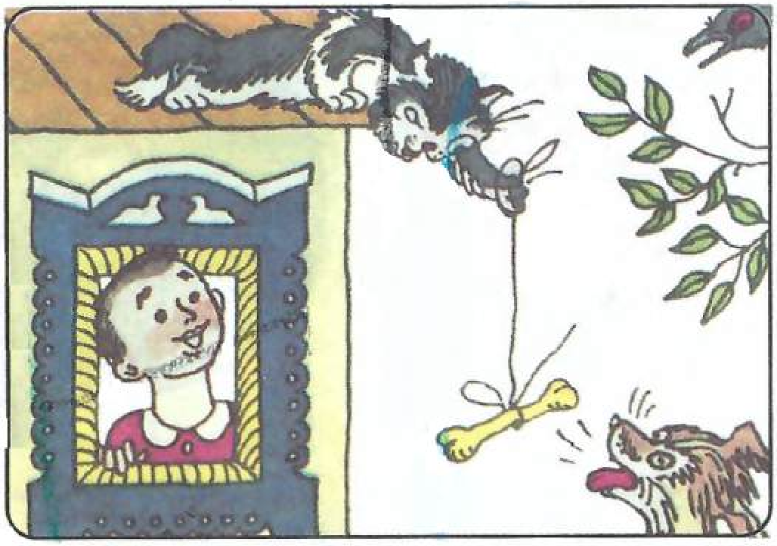

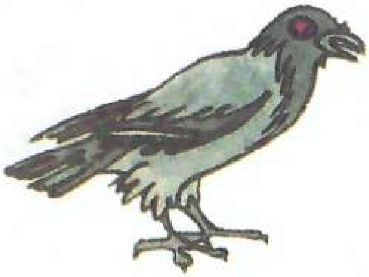

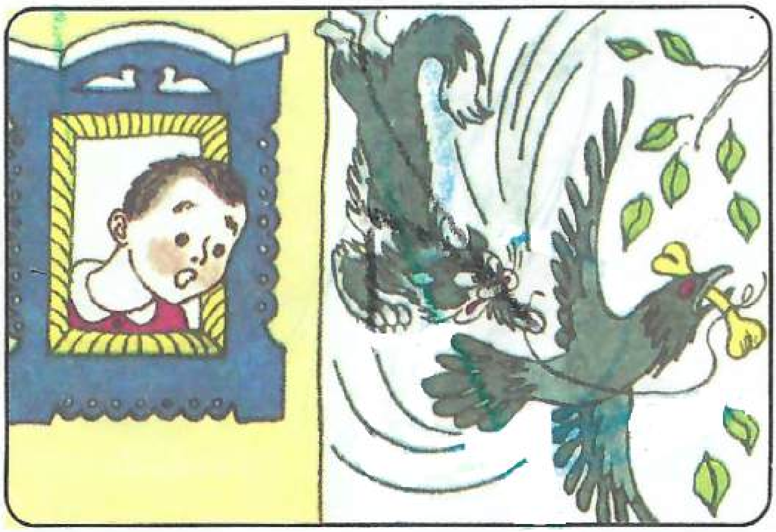

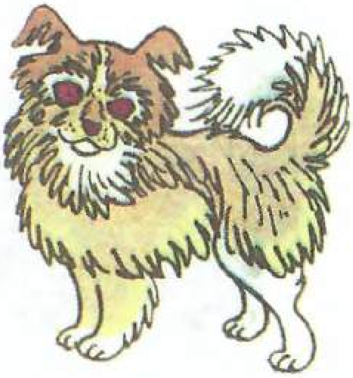

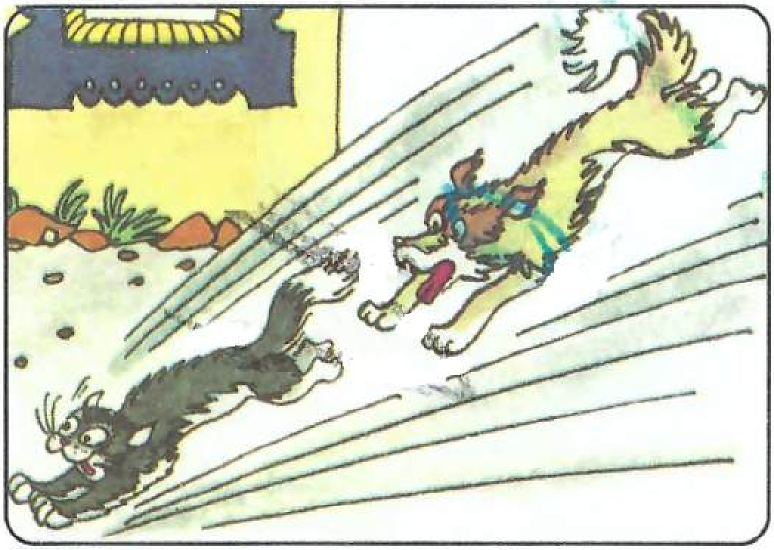

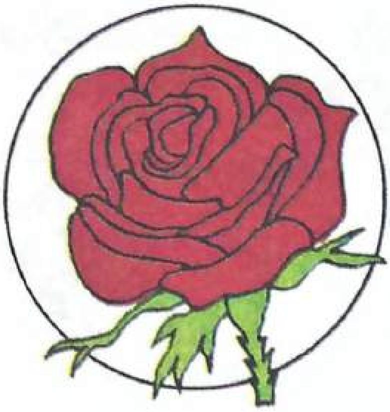

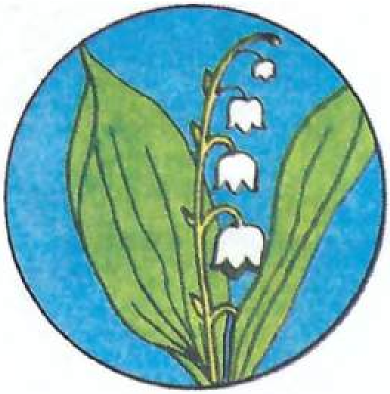

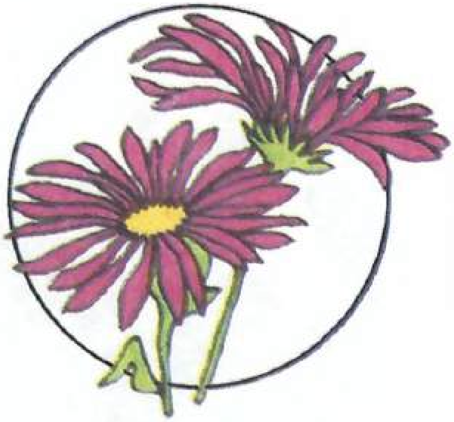

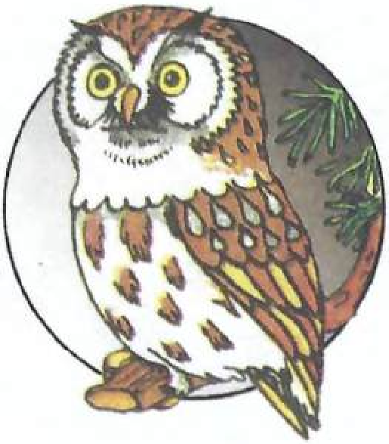

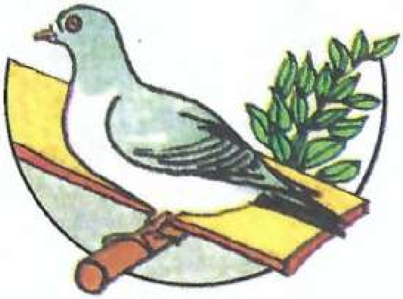

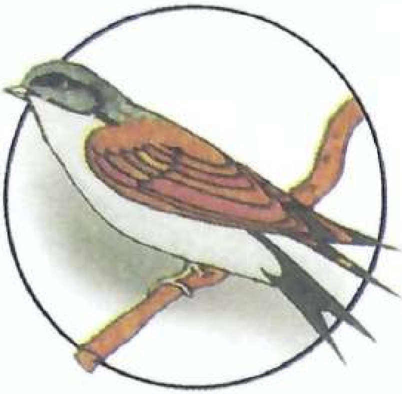

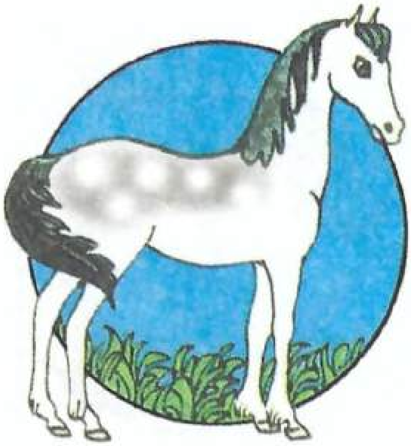

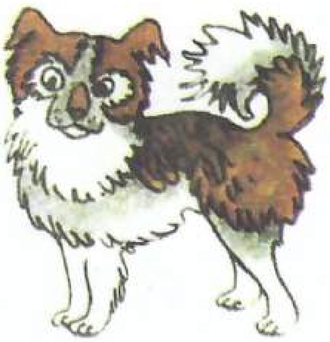

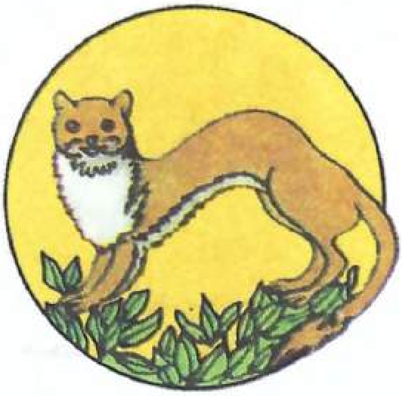

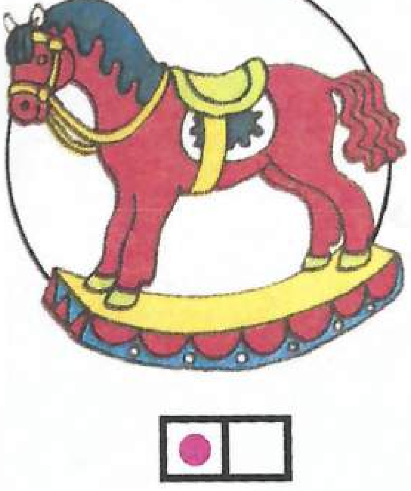

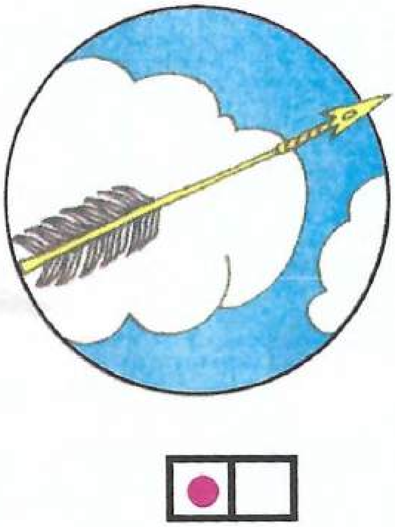

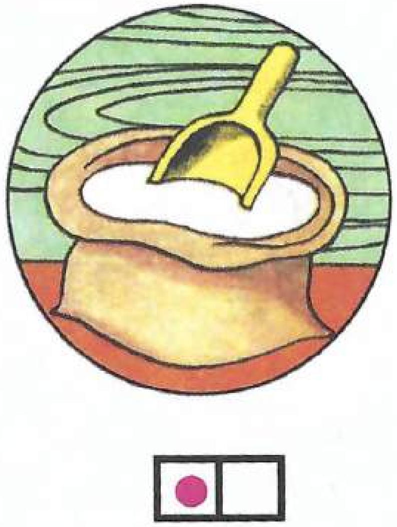

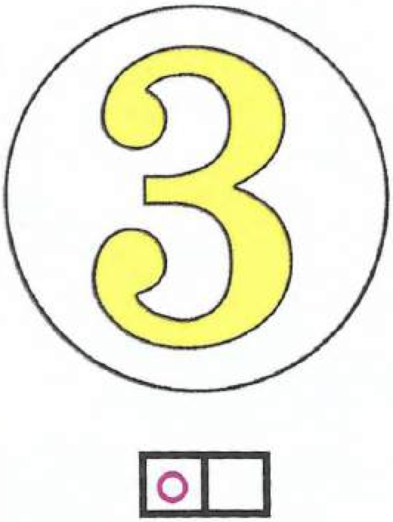

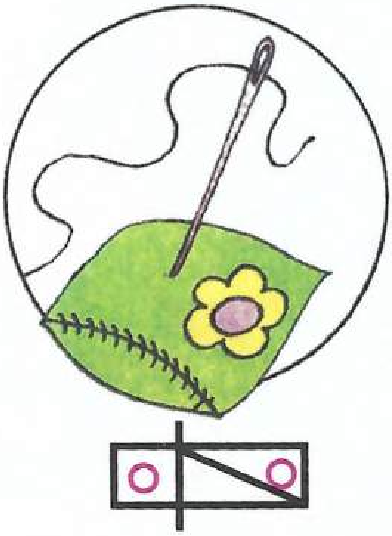

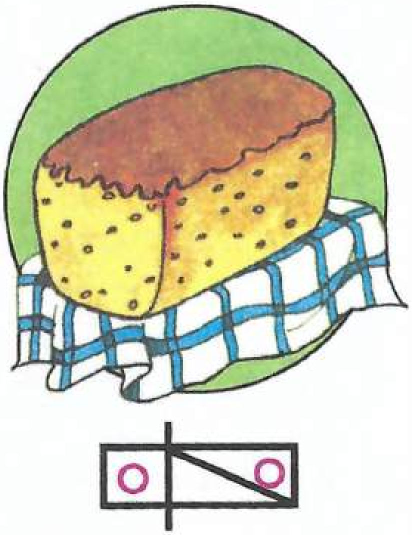

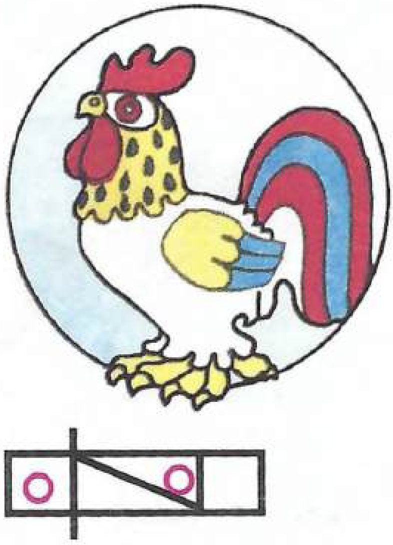

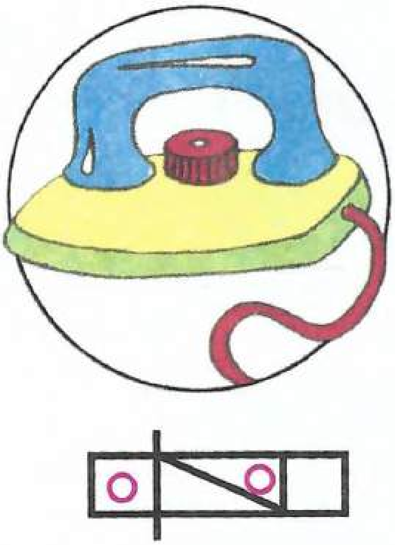

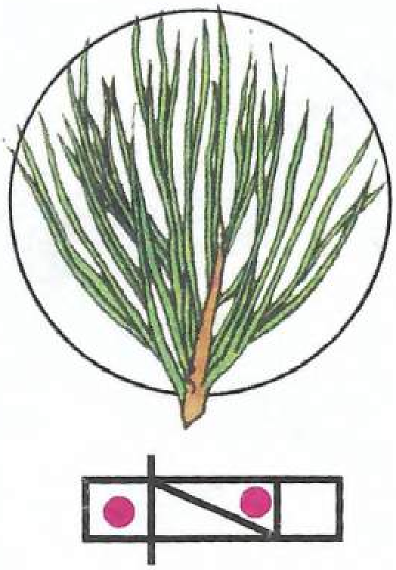

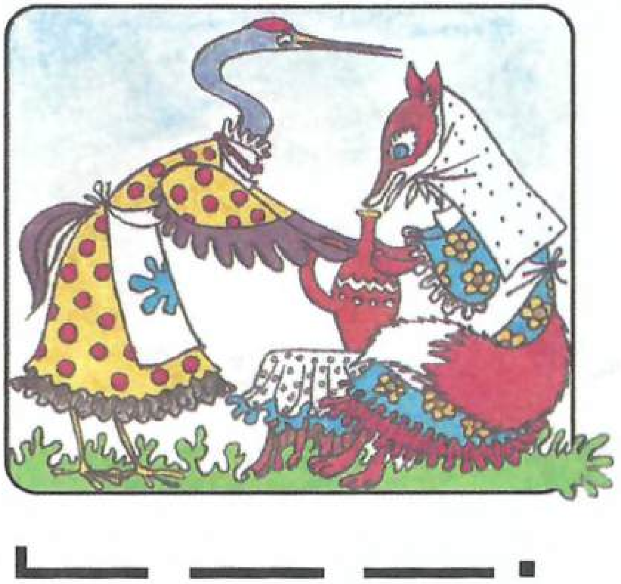

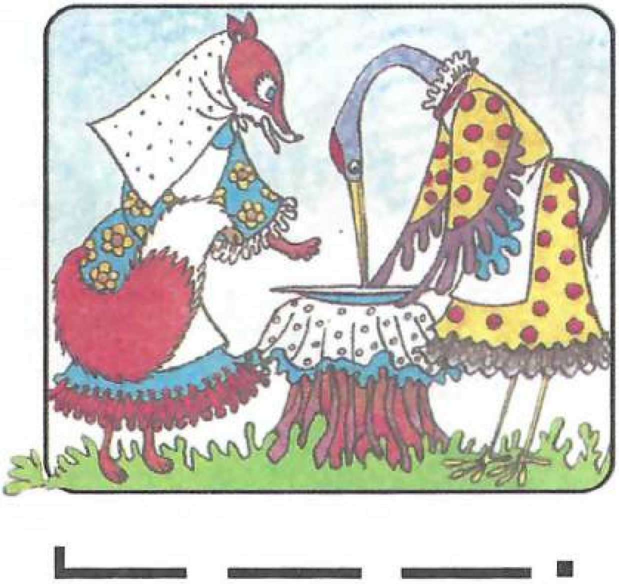

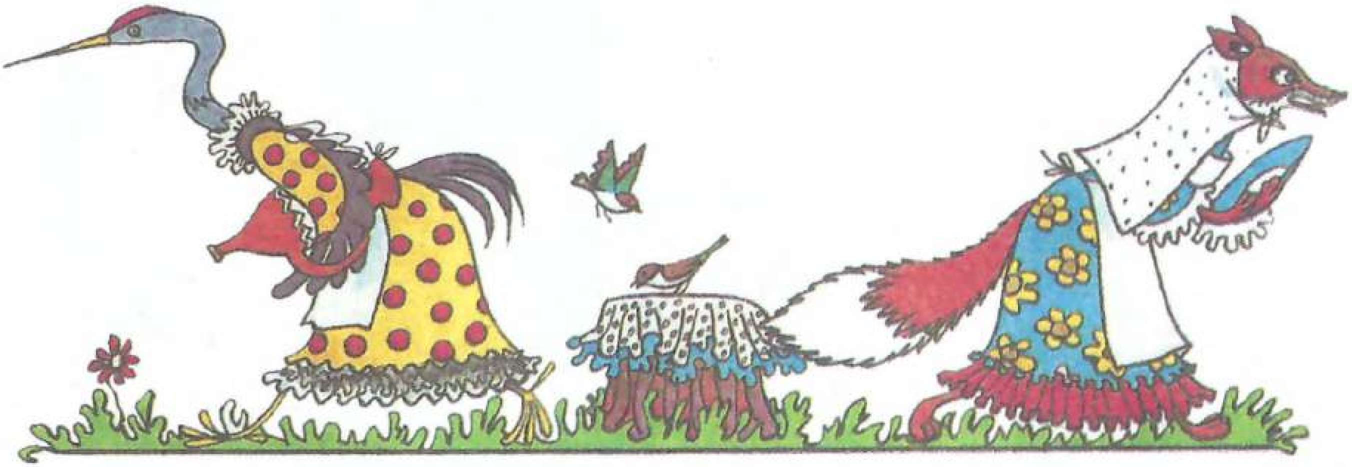

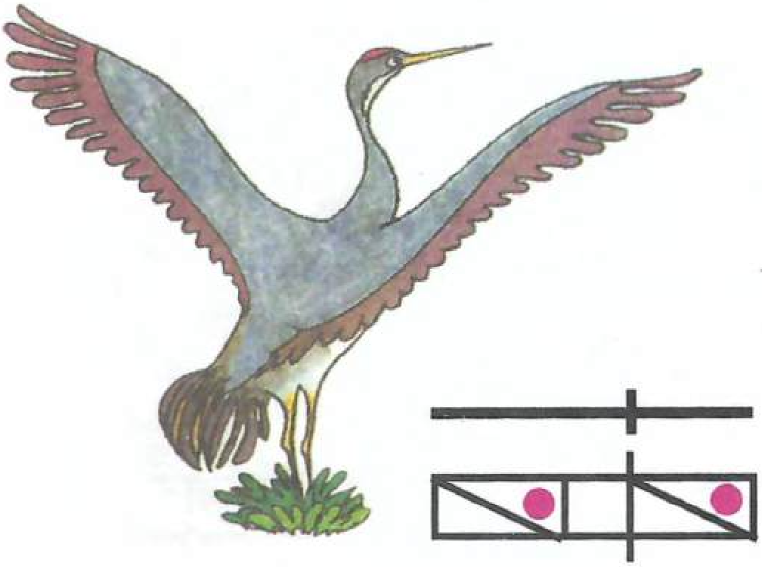

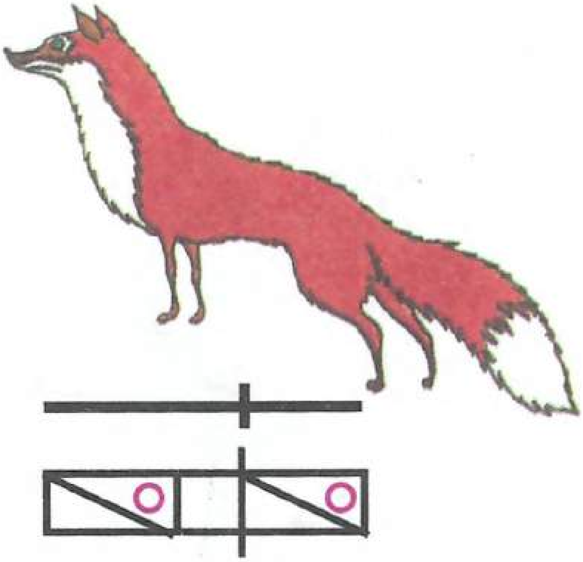

Аа

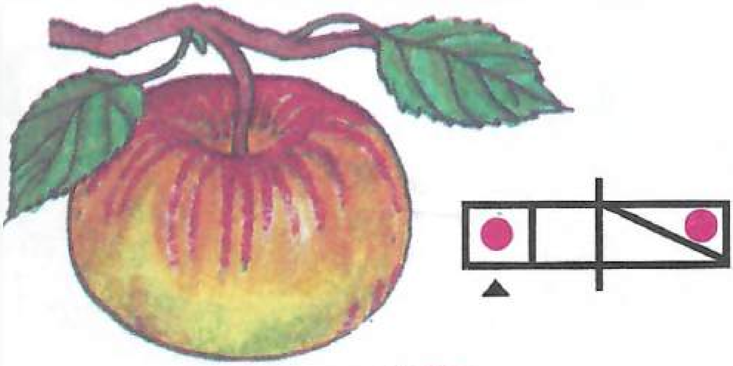

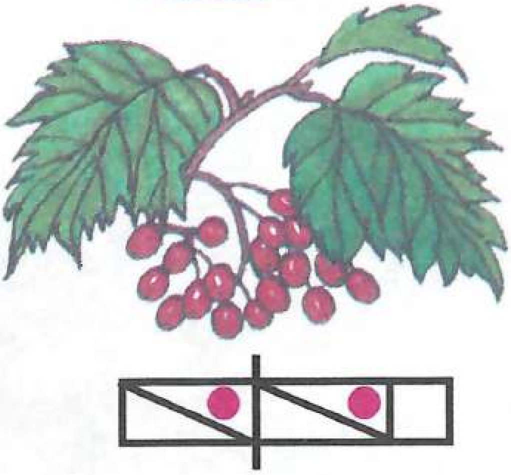

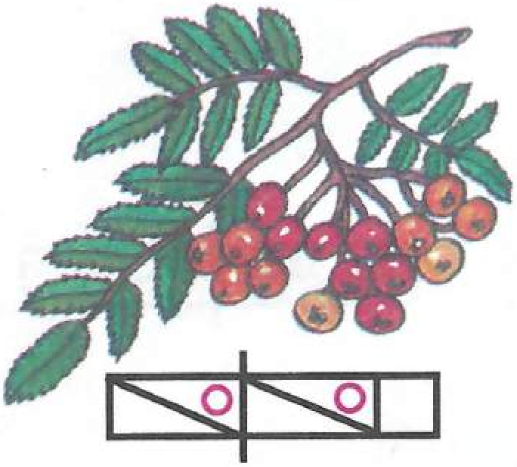

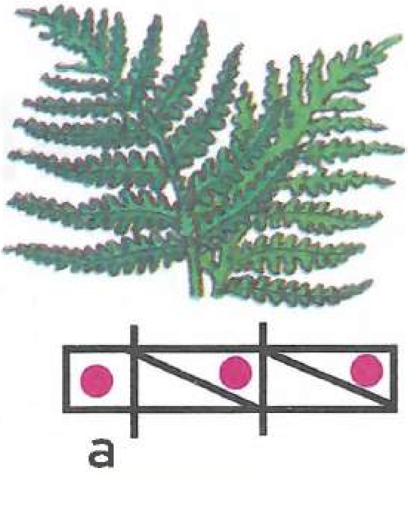

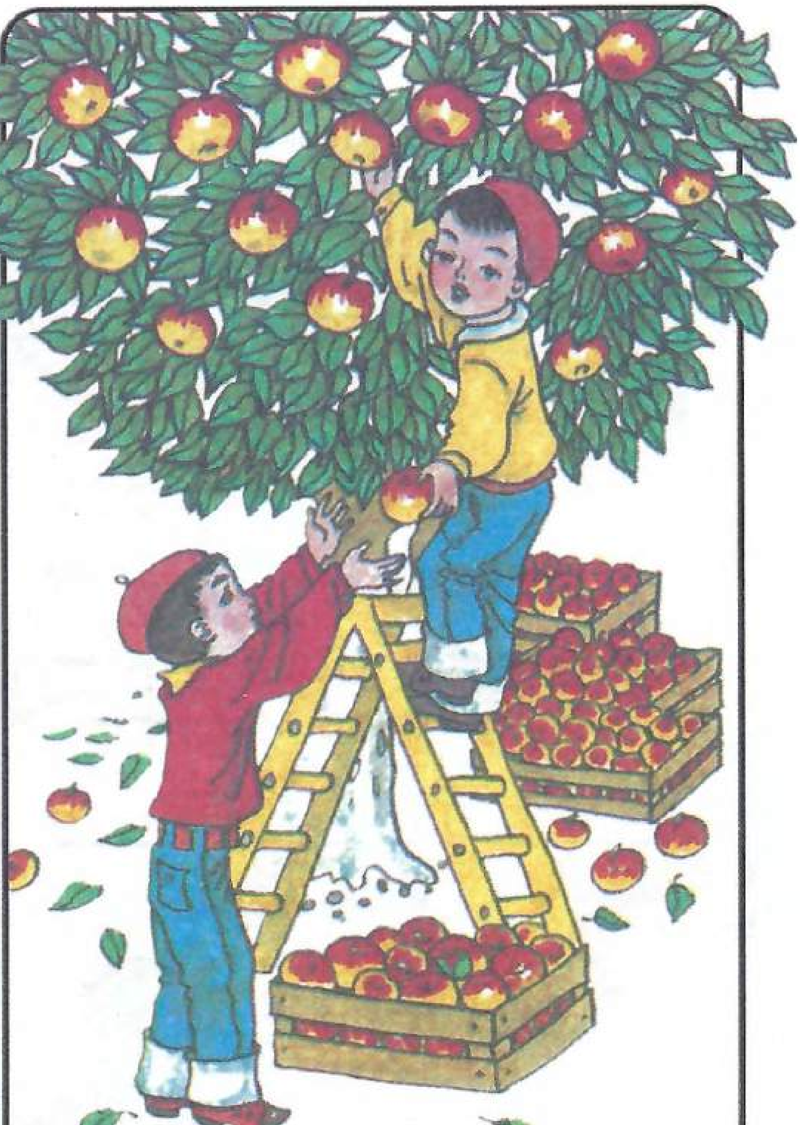

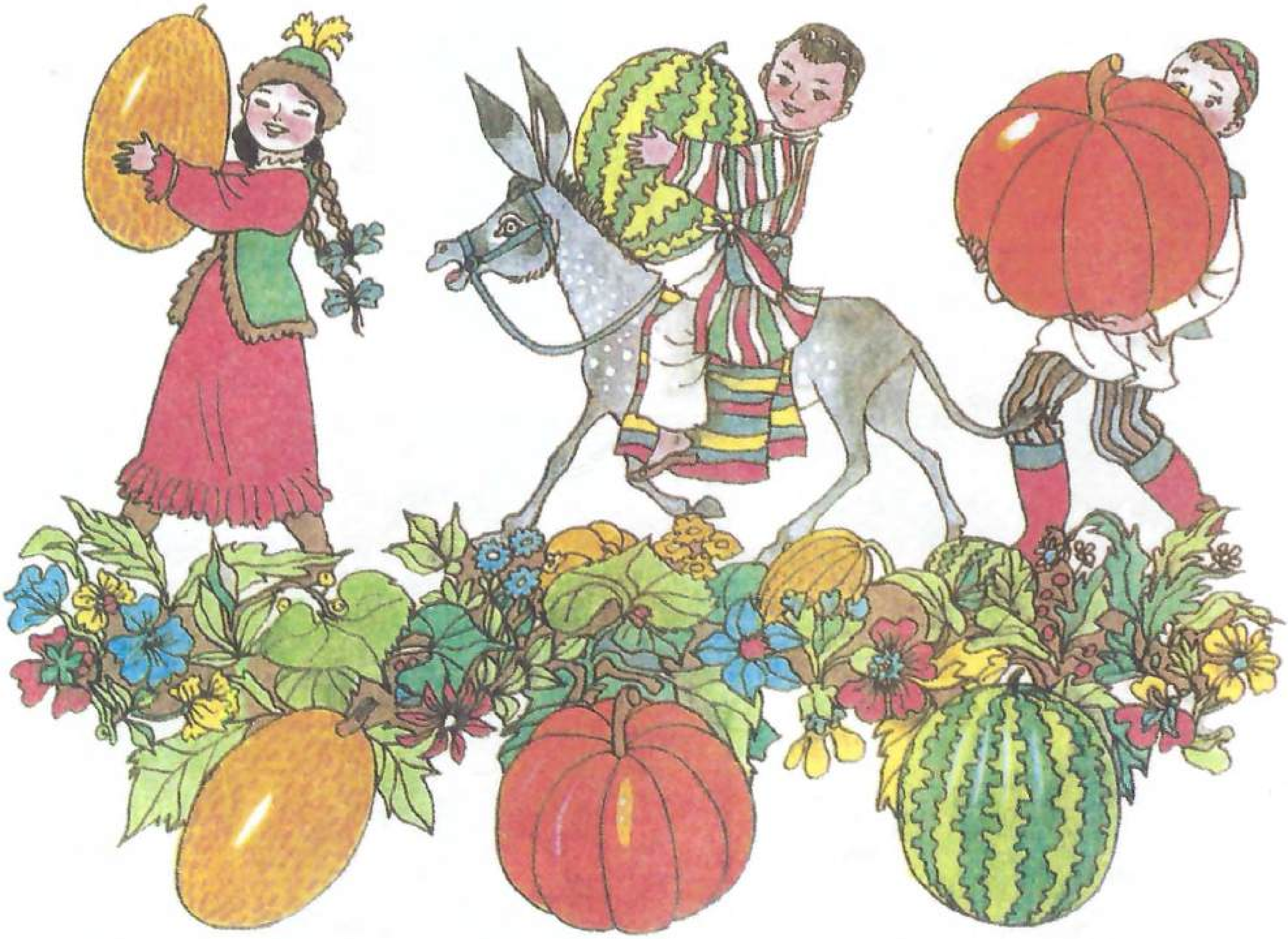

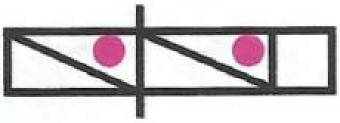

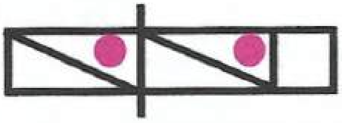

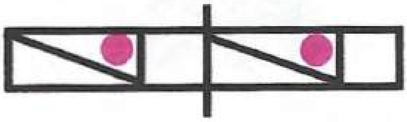

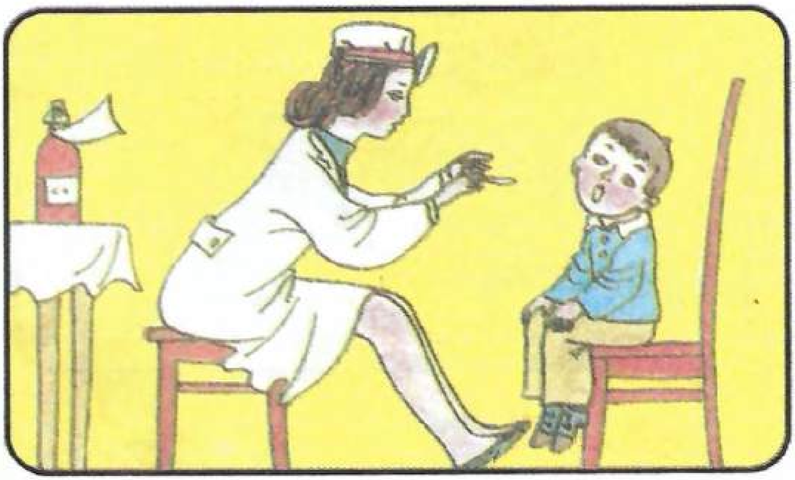

— Aaa!

Әә

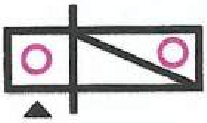

— Ә-ә-ә!

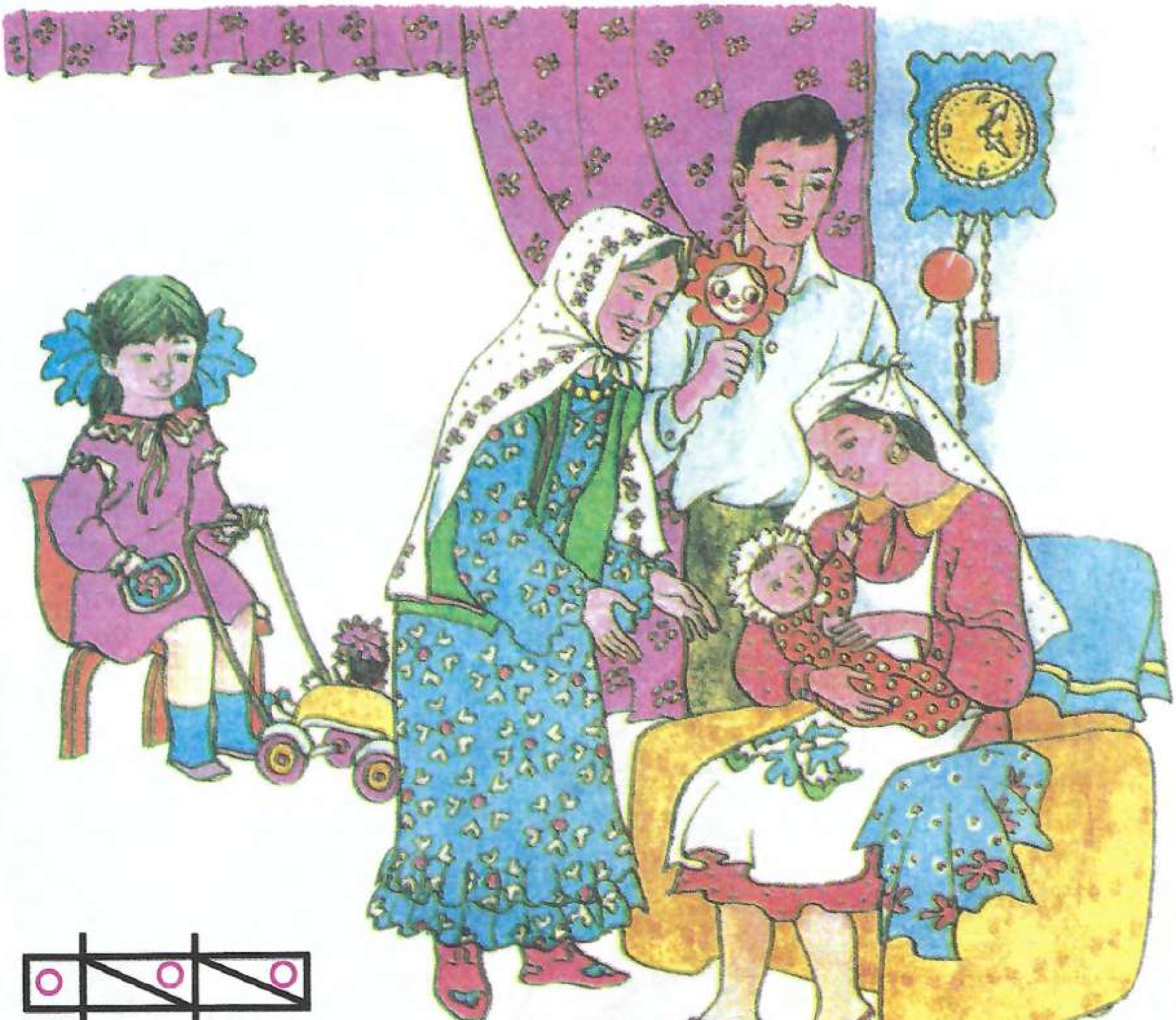

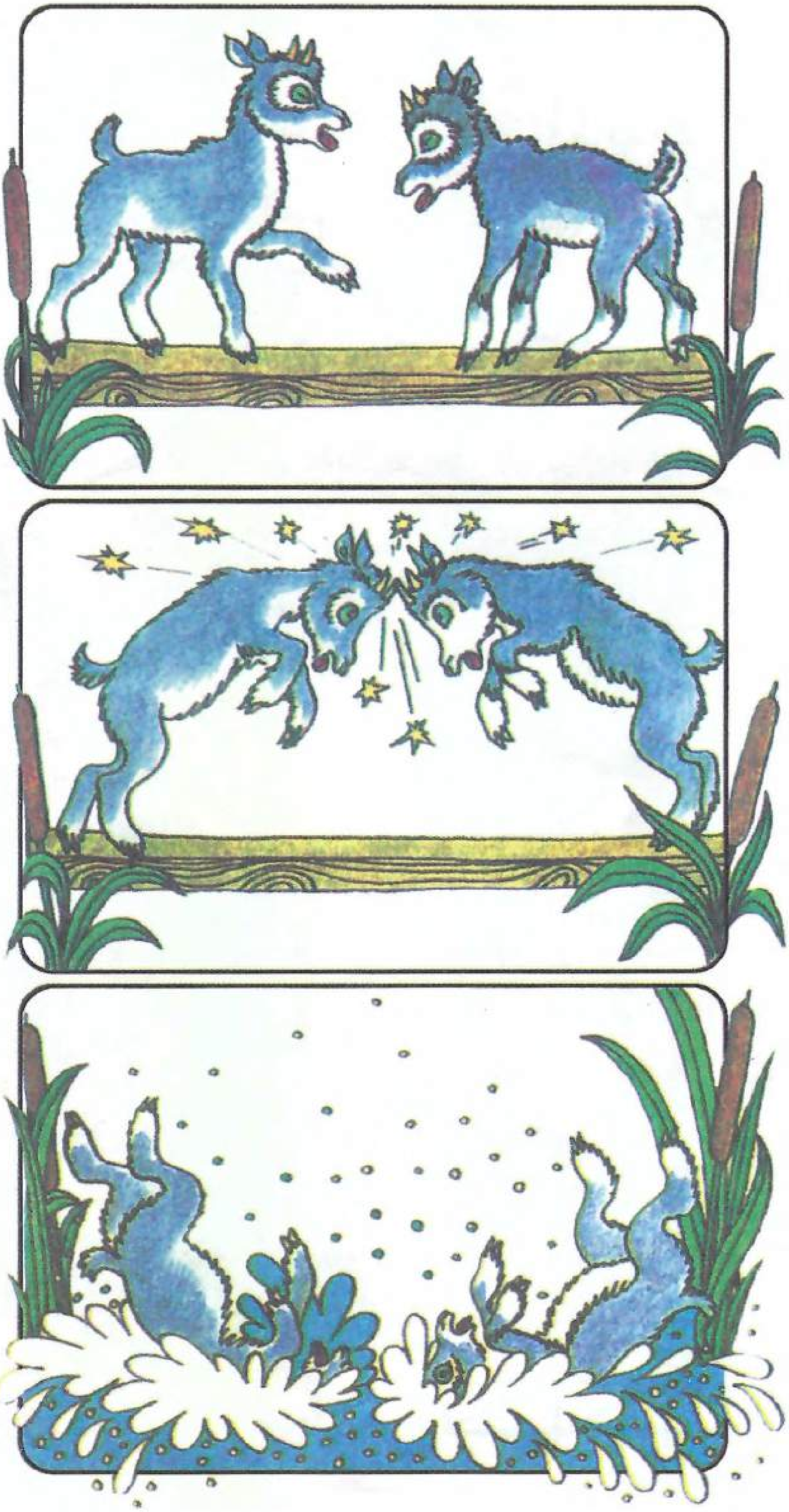

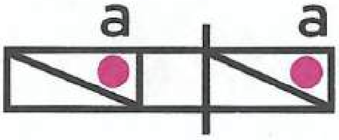

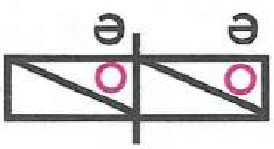

а — ә

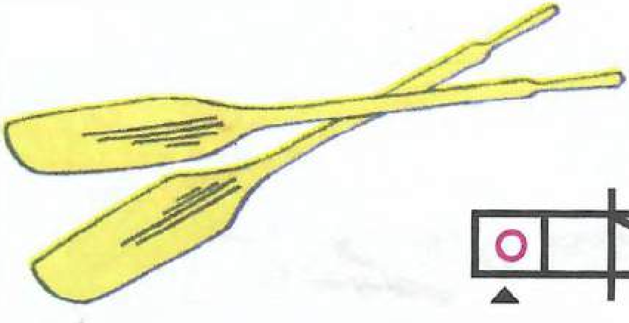

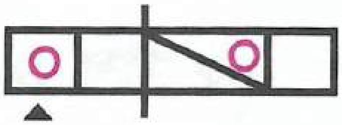

Ии

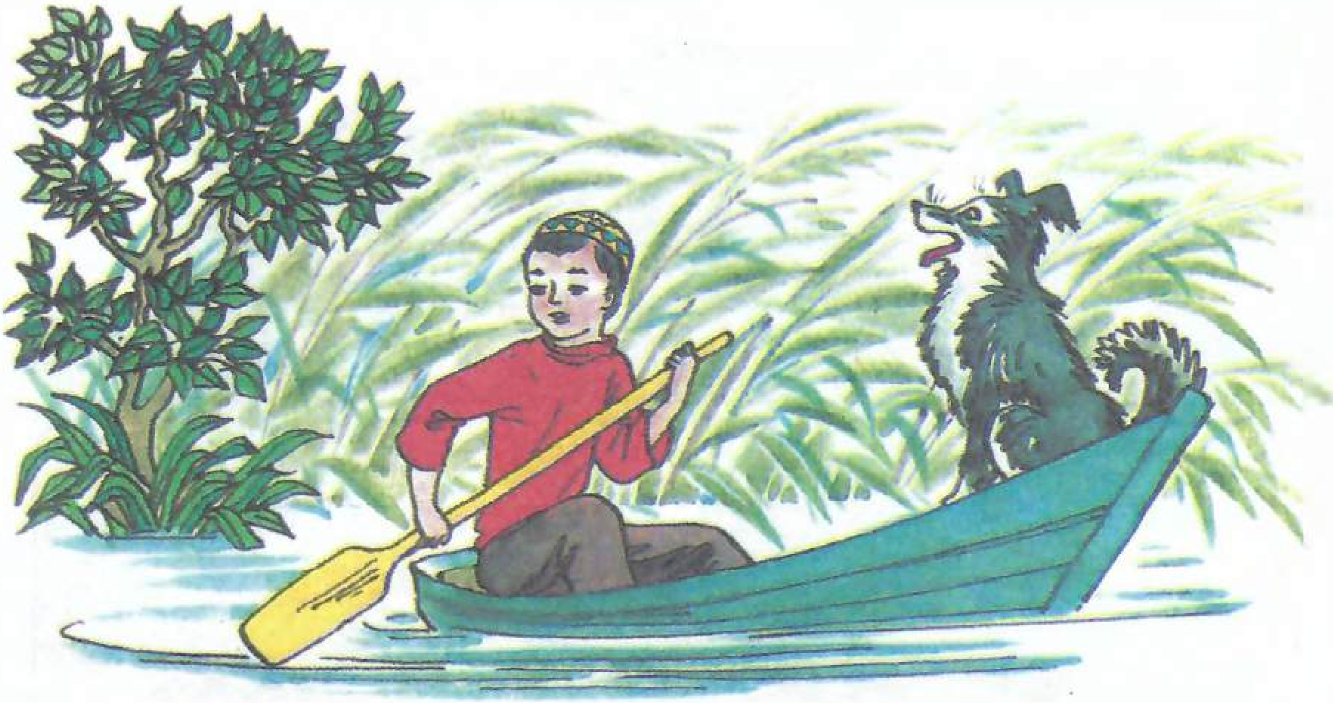

— И-а, и-а!

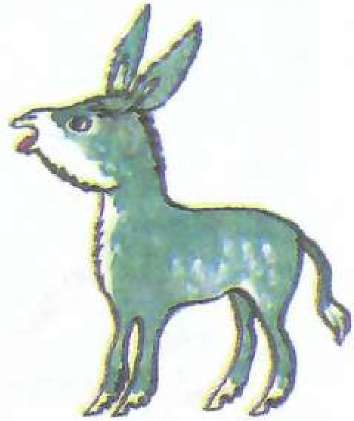

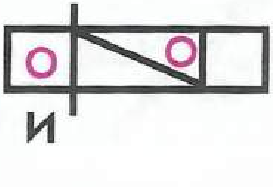

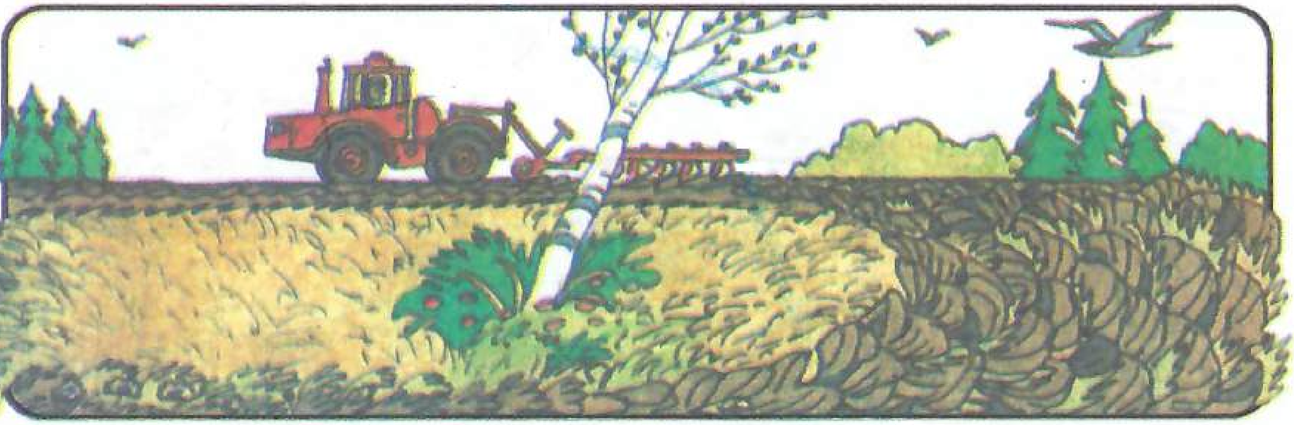

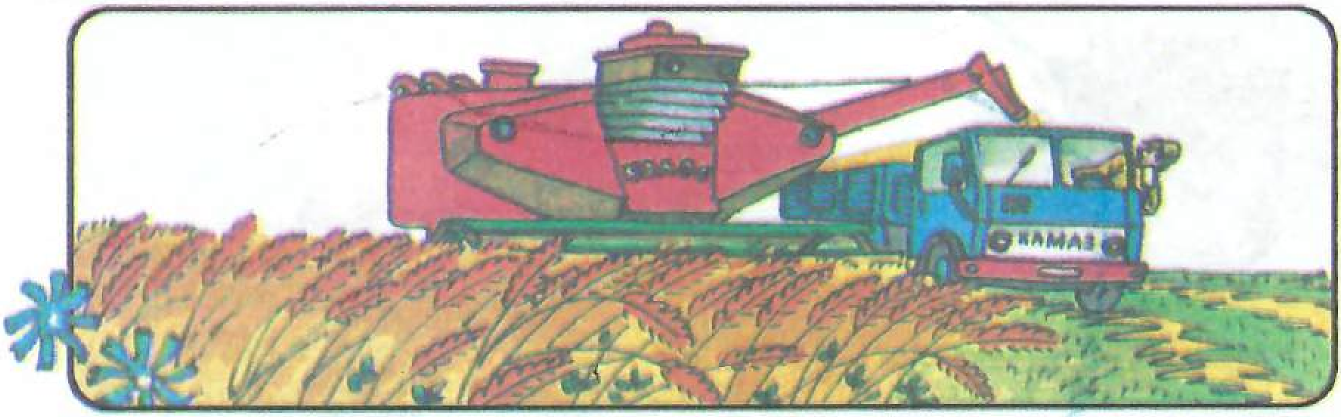
КАМАЗ

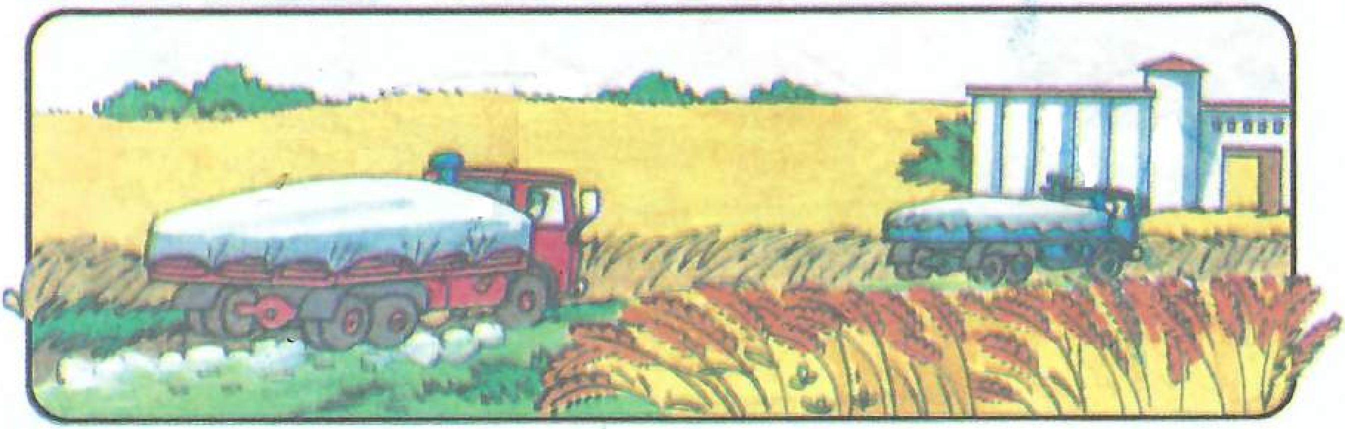

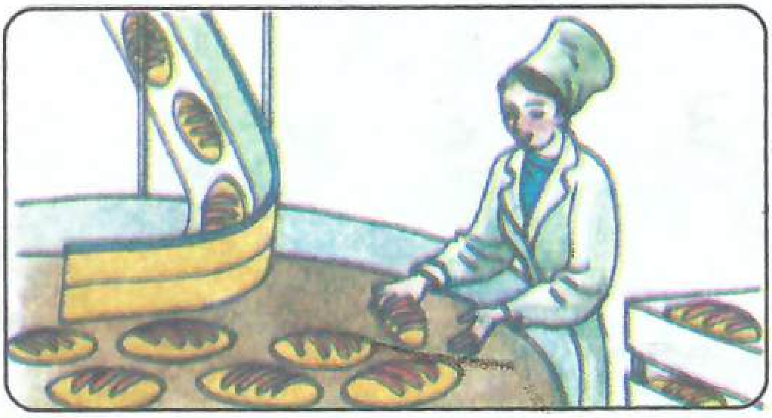

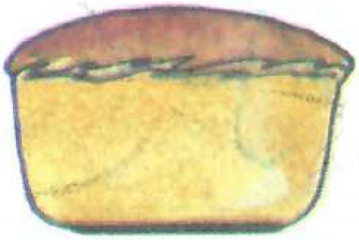

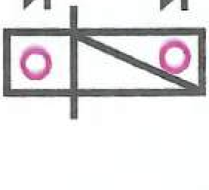
и
и

Ыы

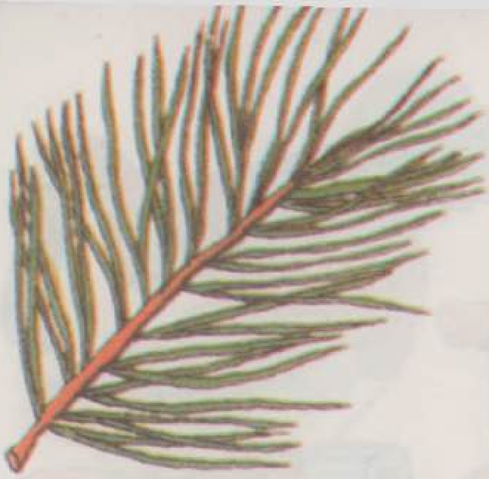

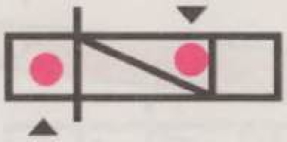

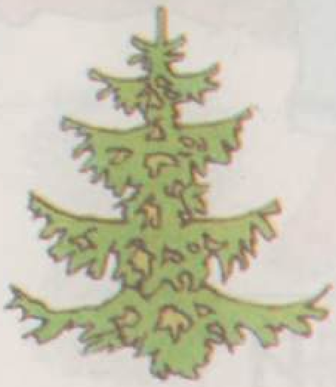

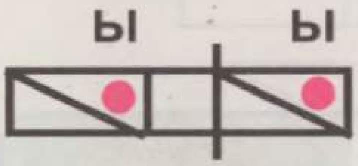

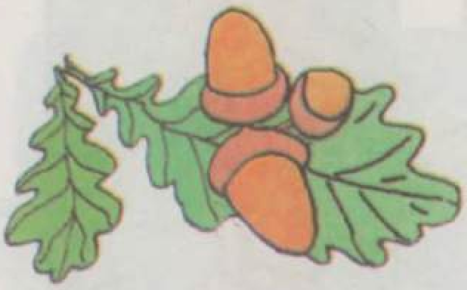

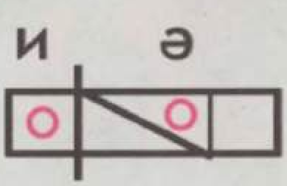

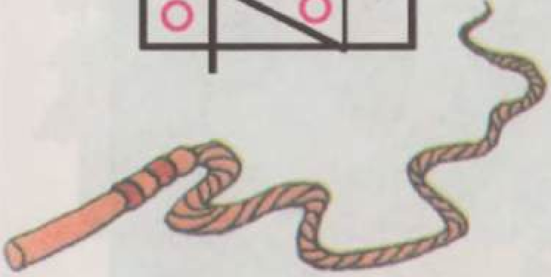

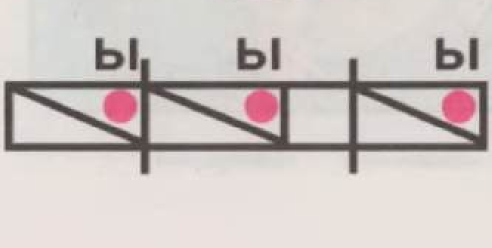

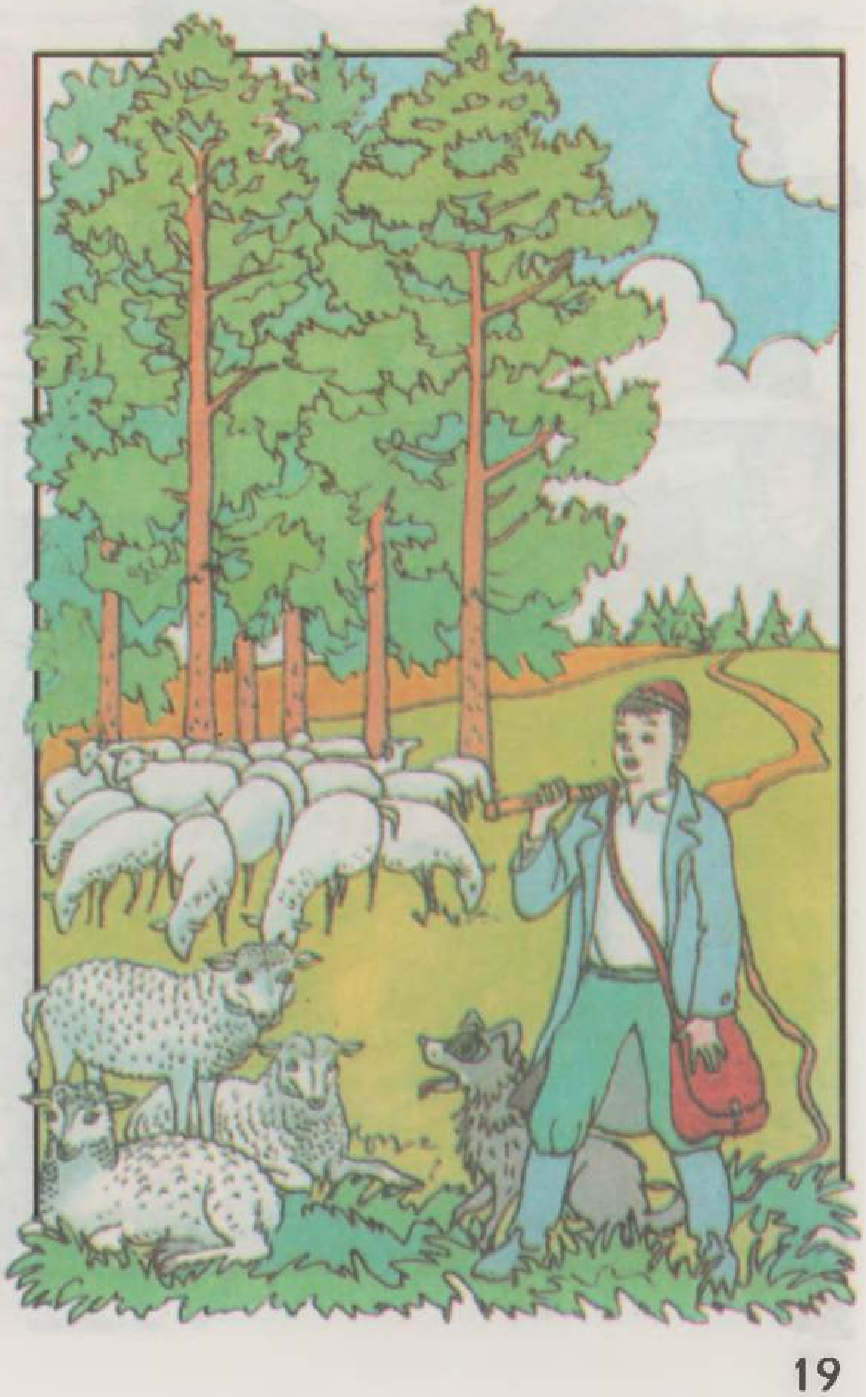

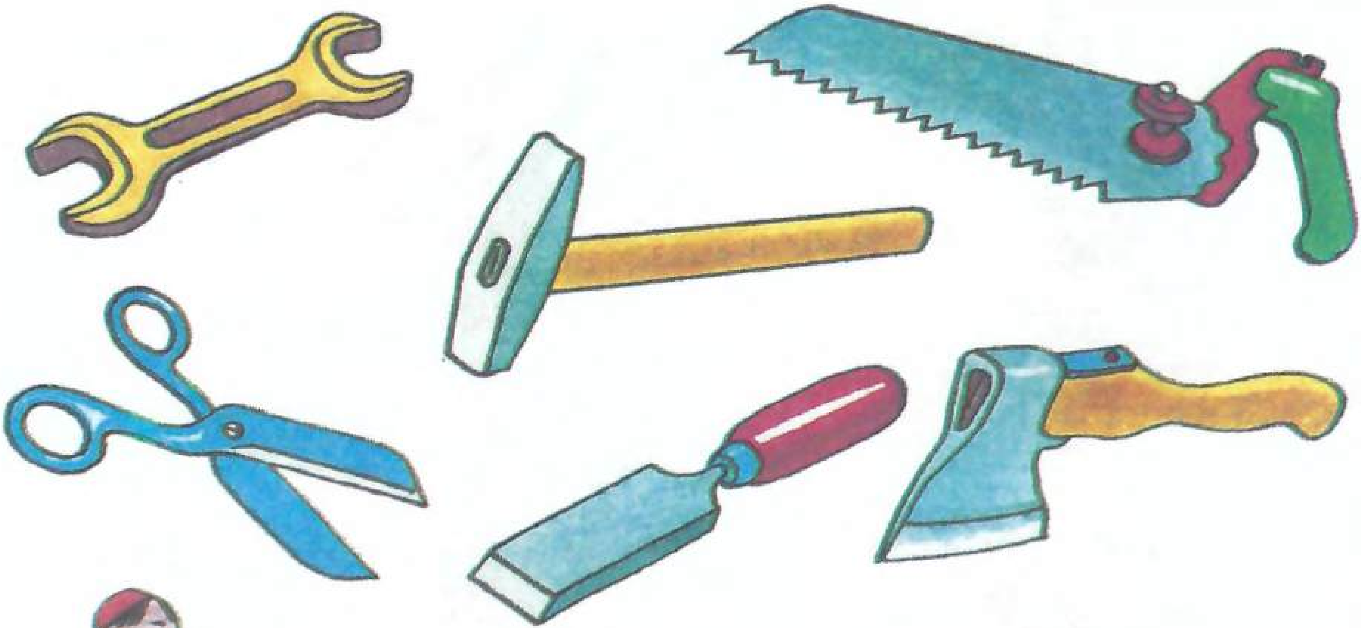

а — ә	ы	и

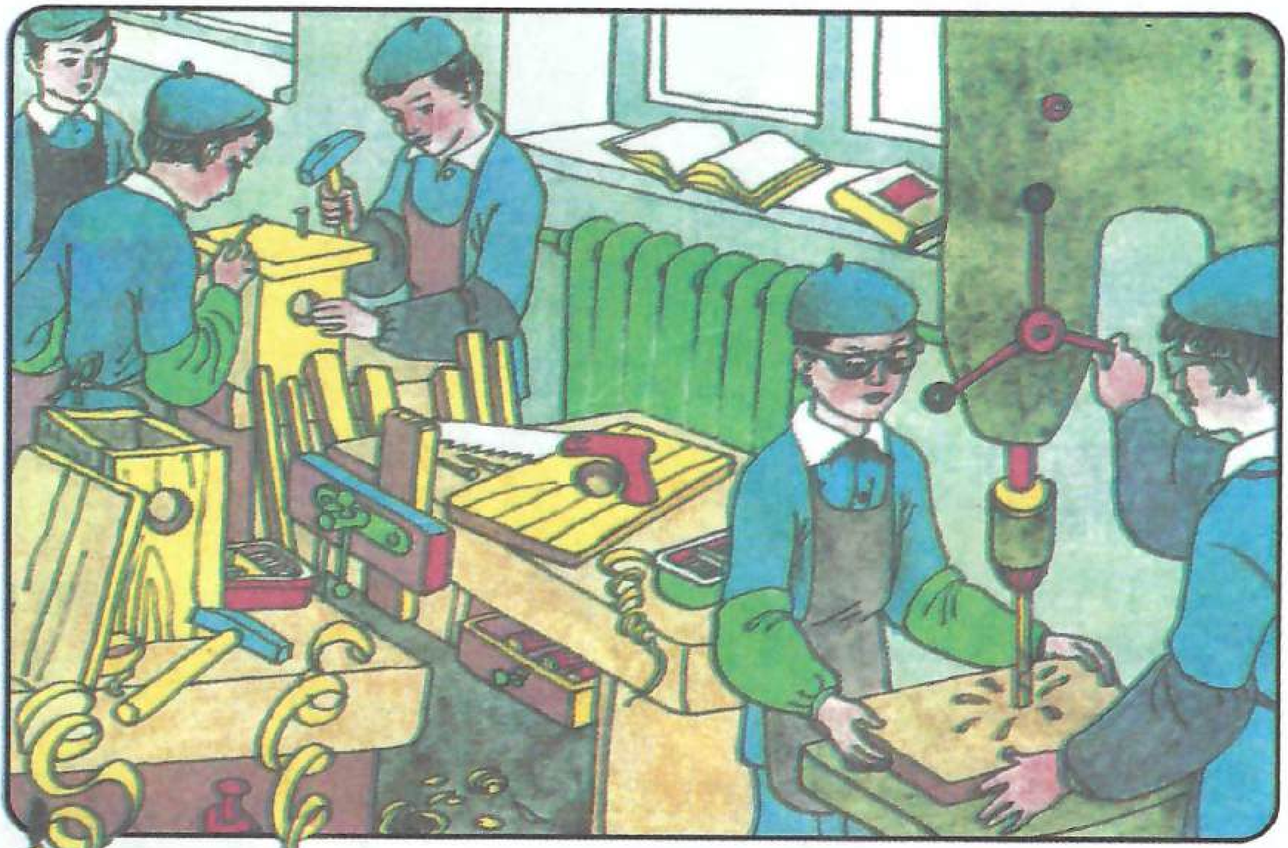

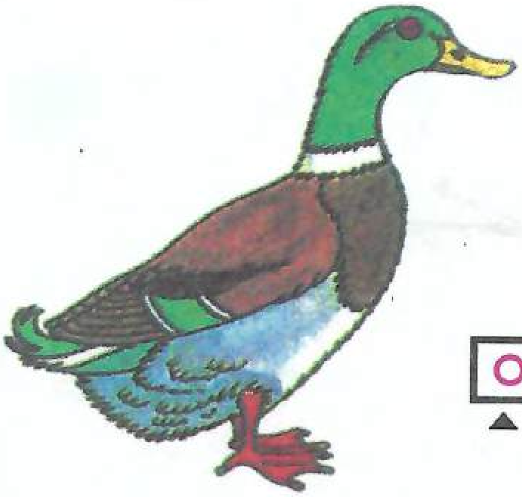

Y y

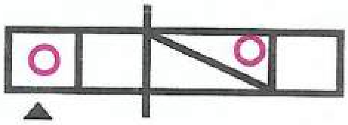

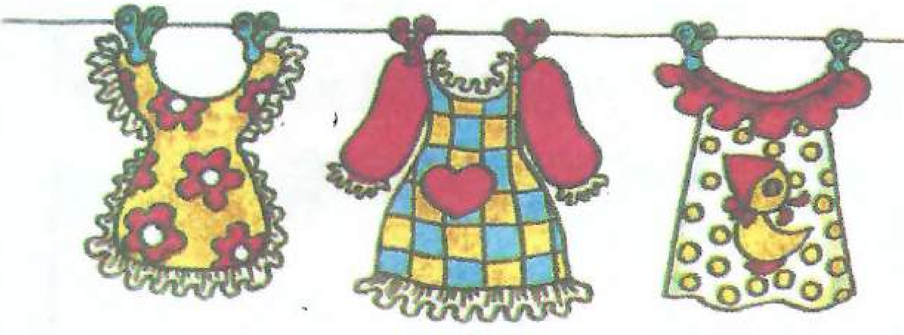

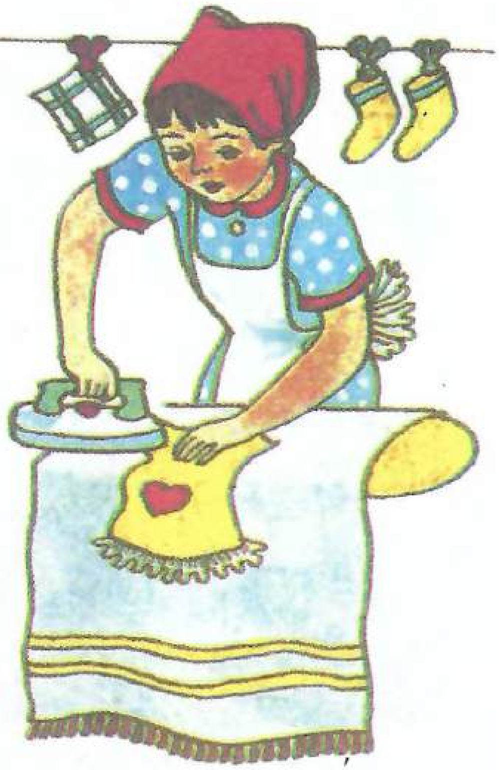

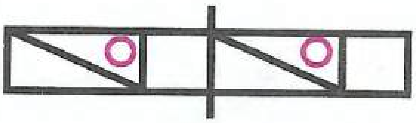

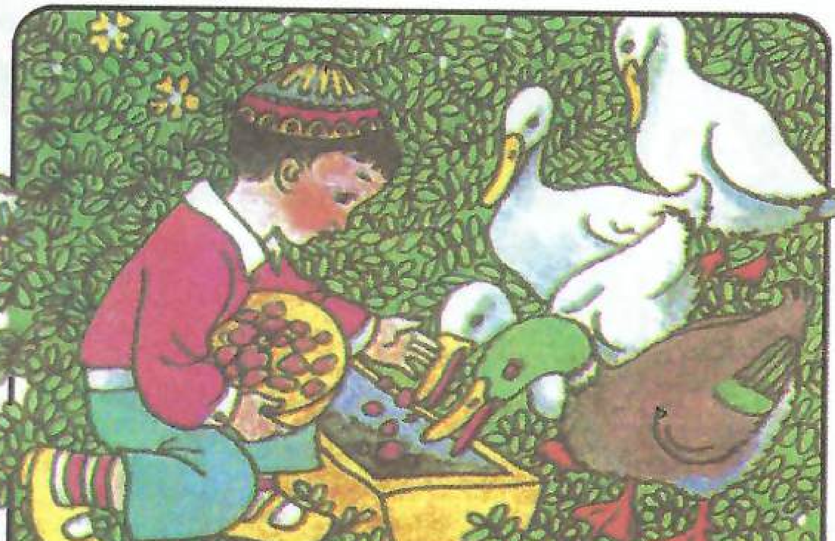

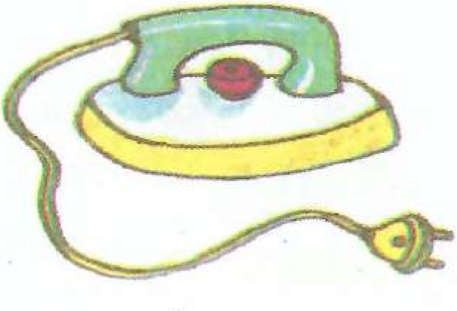

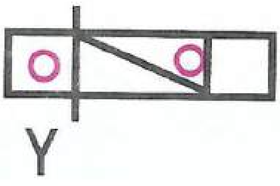

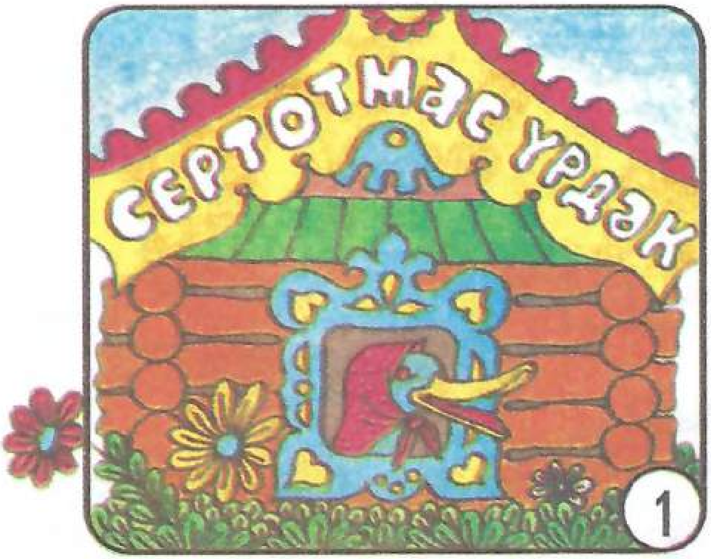
СЕРТОТМАС УРДӘК

1

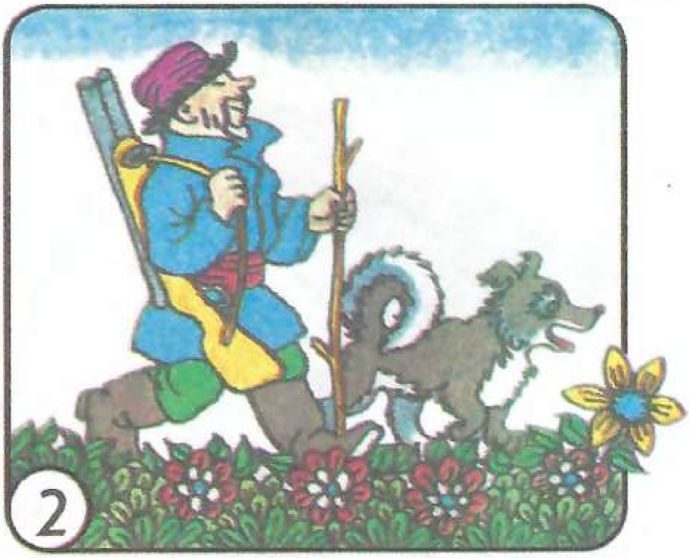

2

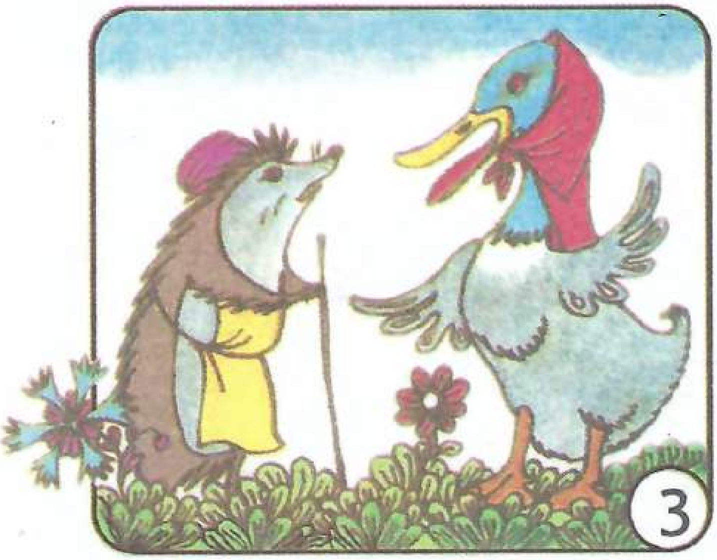

3

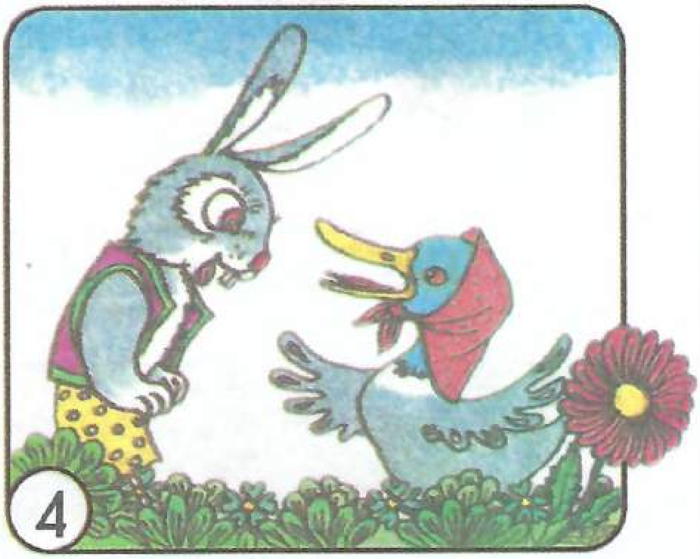

4

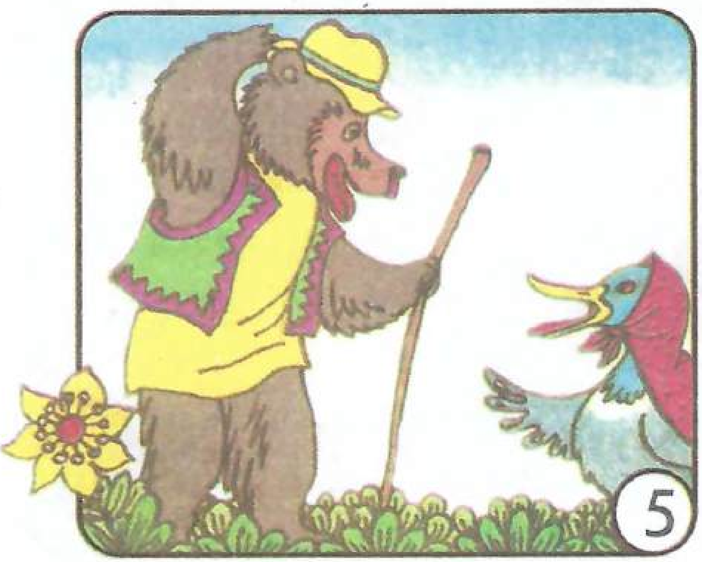

5

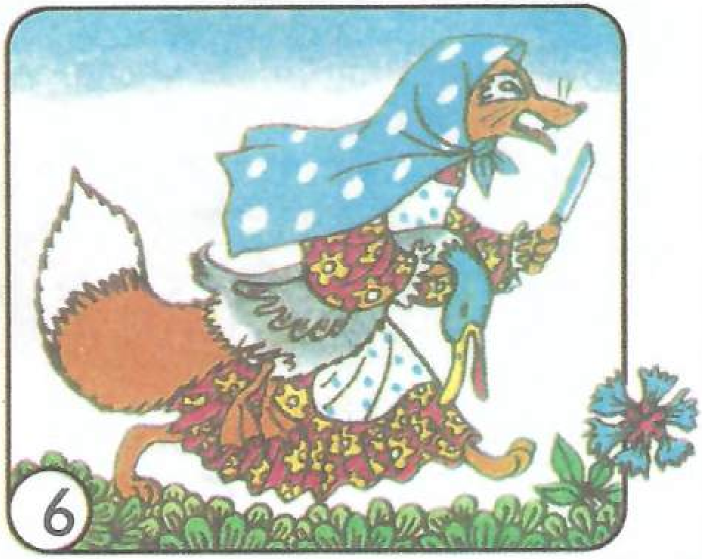

6

У у

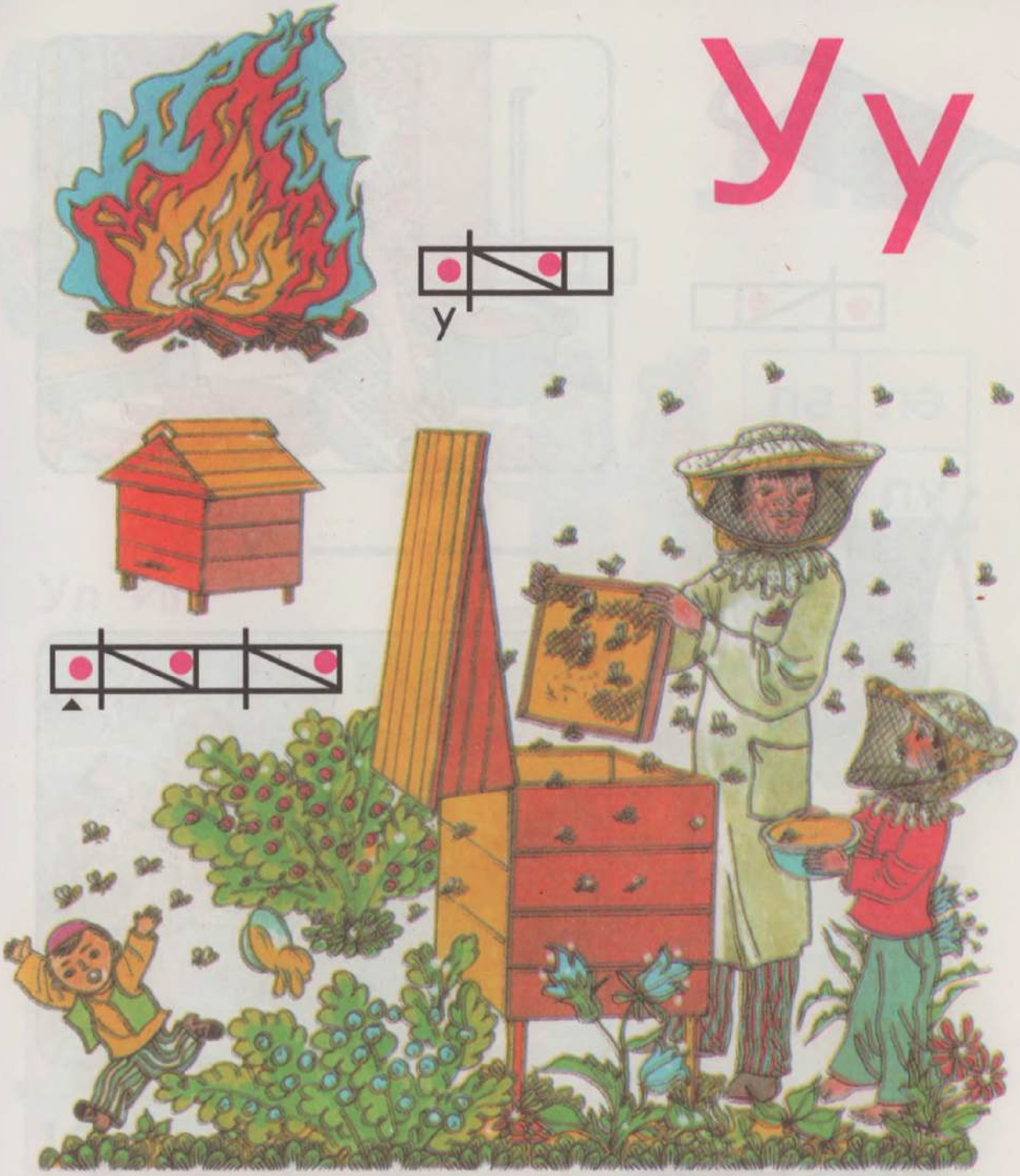

а — ә	у — ү	ы	и

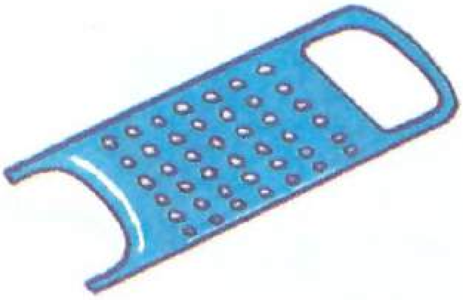

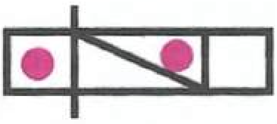

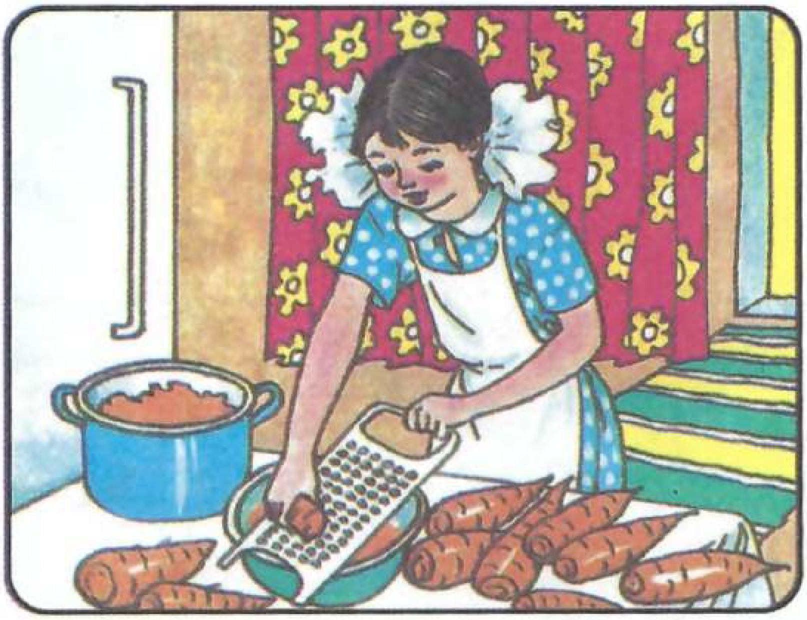

└── ── у|а́.

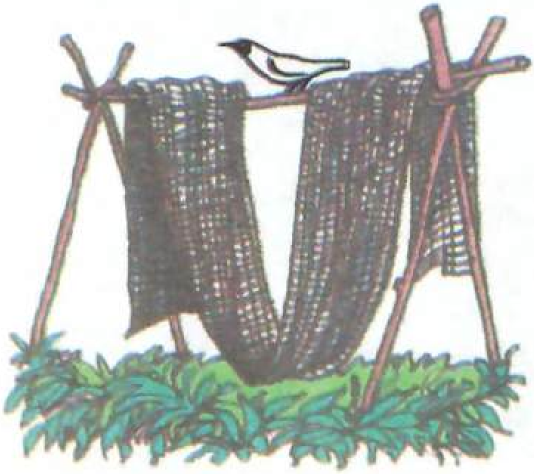

а́у

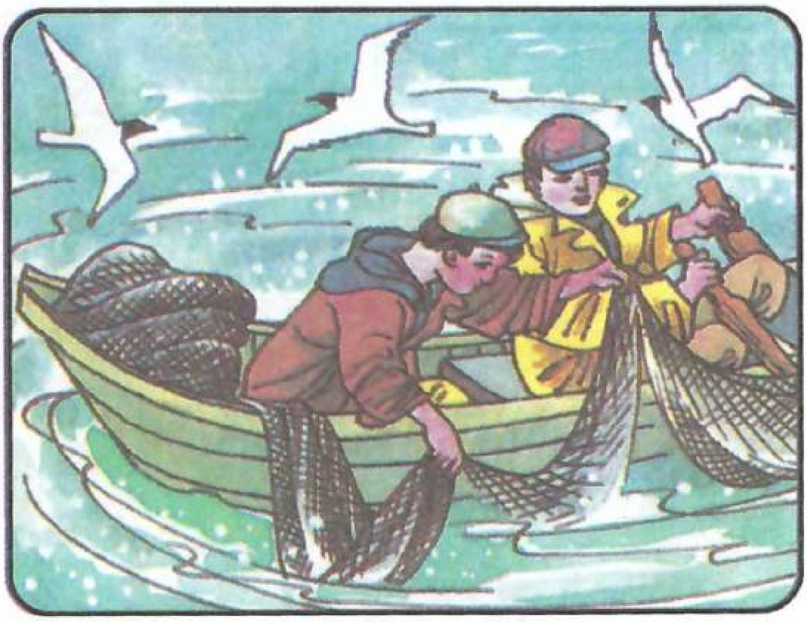

└── а́у ──.

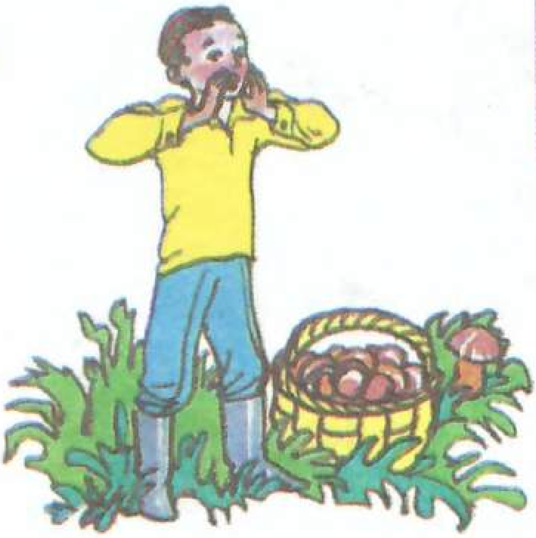

— А-у! А-у!

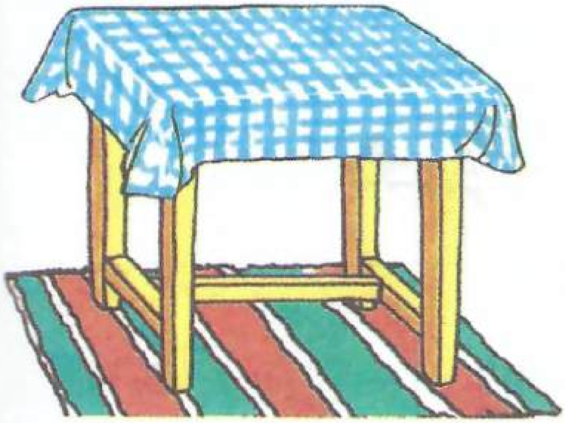

Лл

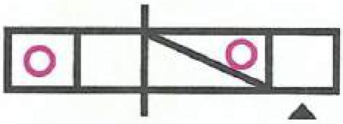

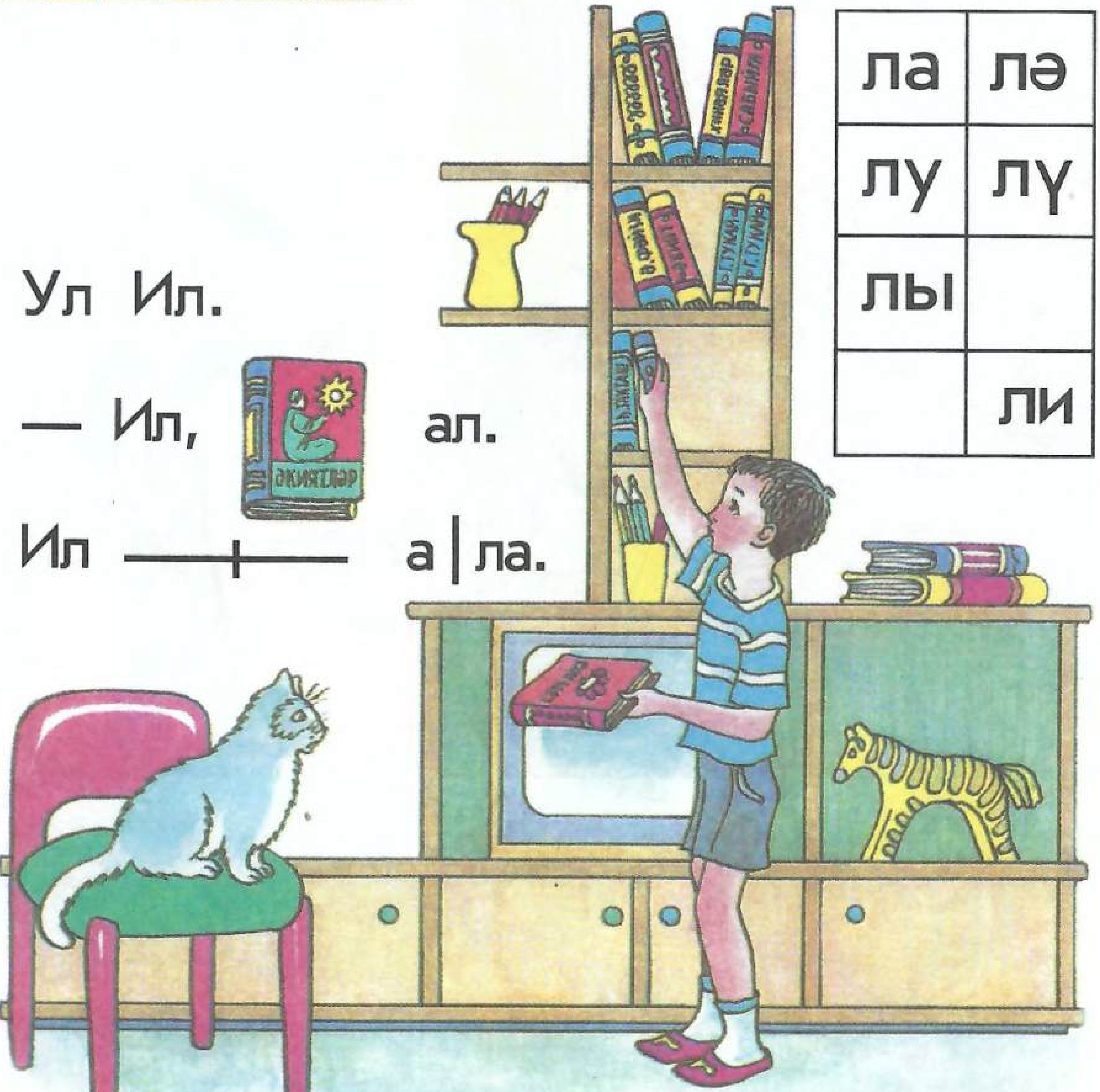

ла	лә
лу	лү
лы	
	ли

Ул Ил.

— Ил, ал.

Ил а|ла.

ал   а | ла   Ил

ул   у | лы   Лә | лә

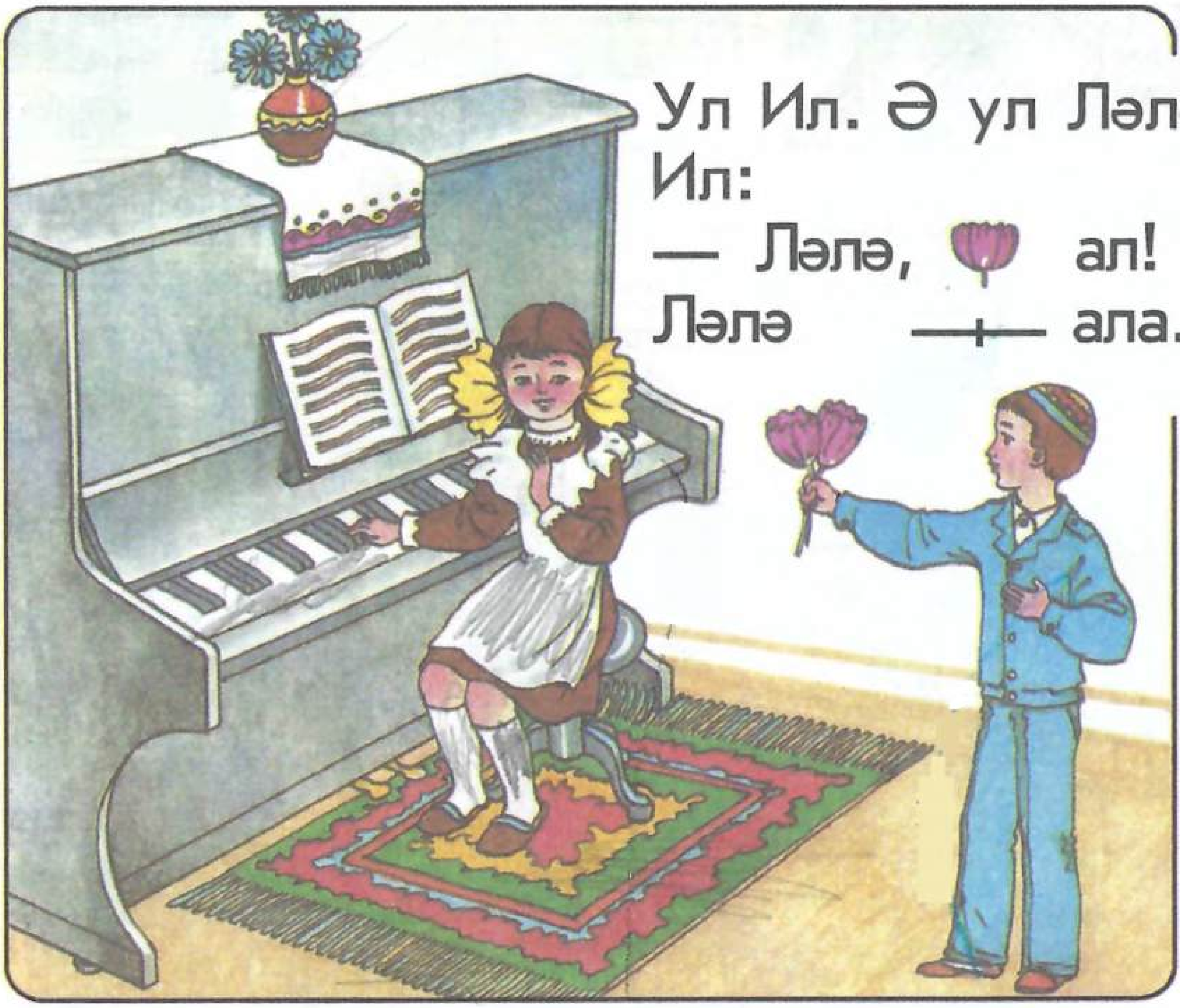

Ул Ил. Ә ул Ләлә.
Ил:
— Ләлә, 🌷 ал!
Ләлә —+— ала.

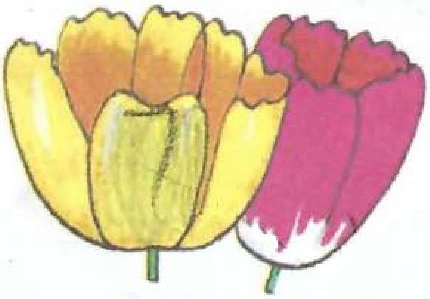

лалә

?

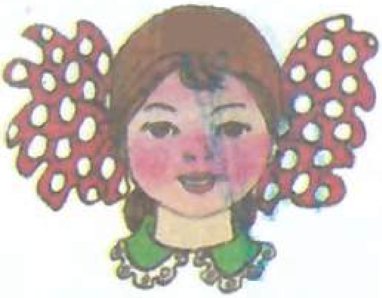

Ләлә

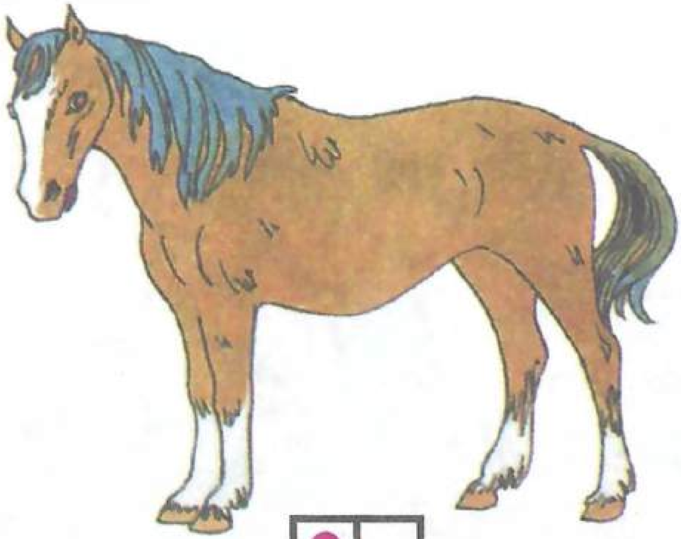

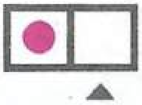

Т т

та	ту	ты	
тә	тү		ти

ат ит ут үт

ү | тә ү | ти

Ул Ләлә.
Ләлә:
— Үти-үти-үти!

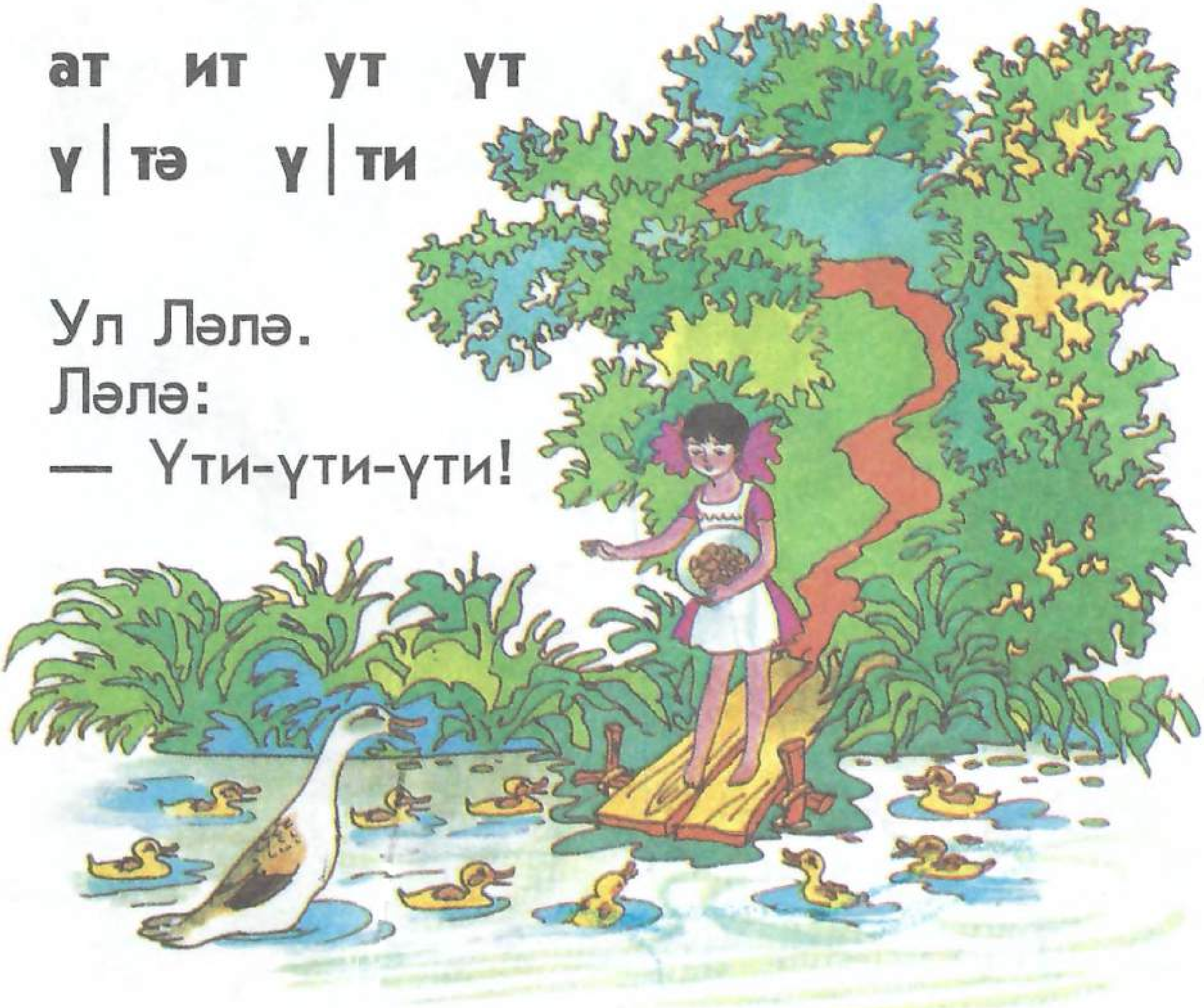

ат ут та | ту та ¦ л
а | ты у | ты тә | ти ту ¦ л

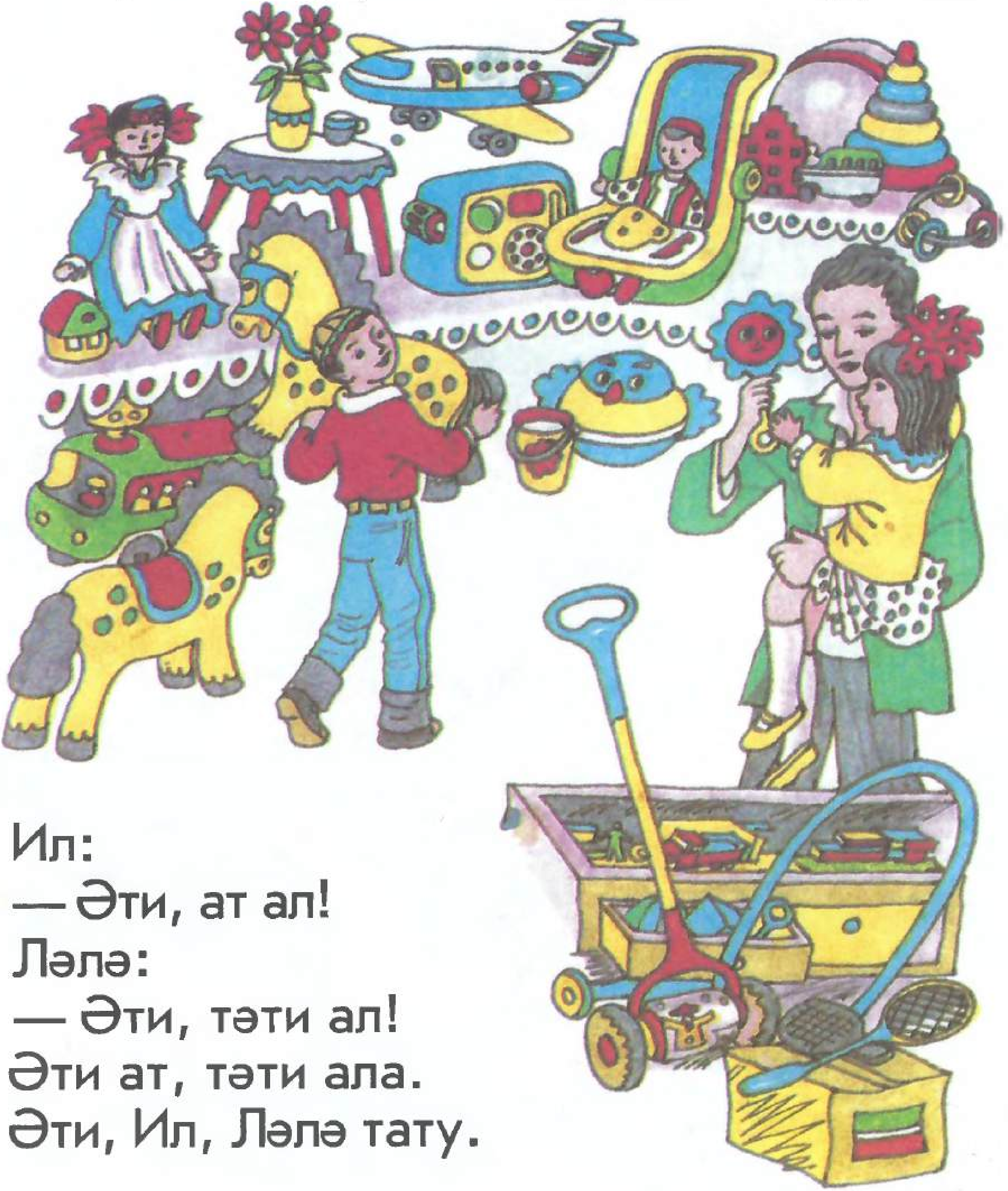

Ил:
— Әти, ат ал!
Ләлә:
— Әти, тәти ал!
Әти ат, тәти ала.
Әти, Ил, Ләлә тату.

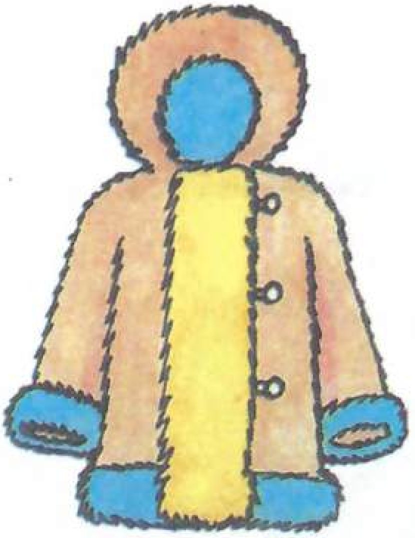

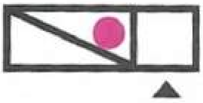

Нн

ул ту ¦ н ты ¦ н

ун ту | ны у | ты ¦ н

на	нә
ну	нү
ны	
	ни

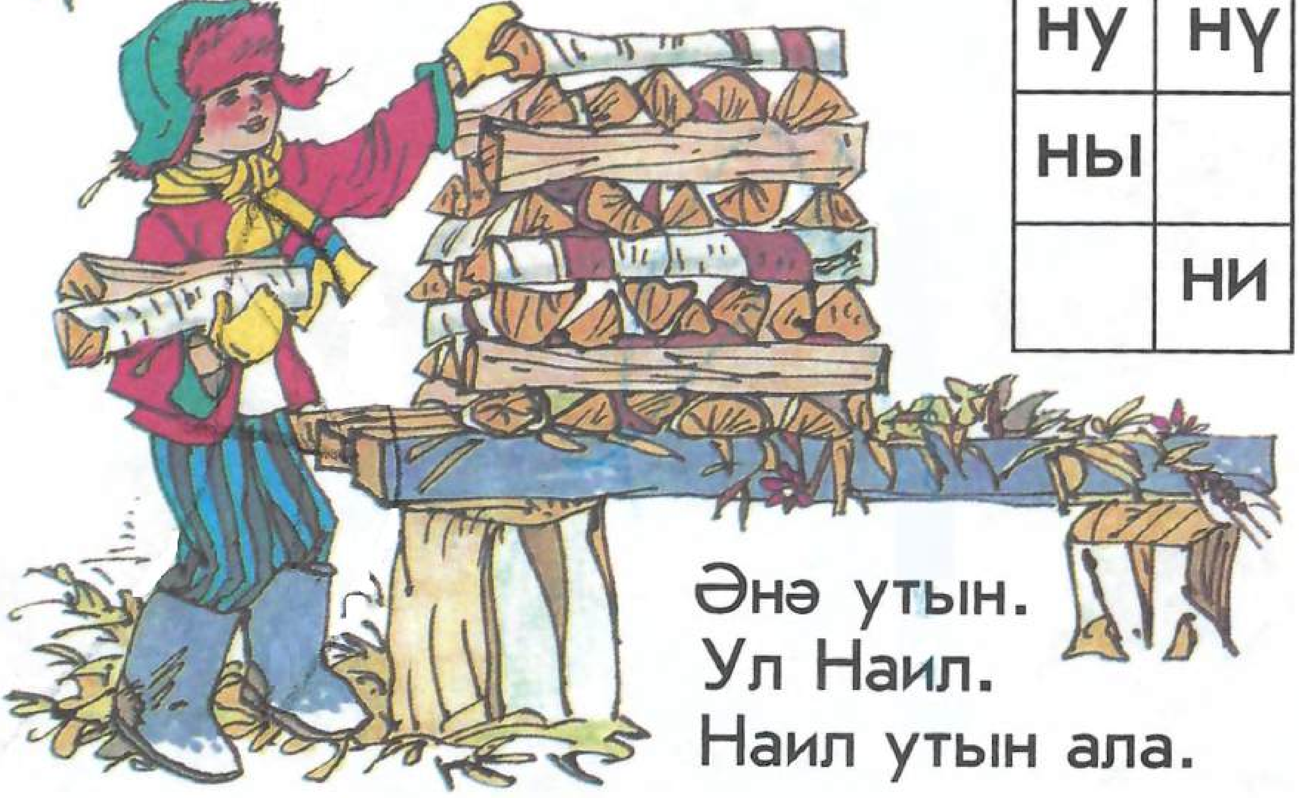

Әнә утын.
Ул Наил.
Наил утын ала.

ә | нә   ат | лы   ат | ла ¦ н   Ни ¦ л

ә | ни   ат | та   ат | ла | на   На | ил

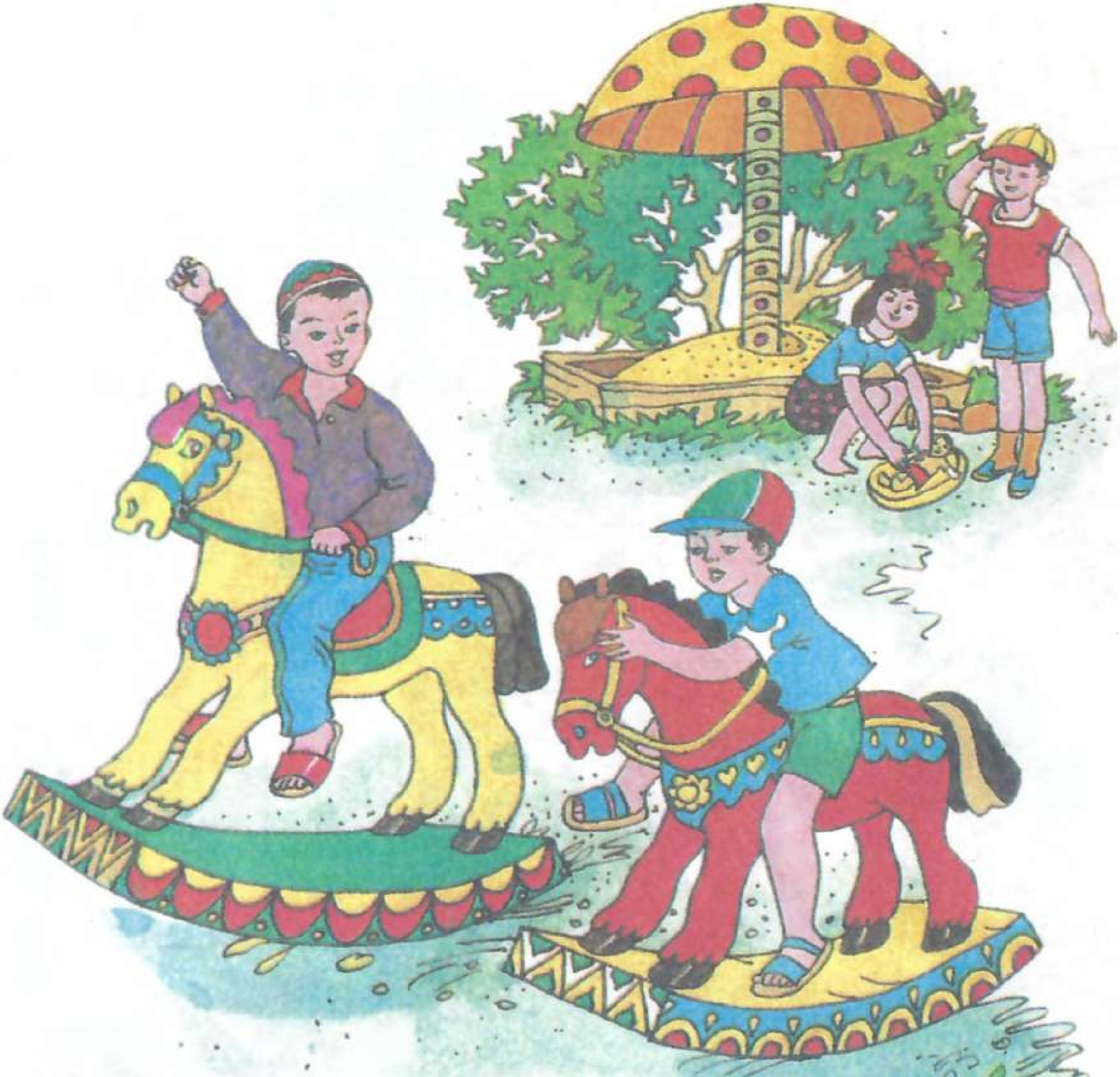

Әнә ат. Наил — атта.
Әнә Нил. Ул атлана.
— Ат, на-на-на!

ә | ни   Ни | лә   и | лә
нә | ни   На | и | лә   и | ли

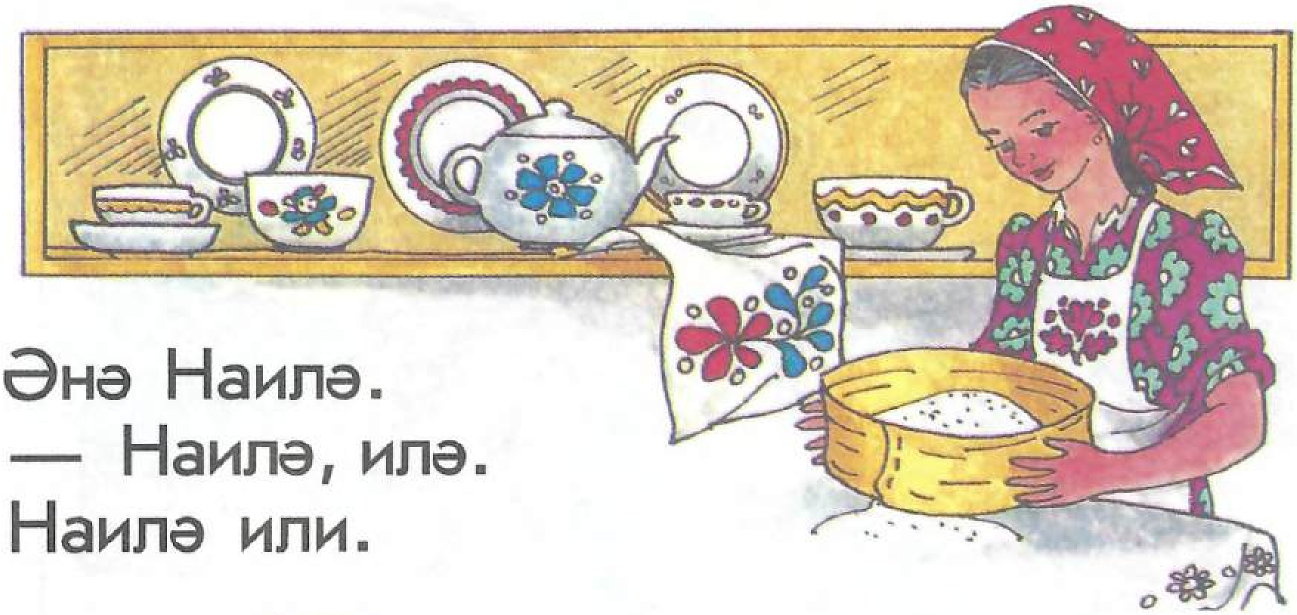

Әнә Наилә.
— Наилә, илә.
Наилә или.

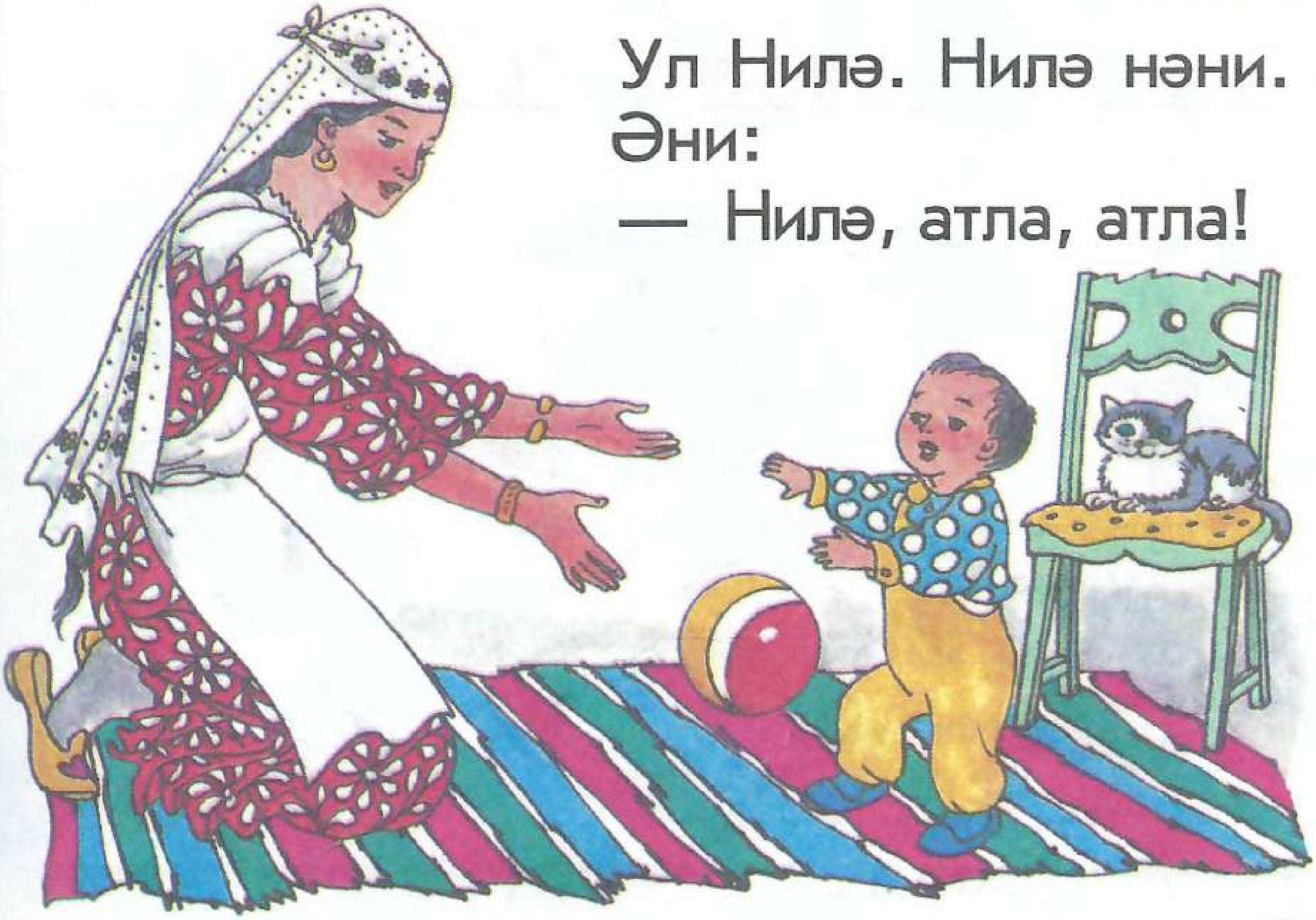

Ул Нилә. Нилә нәни.
Әни:
— Нилә, атла, атла!

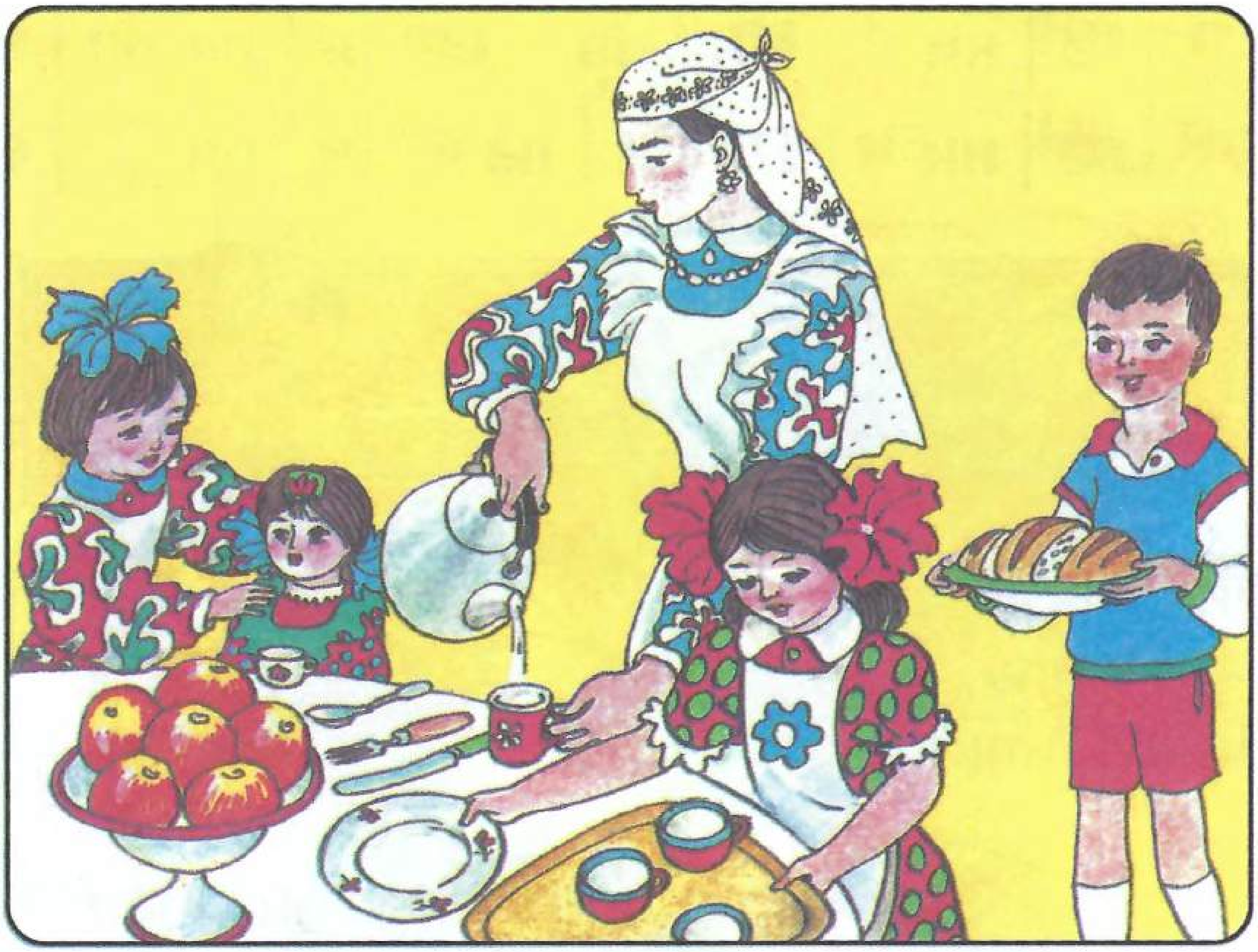

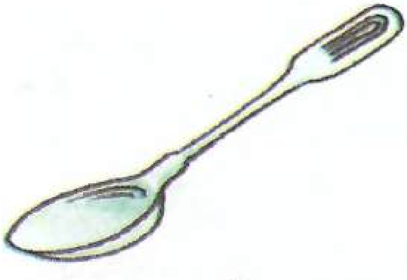

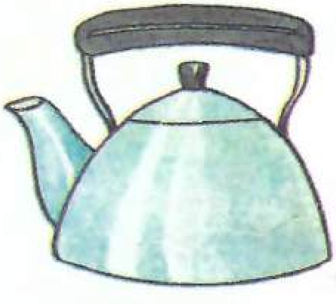

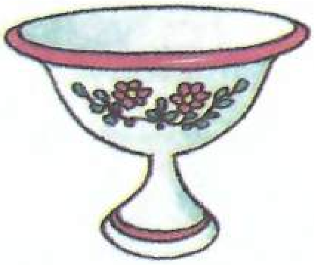

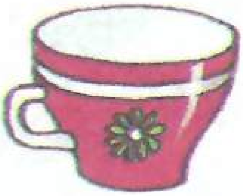

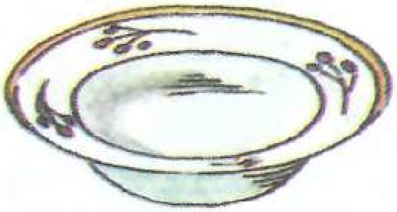

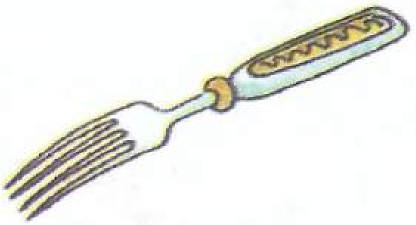

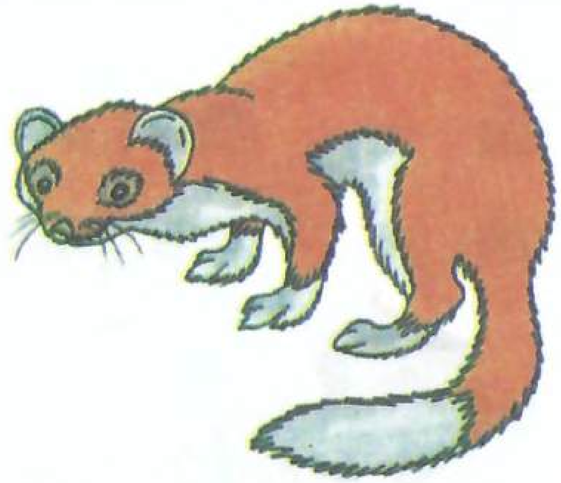

Сс

ат ис үс та¦с

ас и | сә ү | сә та¦с | та

Ә | нә¦с И | лү¦с

са	сә
су	сү
сы	
	си

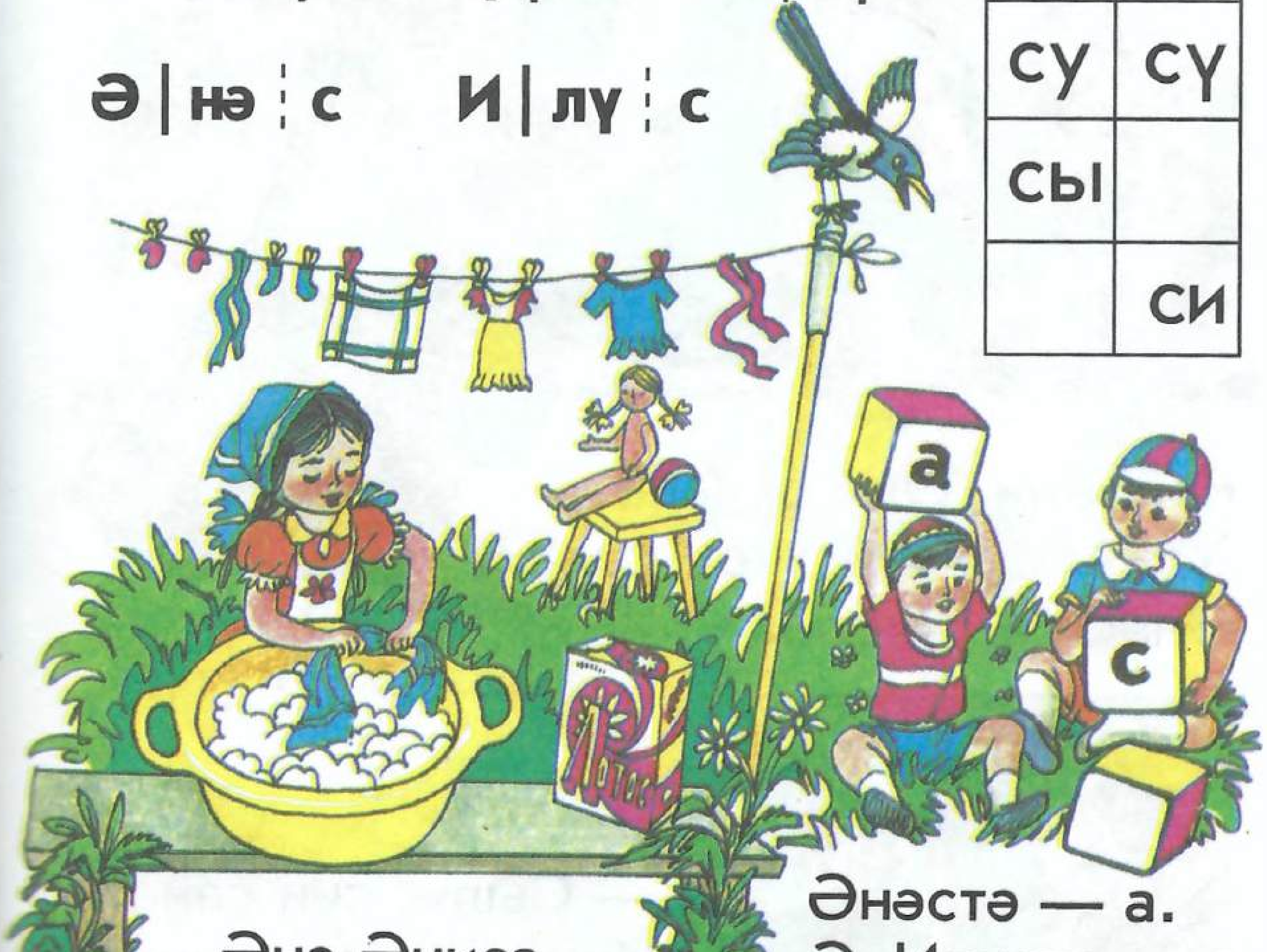

Әнә Әнисә.
Ул таста уа.

Әнәстә — а.
Ә Илүстә — с.
Ул ни?

Ал | су   Ә | нә ¦ с   са ¦ н   Сы | лу
ал | ты   Ә | ни ¦ с   си ¦ н   са | на

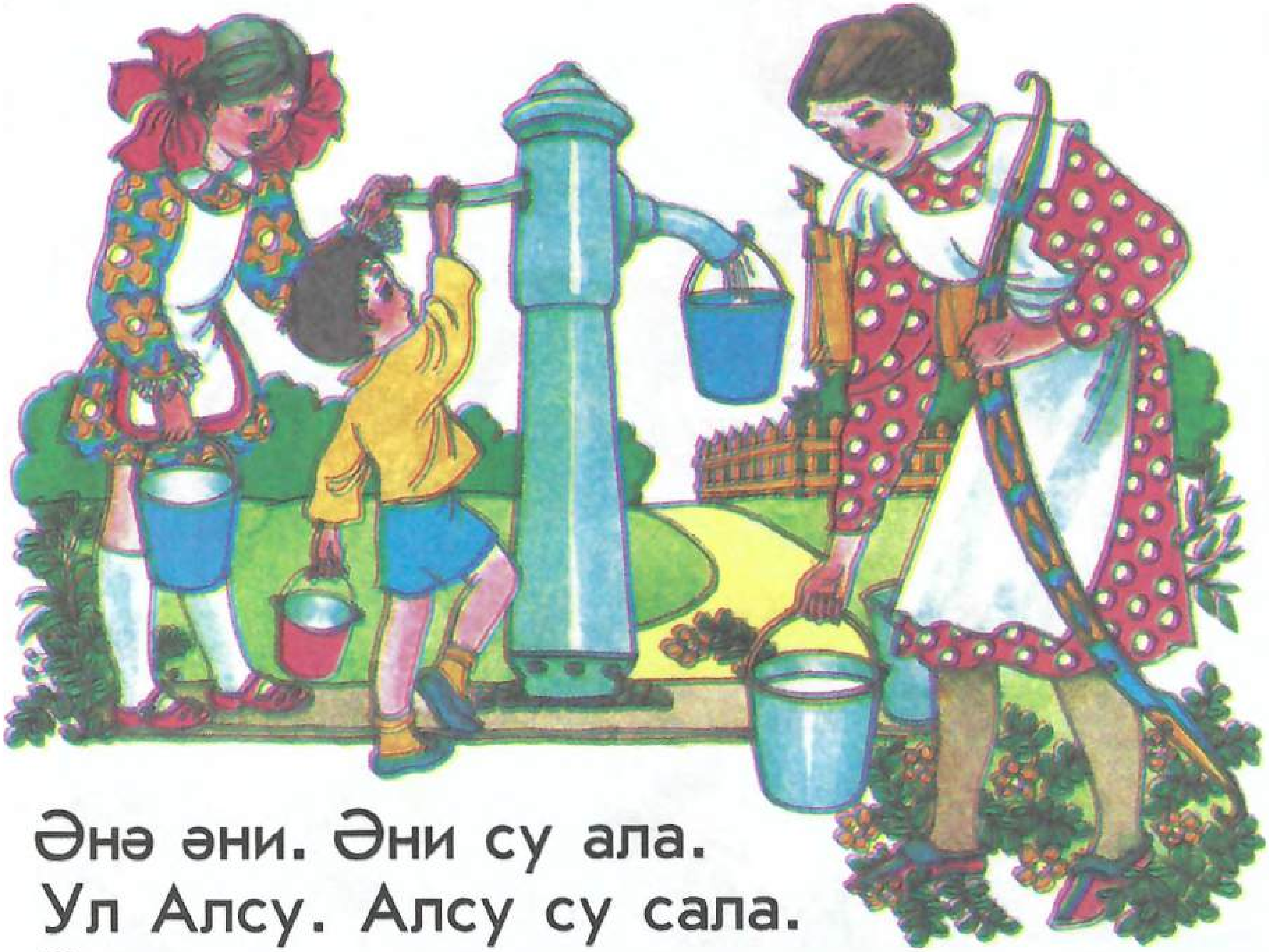

Әнә әни. Әни су ала.
Ул Алсу. Алсу су сала.
Әнәс тә су ала.

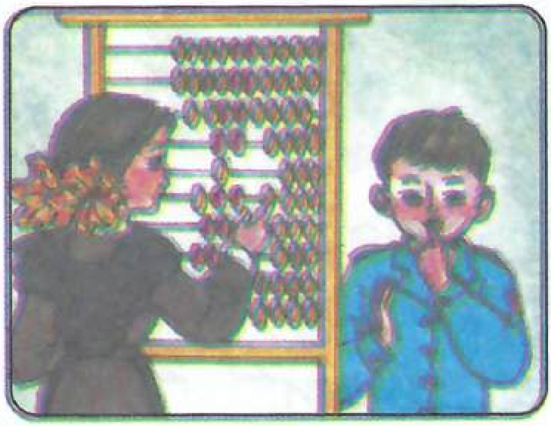

— Сылу, син сана!
Илүс тә санасын.
Алты, ун — сан.

са | ла　　**ә | ни | сә**　　**ил | тә**
са | ла ¦ т　　**ә | ли | сә**　　**тү | тә ¦ л**

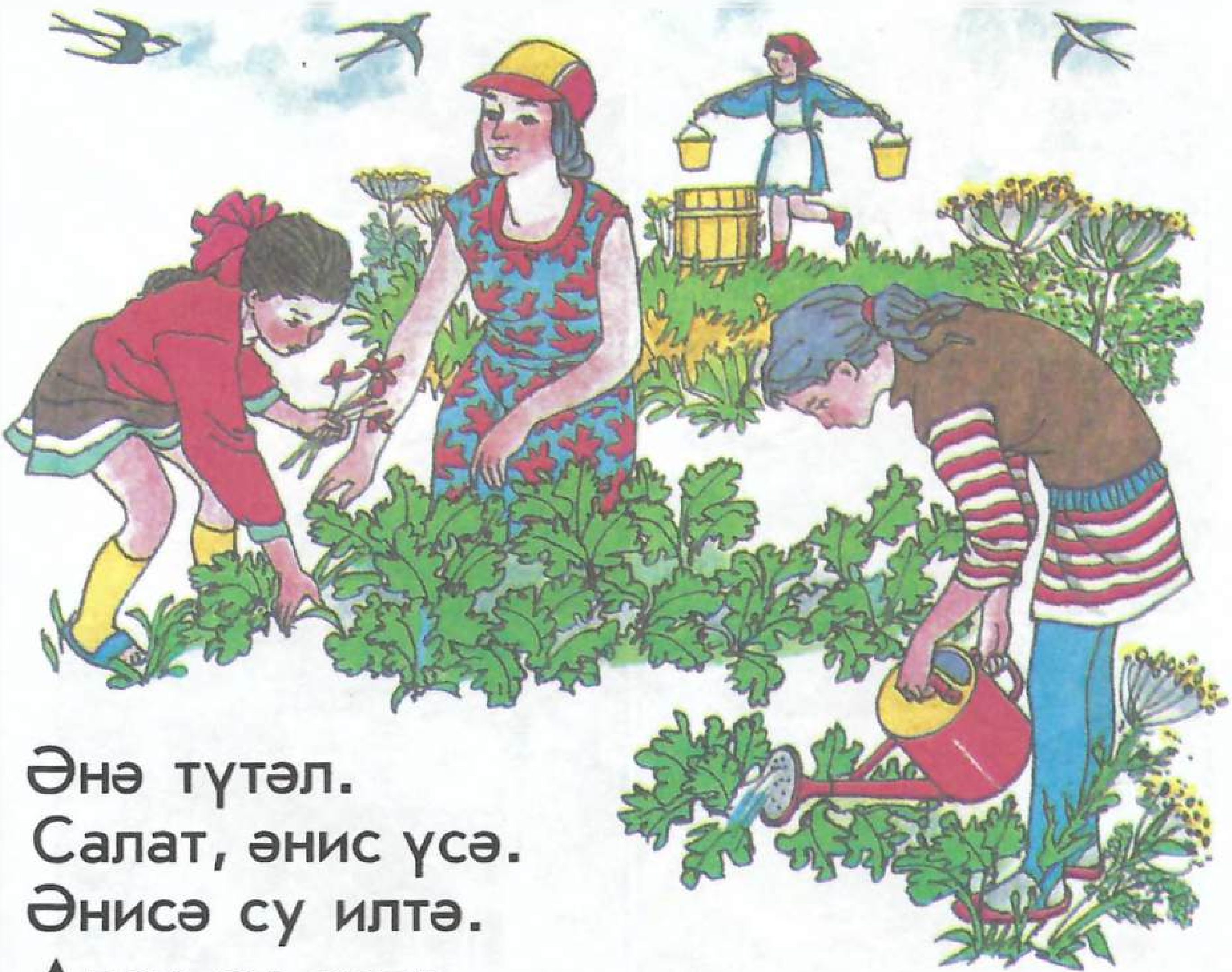

Әнә түтәл.
Салат, әнис үсә.
Әнисә су илтә.
Алсу су сала.

са　т　л　н

Су анасы.

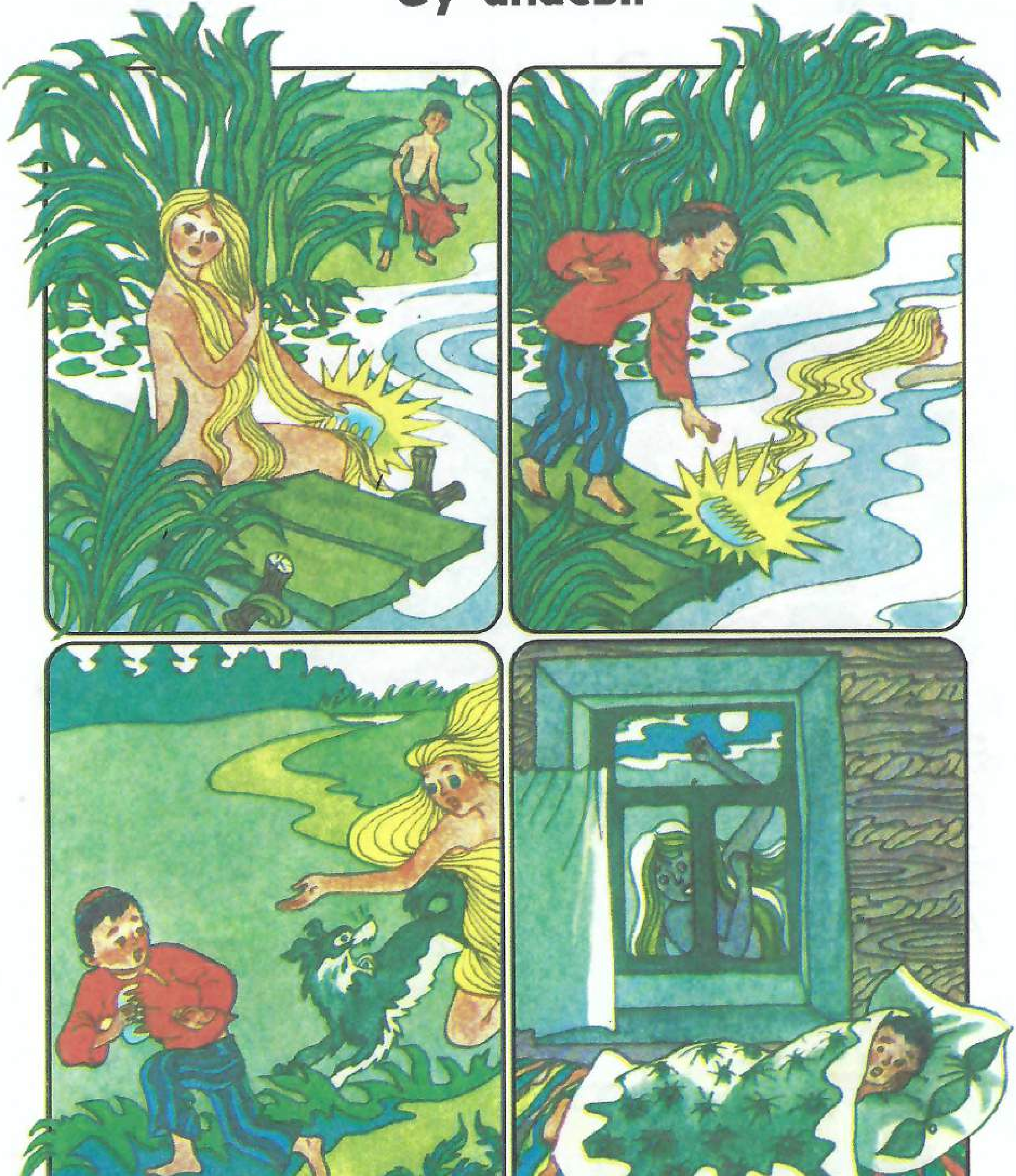

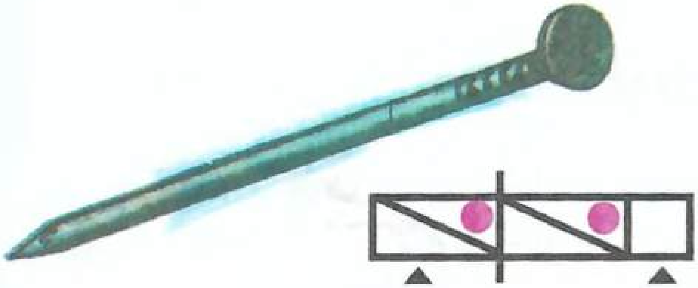

Кк

ал	ул	ил	ыс
ак	ук	ик	Ык

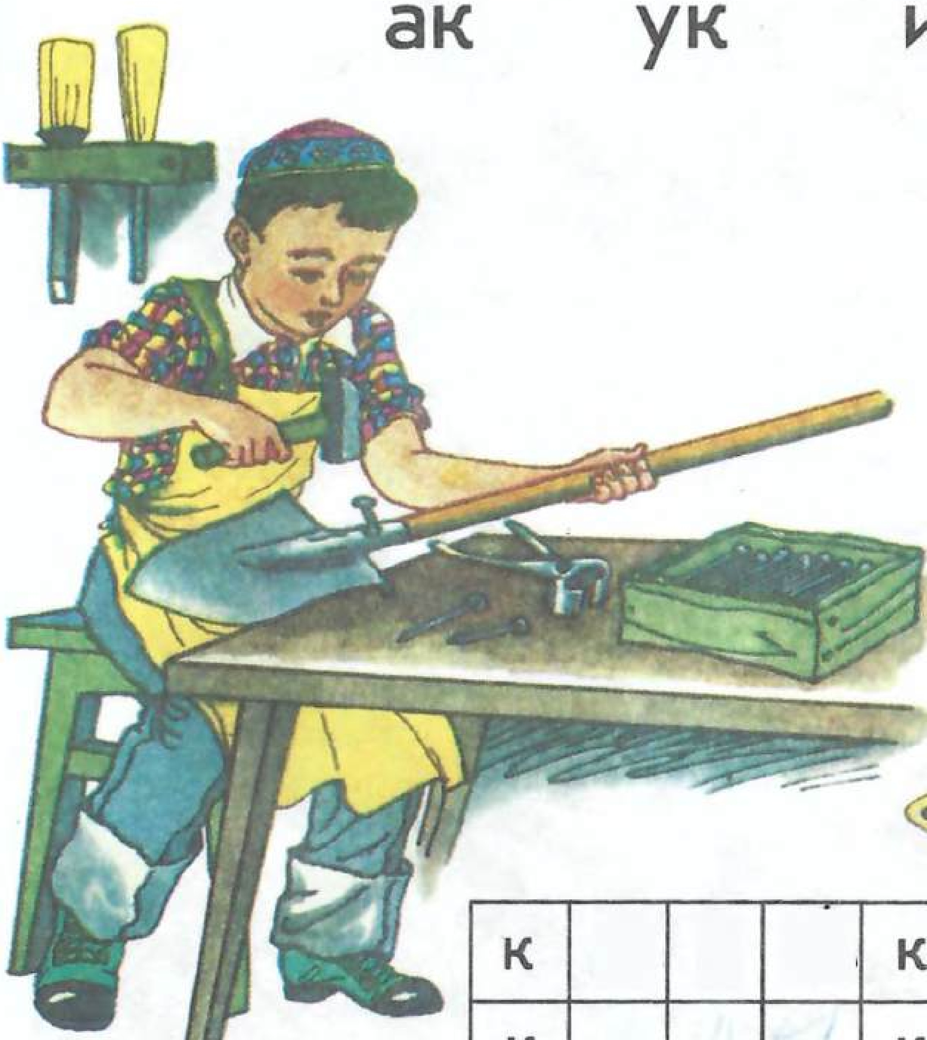

ка	кә
ку	кү
кы	
	ки

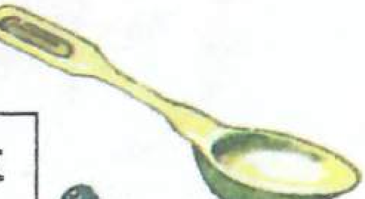

к				к
к				к
к				к

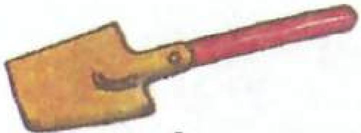

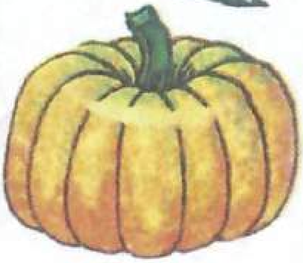

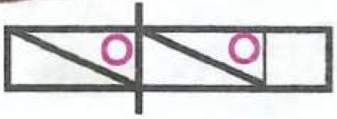

ка | кы   кү ¦ к | кү   Са | ли | сә

ка | ты   кә ¦ к | кү ¦ к   Сә | ки | нә

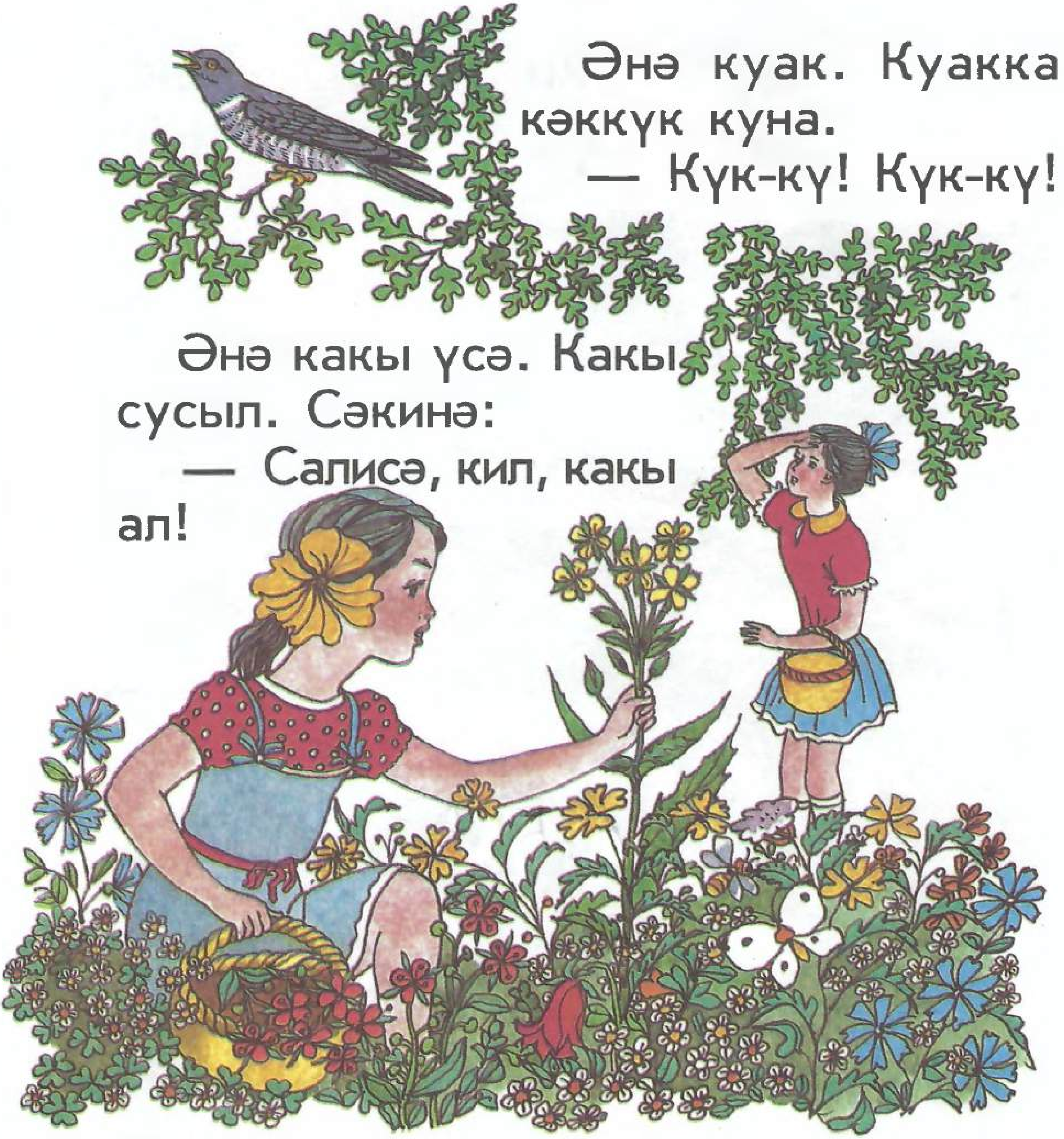

Әнә куак. Куакка кәккүк куна.

— Күк-кү! Күк-кү!

Әнә какы үсә. Какы сусыл. Сәкинә:

— Салисә, кил, какы ал!

А | сы ¦ л   у | кы   са | на
а | кы ¦ л   у | кы | та   са | на | та

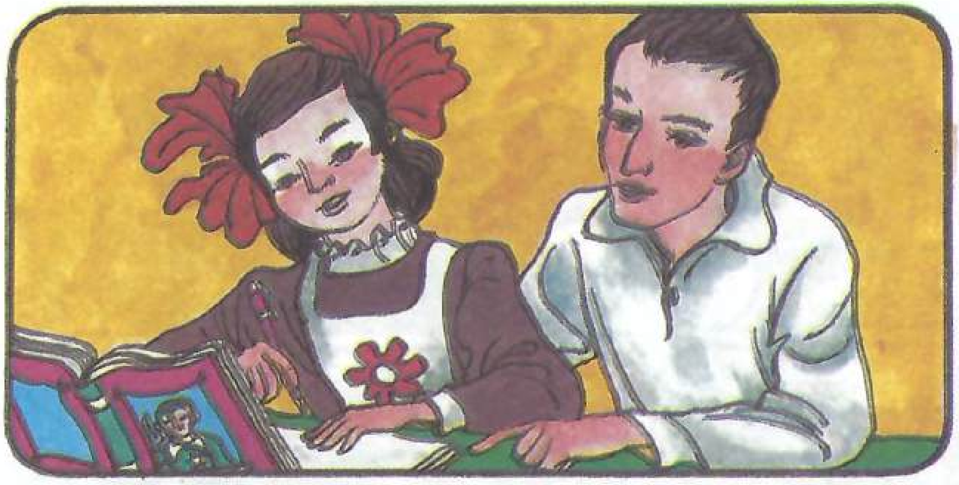

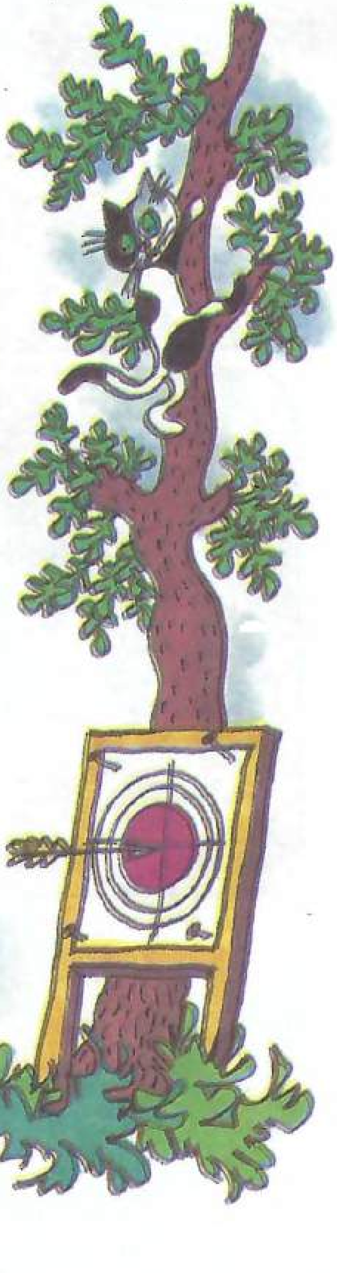

Әти Асылны укыта, саната:
— Асыл, укы. Асыл, сана.

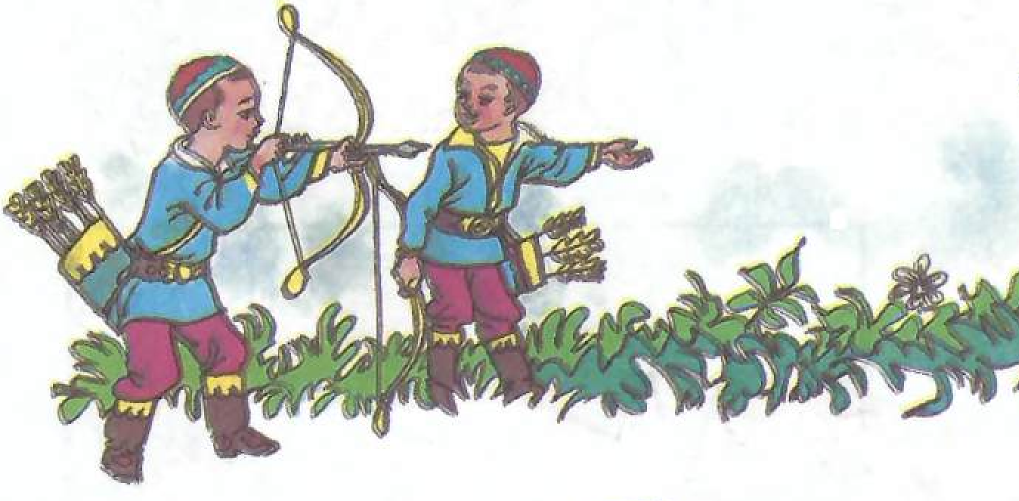

5 4 3 2 1
калак

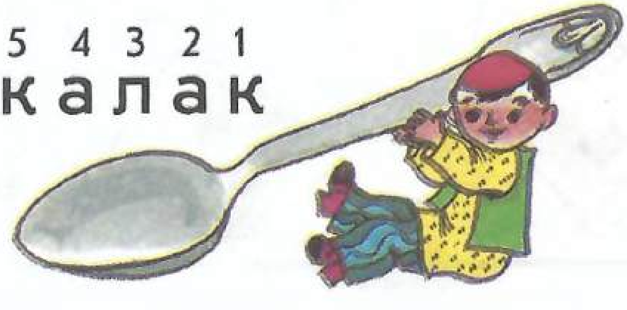

Наил ук ала.
Әнәс тә ук ала.
Наил, Әнәс ук ата.

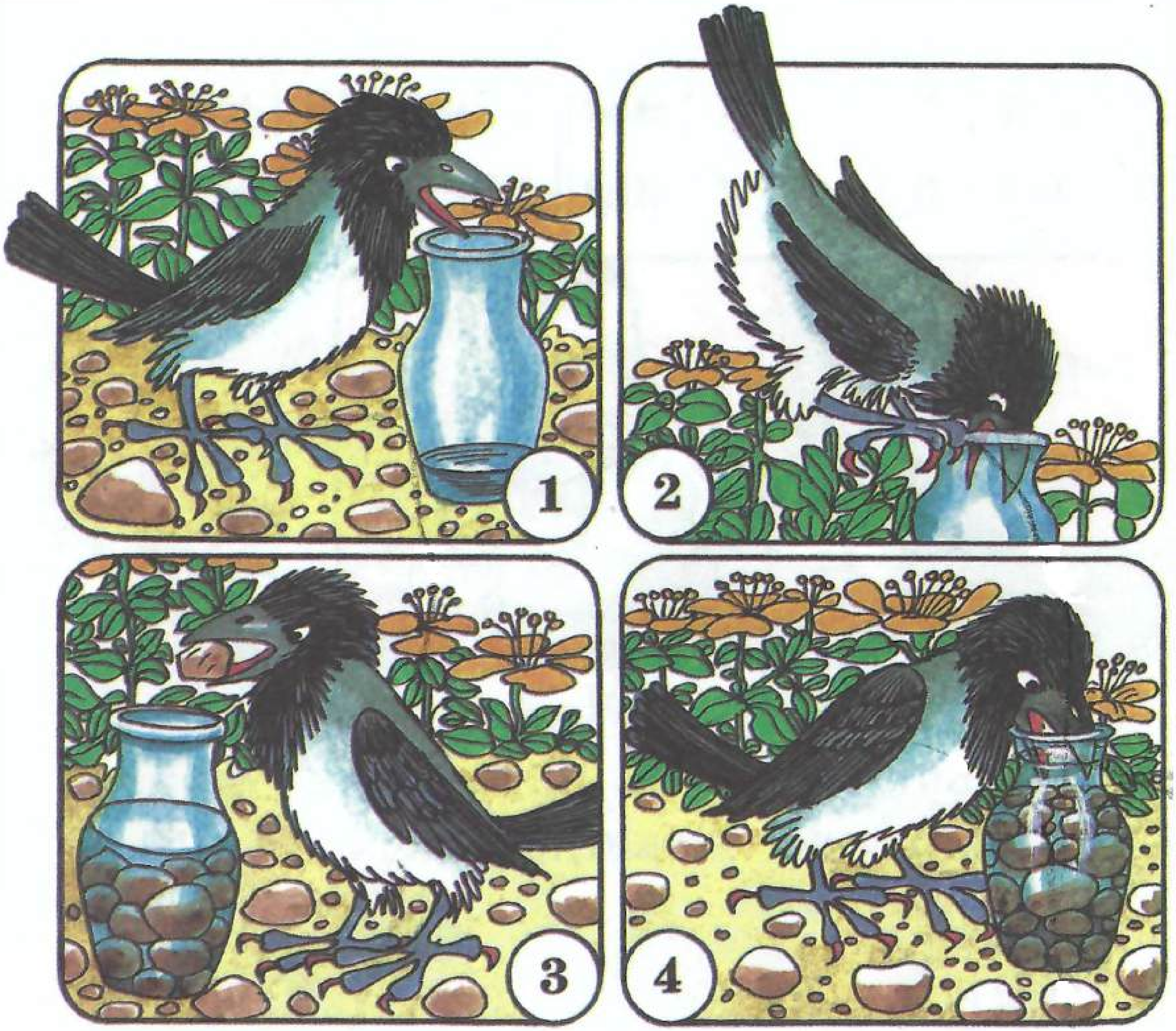
1
2
3
4

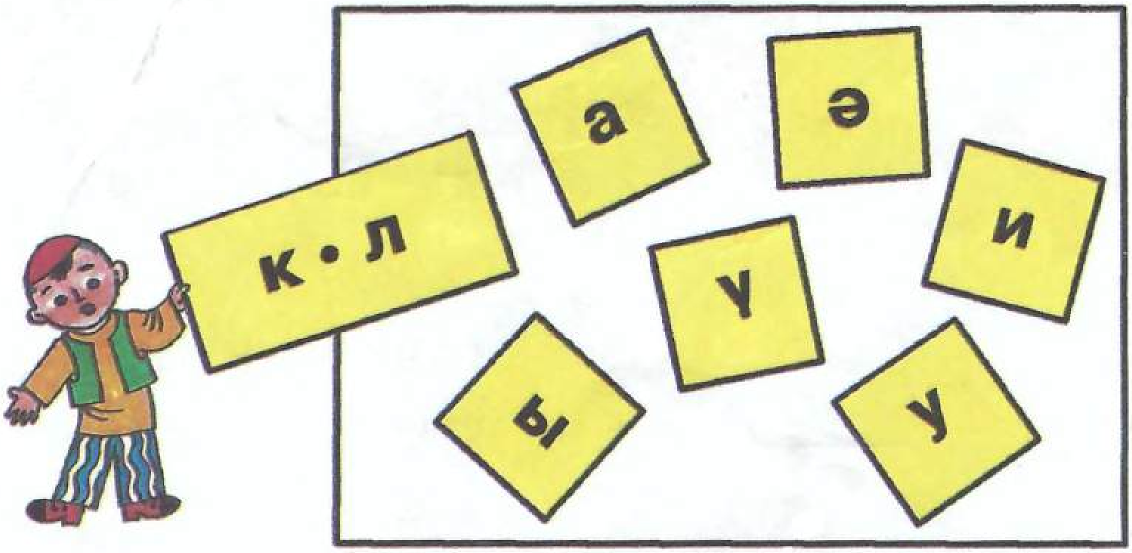
к • л
а
ә
и
у
у
ы

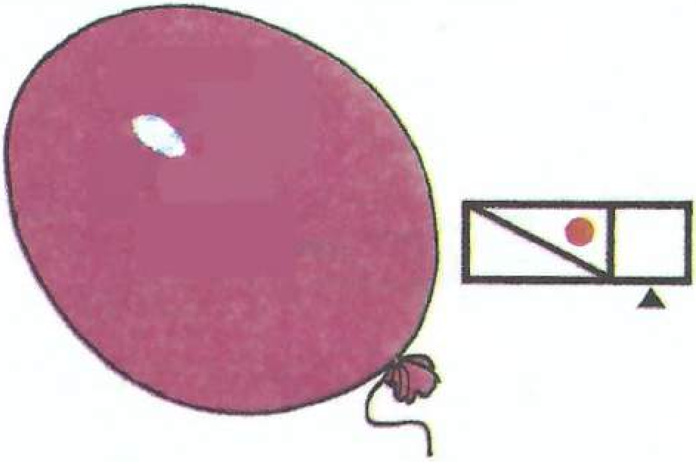

Рр

ра	рә
ру	рү
ры	
	ри

ак ук ил үт
ар ур ир үр

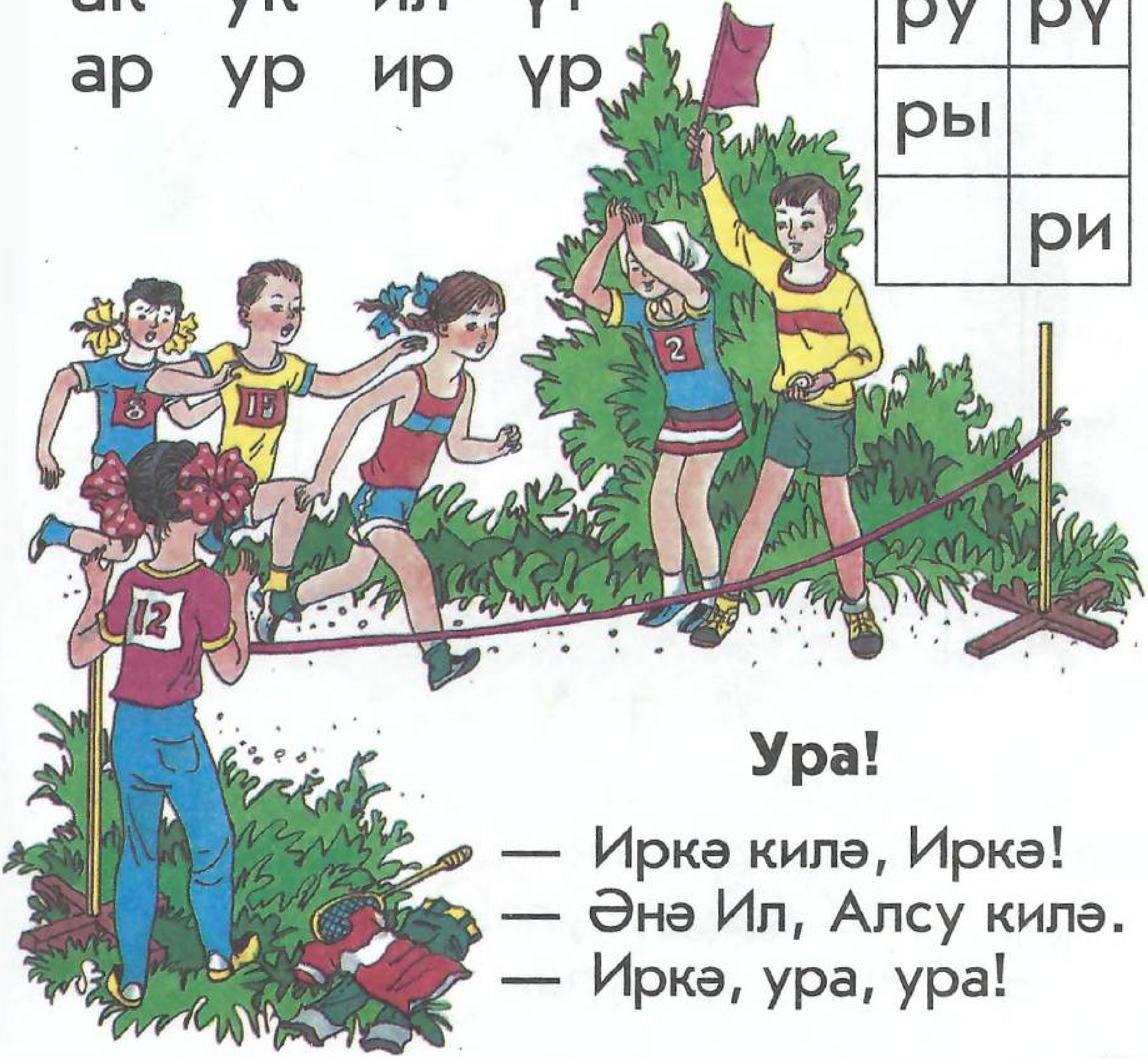

Ура!

— Иркә килә, Иркә!
— Әнә Ил, Алсу килә.
— Иркә, ура, ура!

Рә | ис
Ра | ил

а | ла ¦ р
ку ¦ л | ла ¦ р

Ри | на ¦ т
кү | тә ¦ р

су | ла
су | ла | сы ¦ н

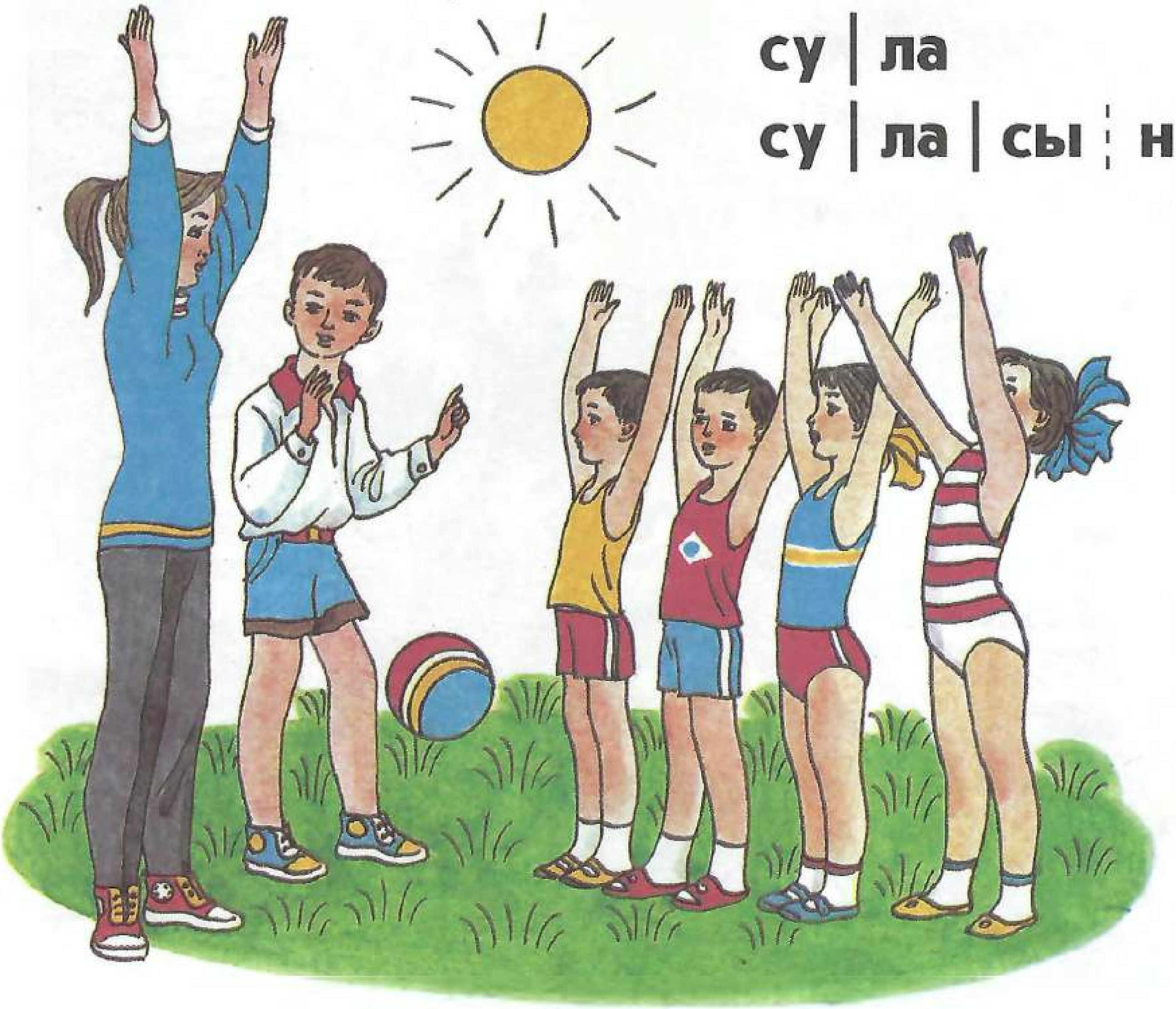

— Кулларны күтәрик. Ринат, син сана. Алар суласын.

— Сылу, Сара, сула!

— Раил, Рәис, сула!

Алар нәрсә?

кәлтә
кысла

усак
нарат

астра
кактус

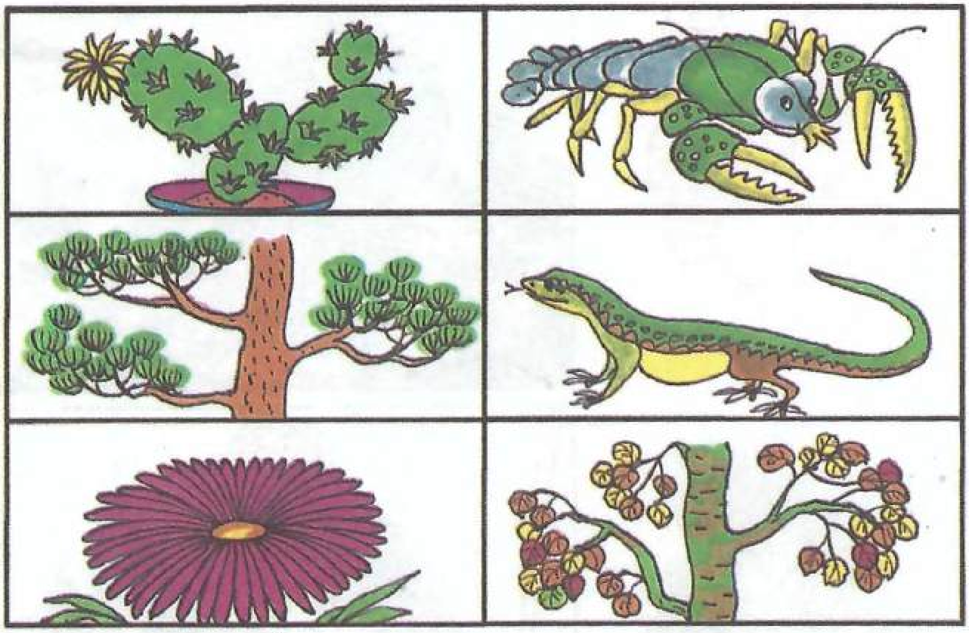

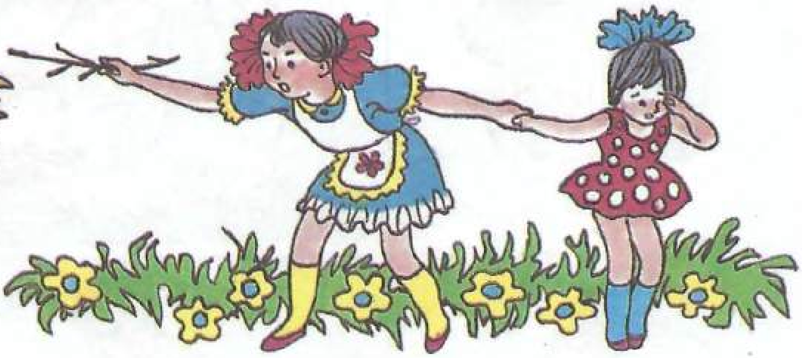

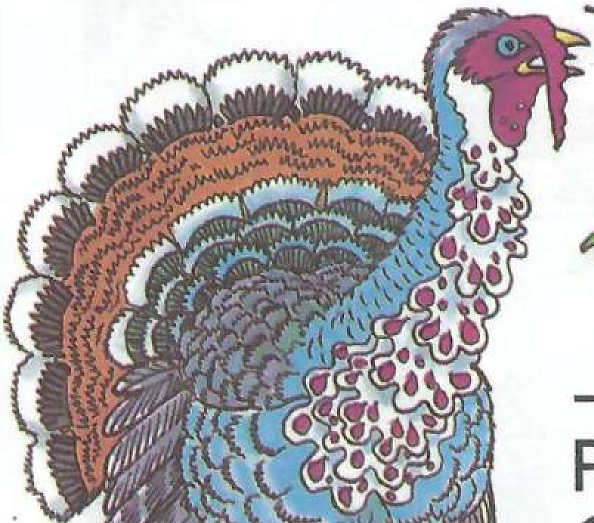

— Раилә, күркә килә!
Раилә нәни. Ул курка.
Сара куа:
— Күркә, кит, кит!

күркә ? 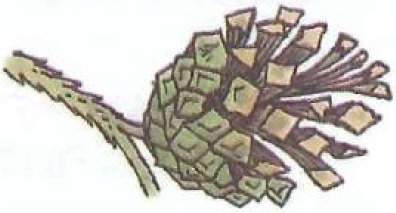 күркә

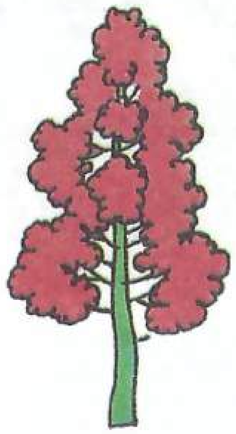

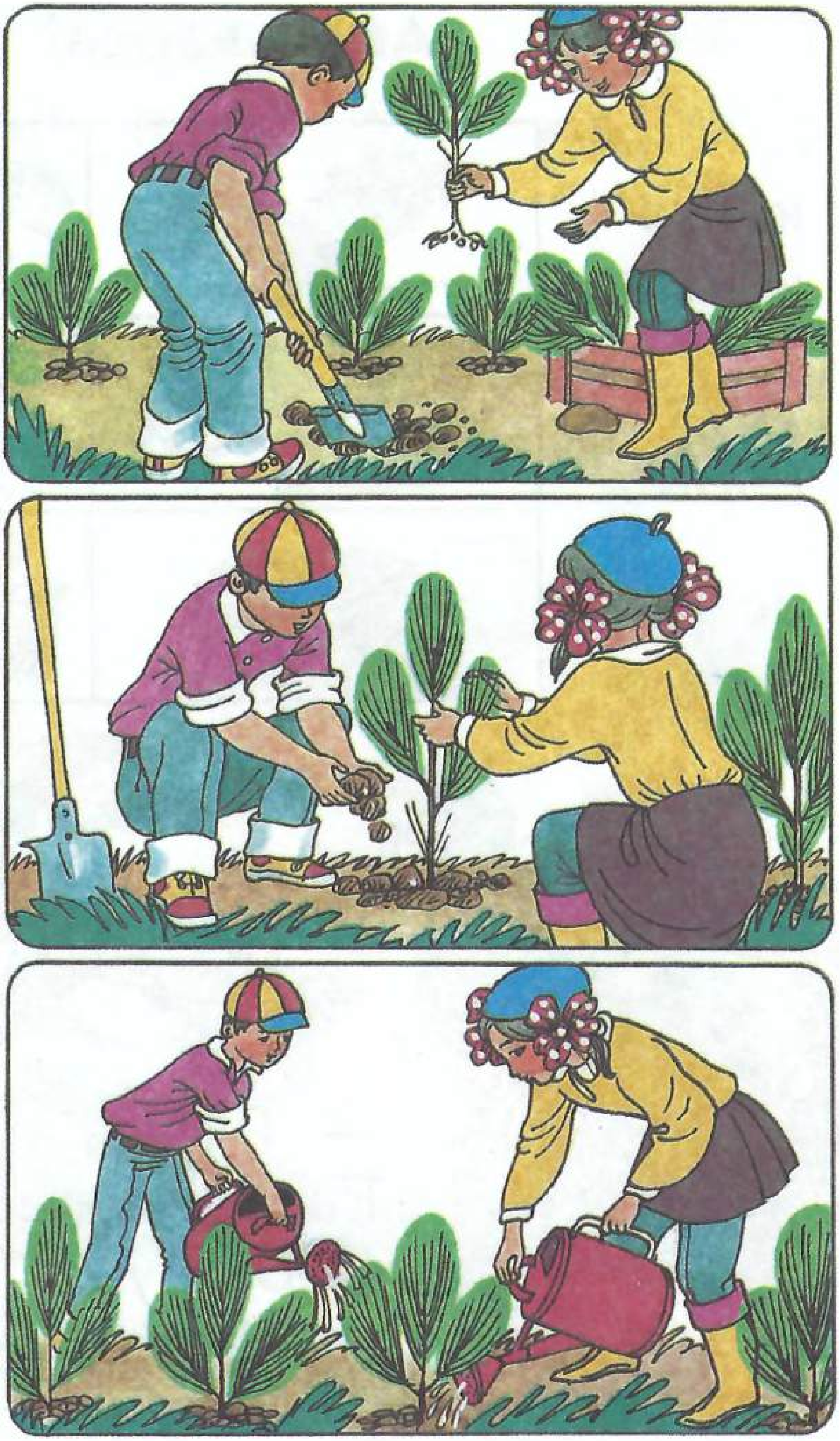

Рәис, Раилә нарат утырта.

Ее

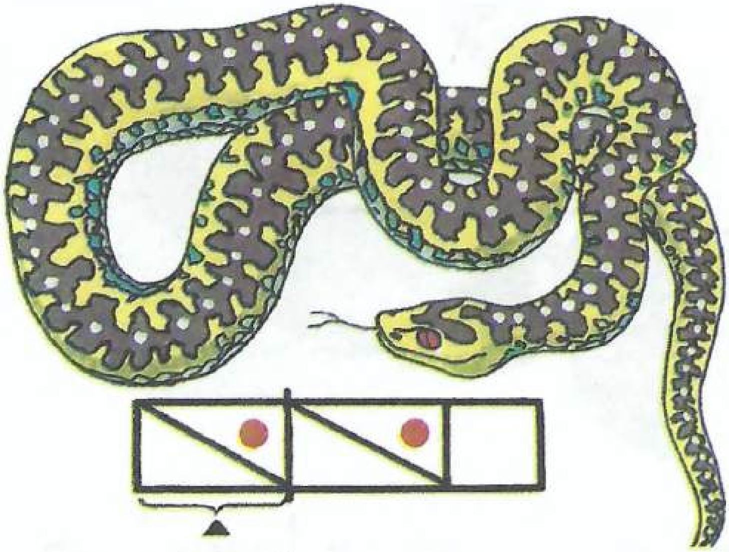

ел ер ек

е | ла ¦ н

ка | е ку | е сы | е ¦ р
ка | е ¦ н ку | е ¦ н су | е ¦ р

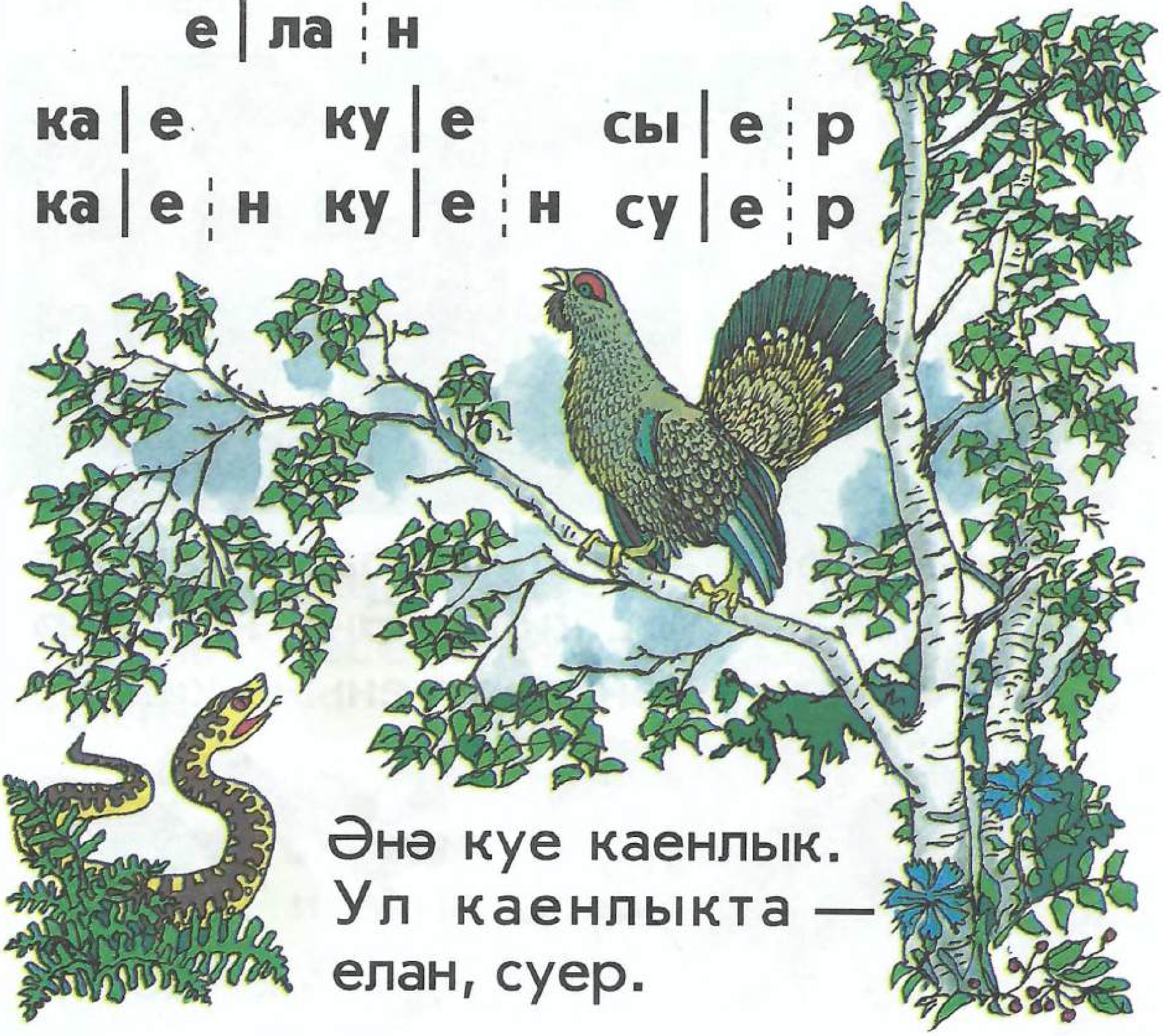

Әнә куе каенлык.
Ул каенлыкта —
елан, суер.

Ее

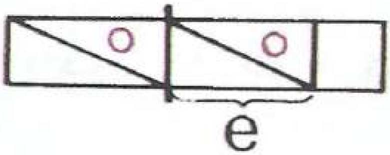

Сә | е ¦ т   ти | е ¦ н   у | е | ны | на

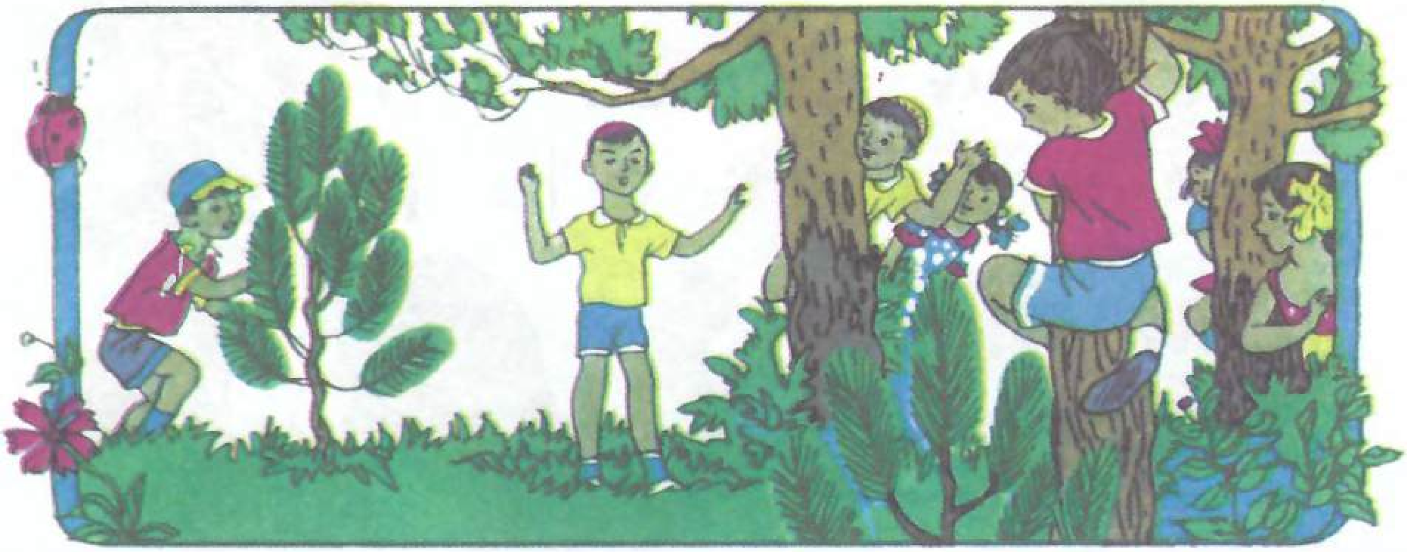

Әнә нарат аланы. Нарат аланына ел саен нәниләр килә. Әнә нәниләр уены. Сәет тә нәниләр уенына килә.

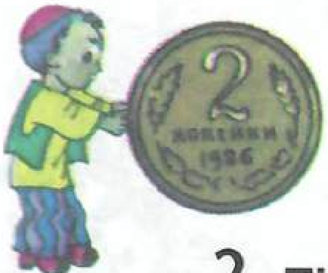
2
КОПЕЙКИ
1986

2 тиен

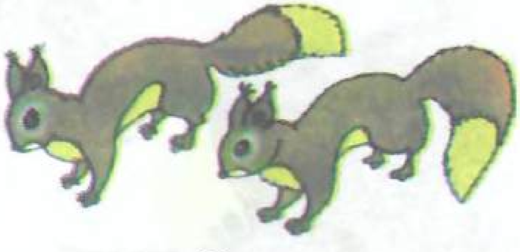

2 тиен

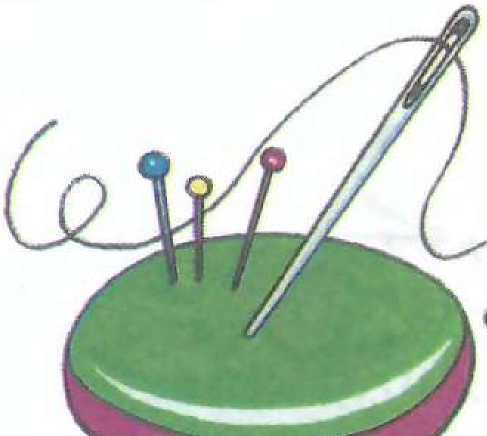

Ээ-е

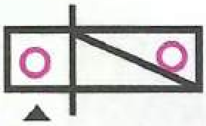

э	эл	эт	эс	эр	эн
е	ле	те	се	ре	не

э | нә э | лә э | ре И | ре ¦ к
э | не те | лә те | ре и | те ¦ к

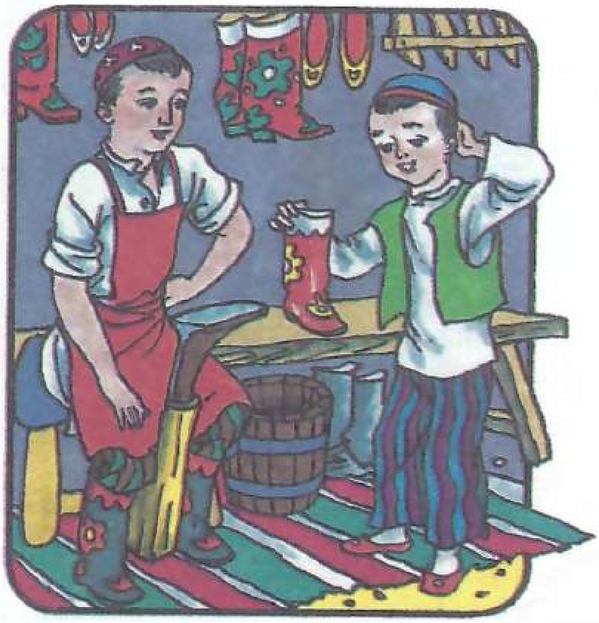

Сәет итек текте. Ул аны энесе Ирекկә текте.

— Ирек, итекне ки әле.

Ирек итекне ала. Ул куана.

ы сы¦р кы¦р кы|са кы|ра
е се¦р ке¦р ке|сә ке|рә

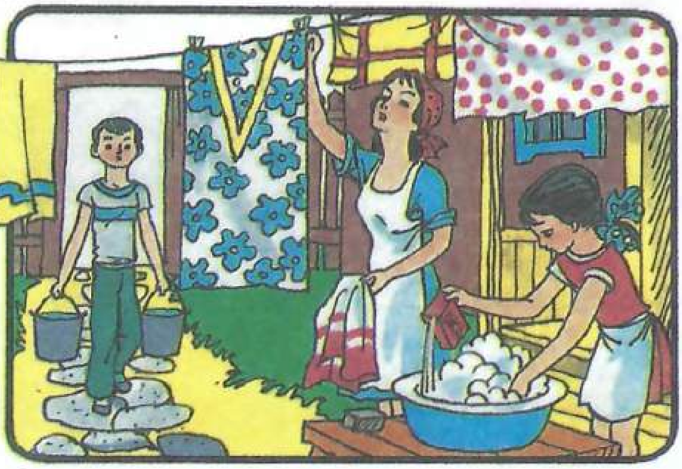

Сылу кер уа. Әнисе кер elә. Энесе Ирек су китерә.

Эссе. Әнә Ык суы. Ирек, Арслан, Сәет Ыкта су керә.

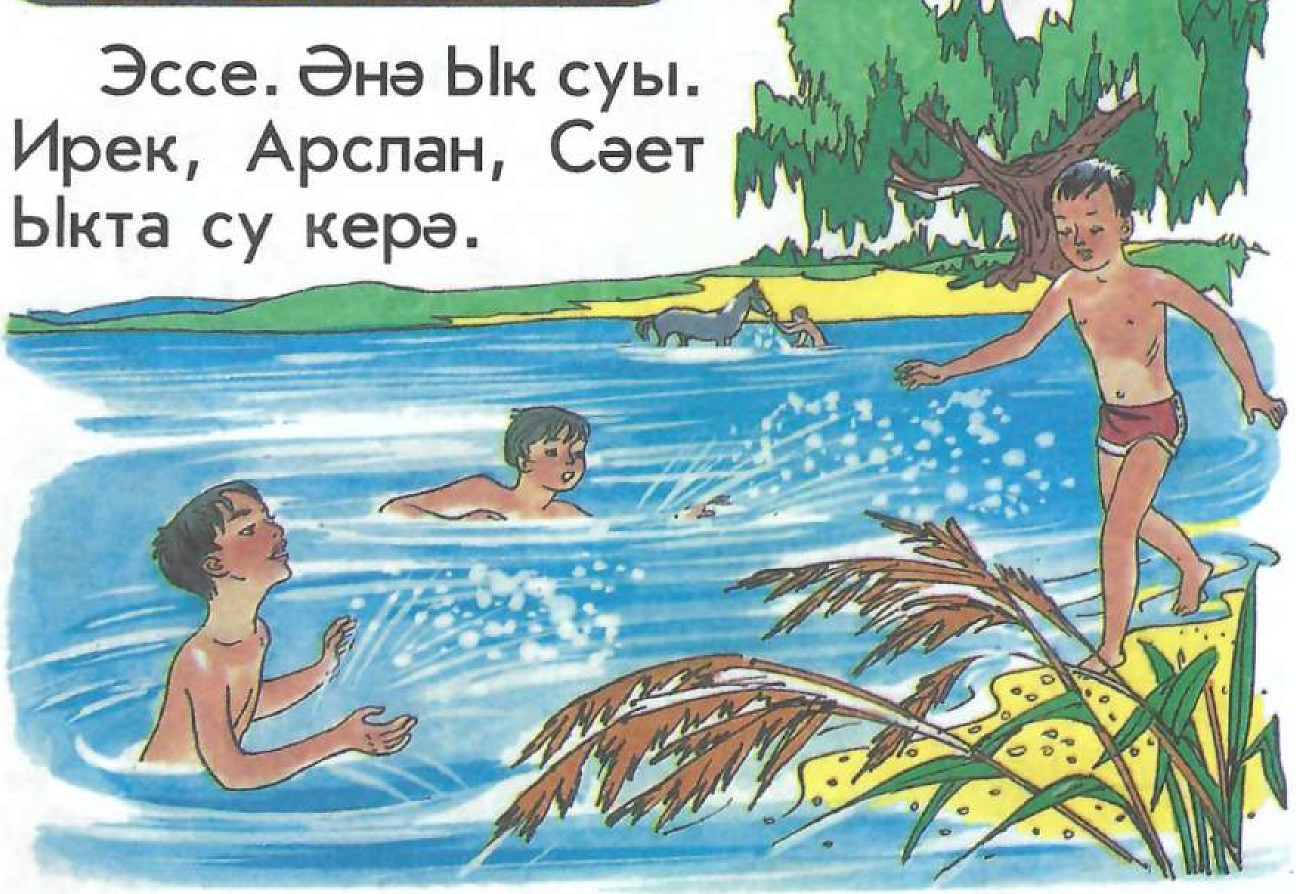

а — ә	у — ү	ы — э-е	и

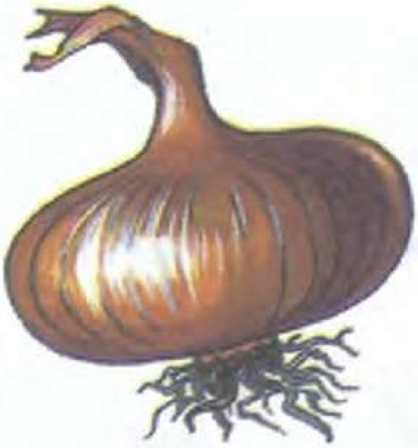

Гг

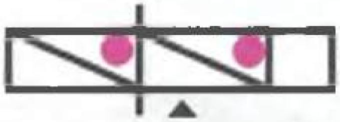

Га | та   су | га ¦ н   үс | те ¦ р | гә ¦ н

га	гә
гу	гү
гы	ге
	ги

Әнә суган түтәле. Гата, Алсу суган үстергән.

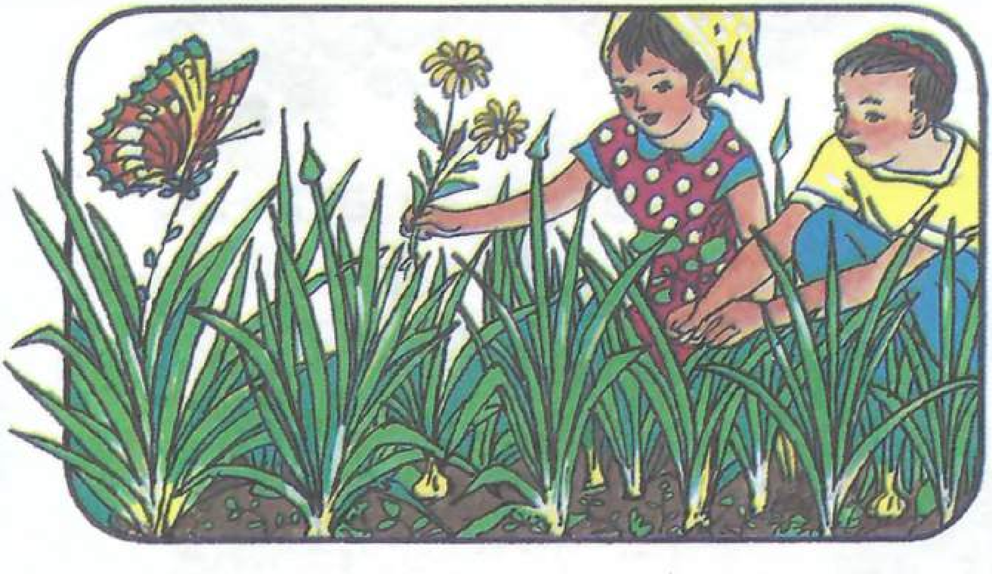

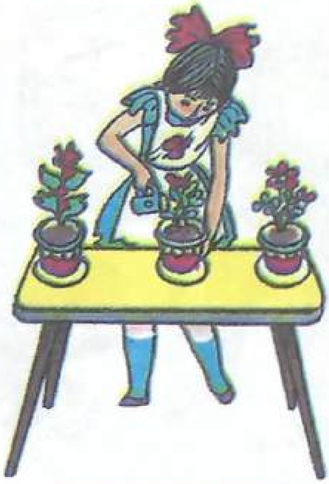

Сара кына үстерә.
Кына нәрсә ул?

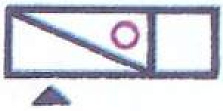

г	га	гә	гу	гү	гы	ге	ги
к	ка	кә	ку	кү	кы	ке	ки

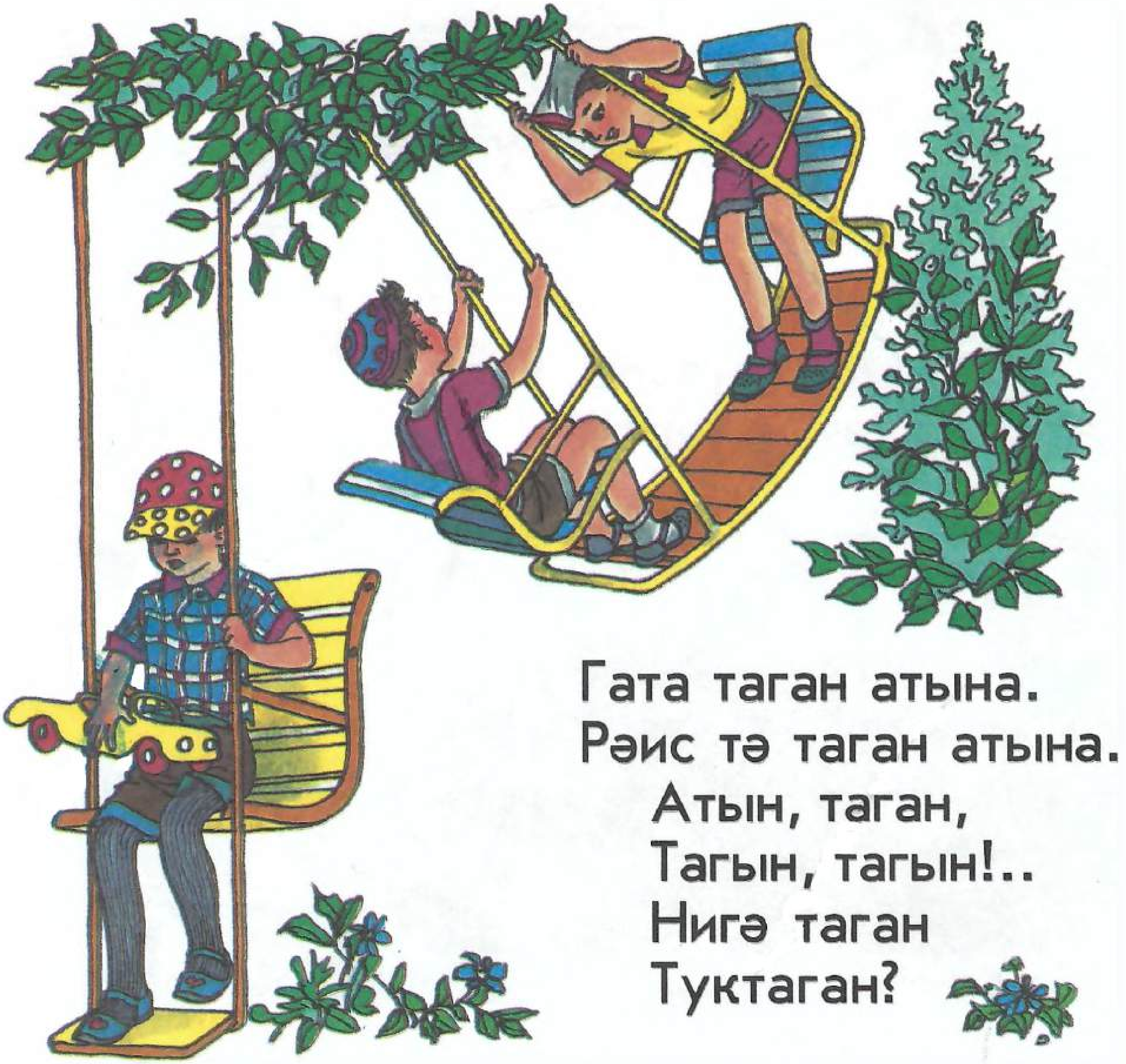

Гата таган атына.
Рәис тә таган атына.
Атын, таган,
Тагын, тагын!..
Нигә таган
Туктаган?

та | га ¦ н   та | гы ¦ н   ту ¦ к | та | га ¦ н

ка | га **е ¦ л | га** **ку | на**
ка ¦ р | га **е ¦ л | га | га** **ку ¦ н | га ¦ н**

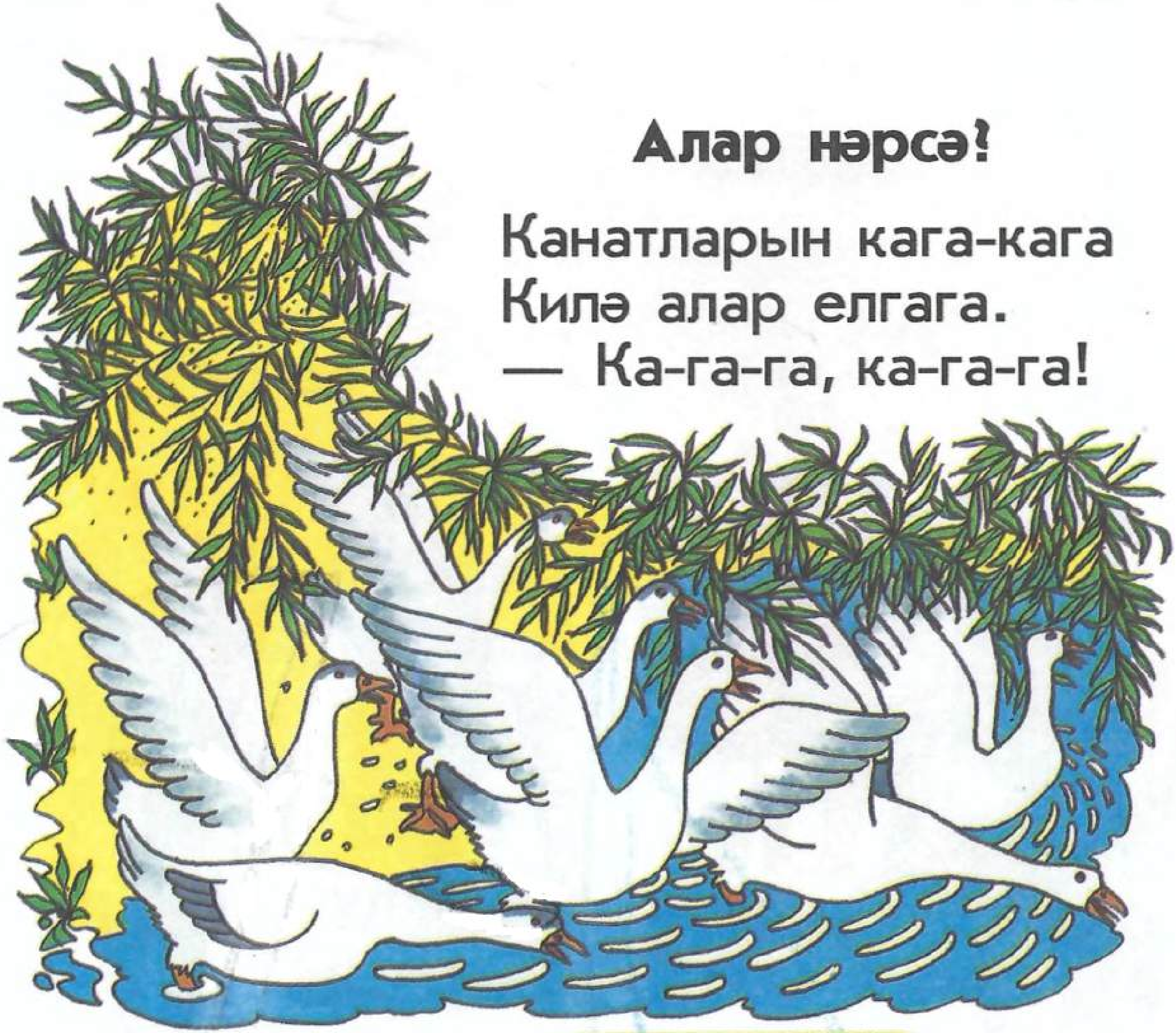

Алар нәрсә?

Канатларын кага-кага
Килә алар елгага.
— Ка-га-га, ка-га-га!

Кара карга
Кунган карга.
Карга кунган
Ак карга.

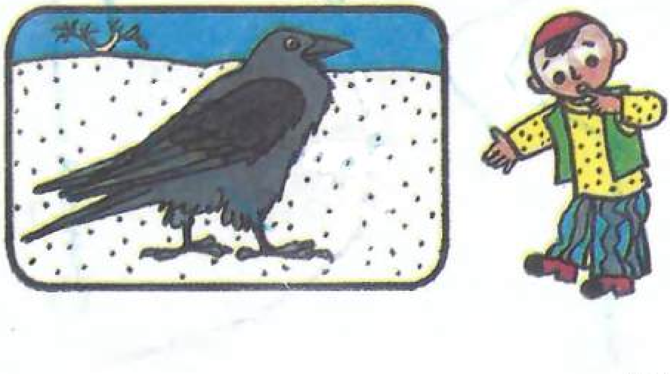

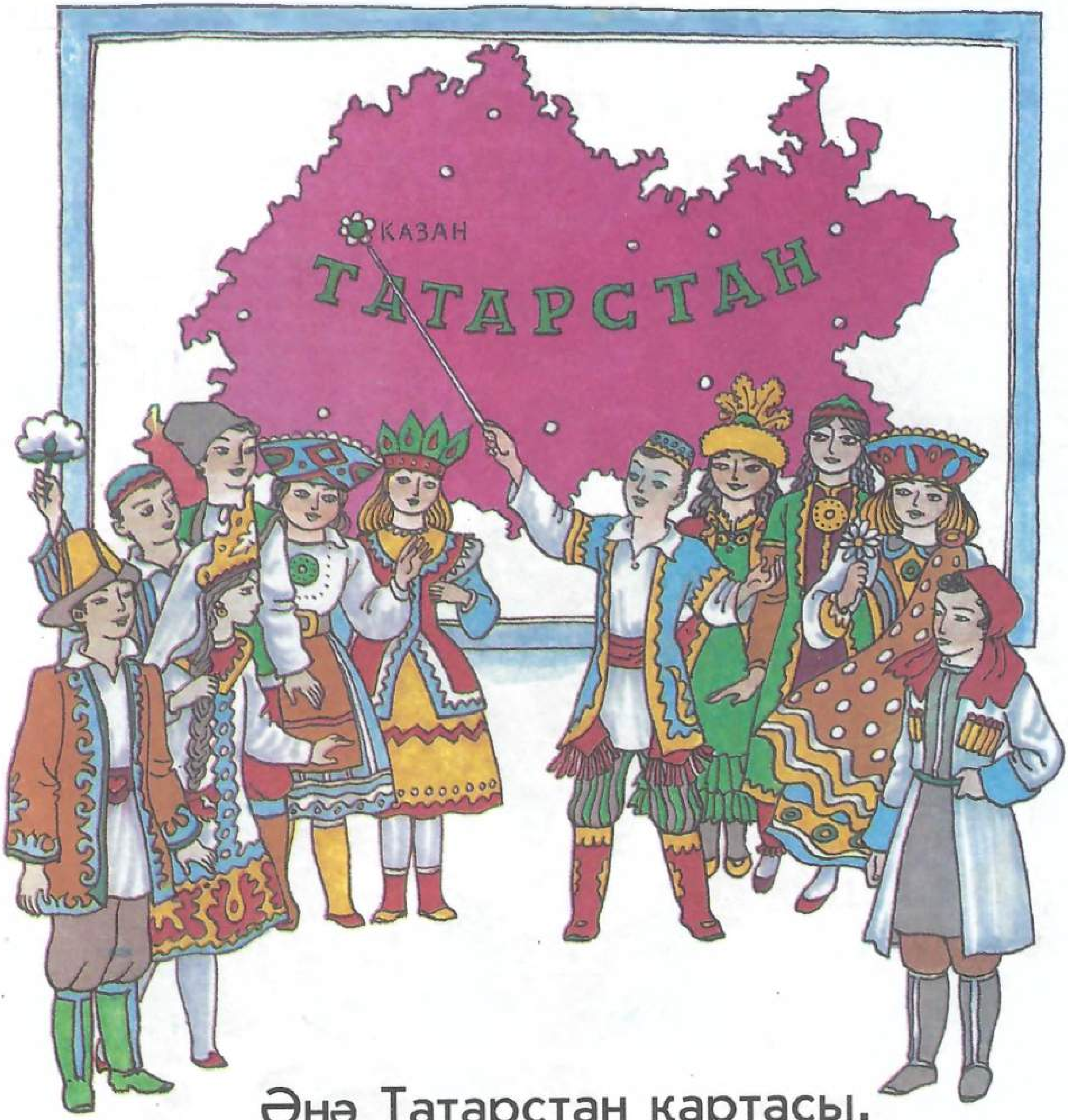
КАЗАН
ТАТАРСТАН

Әнә Татарстан картасы.
Татарстан ул — Туган ил.
Туган ил — татулык иле.
Ә алар тату туганнар.

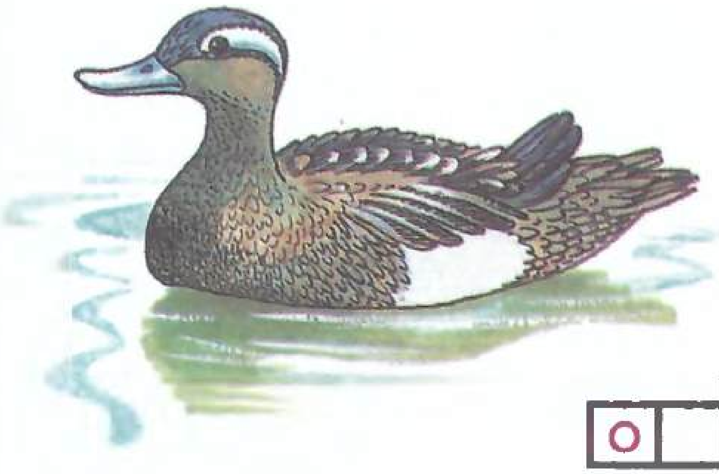

Д д

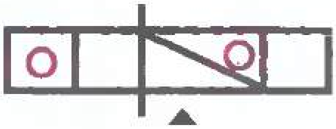

Ил | да ¦ р	**ки ¦ л | де**	**кү ¦ л | гә**
үр | дә ¦ к	**кү ¦ р | де**	**кү ¦ л | дә**

Күлдә.

Илдар күлгә килде. Ул күлдә үрдәк күрде.

Илдар:

— Үти-үти! — диде.

Лəкин ул кыр үрдәге иде.

да	дә
ду	дү
ды	де
	ди

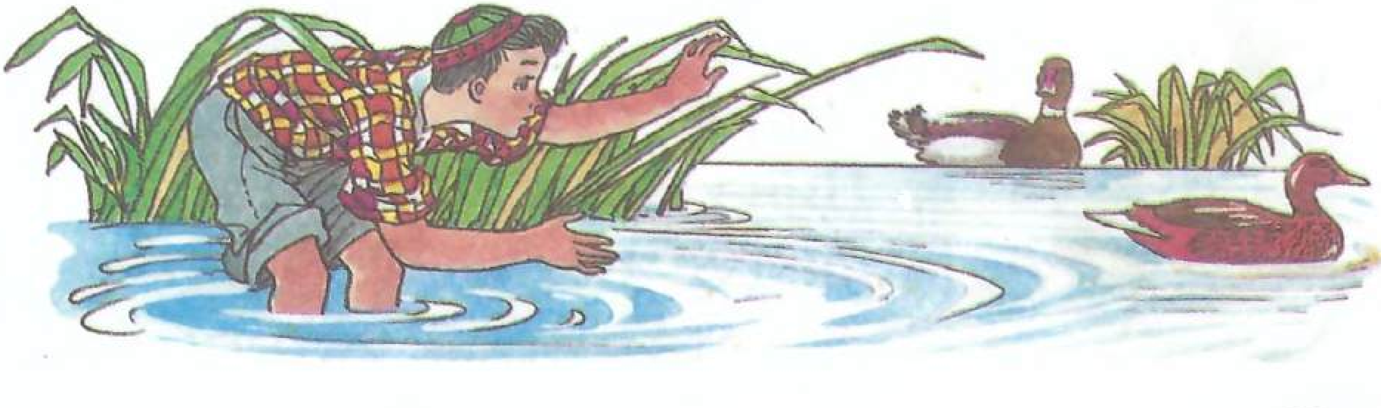

д	да	дә	ду	дү	ды	де	ди
т	та	тә	ту	тү	ты	те	ти

Ил | да ¦ р **Ил | ду ¦ с** **ре | ди ¦ с**

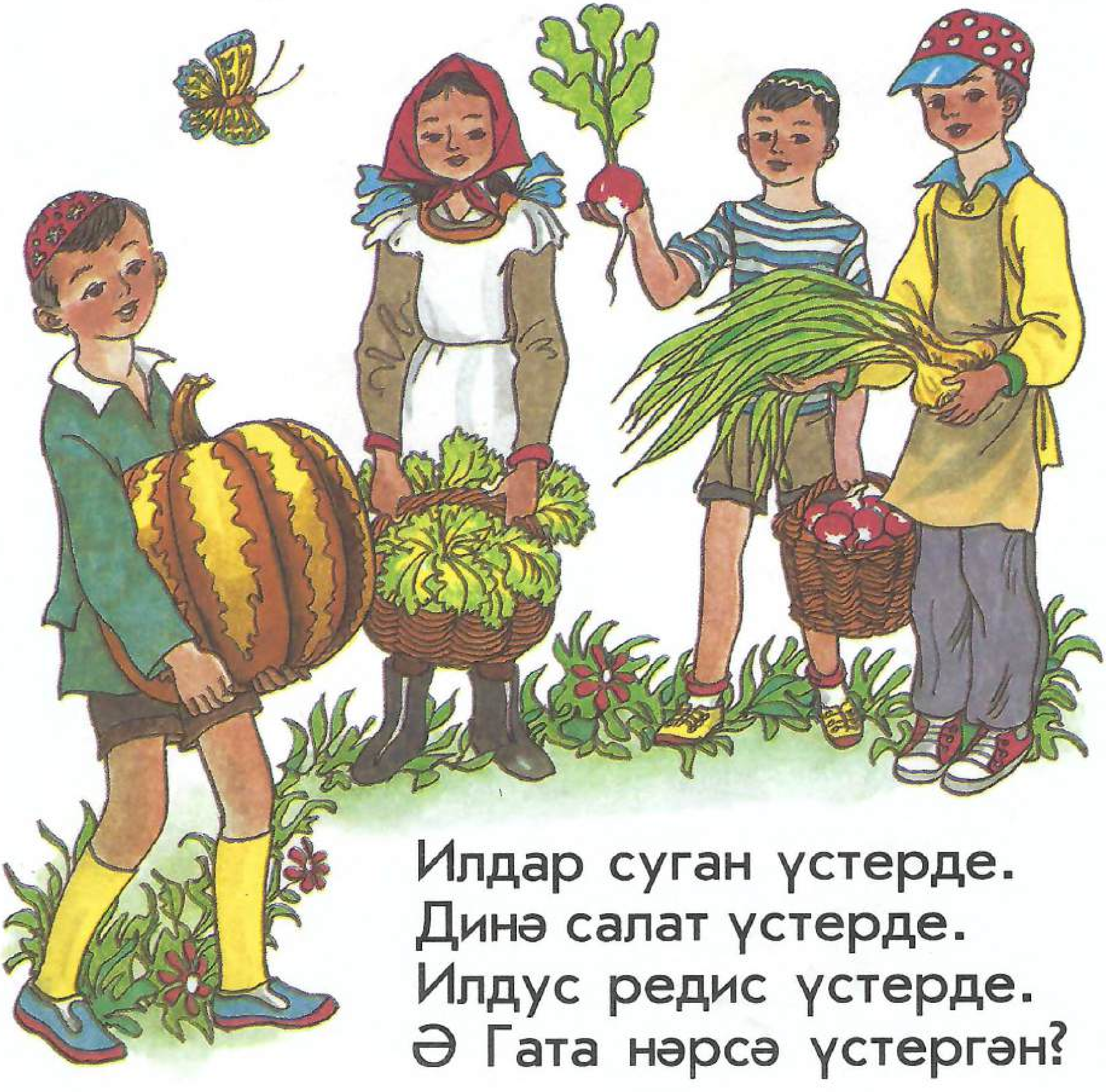

Илдар суган үстерде.
Динә салат үстерде.
Илдус редис үстерде.
Ә Гата нәрсә үстергән?

да | ру | га   ил ¦ т   Ди | лә   әү
да | ру | ны   ил ¦ т | те   Ди | лә | рә   дәү

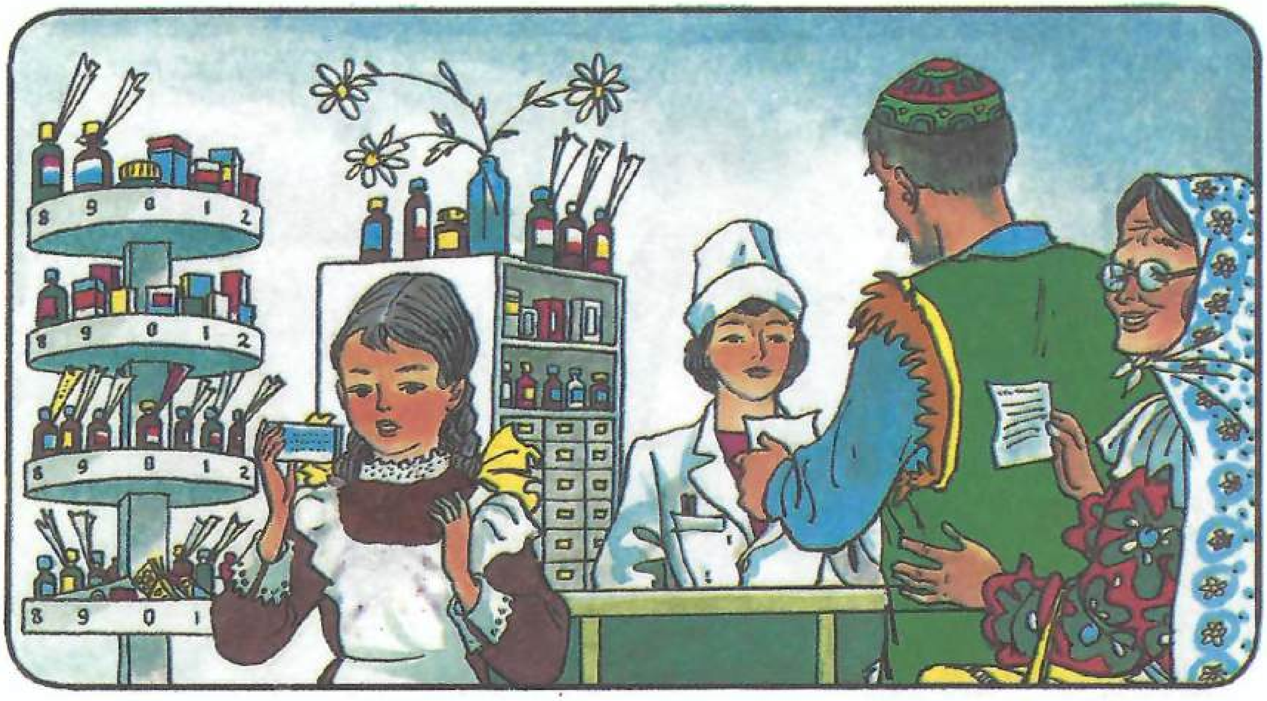

Дәү әнигә дару кирәк иде.
Дилә даруга китте.
Ул кирәк даруны алды.
Аннары аны дәү әнигә илтте.

Тегү тегә Диләрә.
Нәрсә тегә Диләгә?

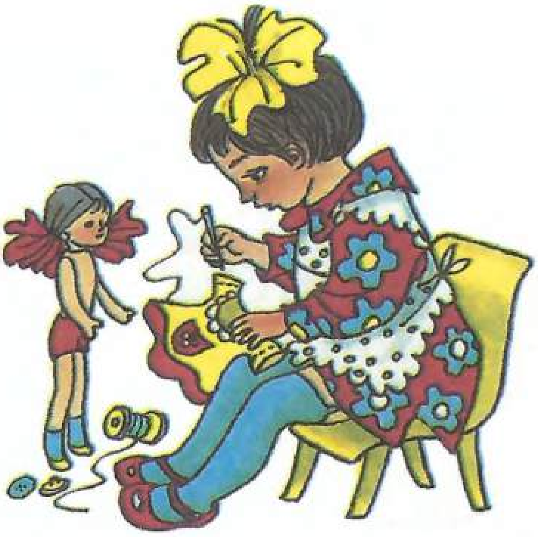

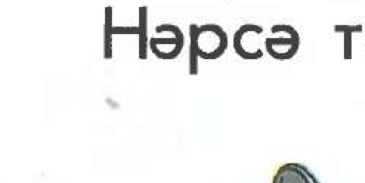

5 4 3 2 1
кадак

ду ¦ с **у | кы | та** **дә | ре ¦ с**
ду ¦ с | ла ¦ р **у | кы | ды** **дә | ре ¦ с | тә**

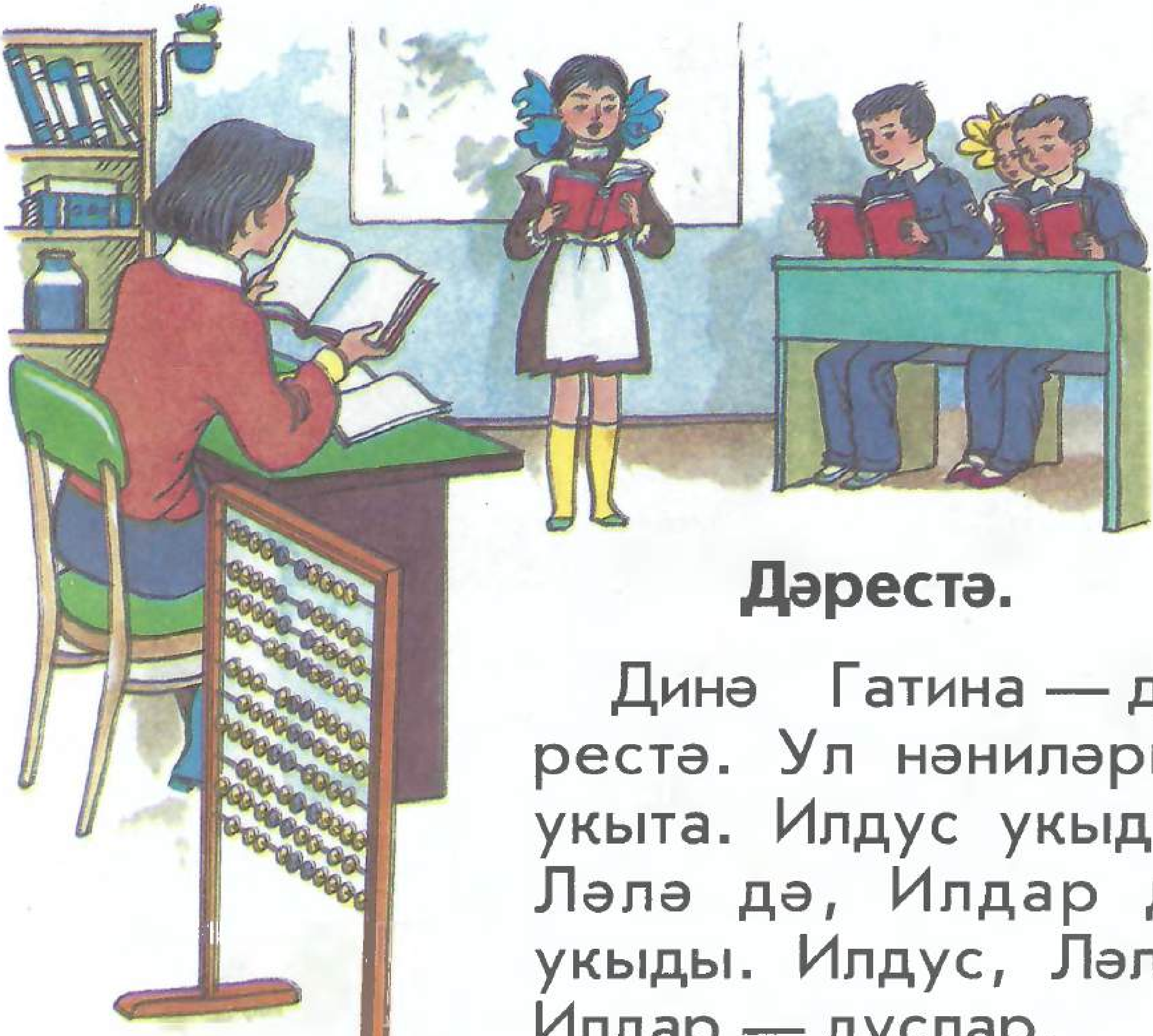

Дәрестә.

Динә Гатина — дәрестә. Ул нәниләрне укыта. Илдус укыды. Ләлә дә, Илдар да укыды. Илдус, Ләлә, Илдар — дуслар.

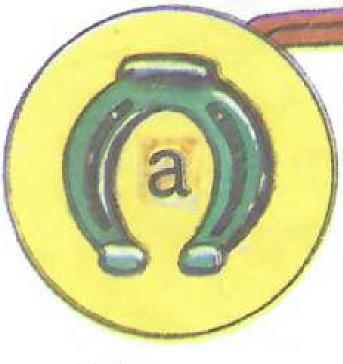

д ● ? ● га

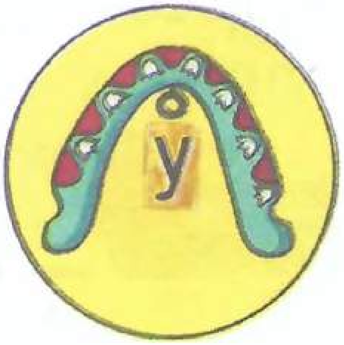

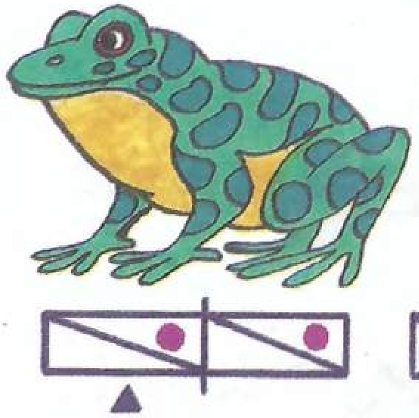

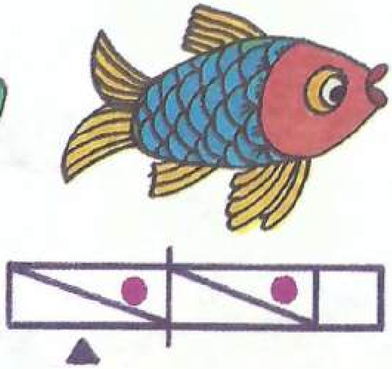

Бб

ба | ка **ба ¦ т | ка ¦ к**

ба | та **та | ба ¦ к**

ба	бы	бу	
бә	бе	бү	би

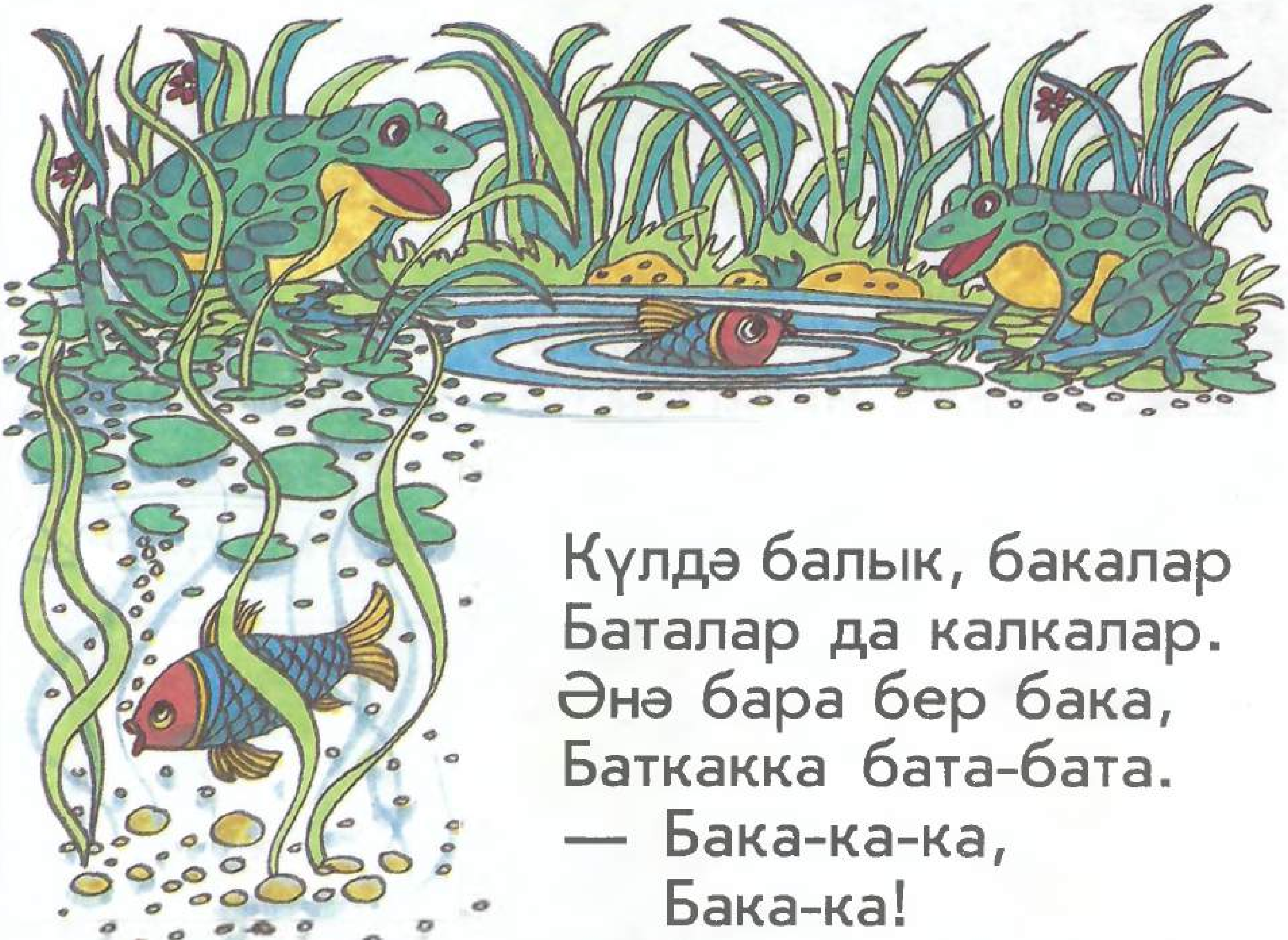

Күлдә балык, бакалар
Баталар да калкалар.
Әнә бара бер бака,
Баткакка бата-бата.
— Бака-ка-ка,
Бака-ка!

Ба | ри
Бу | ла ¦ т

бу | е | на
бу | е ¦ н | да

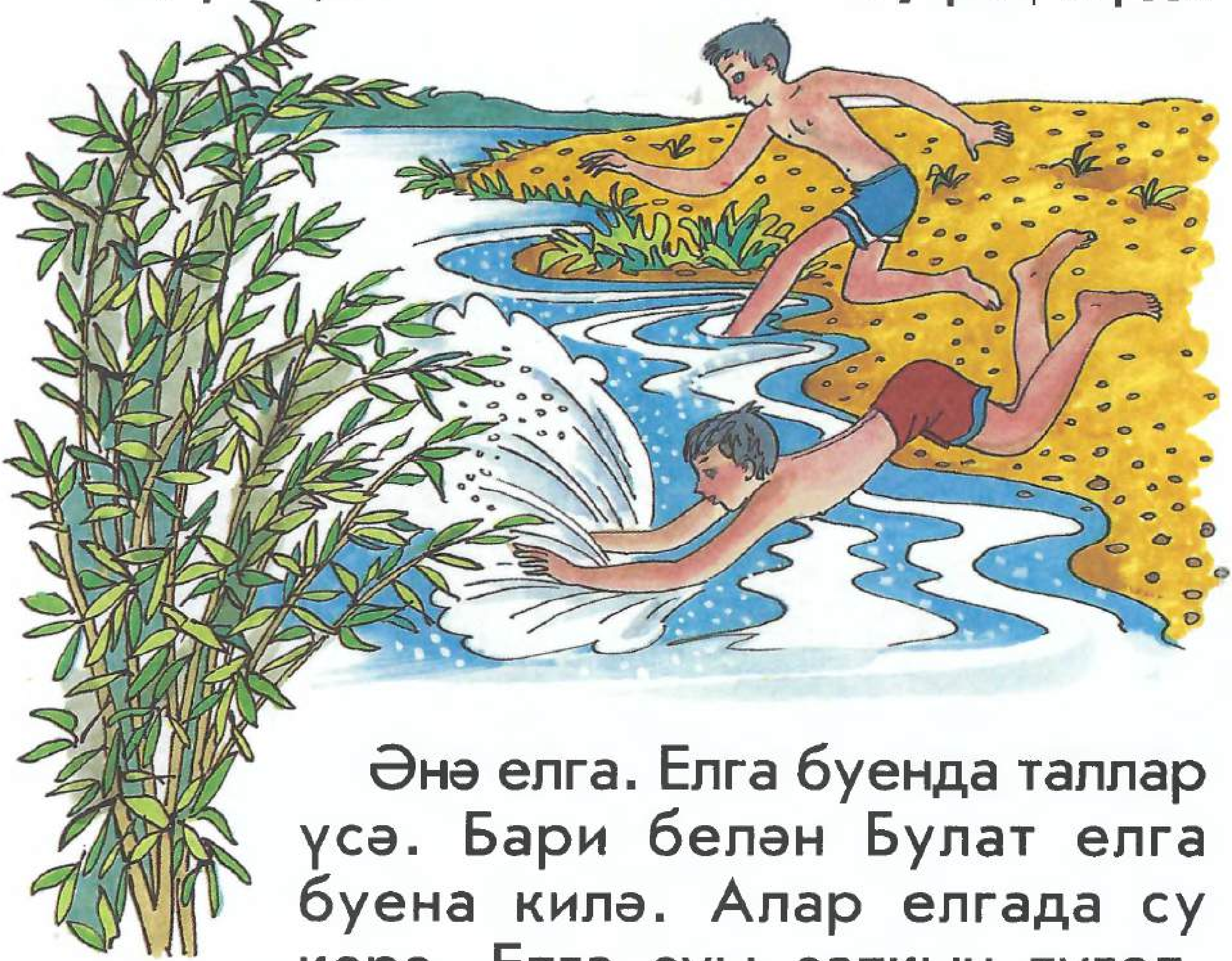

Әнә елга. Елга буенда таллар үсә. Бари белән Булат елга буена килә. Алар елгада су керә. Елга суы салкын түгел.

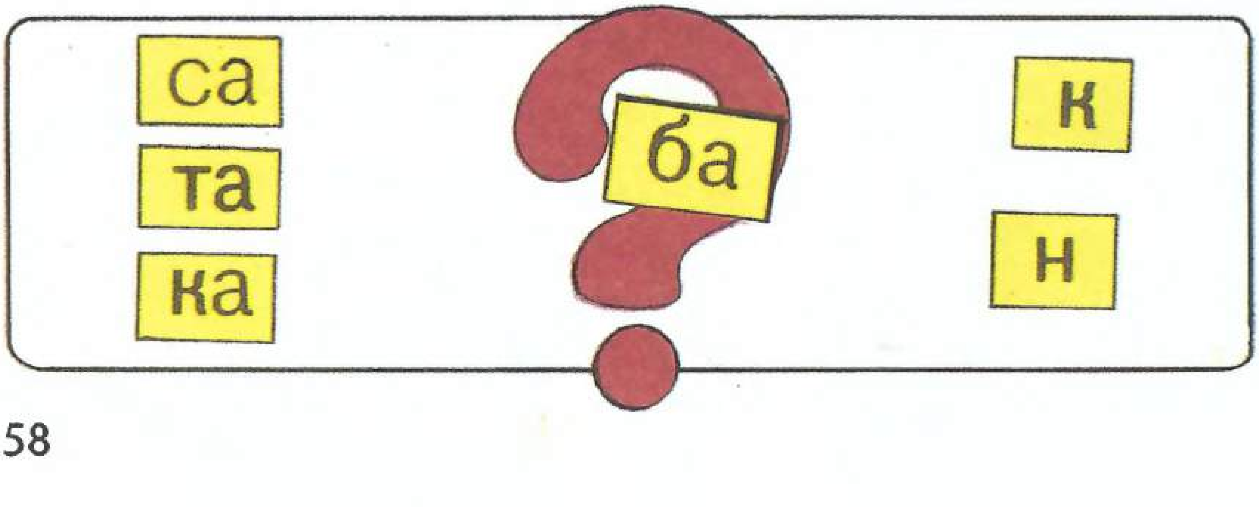

а | ла | бу | та   ба | ла   Са | би ¦ р
а | ла | бу | га   ба | лы ¦ к   Кә | би ¦ р

Балалар — елга буенда.
Алар балыкка килгән.
Сабирга ун балык эләкте.
Ә Кәбиргә — алты балык.

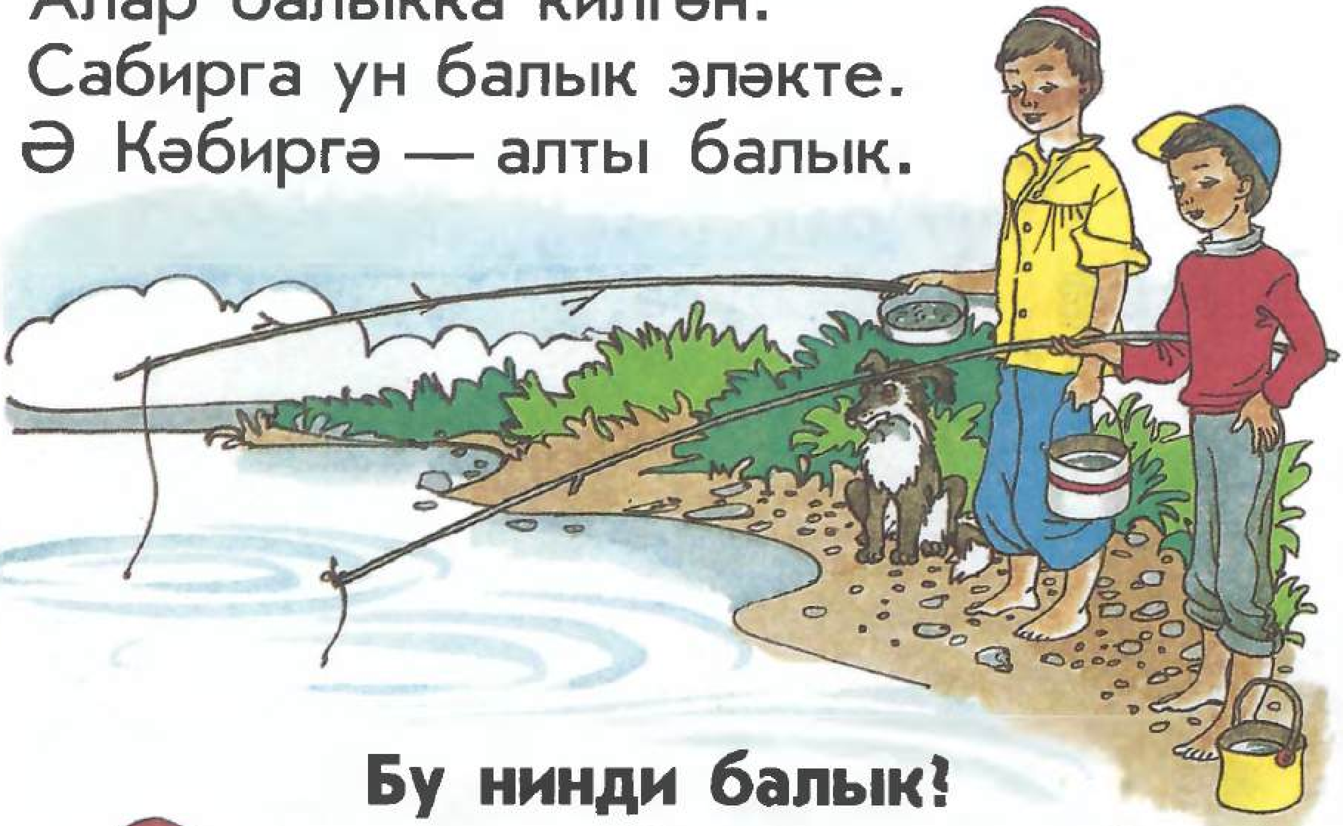

Бу нинди балык?

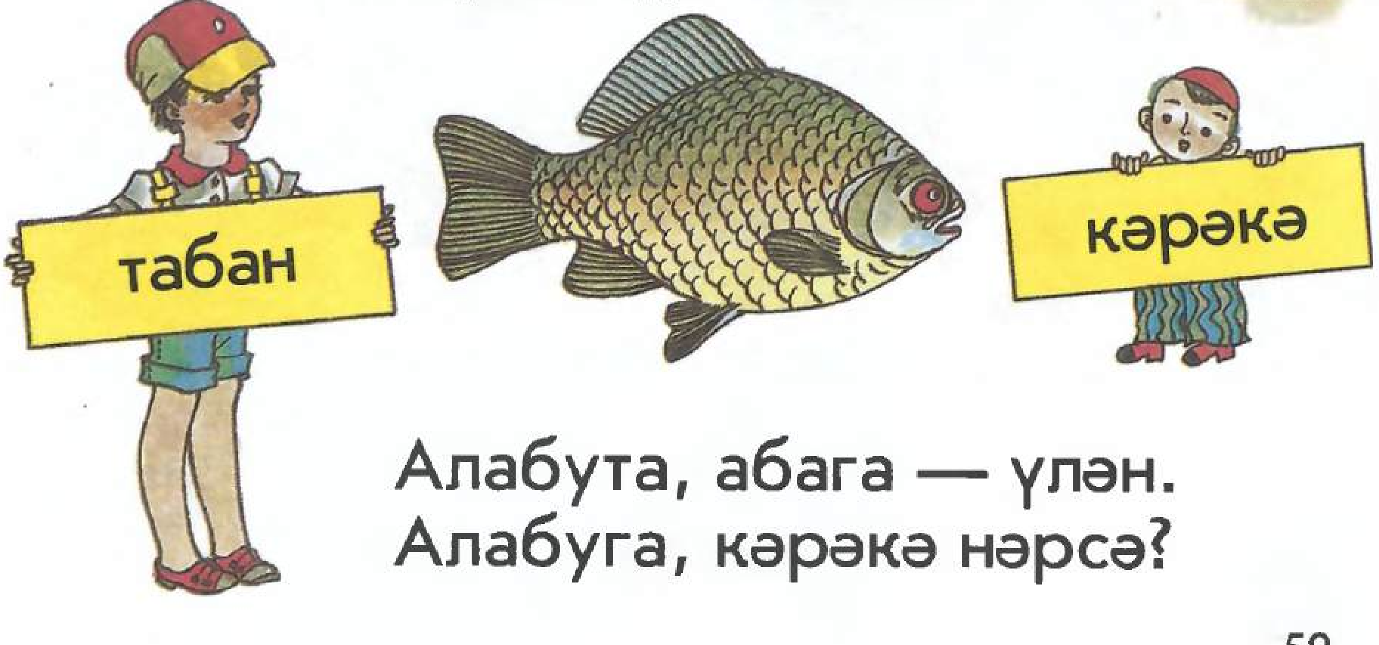

Алабута, абага — үлән.
Алабуга, кәрәкә нәрсә?

Ба | ну　　ә | би　　би | рә　　ба ¦ л
Бә | дә ¦ р　　бә | би　　ба | ра　　ба ¦ р

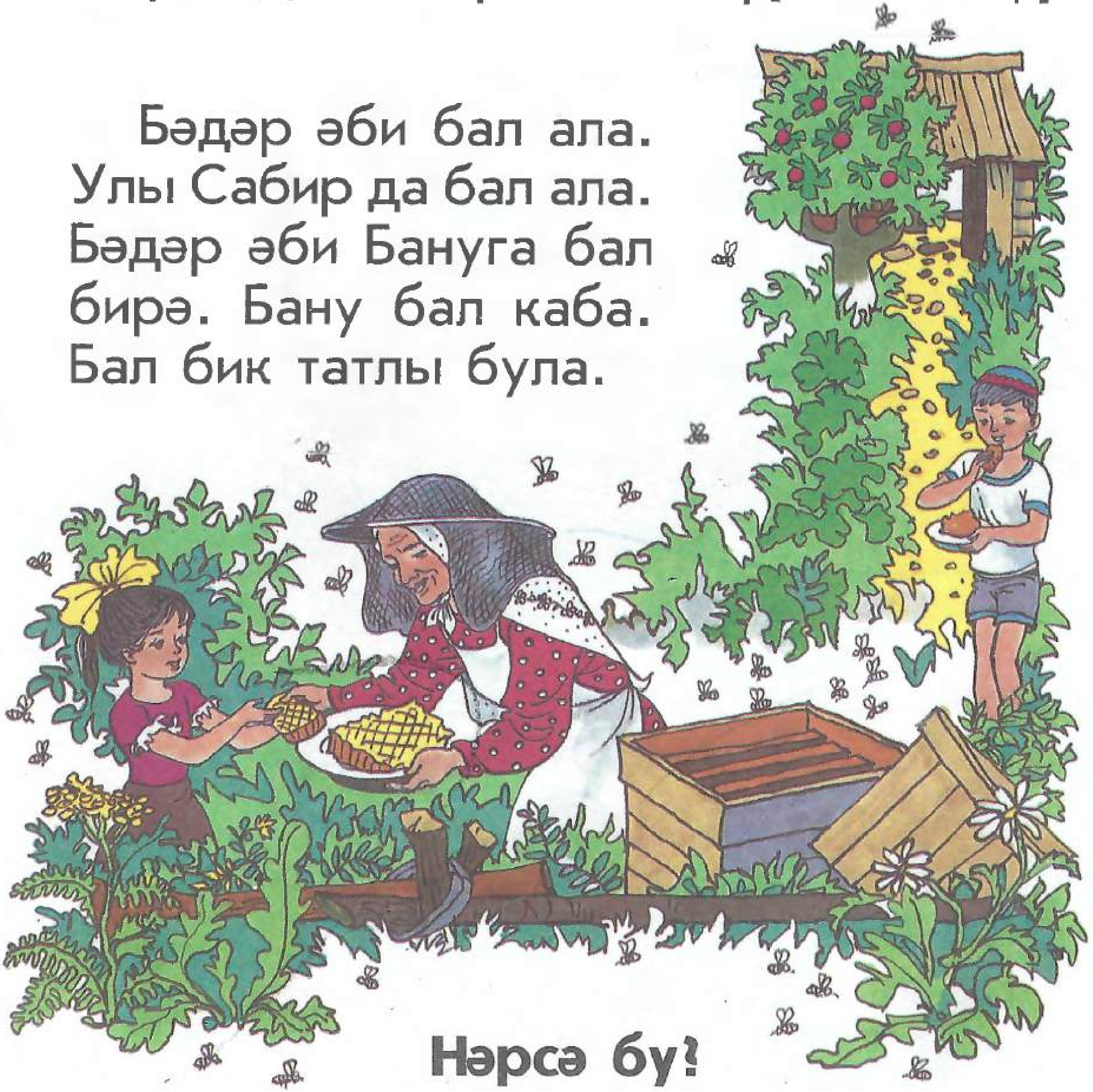

Бәдәр әби бал ала.
Улы Сабир да бал ала.
Бәдәр әби Бануга бал
бирә. Бану бал каба.
Бал бик татлы була.

Нәрсә бу?

Су түгел — сыек, кар түгел — ак.
Аты бара — тәртәсе кала.

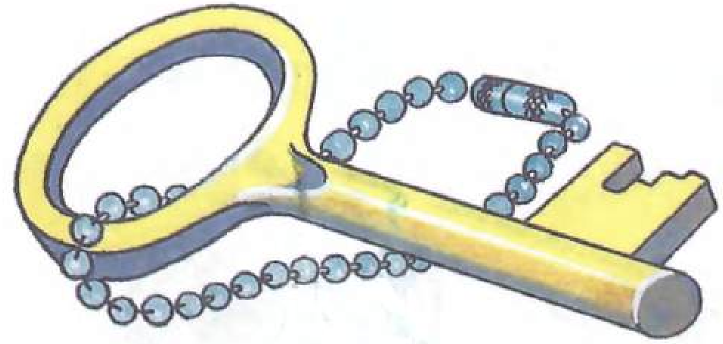

Чч

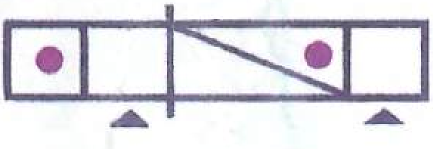

ач уч үч эч ич

че | би | лә ¦ р **а | чы ¦ к | ка ¦ н**

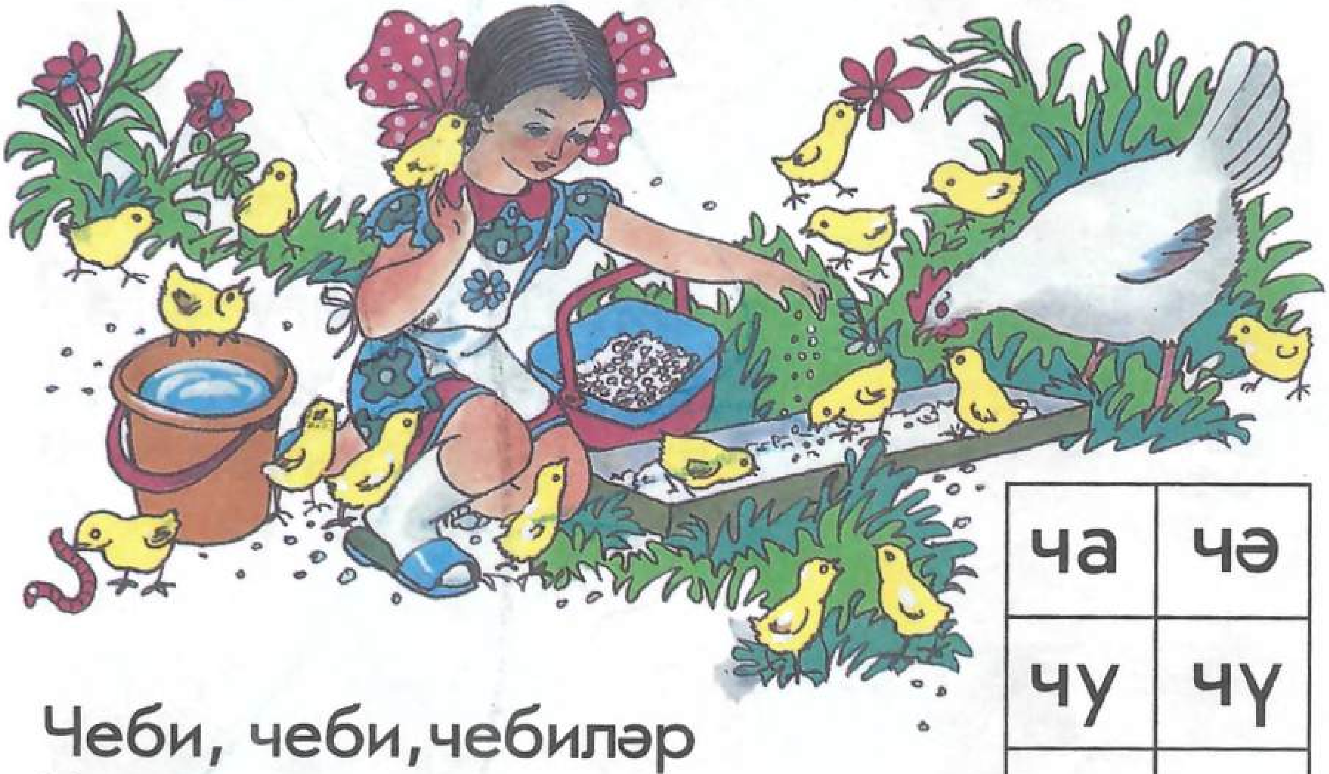

ча	чә
чу	чү
чы	че
	чи

Чеби, чеби, чебиләр
Чи-чи, чи-чи, чи, диләр.
Ачыкканнар — тары сибик,
Сусаганнар — су эчерик.

чи	**бә**	**р**	**ча**	**ча**	**к**	**ни**	**чә**	
чи	**гә**	**р**	**чә**	**чә**	**к**	**ни**	**че**	**к**

Чигү чигә чибәрләр.
Алар чигү чигәләр.

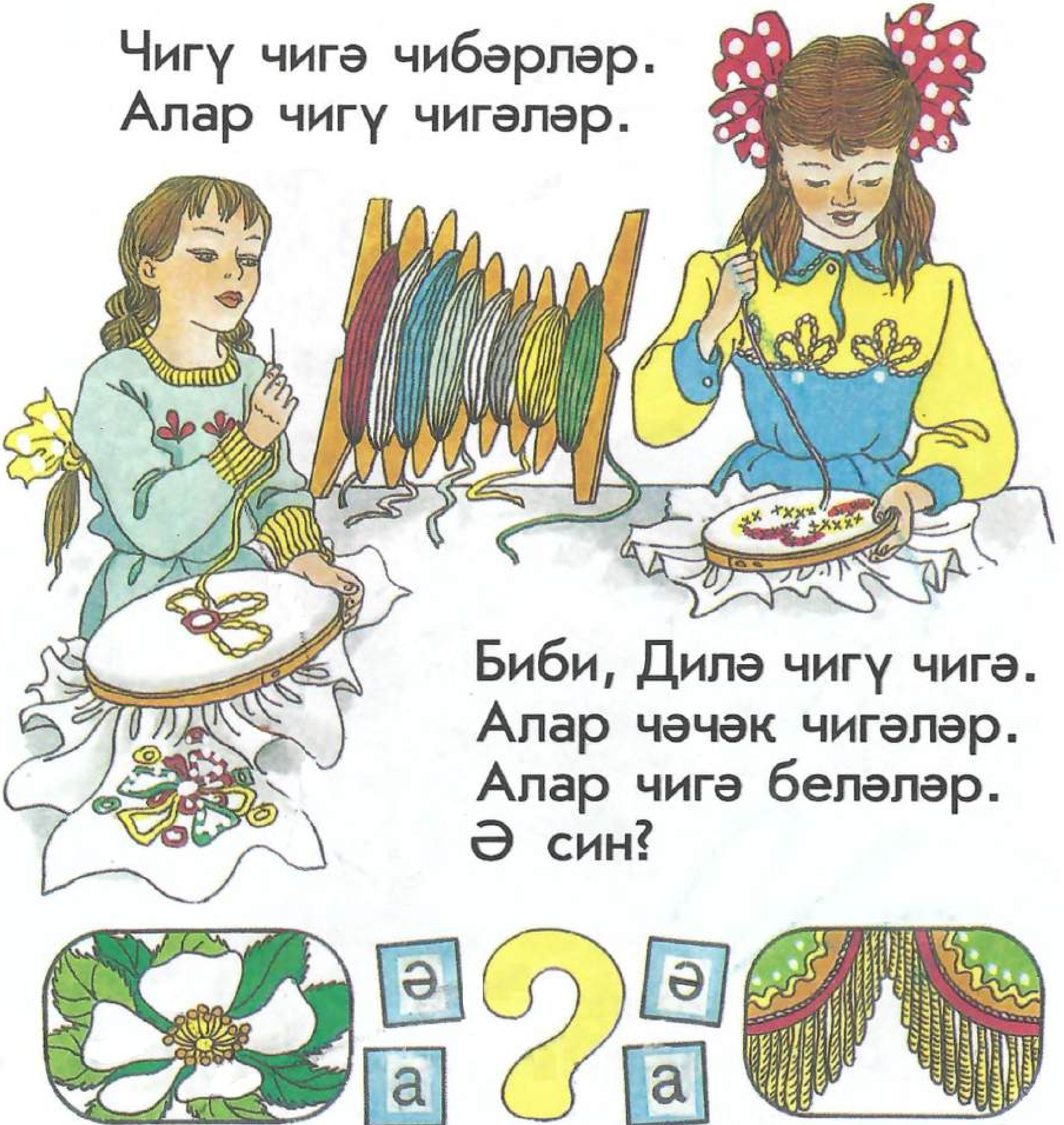

Биби, Диләгә чигү чигә.
Алар чәчәк чигәләр.
Алар чигә беләләр.
Ә син?

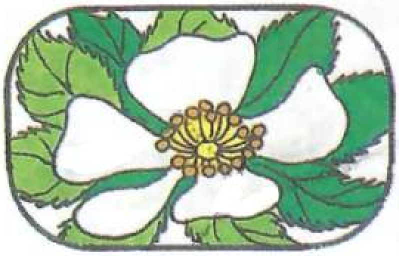

ч ○ ч ○ к

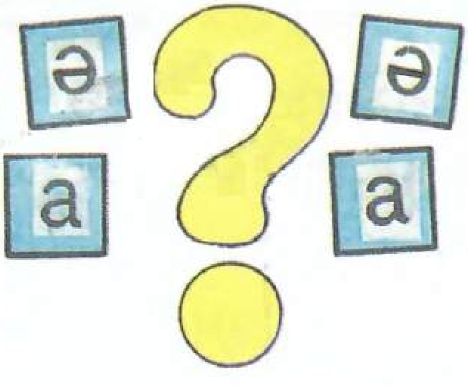

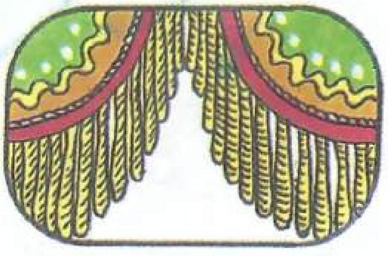

ч ● ч ● к

ба¦к|ча **си|рә¦к|лә** **чү|бе**
ба¦к|ча|да **си|рә¦к|лә|де** **чү|бе¦н**

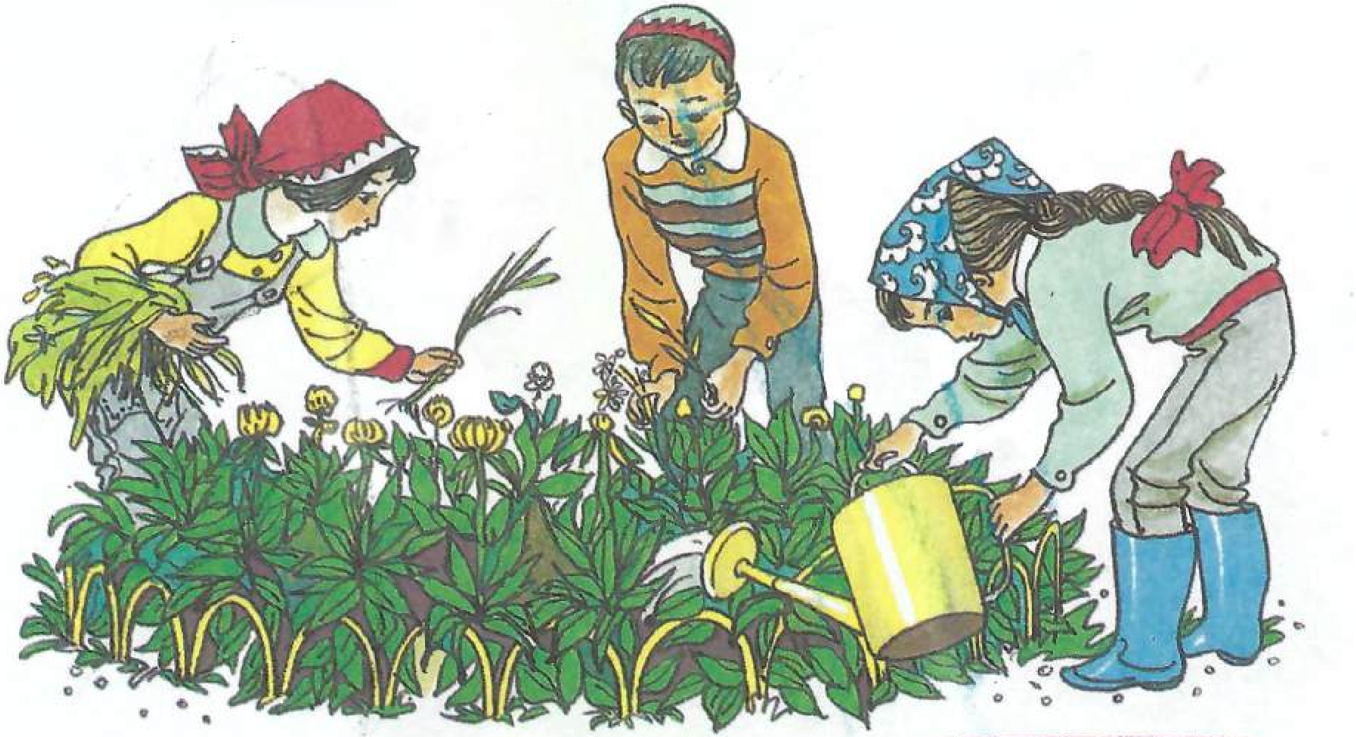

Бакчада чәчәкләр үсә.
Ләбибә чүбен утады.
Бари сирәкләде.
Ә Алсу су сибәр.
Алар чәчәк атар.

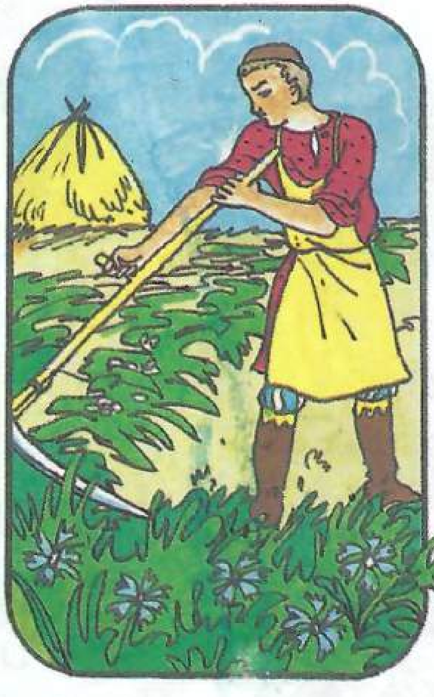

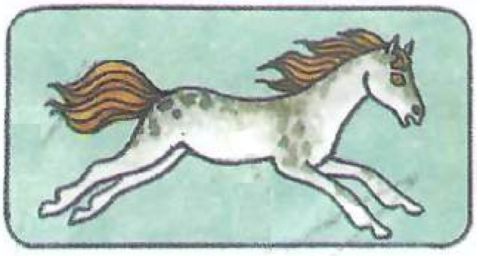

Ат та чаба.

?

Әти дә чаба.

чи ¦ к   са ¦ к | чы   ты | ны ¦ ч
чи | ге   са ¦ к | та   ты | ны ¦ ч | лы ¦ к

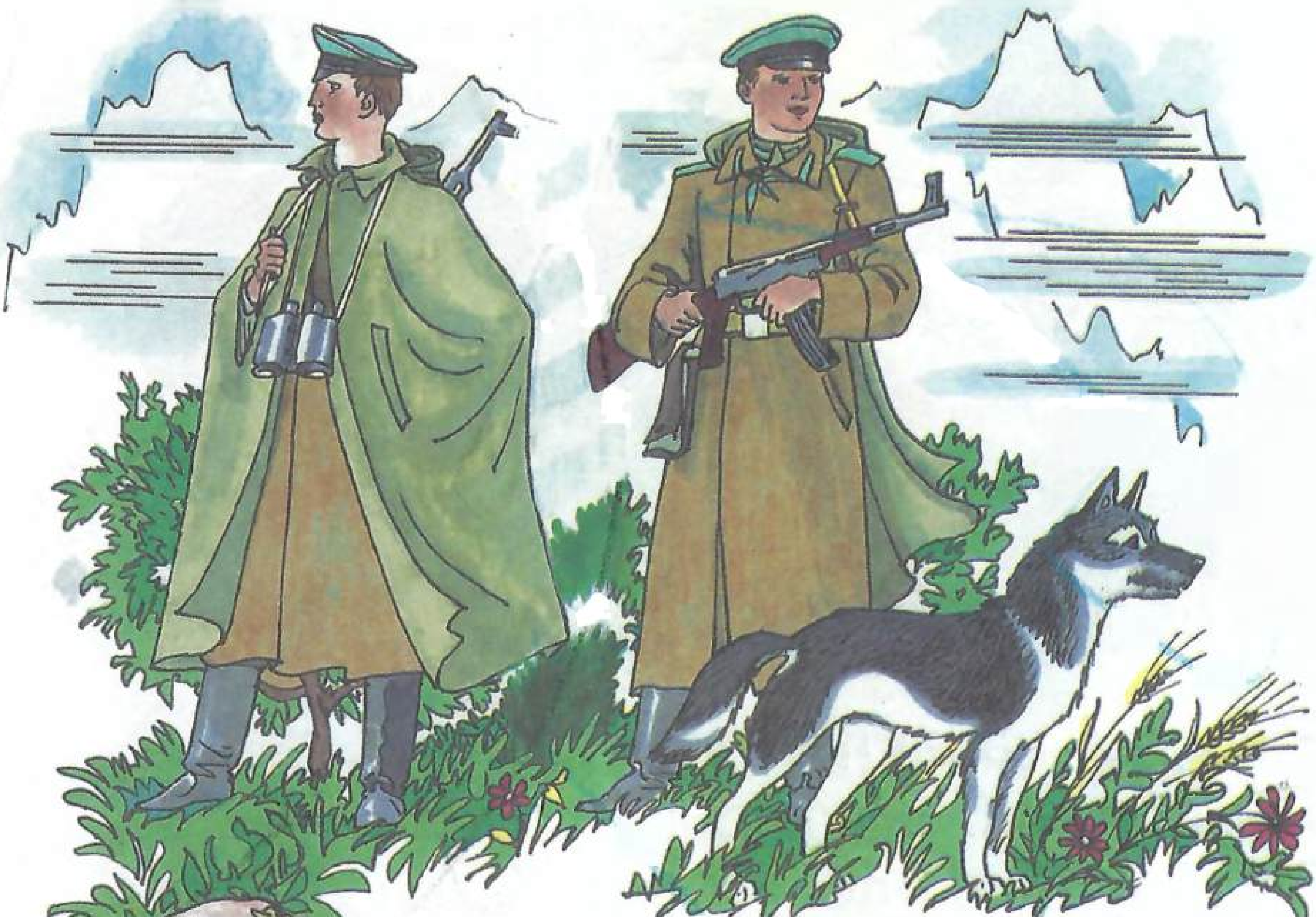

Туган ил чиге.

Ил чигендә — чик сакчылары.
Алар гел сакта.
Ил чиге тыныч.
Чик сакчыларына дан!

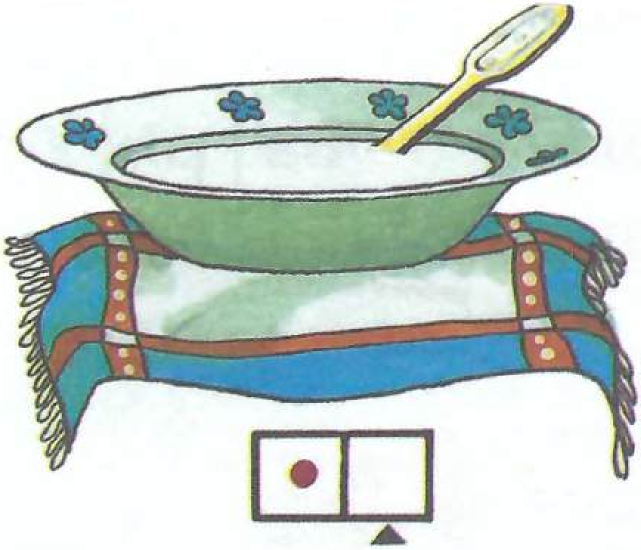

Шш

аш   эш   иш

эш | чә ¦ н   ты | ры ¦ ш   бу | лы | ша

ша	шә
шу	шү
шы	ше
	ши

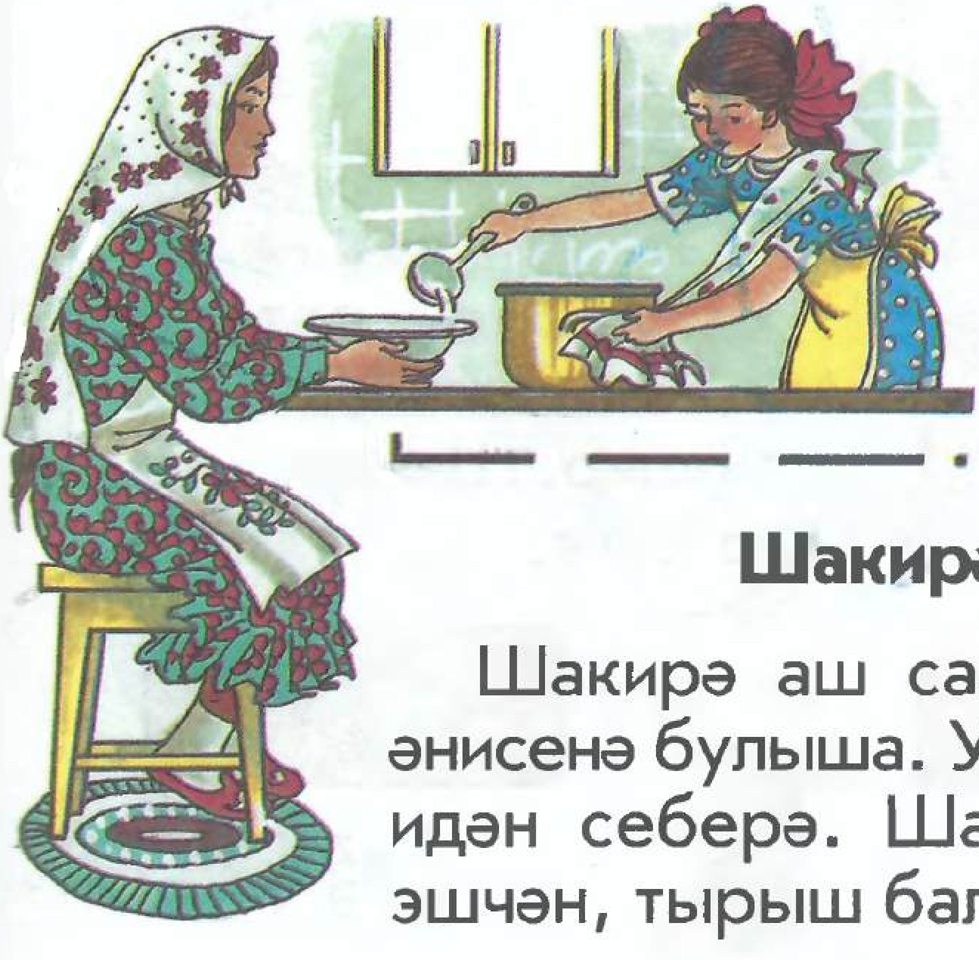

Шакирә.

Шакирә аш сала. Шакирә әнисенә булыша. Ул су китерә, идән себерә. Шакирә — бик эшчән, тырыш бала.

шу **кы ¦ ш** **ша ¦ т** **Ба | ри**
шу | а **ты ¦ ш** **ша ¦ р** **Бә | ши ¦ р**

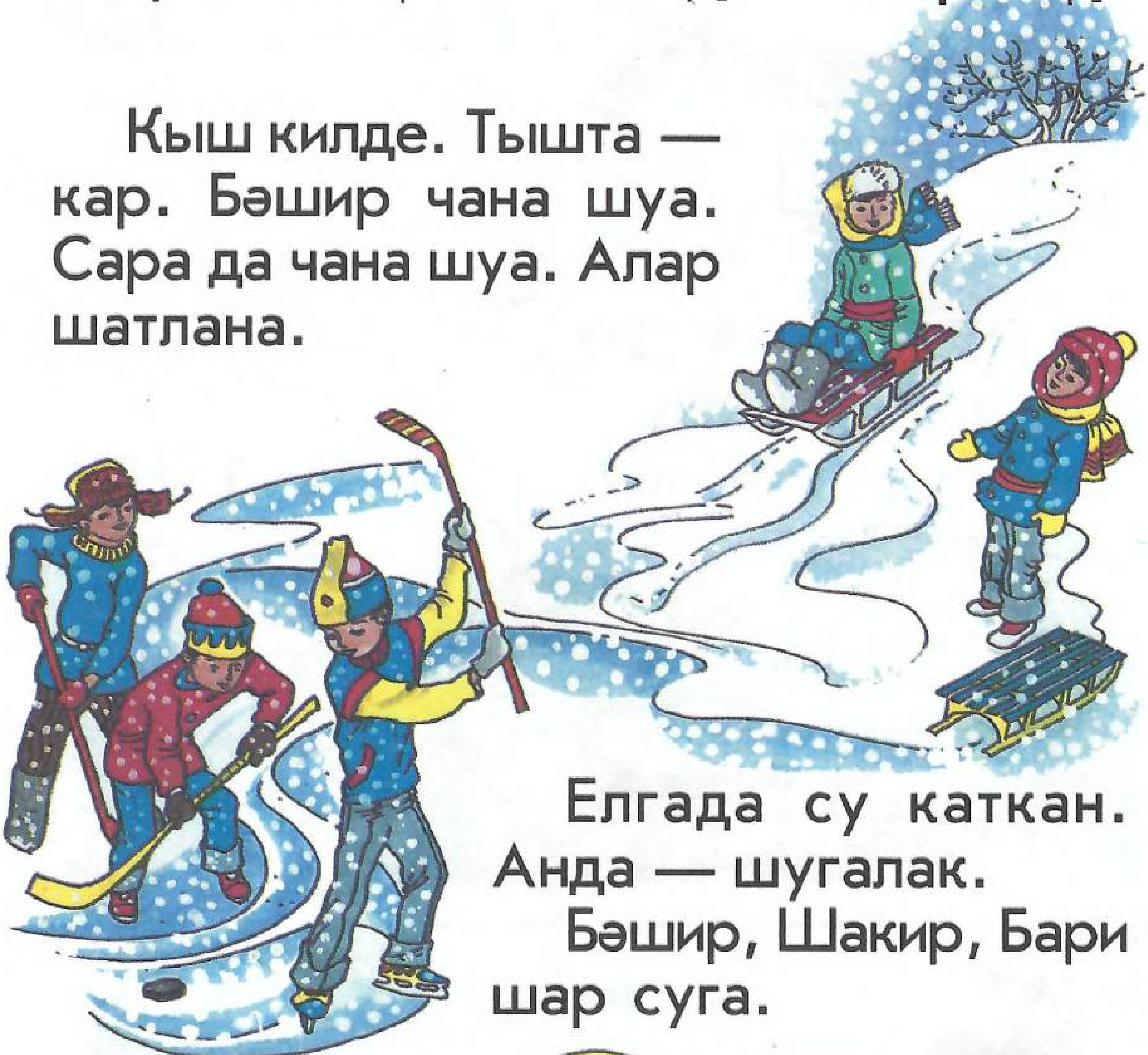

Кыш килде. Тышта — кар. Бәшир чана шуа. Сара да чана шуа. Алар шатлана.

Елгада су каткан. Анда — шугалак.

Бәшир, Шакир, Бари шар суга.

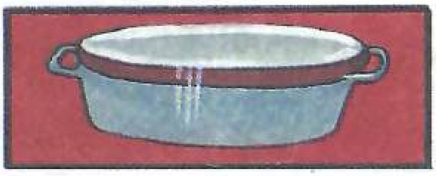

3 2 1
с а т

?

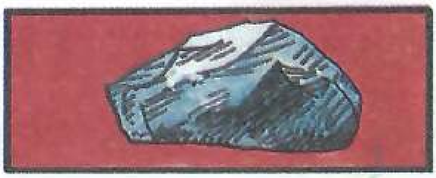

3 2 1
ш а т

у | е ¦ н | чы ¦ к **ша ¦ т | ла | на**

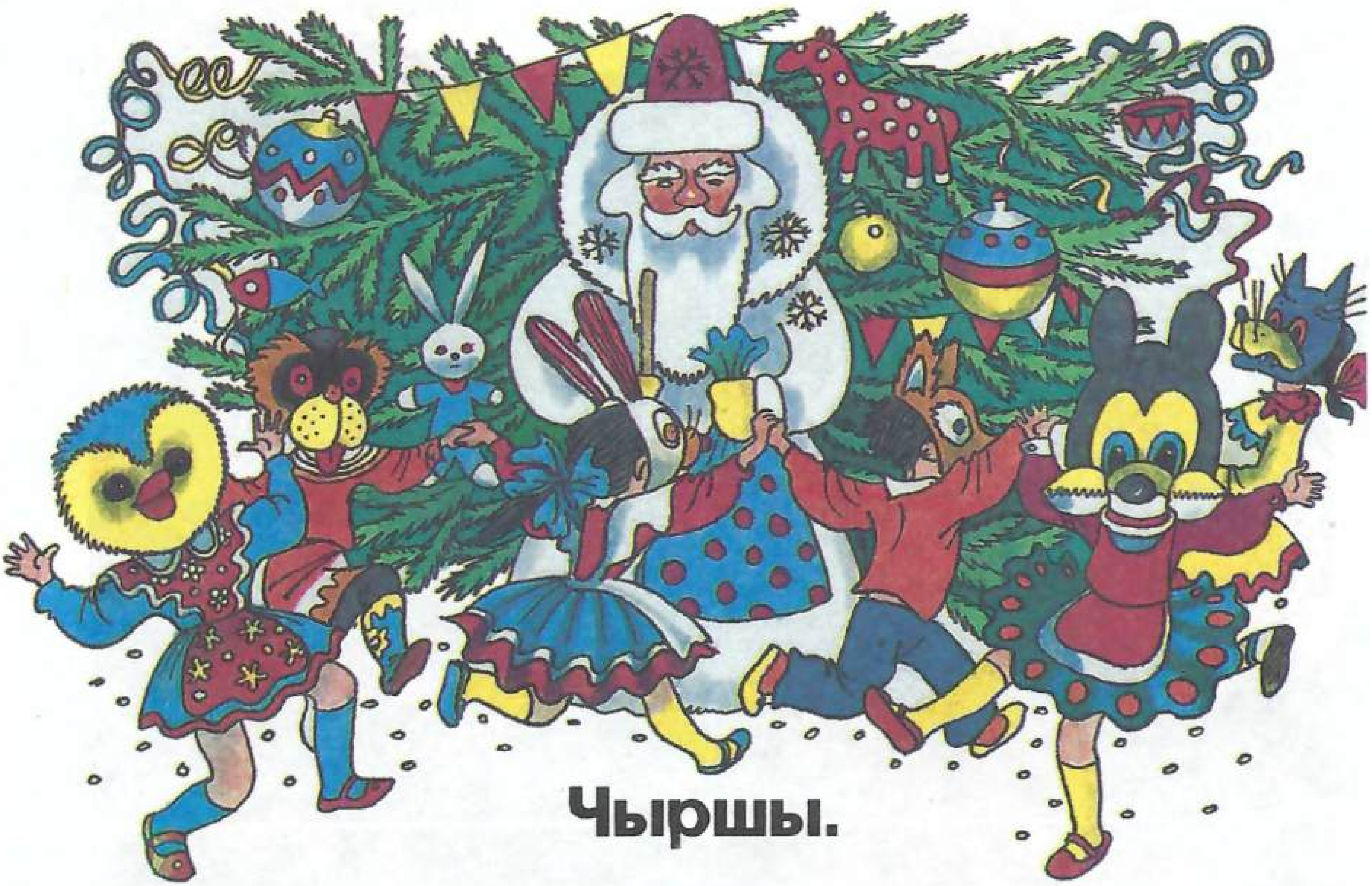

Чыршы.

Кыш килде. Тышта — буран. Ә биредә чыршы утыра. Чыршыда — уенчыклар. Чыршы тирәли балалар бии.

Ничек укырга?

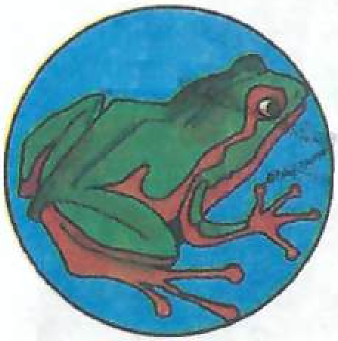

ка	**ба**

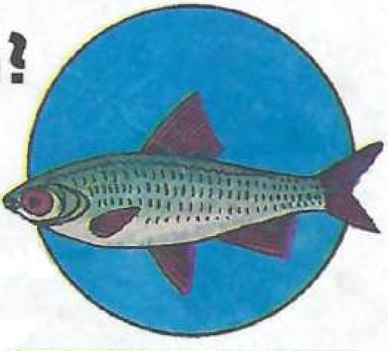

бак	**ча**

Шүрәле.

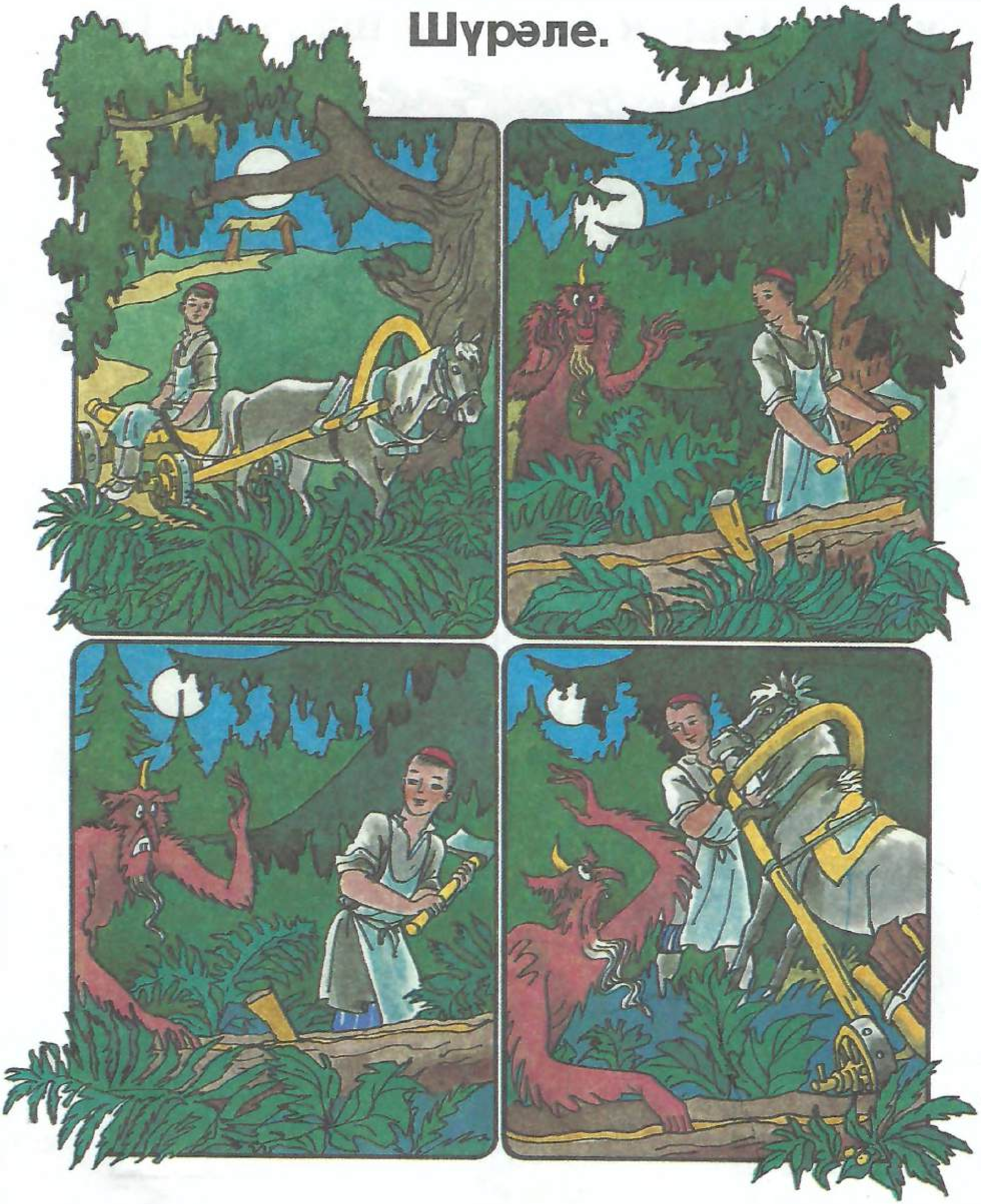

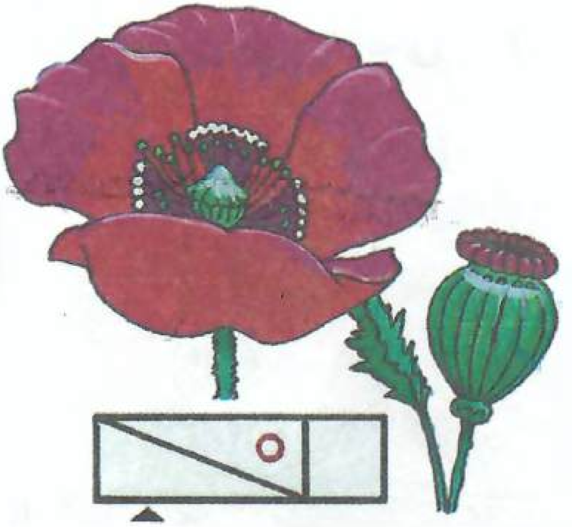

Мм

ма	му	мы	
мә	мү	ме	ми

ма | ту ¦ р **ә | ми | нә** **мә ¦ к**

ме | нә **Ми | лә ¦ ү | шә** **мү ¦ к**

Менә бакча. Анда Әминә мәк, миләүшә чәчәге үстерә. Мәк, миләүшә чәчәге матур була.

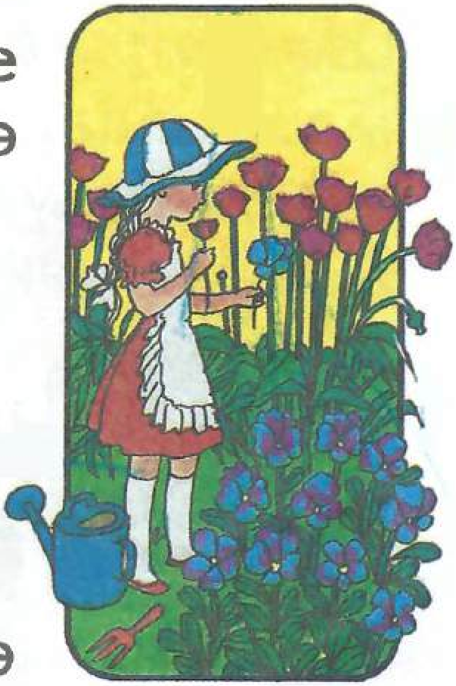

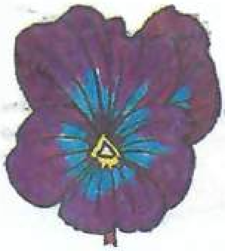

миләүшә

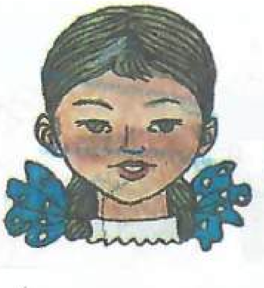

Миләүшә

ма ¦ л **ик | мә ¦ к** **ма | ши | на**
му ¦ л **Ша | ми ¦ л** **Ма ¦ н | су ¦ р**

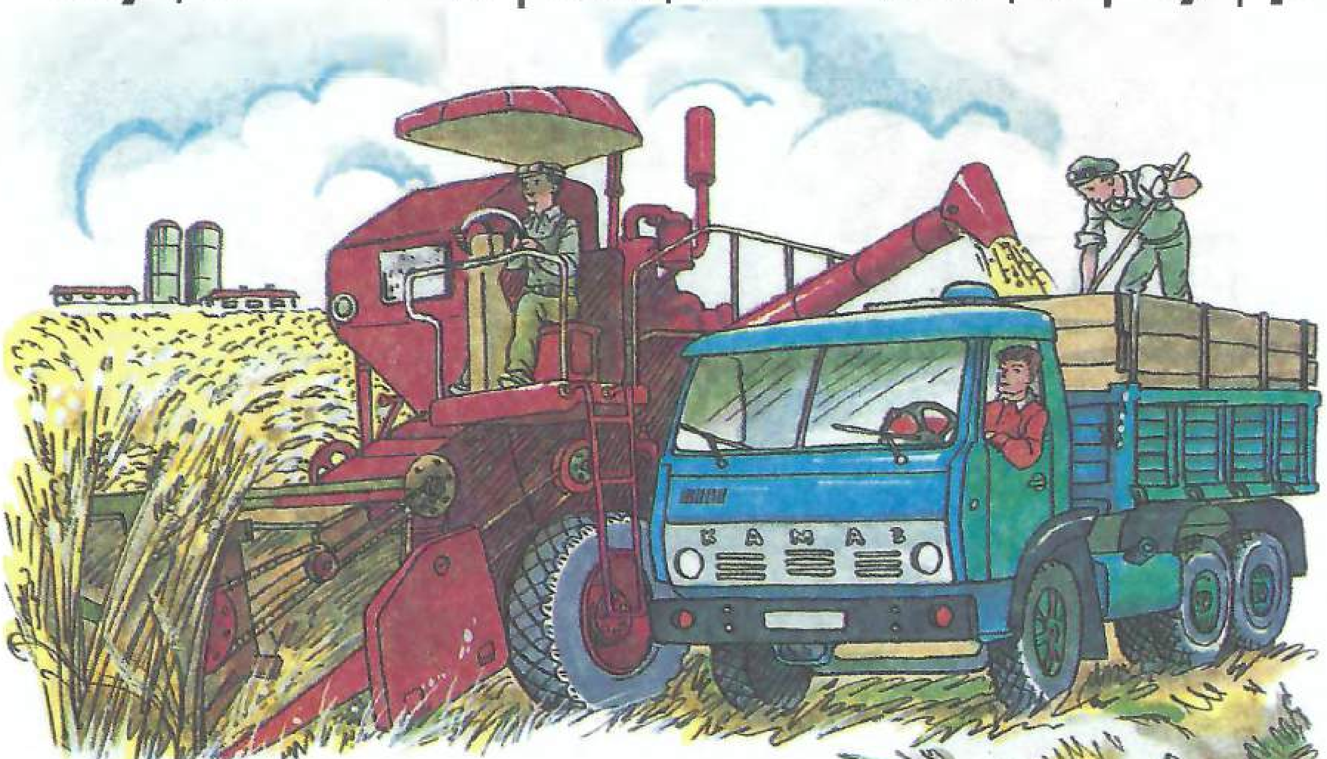

Менә арыш басуы. Шамил, Мансур — машинада. Машина арышны ура, суга. Быел икмәк мул.

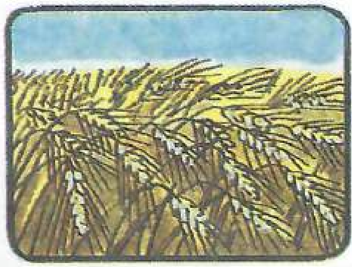
иген

?

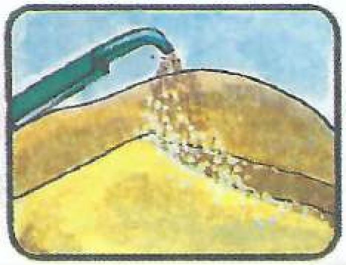
ашлык

?

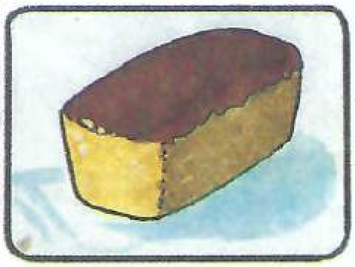
икмәк

ке ¦ м   мә | че   Әс | ма
ми ¦ н   мә | че | дә ¦ н   Ма | ра ¦ т

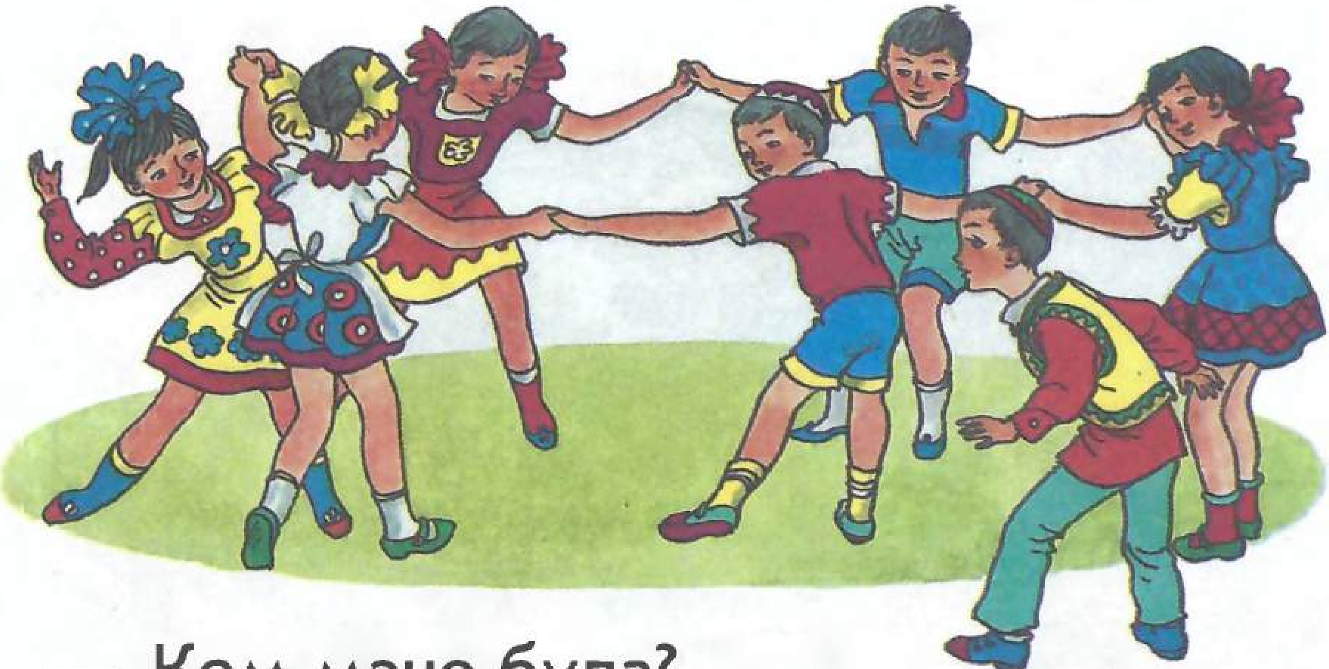

— Кем мәче була?
— Мин мәче булам,— диде Марат.
— Кем тычкан була?
— Мин тычкан булам,— диде Әсма.
Менә уен башланды.
Мәче тычканны куа.
Марат Әсманы куа.

ик
чүл
күл

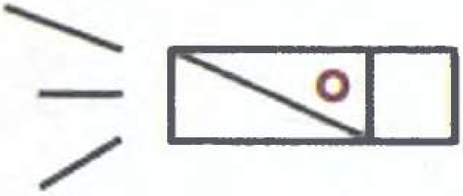

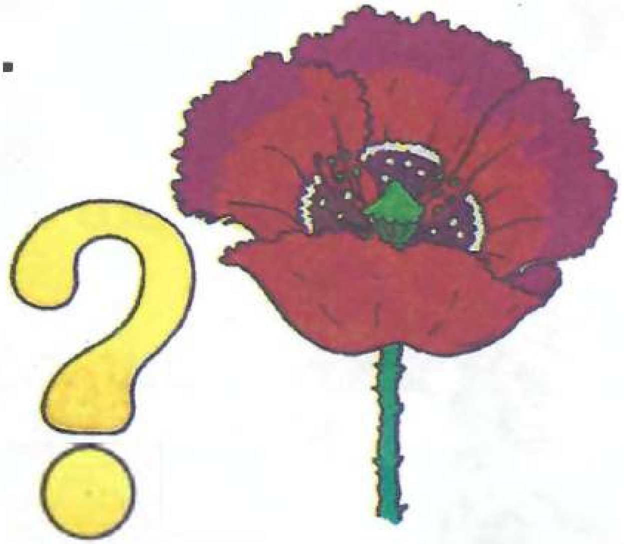

ми | лә ¦ ш   Мә | ли | кә   тә ¦ м | ле
ма | ту ¦ р   Мә | ди | нә   ур | ма ¦ н

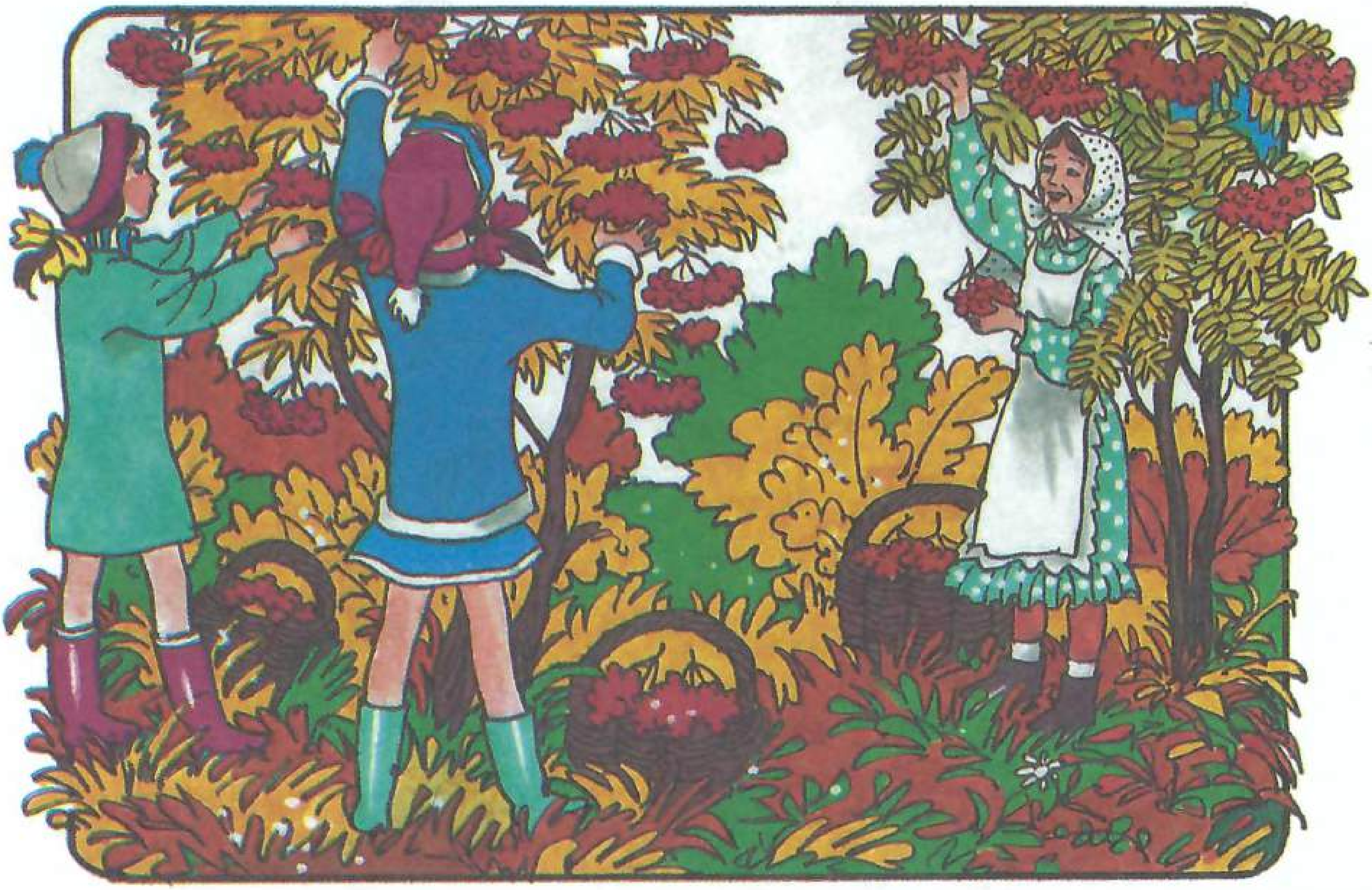

Менә урман. Ул бик матур. Анда миләш, балан үсә. Мәликә әби балалар белән баланга, миләшкә килде. Балан бәлеше, миләш кагы тәмле була.

Миләш, балан — куак.
Нарат, имән нәрсә?

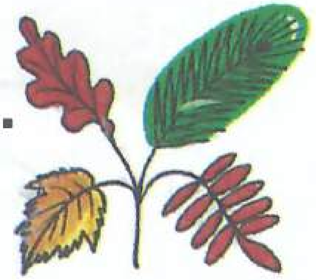

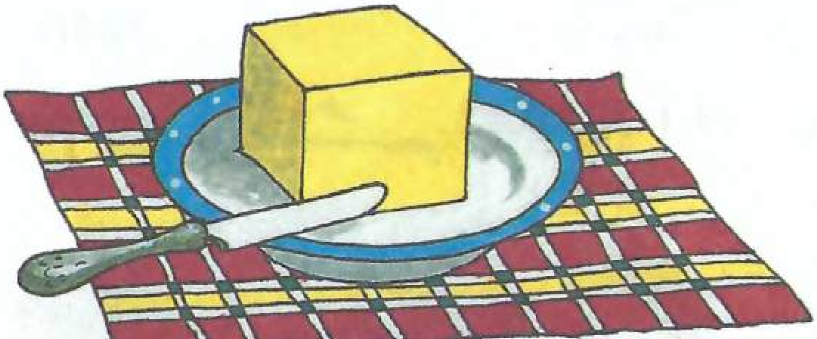

Йй

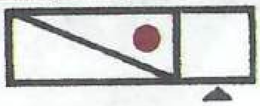

ай	уй	әй

ма ¦ й   ка ¦ й | та   ка ¦ й | ма ¦ к
чә ¦ й   ка ¦ й | да   ка ¦ й | ра ¦ к

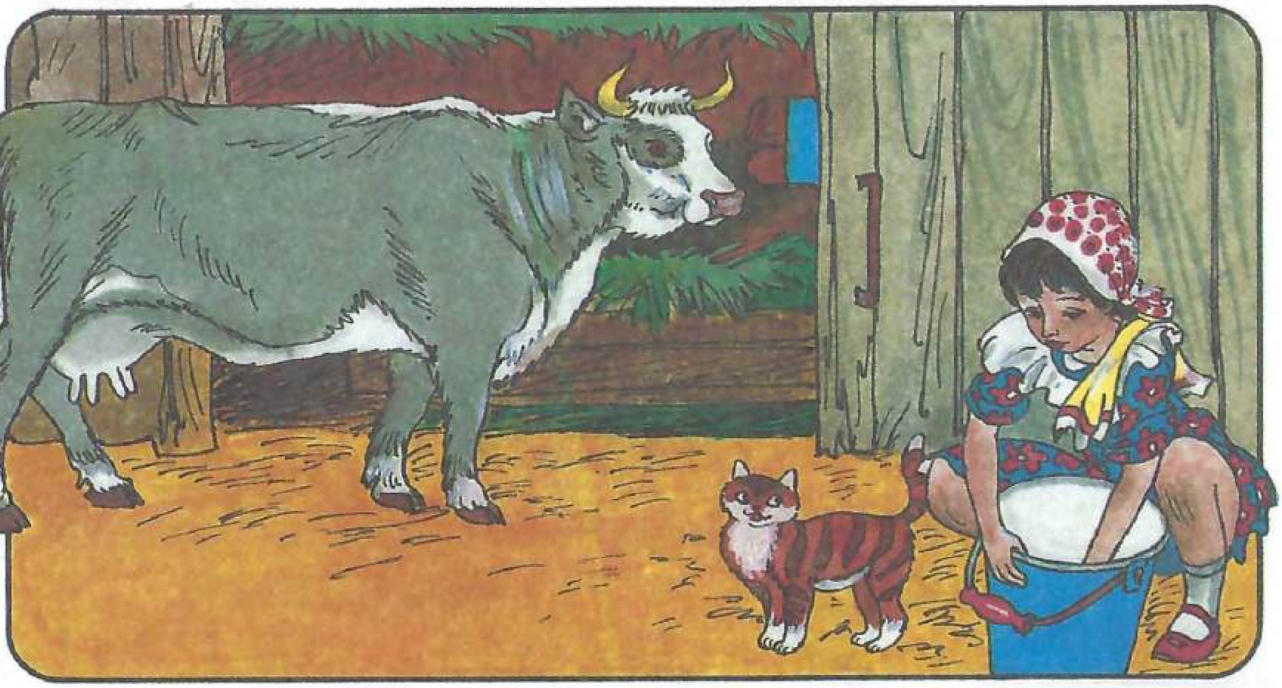

Тугайдан сыер кайта.
Ә чиста чиләк кайда?
Мәйсәрә, син сау әйдә:
Май, каймак кирәк чәйгә.

Ай | да ¦ р   Бә ¦ й | рә ¦ м   ка | рый
Ай | ра ¦ т   та ¦ й | ла ¦ р   уй | ный

ый

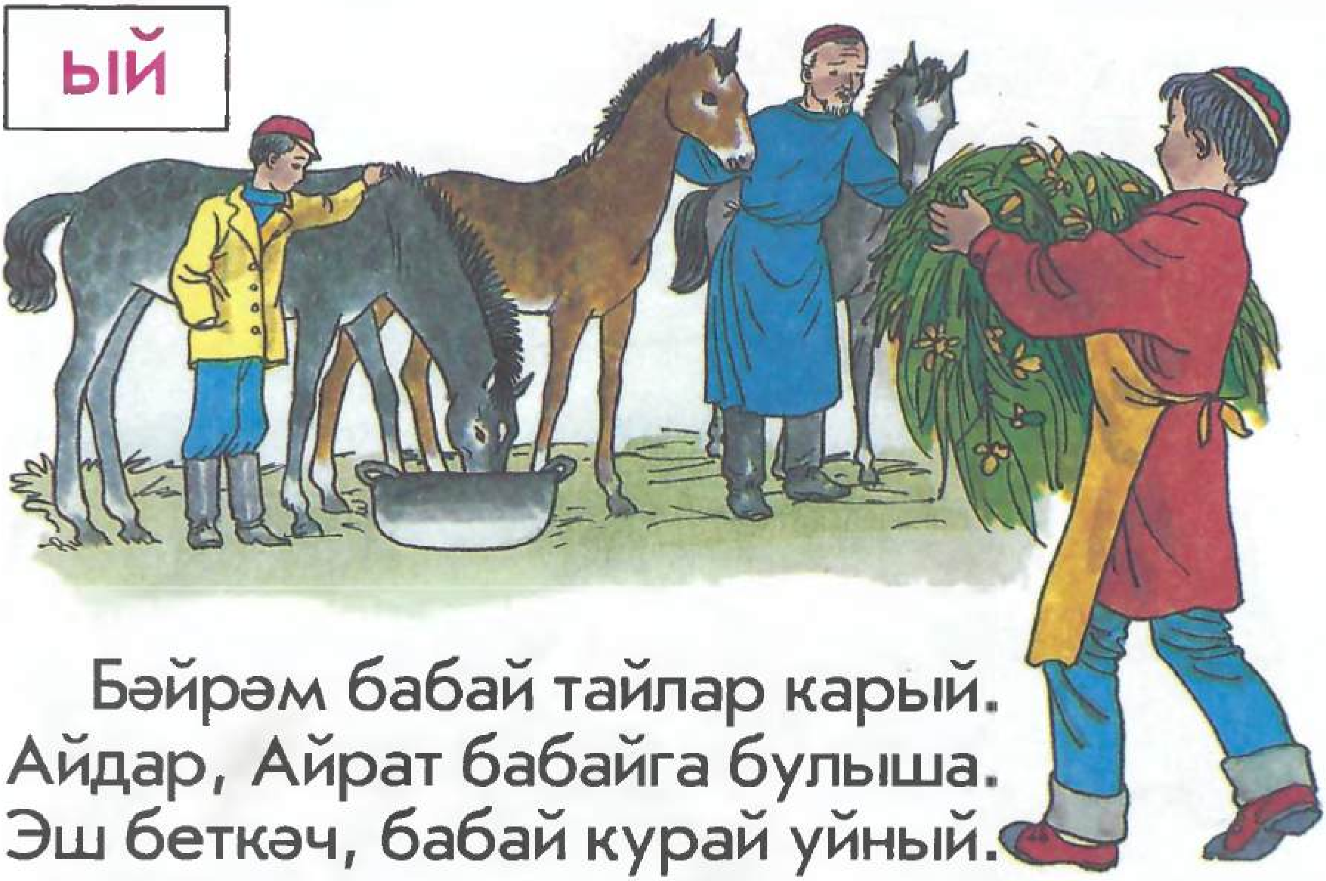

Бәйрәм бабай тайлар карый.
Айдар, Айрат бабайга булыша.
Эш беткәч, бабай курай уйный.
Малайлар да курай тарта.

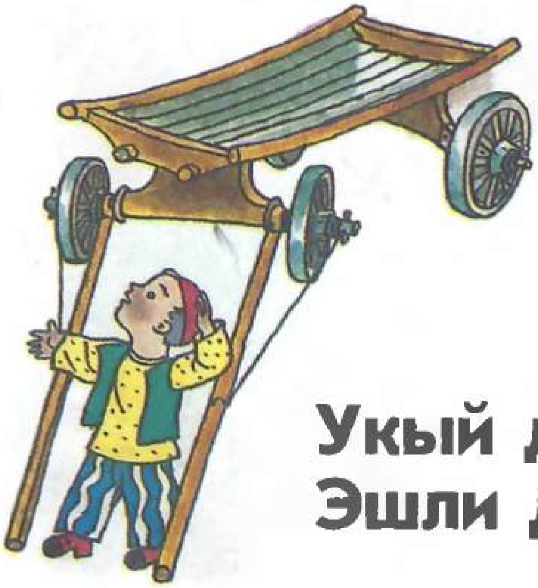

Табышмак.

Армый, талмый,
Ат артыннан калмый.

Укый да бел, уйлый да бел.
Эшли дә бел, уйный да бел.

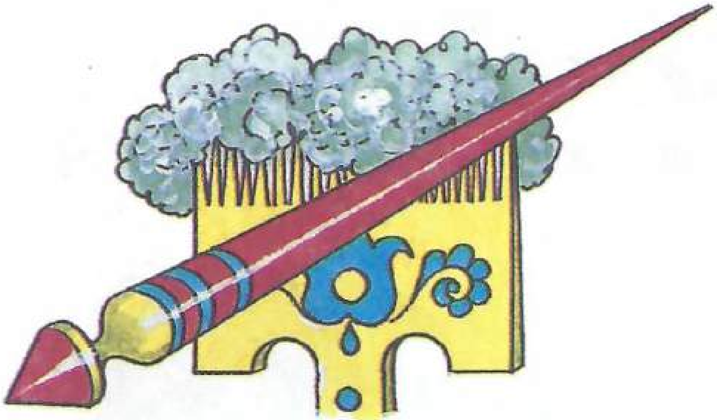

Оо

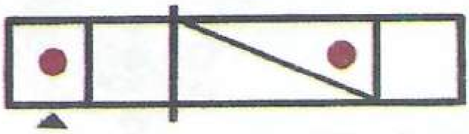

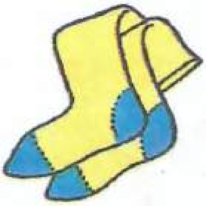

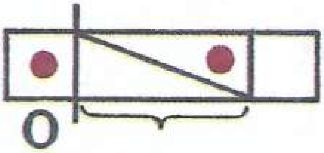

уч ут ун

оч от он

то

со

го

ро

мо

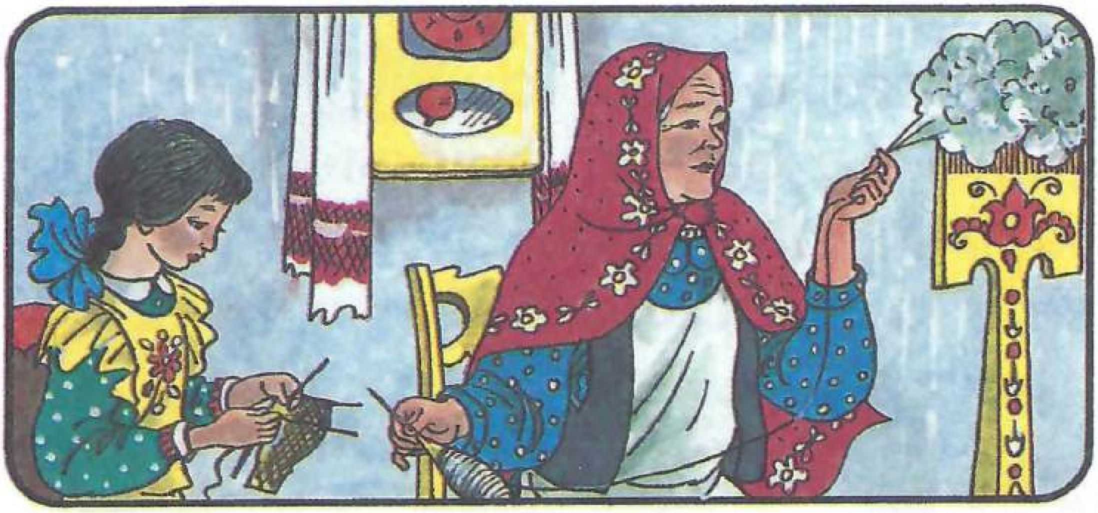

о | ны ¦ к **ор | чы ¦ к** **Со | ру ¦ р**

о | е ¦ к **оч | кы ¦ н** **го | ру ¦ р**

Сәкинә әби оста. Ул эрли дә, оек бәйли дә белә. Оныгы Очкын бәйли генә белә. Ул оекбаш бәйли.

ко ¦ ш **г ¦ ра | ду ¦ с** **ор | лы ¦ к**
ко ¦ м **г ¦ ло | бу ¦ с** **ор | чы ¦ к**

Оо

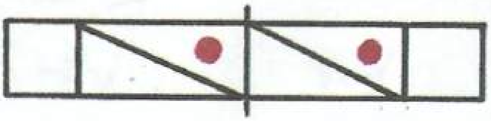

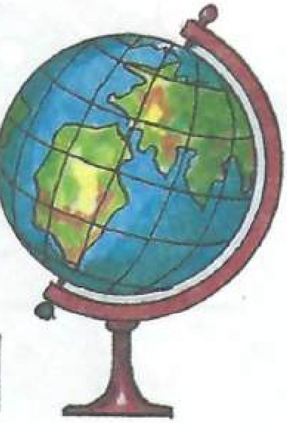

Минем бабай — герой.
Ул самолётта оста очкан.
Сугышта да батыр очучы булган.
Үскәч, мин дә очучы булам.

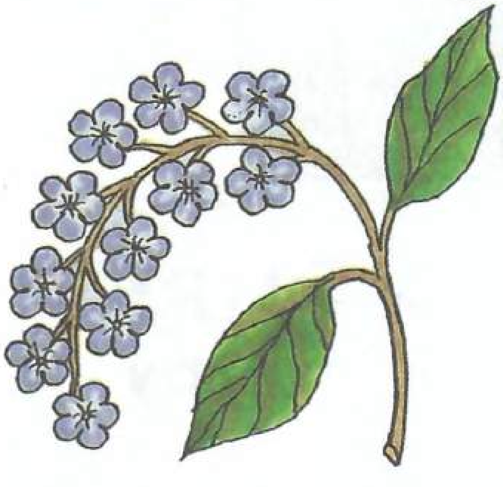

Шомырт ак
чәчәк ата.

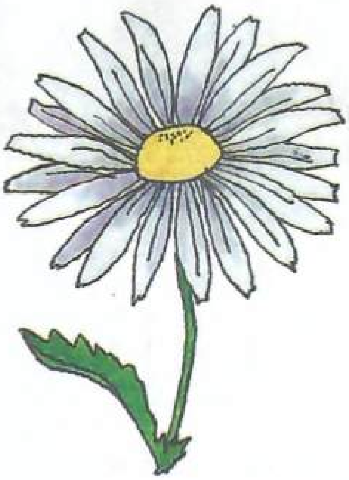

Ромашка
аланда үсә.

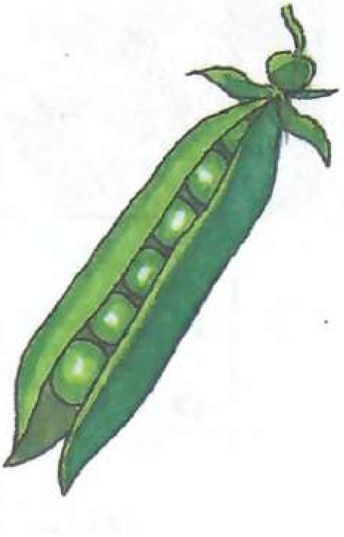

Борчак
басуда үсә.

оч | кы ¦ ч   о | чы ¦ р   о | ла ¦ н
Оч | кы ¦ н   о | чы | ра   чо | ла ¦ н

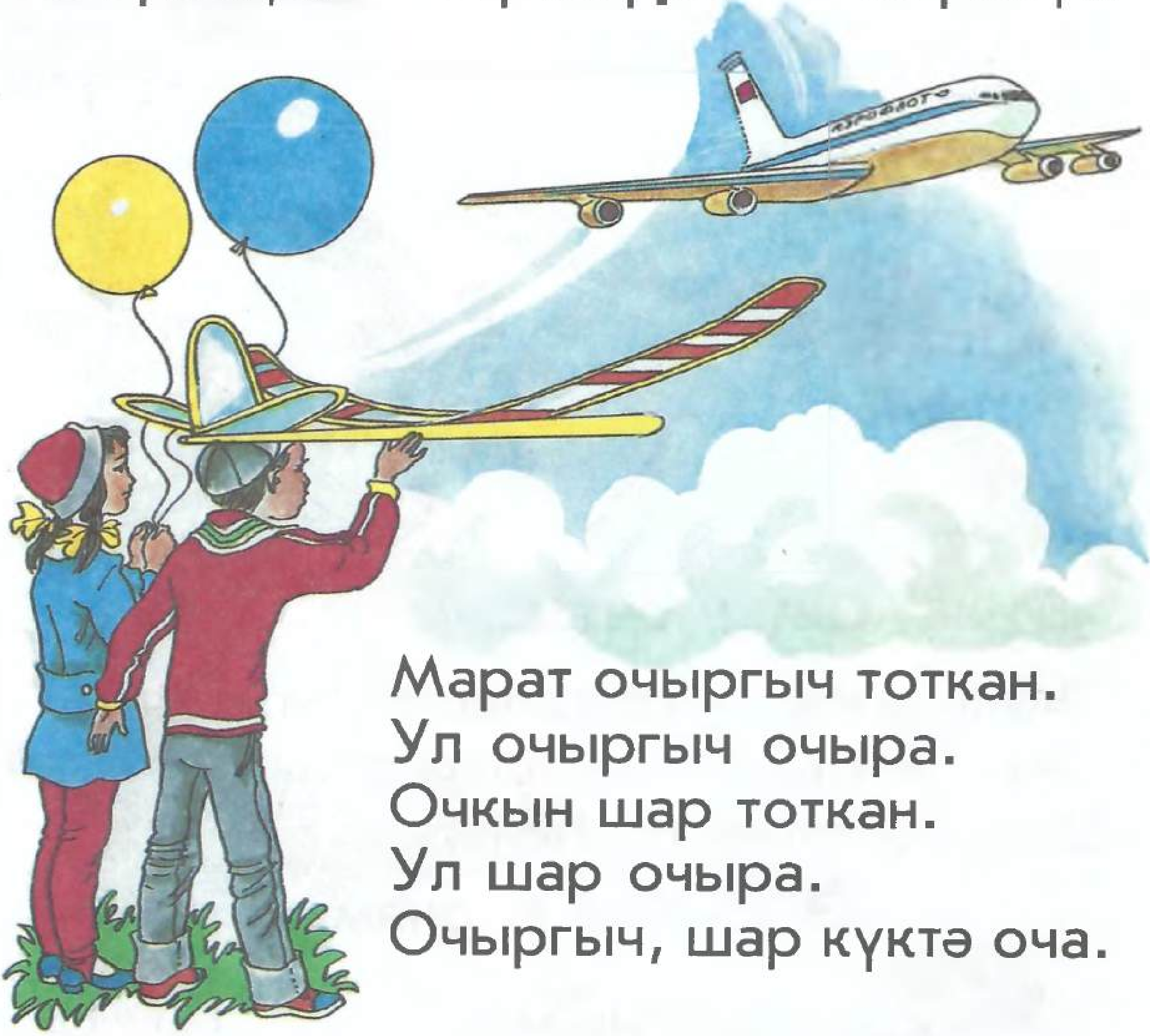

Марат очыргыч тоткан.
Ул очыргыч очыра.
Очкын шар тоткан.
Ул шар очыра.
Очыргыч, шар күктә оча.

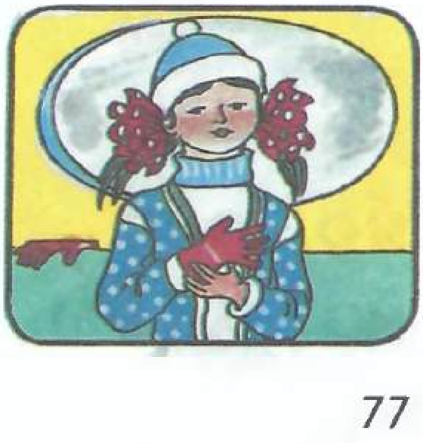

Табышмак.

Биш олан, биш чолан.
Чолан саен бер олан.

то ¦ р | на | ла ¦ р　　**то ¦ р | ба | ла ¦ р**

Йо — йо

Онытма!

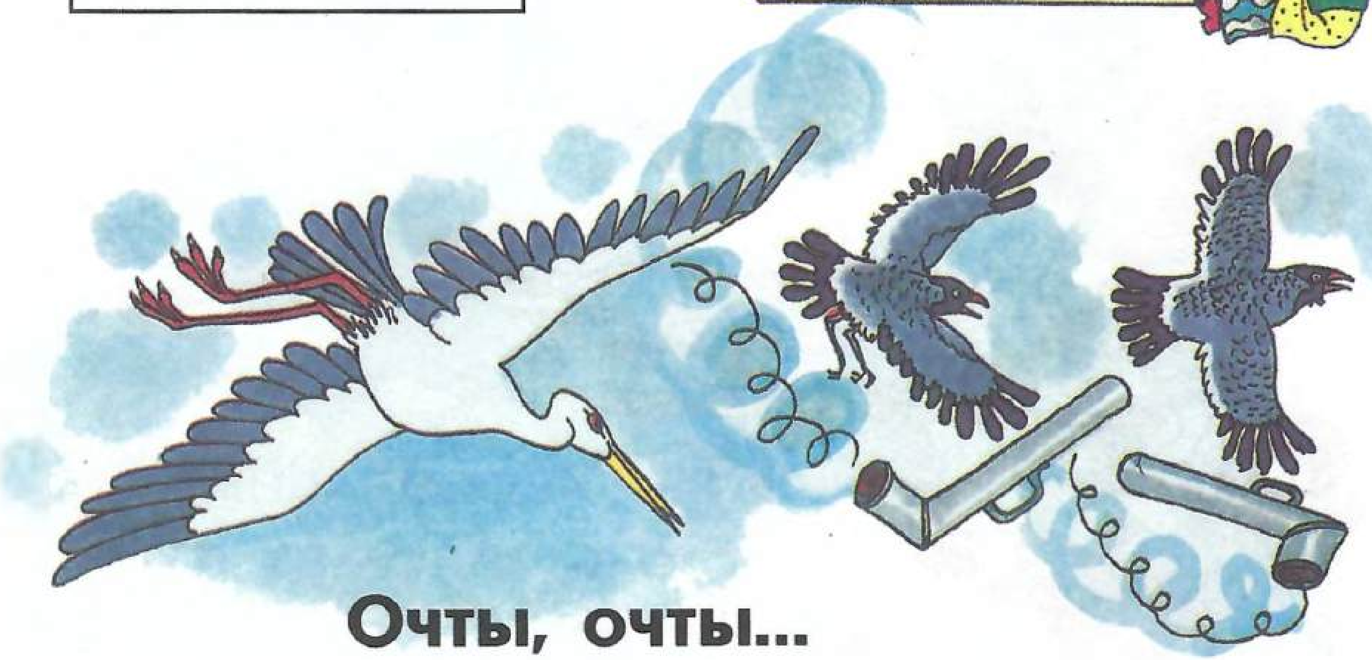

Очты, очты...

Очты, очты — каргалар очты.
Очты, очты — торналар очты.
Очты, очты — торбалар...
(Ә торбалар очамы?)

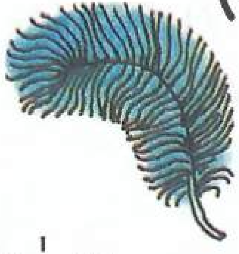

Табышмак.

Йомры, йомшак
Йон йомгак
Йортта чирәм
Йолкадыр.

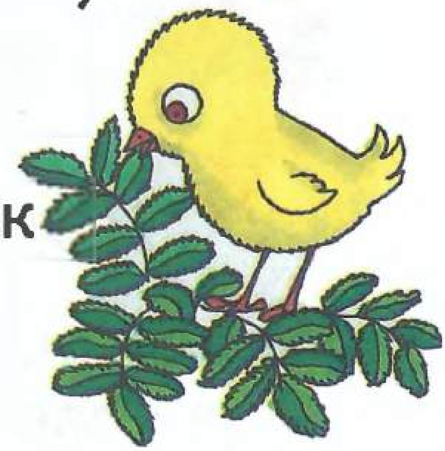

йо ¦ н
йо ¦ р ¦ т
йо ¦ м | ры

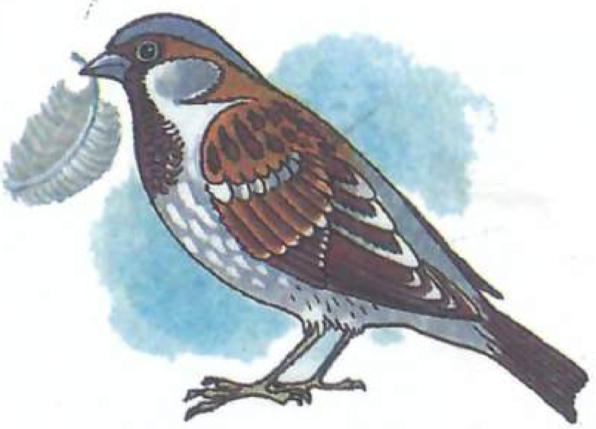

Пп

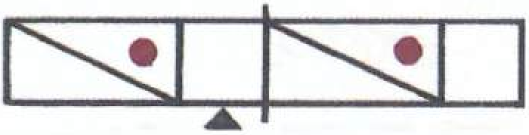

па	пу	пы	по	
пә	пү	пе		пи

пе ¦ с | нә ¦ к   пе | си   Ә | ди ¦ п
чы ¦ п | чы ¦ к   че | би   Чу ¦ л | па ¦ н

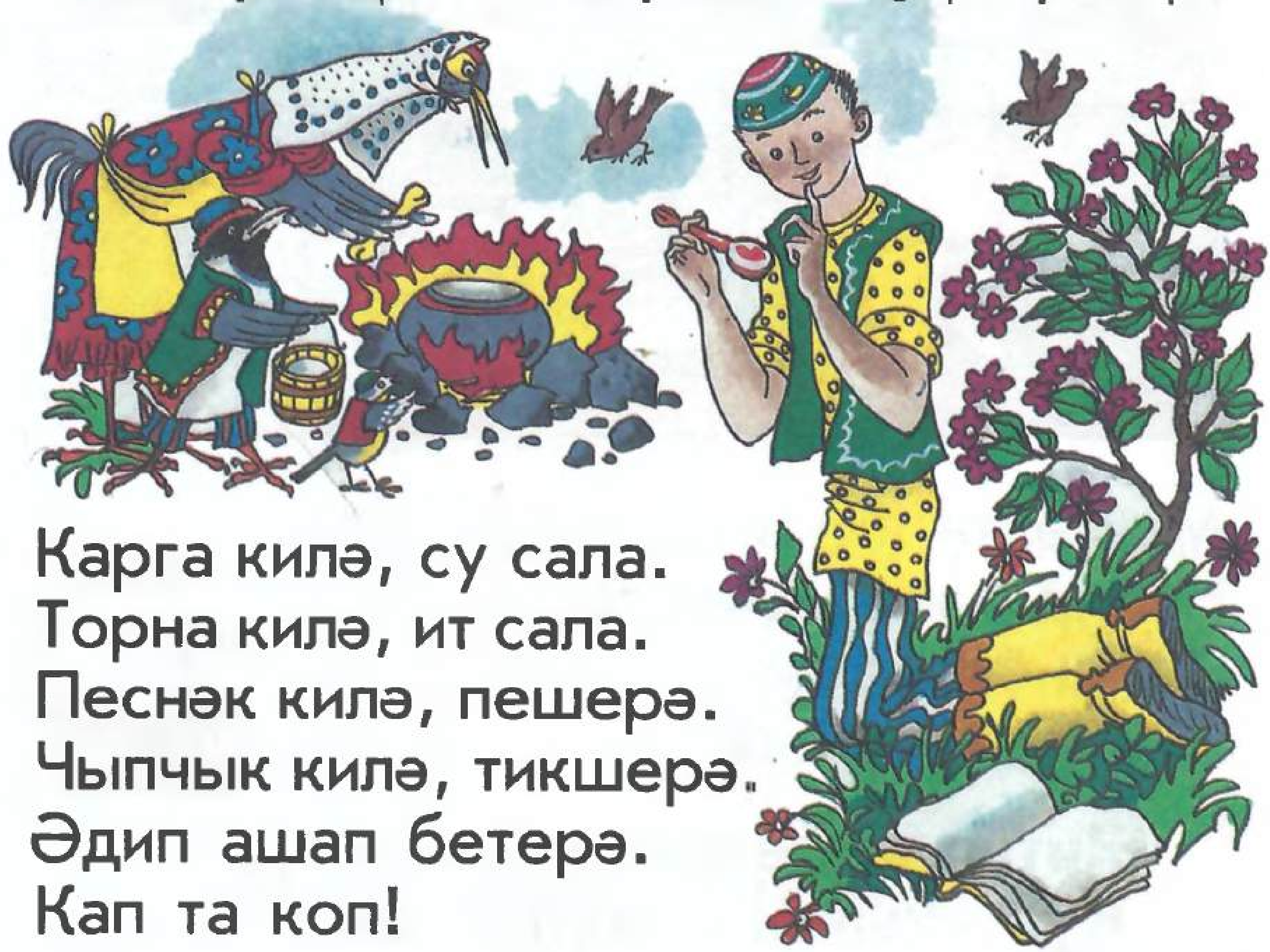

Карга килә, су сала.
Торна килә, ит сала.
Песнәк килә, пешерә.
Чыпчык килә, тикшерә.
Әдип ашап бетерә.
Кап та коп!

ба	бә	бу	бү	бы	бе	бо	би
па	пә	пу	пү	пы	пе	по	пи

кү ¦ п **ки | та ¦ п** **Ә | ди ¦ п**
ту ¦ п **мә ¦ к | тә ¦ п** **Та | ли ¦ п**

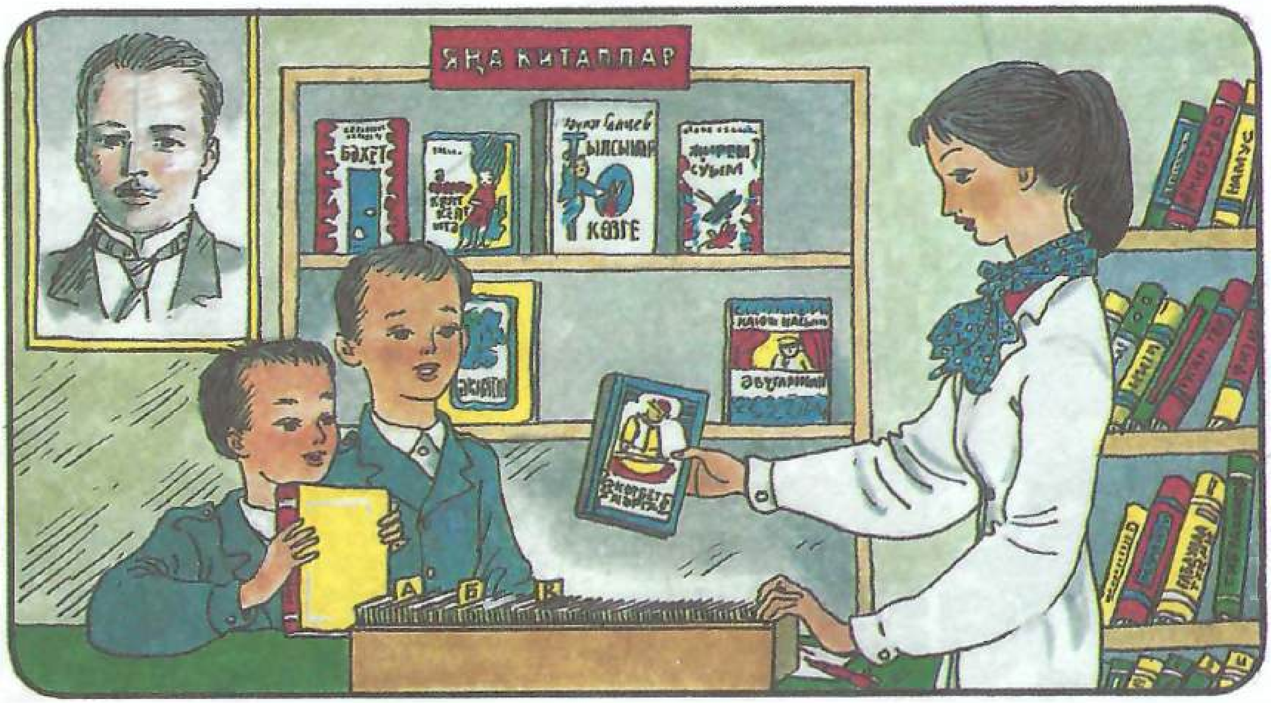
ЯҢА КИТАПЛАР
БӘХЕТ
КӨЗГЕ
НАМУС
А
Б
В

Мәктәптә китап бүлмәсе бар.
Нәбирә апа китап бирә.
Әдип, Талип китап укый.
Монда китап күп.

Китап — белем чишмәсе.
Күп укыган — күп белә.

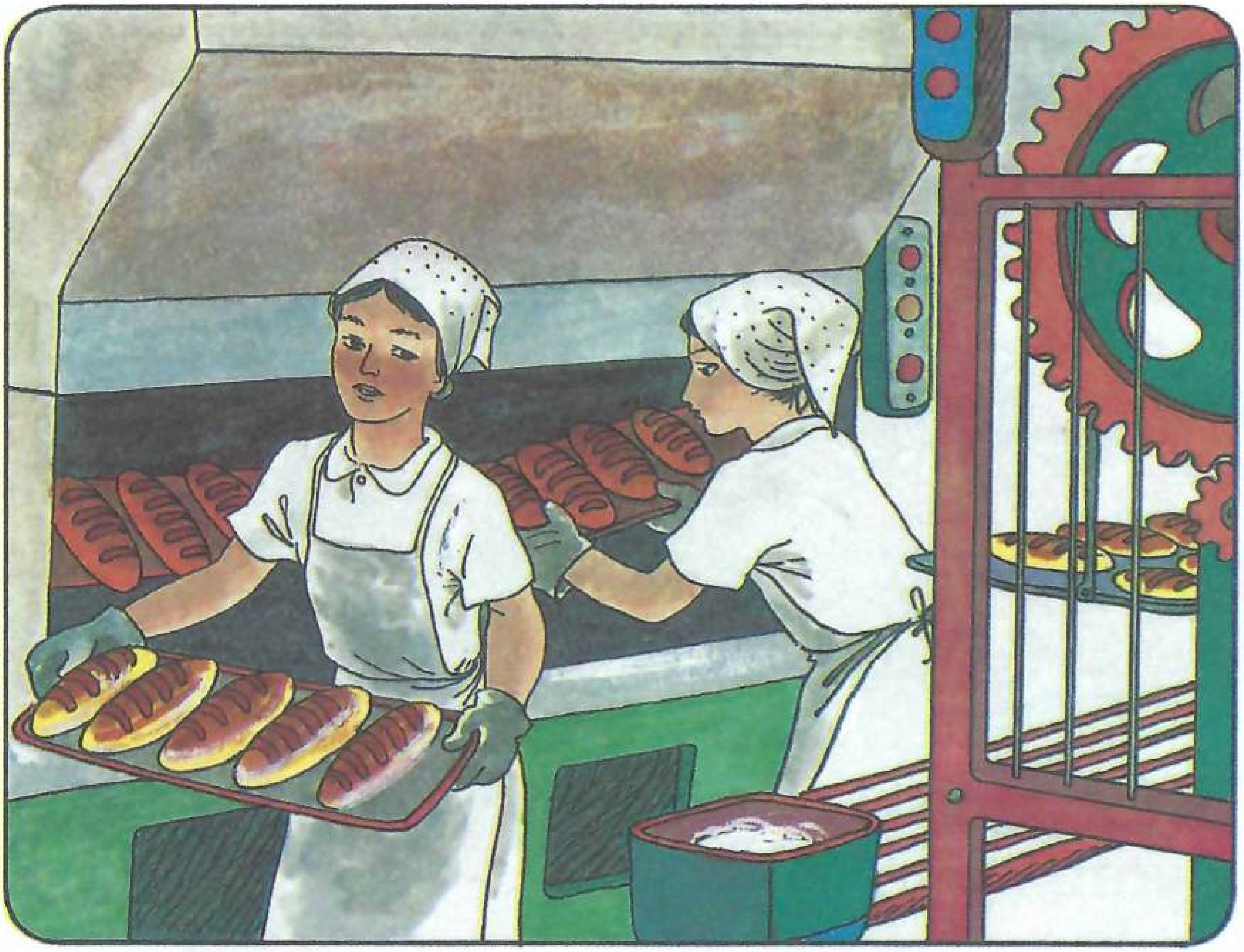

пе | ше | рү | че | лә ¦ р

Ипи пешерүчеләр.

Чулпан апа ипи пешерә. Бану апа да ипи сала. Монда эшчеләр күп.

Алар тырышып эшлиләр. Күпереп торган күмәчләр, ипиләр пешә монда.

Ипи кадерен белеп үс!

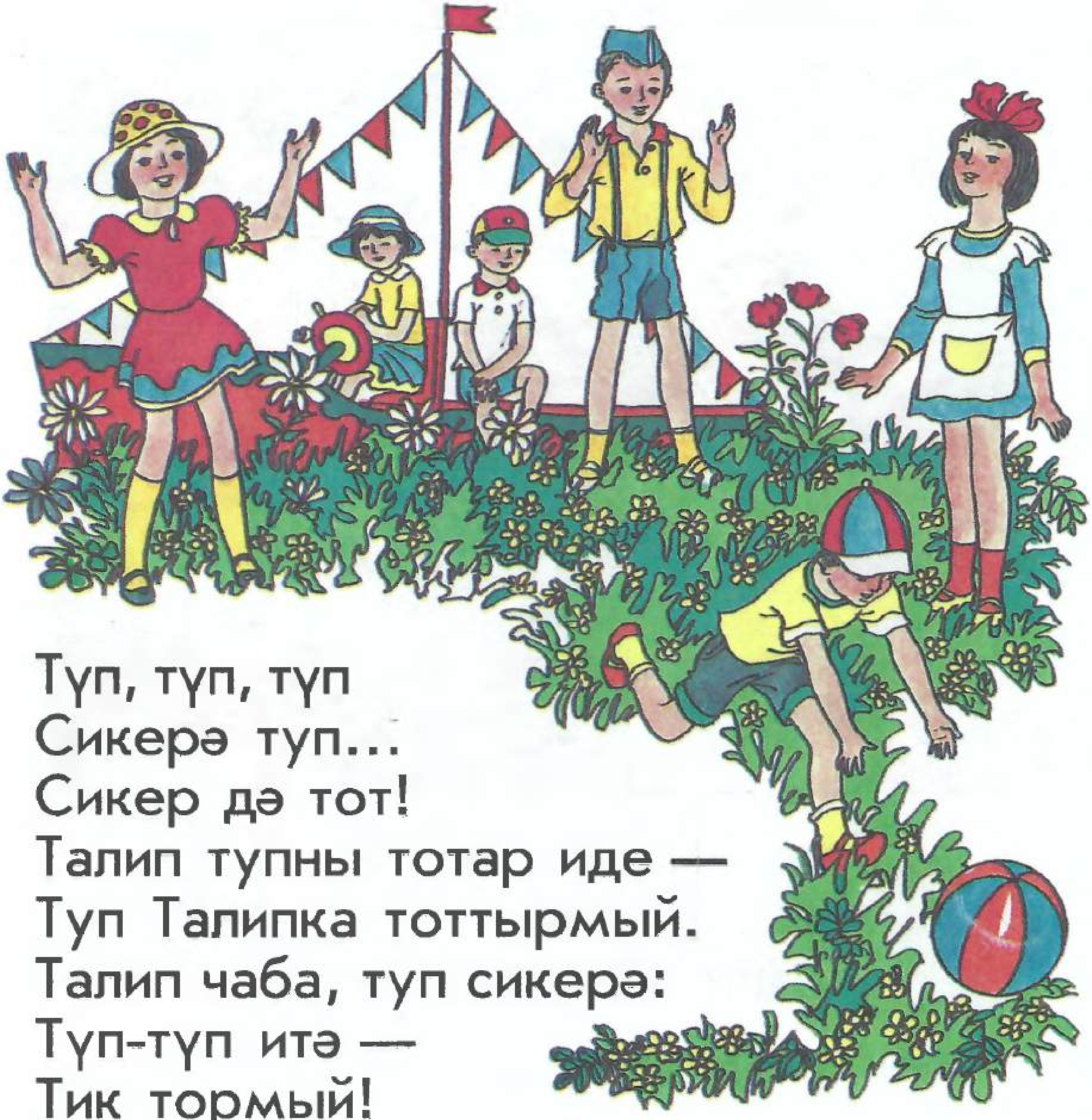

Түп, түп, түп
Сикерә туп...
Сикер дә тот!
Талип тупны тотар иде —
Туп Талипка тоттырмый.
Талип чаба, туп сикерә:
Түп-түп итә —
Тик тормый!

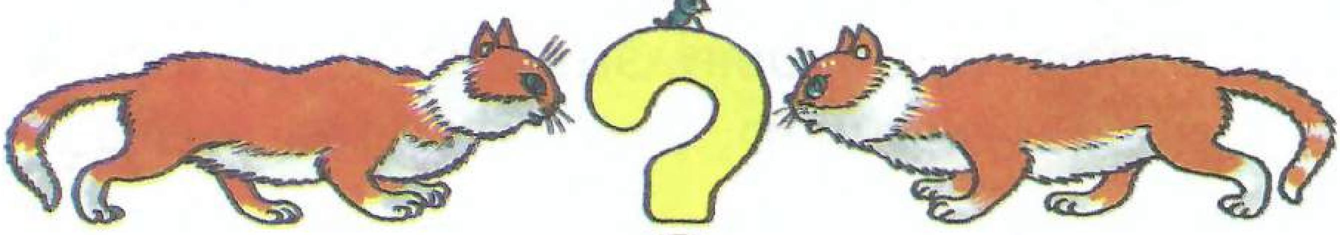

песи

мәче

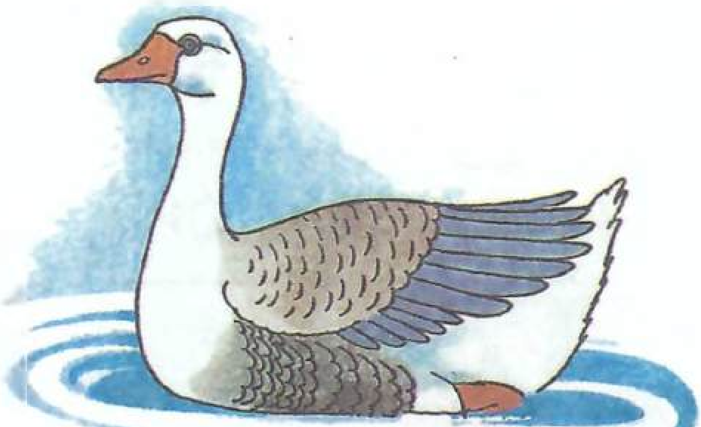

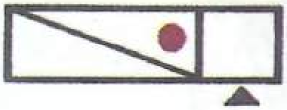

Зз

за	зу	зы	зо
зә	зү	зе	

аз уз эш ис
әз үз эз из

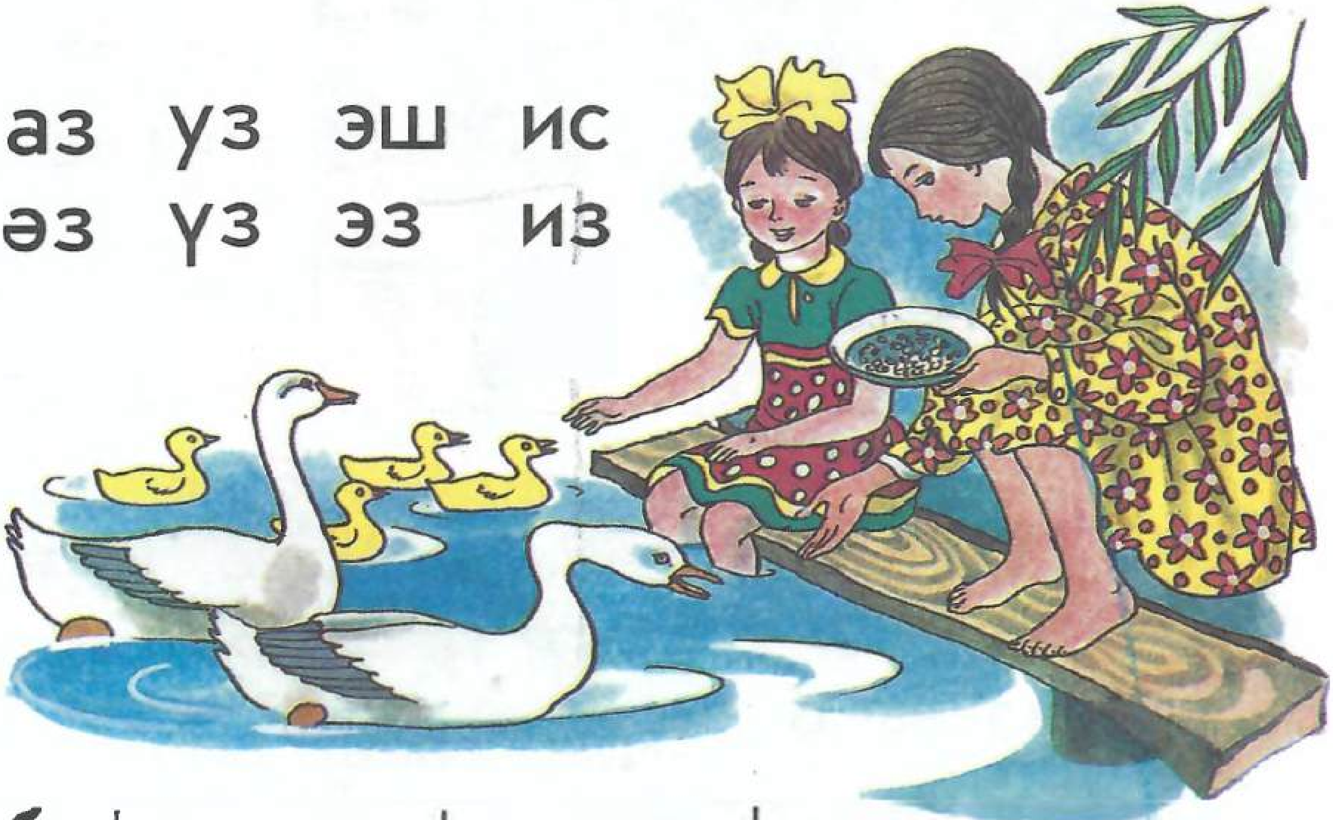

бе ¦ з   кы ¦ з   ка ¦ з

Наза — зур кыз. Ул каз ашата. Зилә кечкенә. Ул Назага булыша. Зилә каз бәбкәсе ашата.

за	зә	зу	зү	зы	зе	зо	зи
са	сә	су	сү	сы	се	со	си

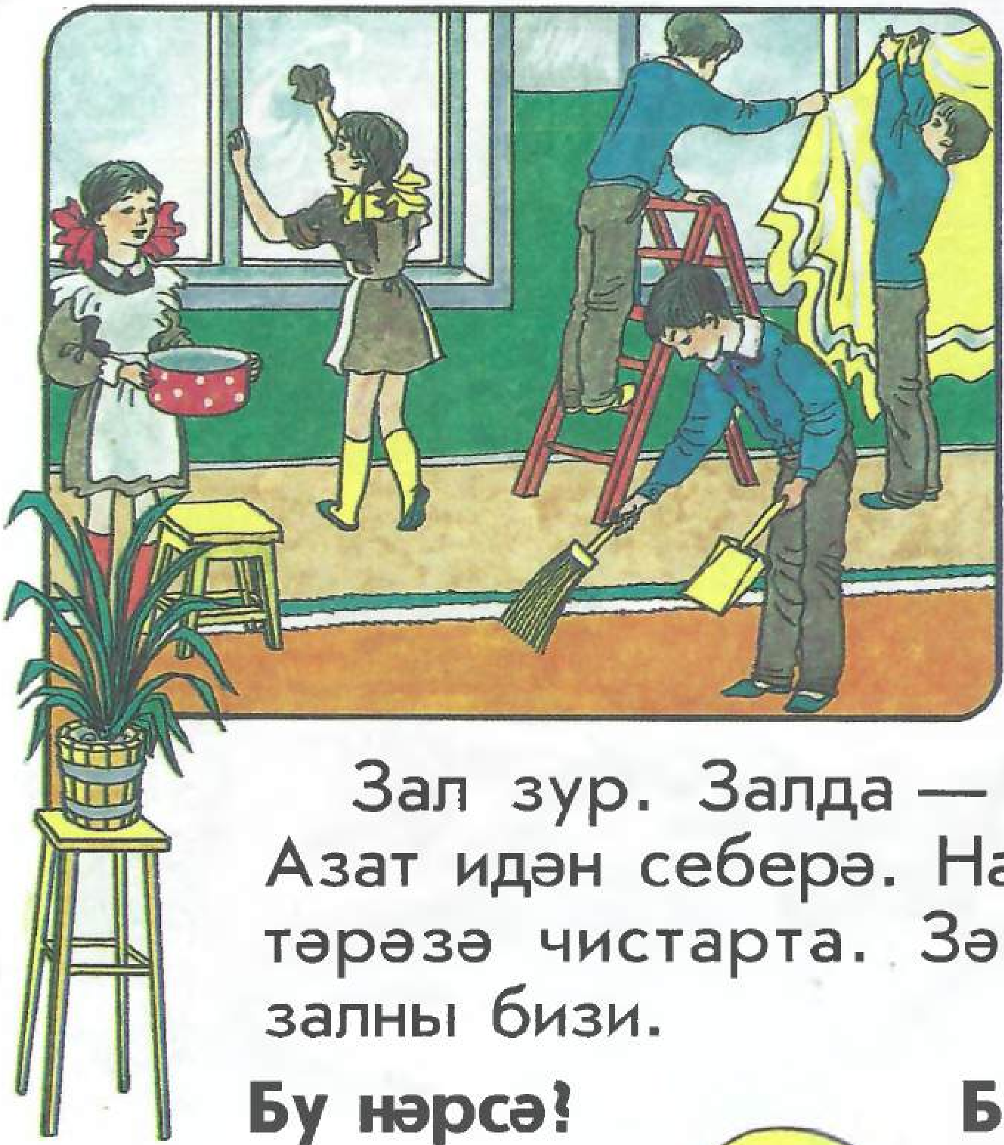

за ¦ л
зу ¦ р

Ро | за
Ри | за

Зә | ки
А | за ¦ т

Зал зур. Залда — балалар. Азат идән себерә. Наза, Роза тәрәзә чистарта. Зәки, Риза залны бизи.

Бу нәрсә?

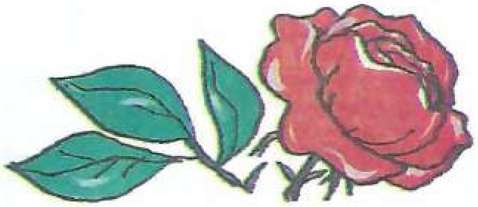

роза

Бу кем?

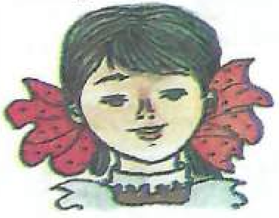

Роза

кы | зы ¦ л   **Ка | за ¦ н**   **йо ¦ л | ды ¦ з**

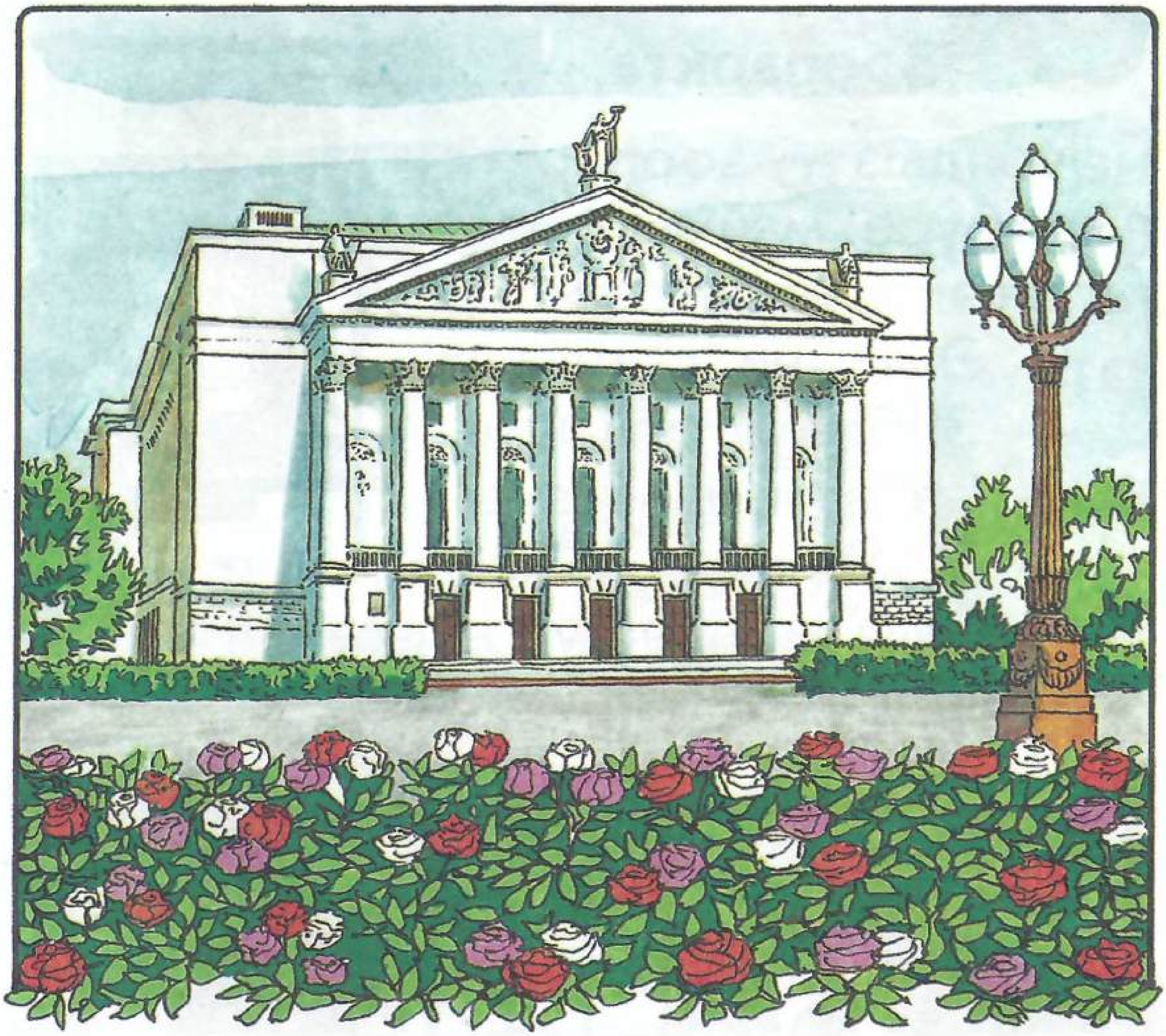

Менә Казан. Ул — Татарстан башкаласы.

Әнә Ирек мәйданы. Анда биек йортлар тезелеп киткән. Мәйдан уртасында ал, кызыл, ак розалар үсеп утыра. Зур бәйрәмнәр шунда була.

зе ¦ б | ра   зу ¦ б ¦ р   зо | о | па ¦ р ¦ к

Зоопаркта.

Йолдыз — зоопаркта.
Анда бүре, маймыл, елан,
тагын әллә нәрсәләр бар.
— Әни, әни, сырлы ат!
— Зебра ул, кызым.
— Кара, нинди мәче!
— Ә монысы арыслан инде.
Йолдыз монда күп нәрсә күрде.
Исемнәрен дә белде.

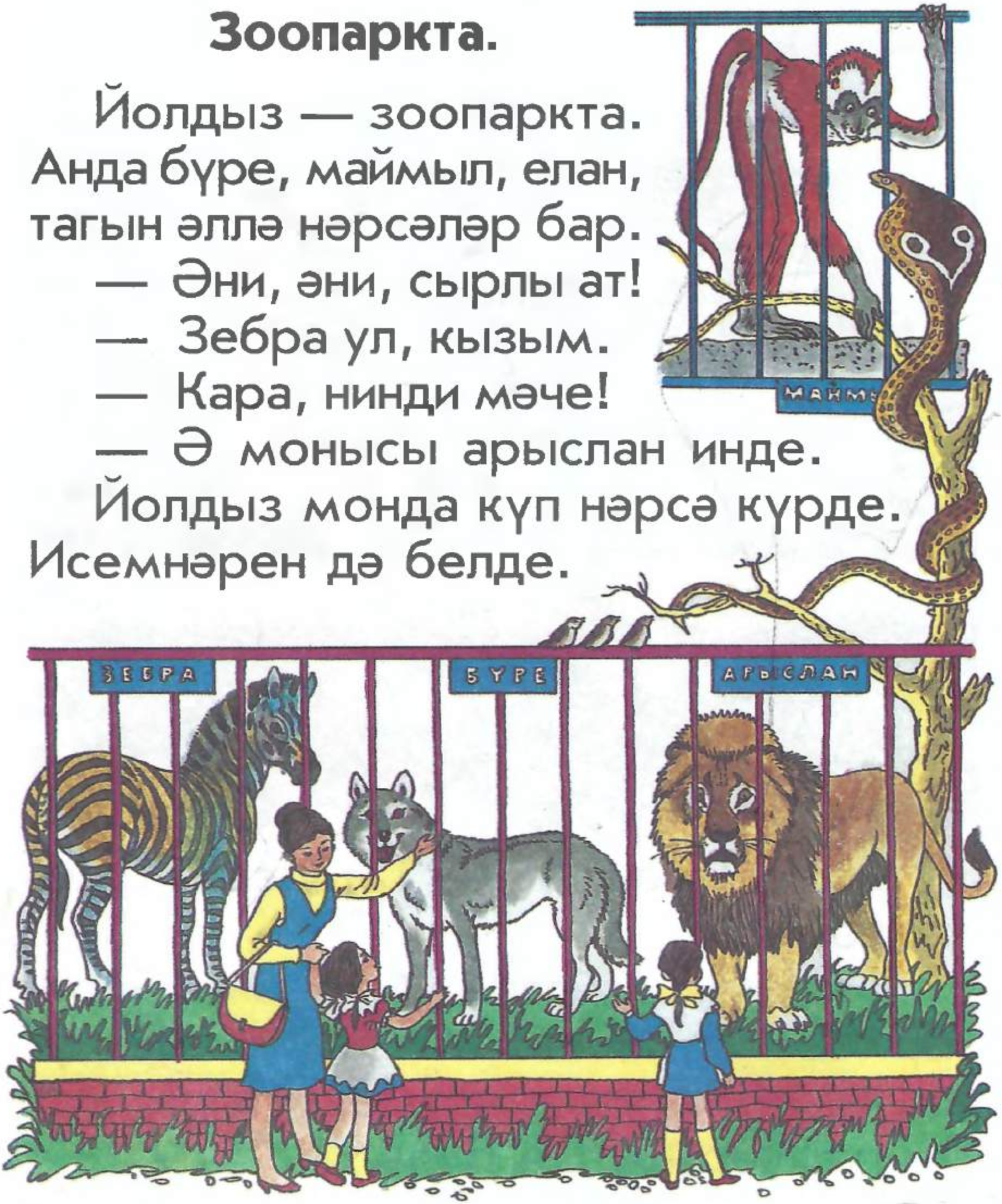
МАЙМЫ
ЗЕБРА
БҮРЕ
АРЫСЛАН

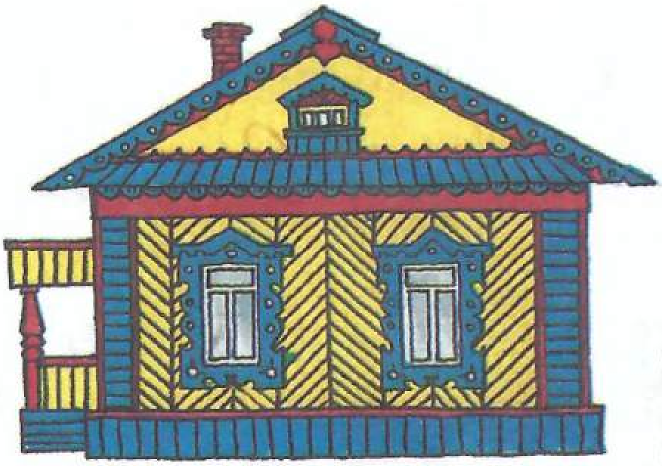

Ɵ ө

оч от он ай
өч өт өн өй

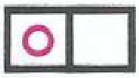

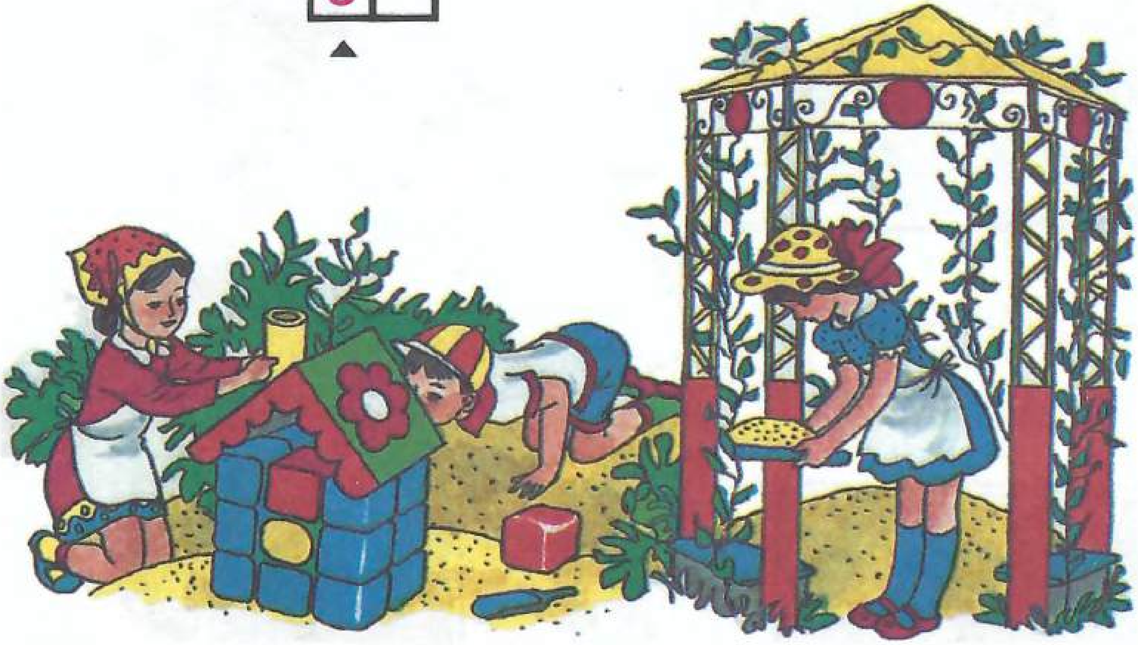

тө
сө
рө
гө
кө
мө

Мәдинә белән Мөнир өй төзи. Гөлсем аларга булыша. Алар өчәү өй салалар.

Бер, ике, өч...
Бездә — күмәк көч.

а—ә	у—ү	ы—э-е	о—ө	ый—и

Рө ¦ с | тә ¦ м   өс | тә ¦ л   тө ¦ й | мә
Гө ¦ л | кә ¦ й   өс | те ¦ н   сө ¦ р | тә

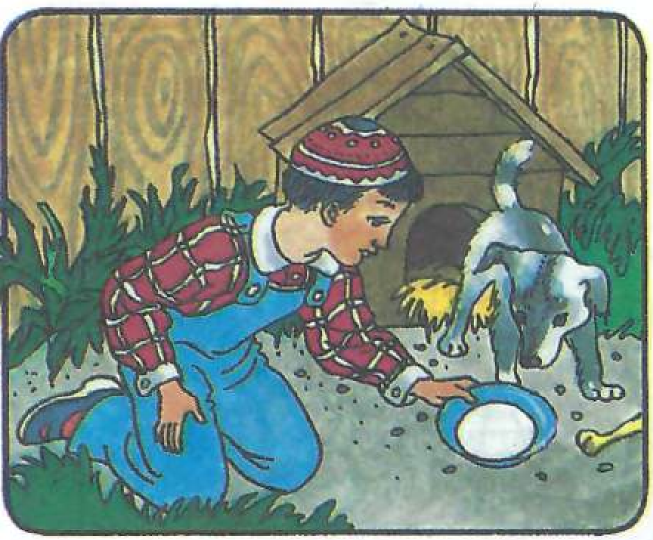

Рөстәм көчеккә
сөт эчерә.

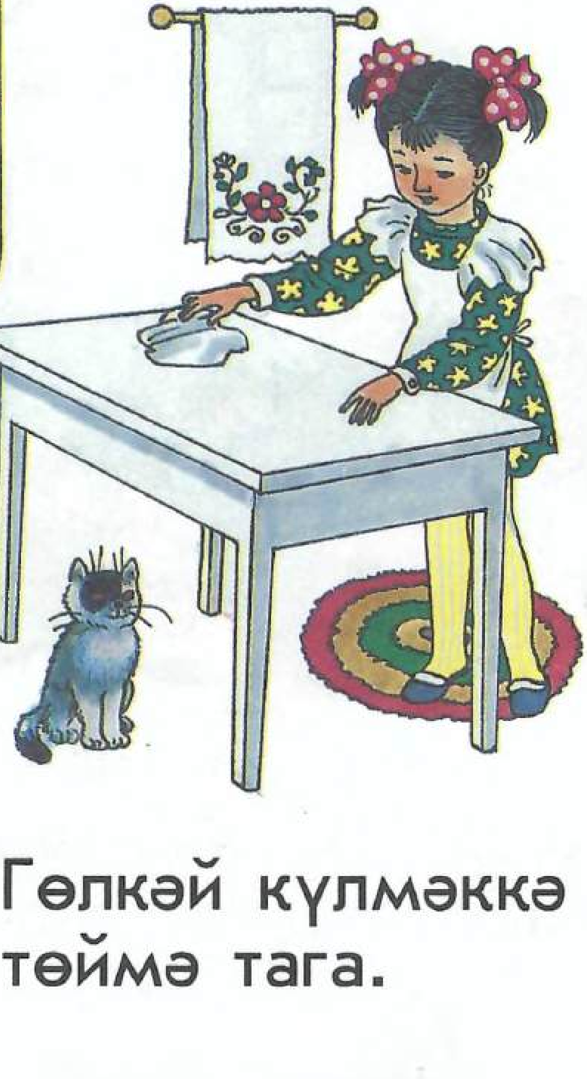

Кәримә өстәл
өстен сөртә.

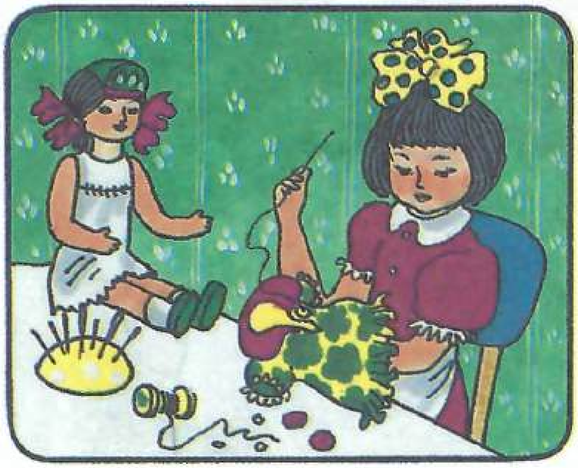

Гөлкәй күлмәккә
төймә тага.

Эшле кеше — көчле кеше.

КӨн белән тӨн уртасында нәрсә бар?

сө ¦ т **тө ¦ р | ле | се**
тө ¦ с **тө | ше | рә ¦ м**

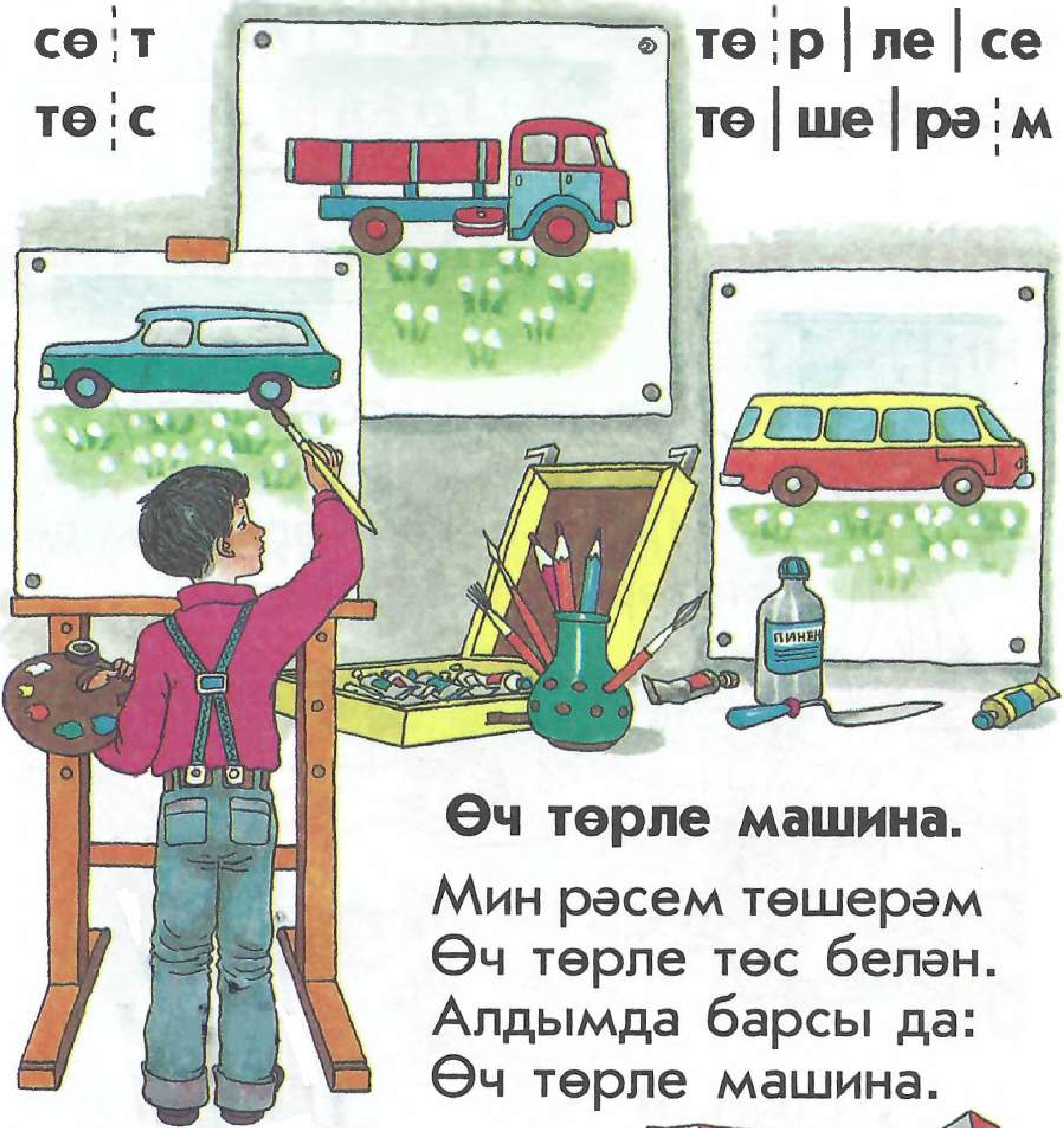

Өч төрле машина.

Мин рәсем төшерәм
Өч төрле төс белән.
Алдымда барсы да:
Өч төрле машина.

Табышмак.

Төрлесе төрле төстә,
Барысы да бер эштә.

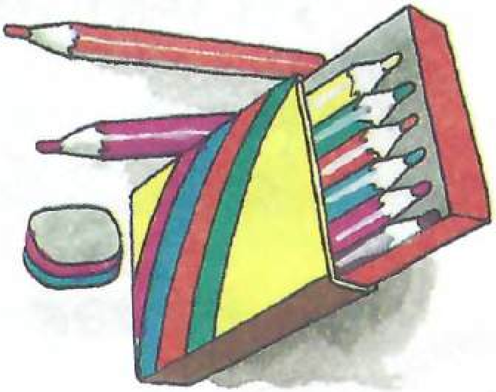

йө | зү | че
йө | зә ¦ р | гә

ба ¦ с | се ¦ й ¦ н
Гө ¦ л | йө | зе ¦ м

Йө — йө

Онытма!

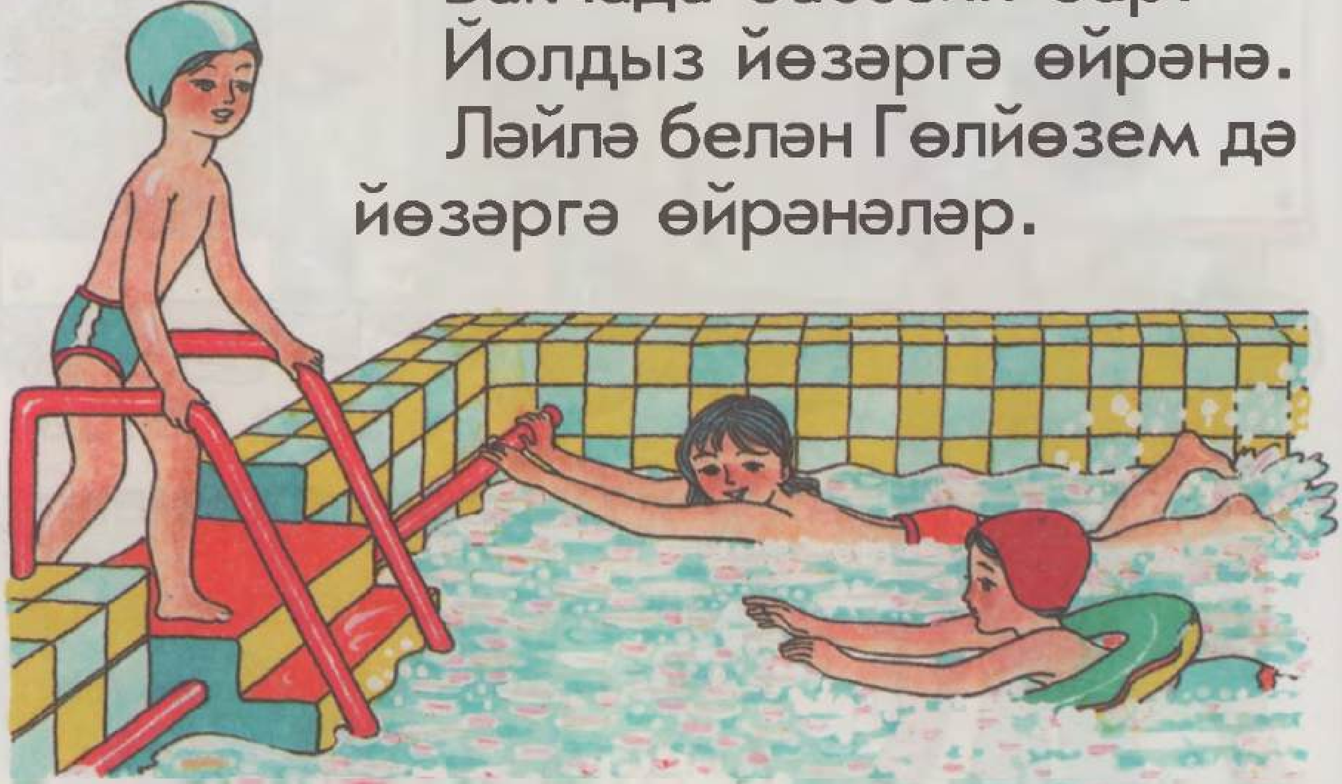

Бакчада бассейн бар. Йолдыз йөзәргә өйрәнә. Ләйлә белән Гөлйөзем дә йөзәргә өйрәнәләр.

Ул нәрсә?

Йөзә, йөри, йөгерә,
чума, оча да белә.

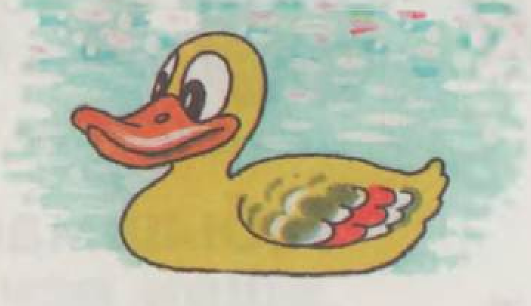

йөрәк йөзек йөгән

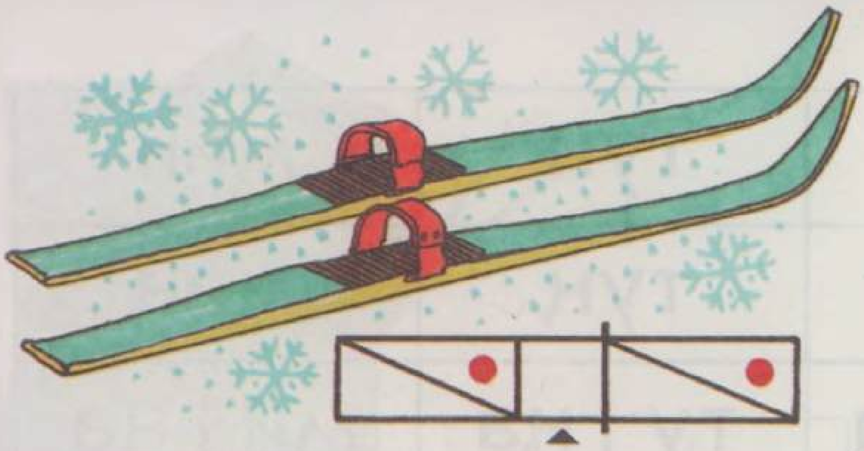

Ң

аң	уң	иң

Ми ¦ ң | сы | лу   си | ңа   ча ¦ ң | гы
Ми ¦ ң | ну ¦ р   ми | ңа   со ¦ ң | гы

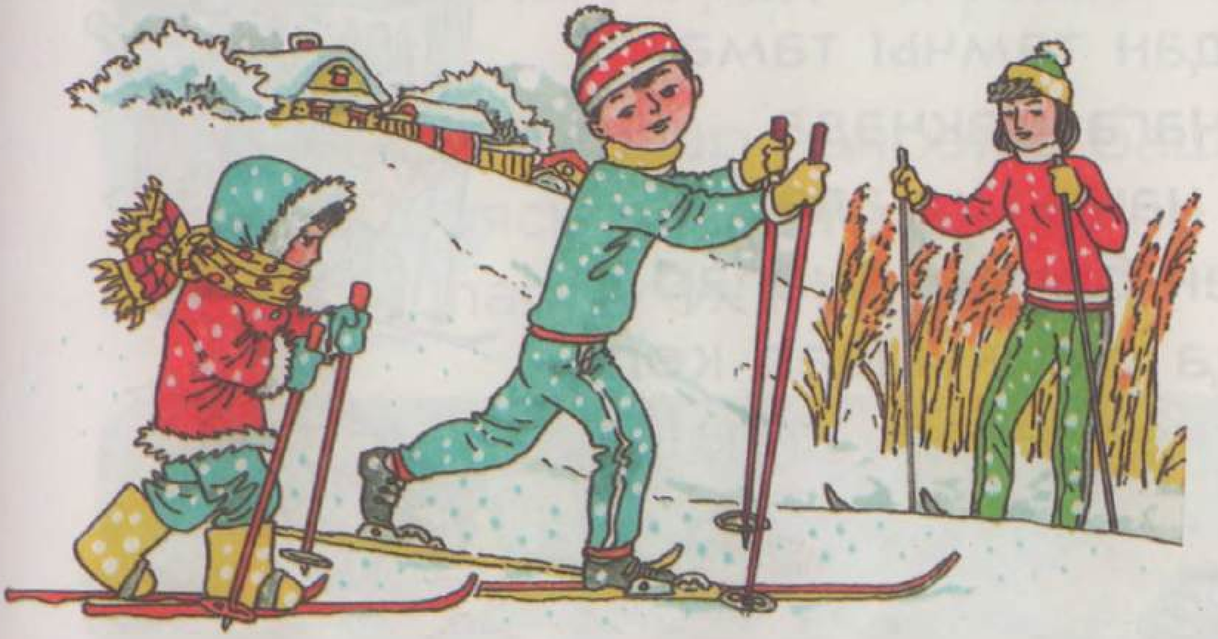

на
ңа
нә
ңә

Миңсылу апа миңа чаңгы алды.
Мин Миңнур белән чаңгы шуам.
Синең чаңгы шуганың бармы?

Уңганнар таңнан тора.

н	ун	тун	мин
ң	уң	туң	миң
ңа	у | ңа	ту | ңа	ми | ңа

со ¦ ң | гы   сө ¦ ң | ге   кү | ңе ¦ л | ле

Кышның соңгы көннәре.
Әнә боз сөңгеләре,
Алардан тамчы тама.
Бала-чага бакчада
Чана, чаңгы шуалар,
Берсен-берсе куалар.
Бар да шаркылдап көлә.
Иң күңелле чак килә!

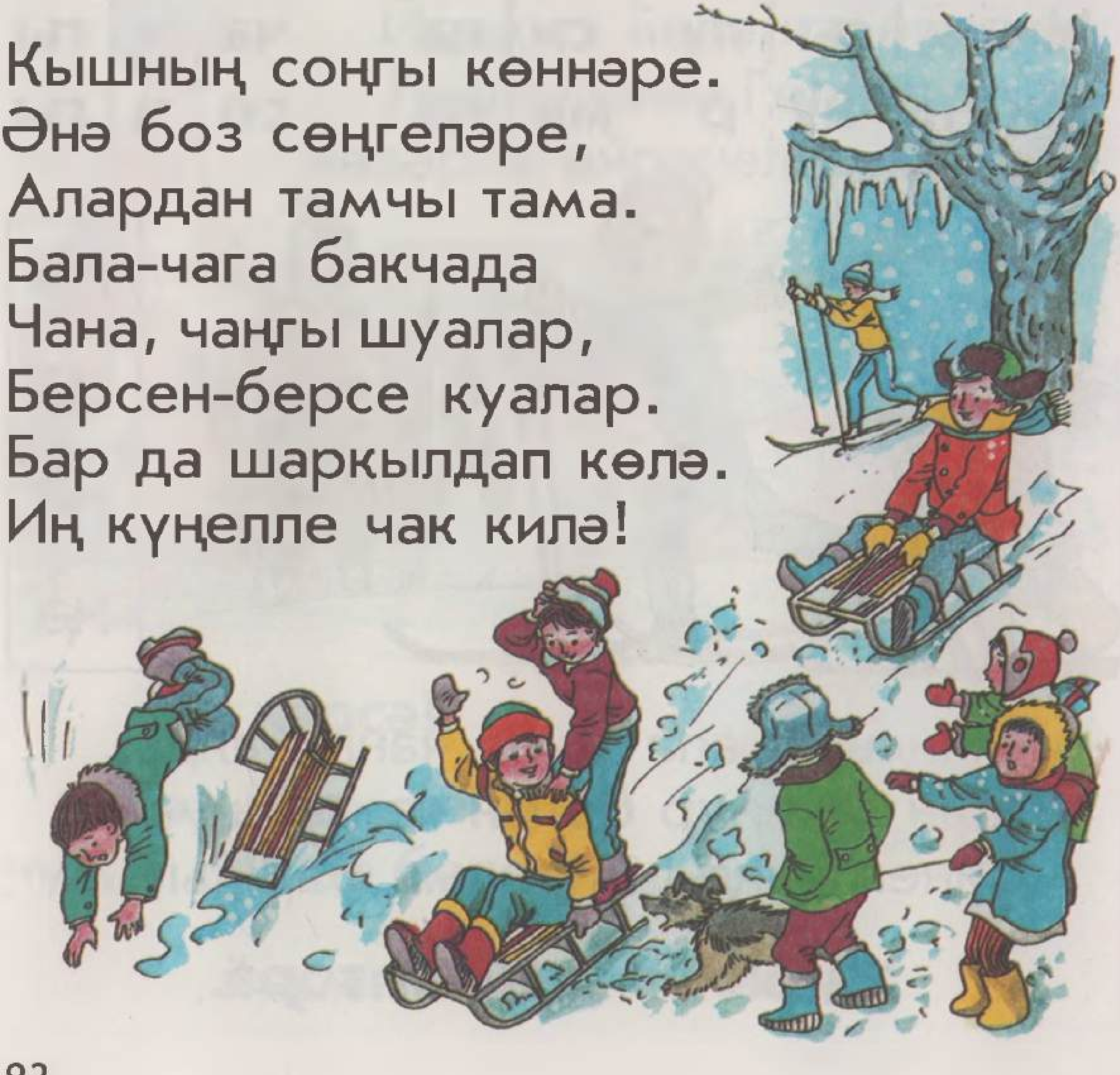

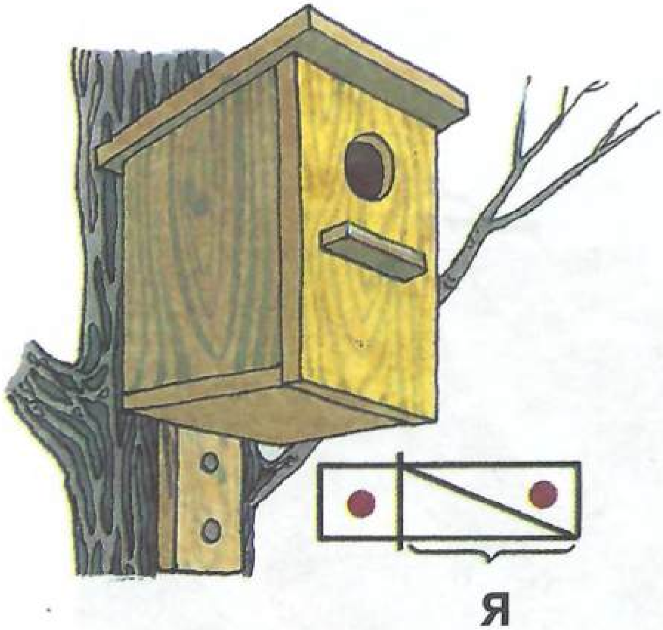

Я я

а	ал	ат	аз
я	ял	ят	яз

Я | ку ¦ п Кы | я ¦ м я | сый ку | я

Яз килә. Кошлар бәйрәме башлана. Якуп кош оясы ясый. Кыям да оя ясый. Алар кошларга оя куялар.

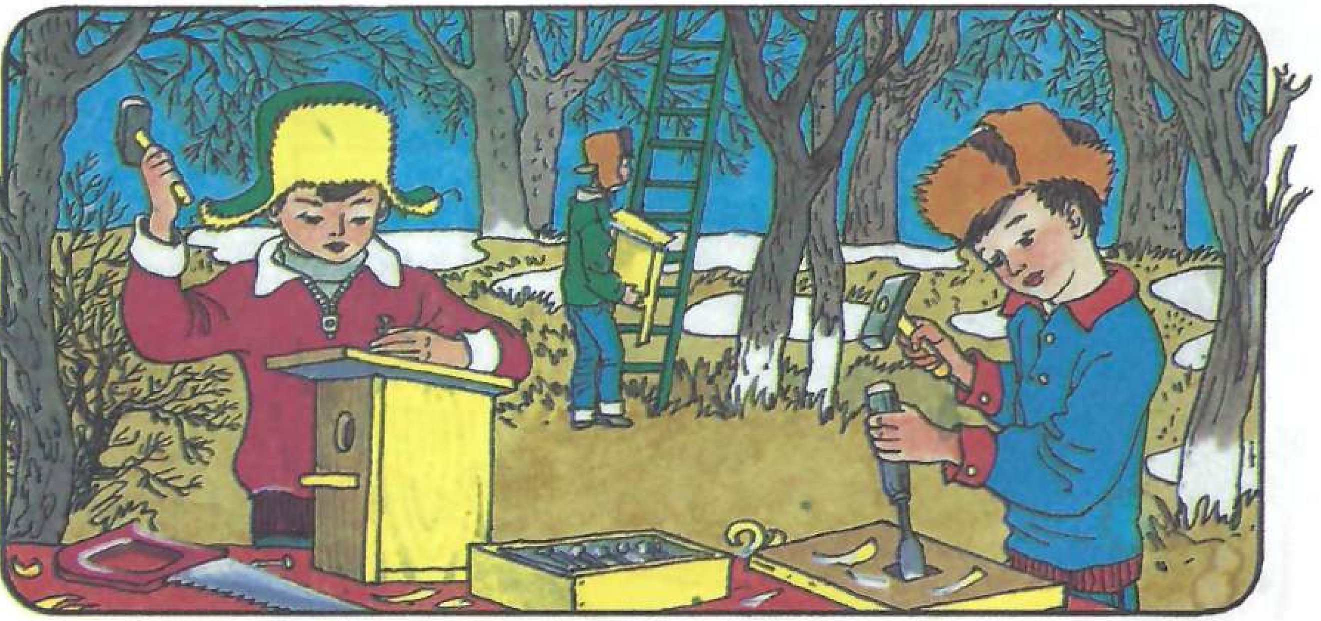

я ¦ р | сый   **я | на**   **ма | я ¦ к**
я ¦ л | ты | рый   **я | кы ¦ н**   **я | ше ¦ н**

Я я

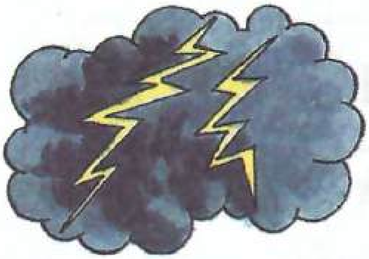

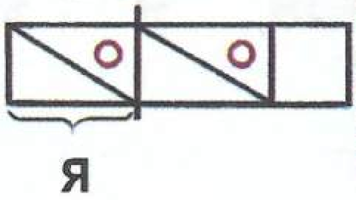

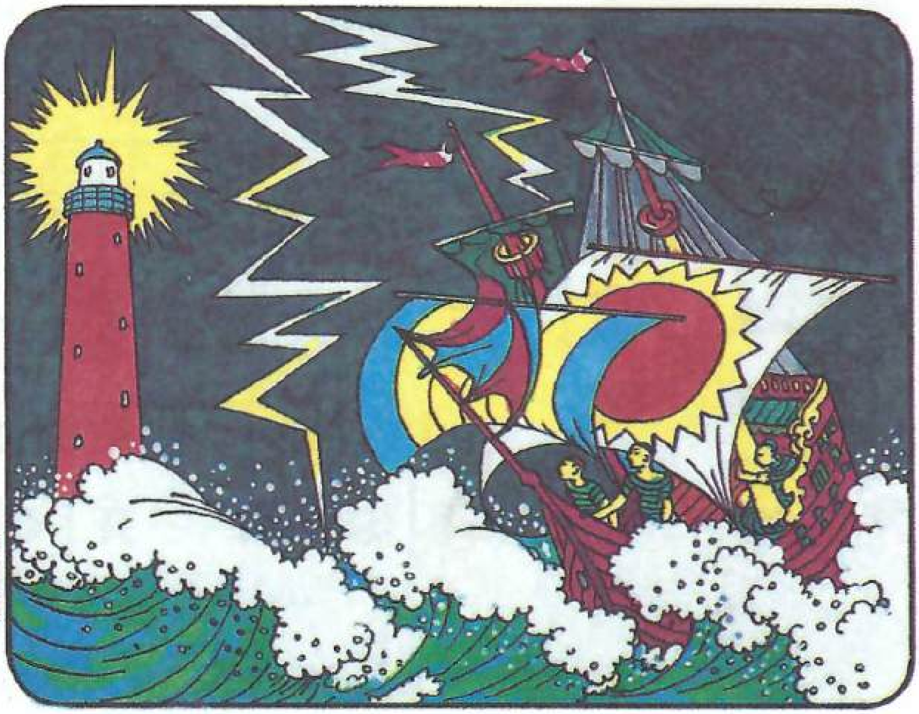

Диңгез ярсый. Дулкын ярга бәрелә. Төн бик караңгы. Яшен ялтырый. Яр өстендә маяк яна. Батыр диңгезчеләр ярга якынлаша.

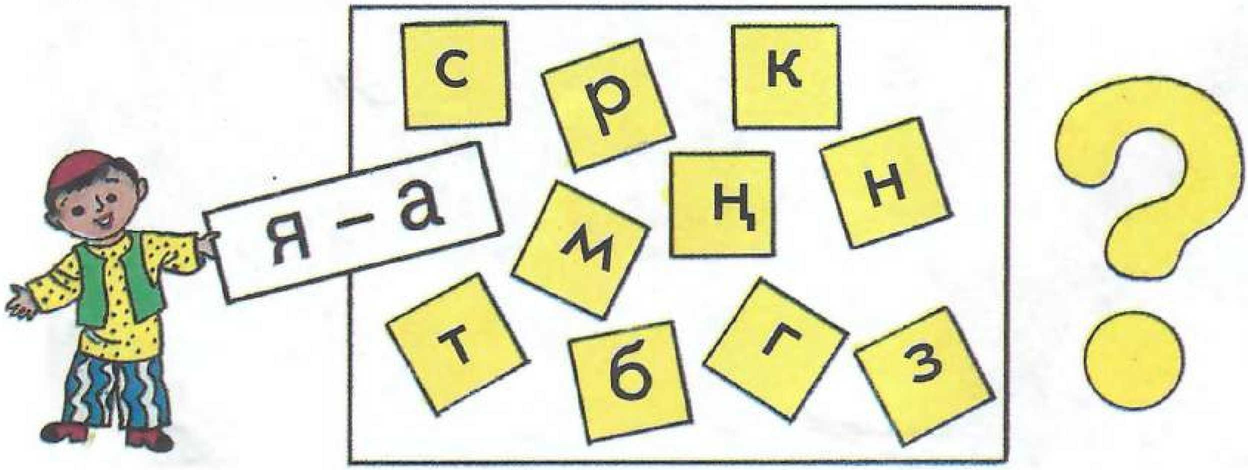

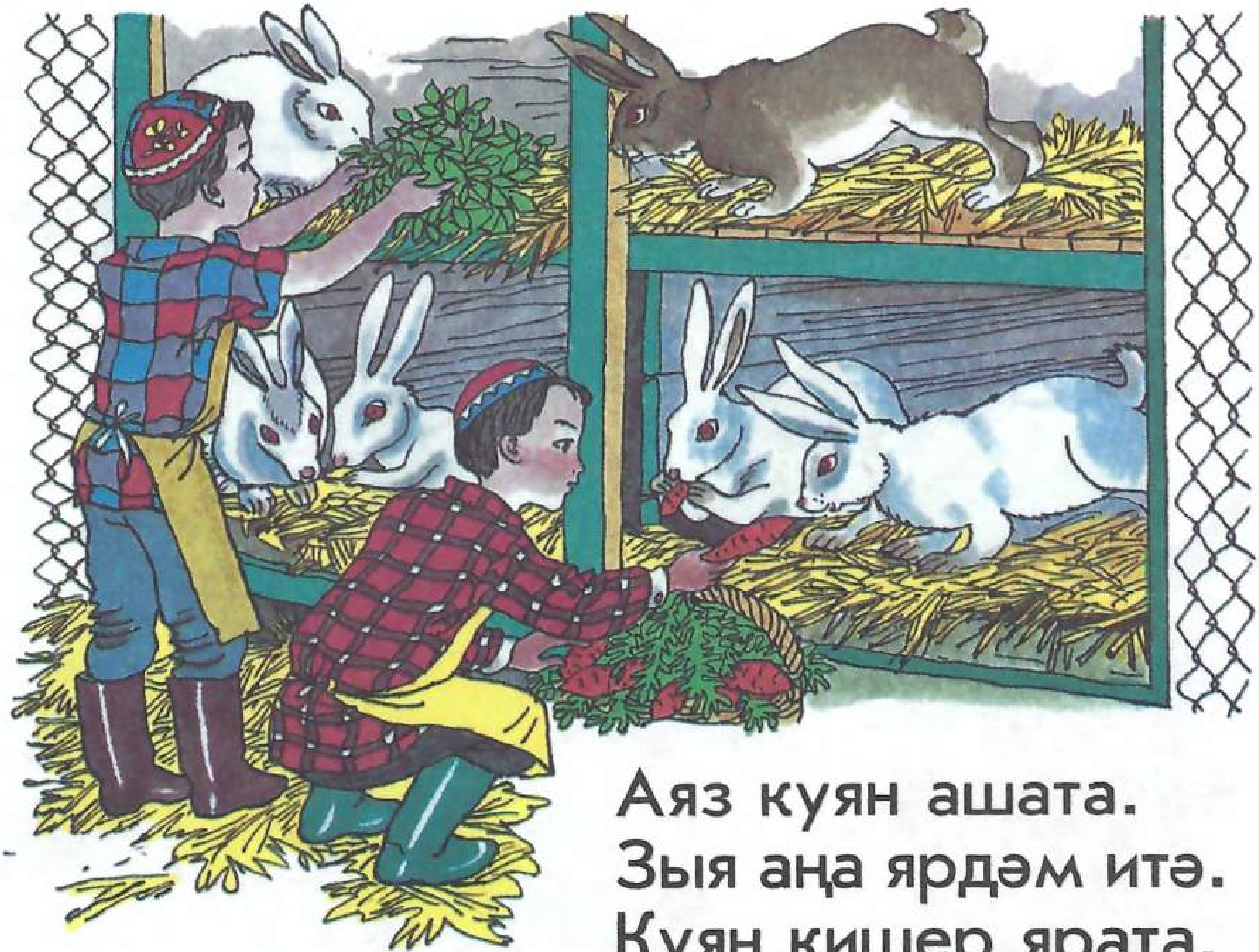

Аяз куян ашата.
Зыя аңа ярдәм итә.
Куян кишер ярата.

Яле, куян,
Шаян куян,
Сабагыңны
Ныгыт бераз:
Яме, дип яз,
Яшел, дип яз,
Яшен, дип яз,
Яшер, дип яз!

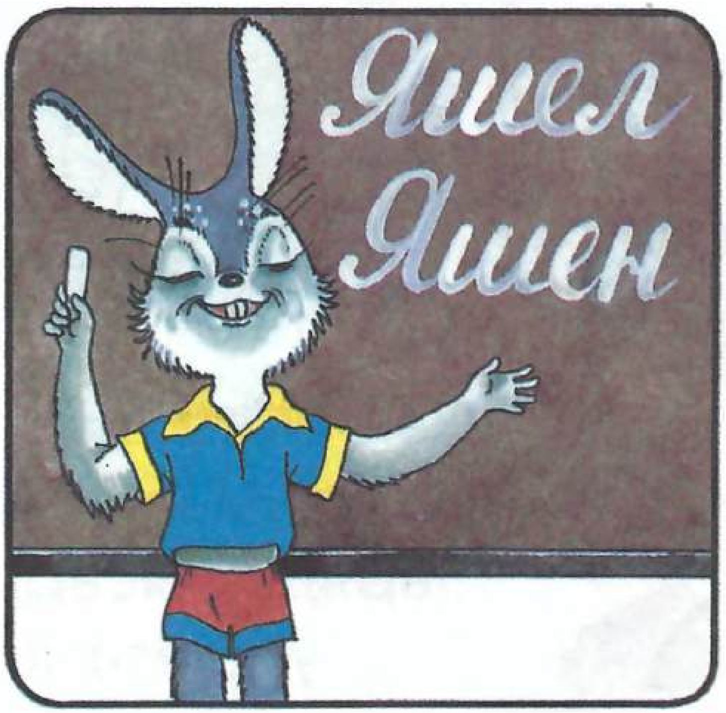

ла	ра	та	на
ля	ря	тя	ня

ма ¦ р | ля
за | ря ¦ д | ка

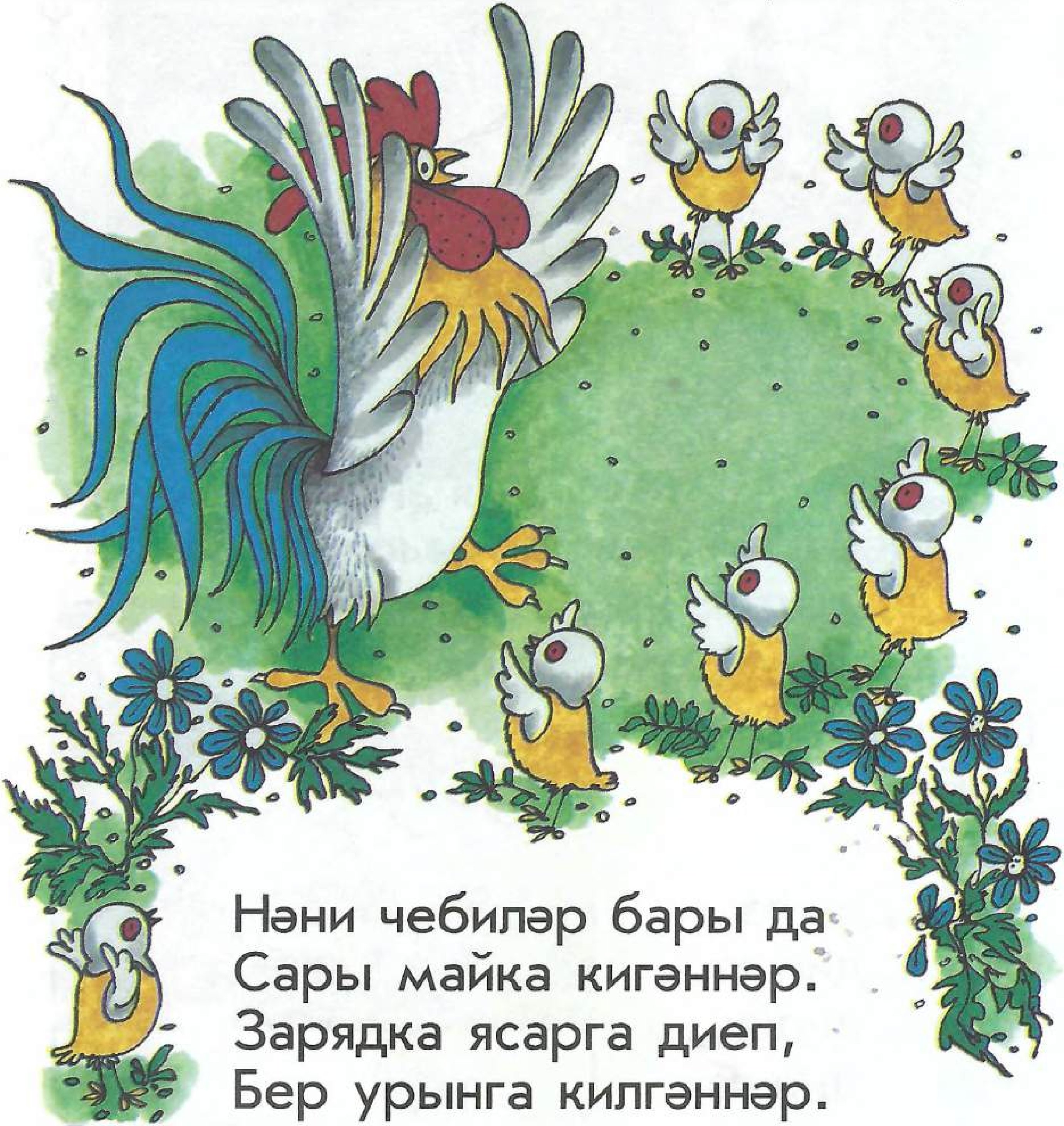

Нәни чебиләр бары да
Сары майка кигәннәр.
Зарядка ясарга диеп,
Бер урынга килгәннәр.

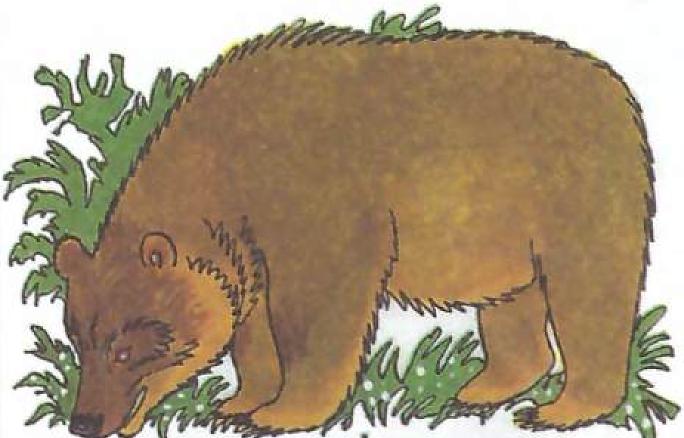

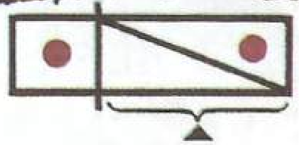

Юю

у	ул	ук	ун	уа
ю	юл	юк	юн	юа

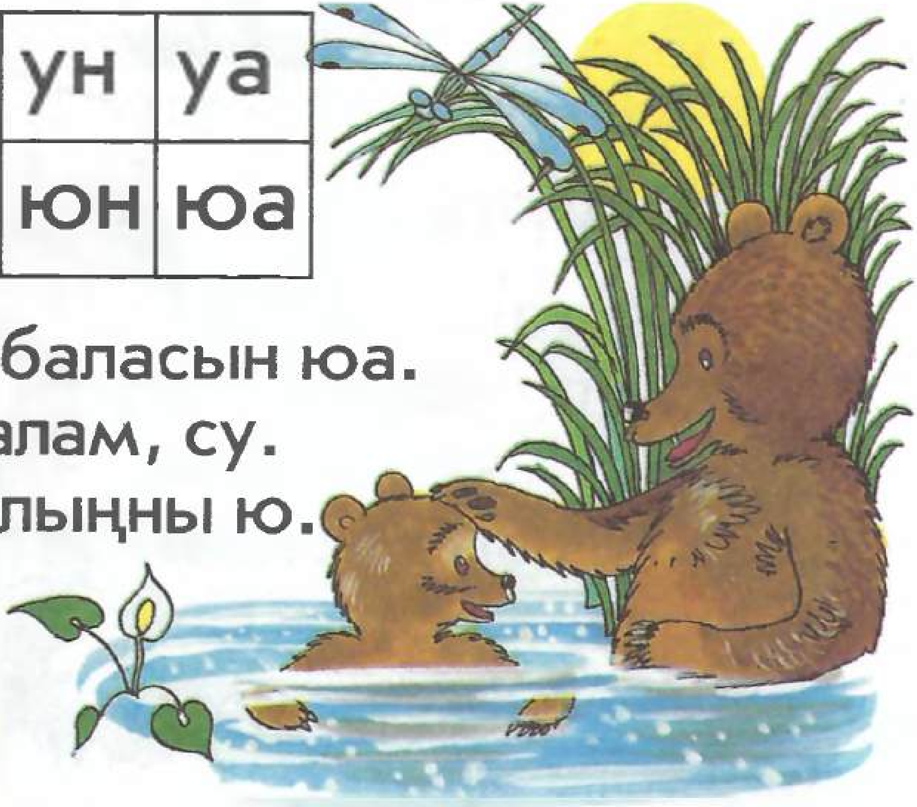

Әнә аю. Ул баласын юа.
— Менә, балам, су.
Битеңне, кулыңны ю.
Ю, ю, ю!

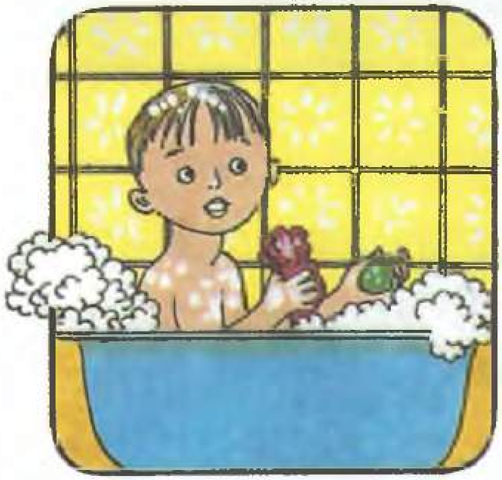

Юныс юына суда.
Мунчала, сабын — кулда.
Юа-юа юылган —
Сабын суда юк булган.

Ю ¦ л | да ¦ ш   кы | ю   Ә | ю ¦ п
ю ¦ р | га   ки | ю   Ка | ю ¦ м

Ю ю

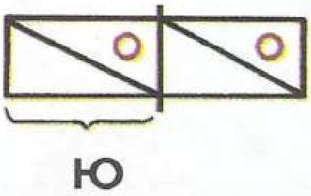

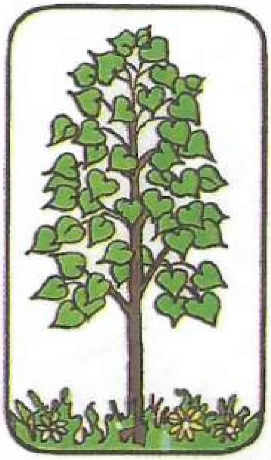

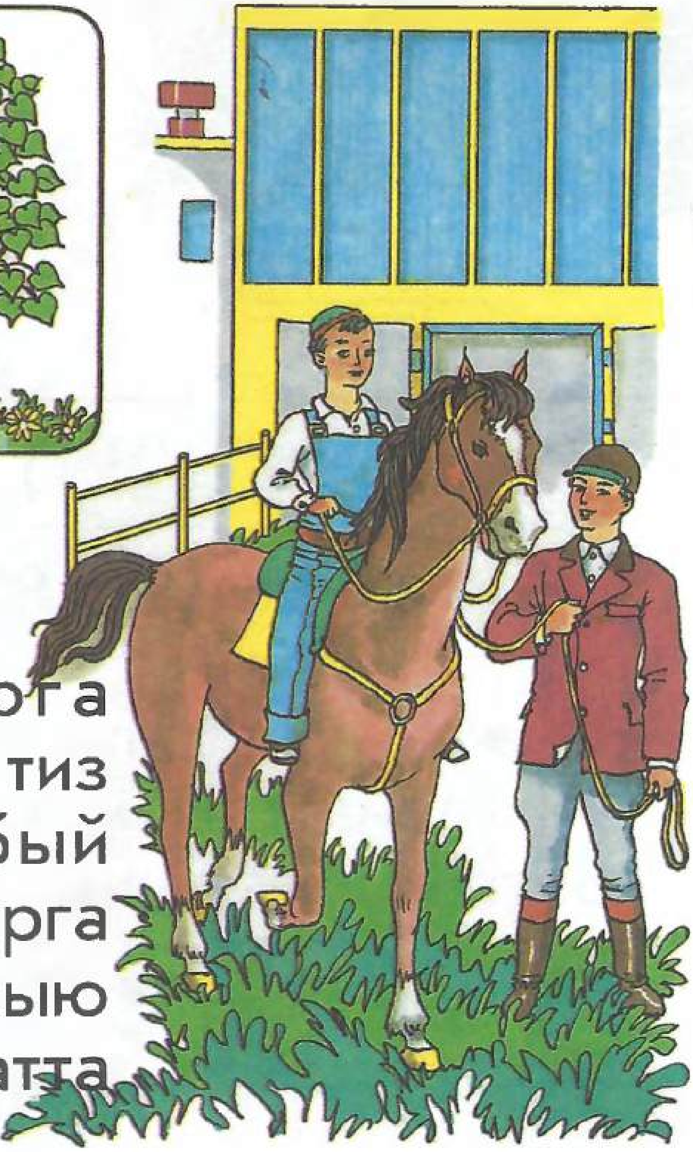

Юрга ат.

Юлдаш — юрга ат. Ул юлда тиз йөри. Каюм абый Юлдашны юыртырга өйрәтә. Әюп — кыю малай. Ул да атта йөрергә ярата.

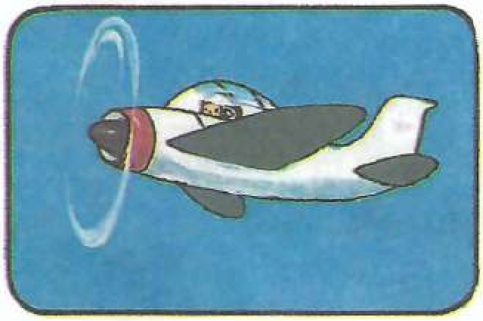

Табышмак.

Канаты бар, йоны юк.
Үзе бара — юлы юк.

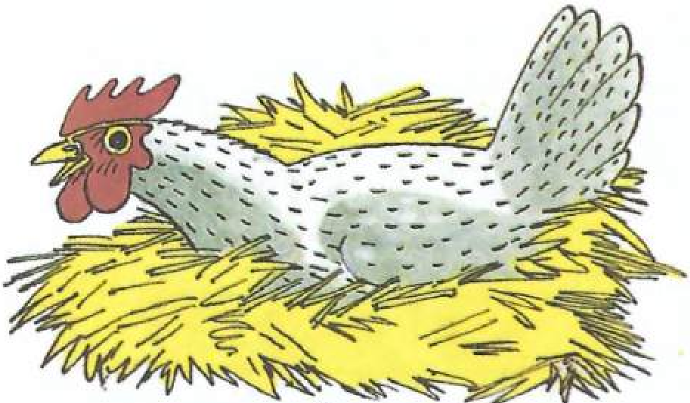

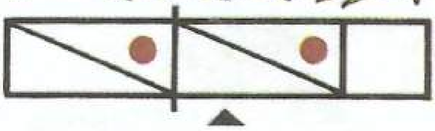

Вв

ва	вы	
вә	ве	ви

а | вы | л **та | вы | к** **ка | вы | н**

а | вы | з **та | вы | ш** **са | вы | т**

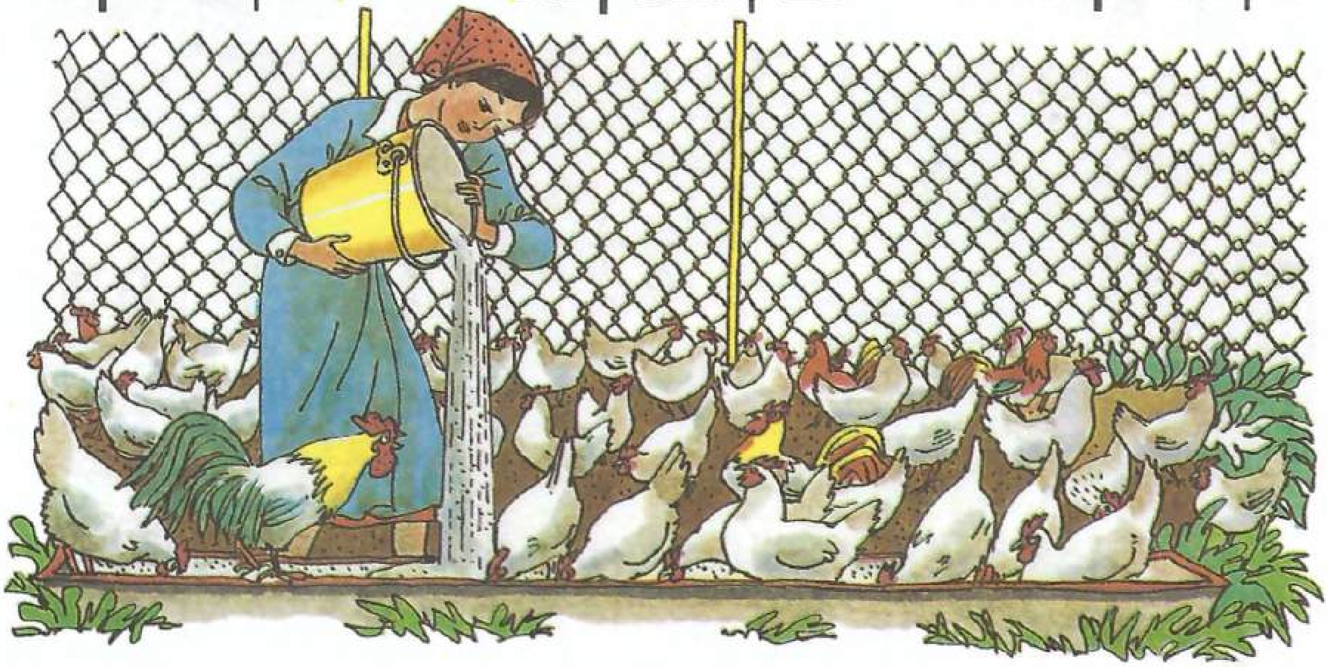

Без авылда торабыз. Әни сыерлар сава. Равия апа тавыклар карый. Әти машинада эшли. Вәли белән мин мәктәптә укыйбыз.

за | во | д
ва | го | н

Та | ви | л
Ве | не | ра

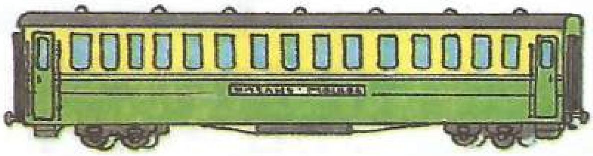

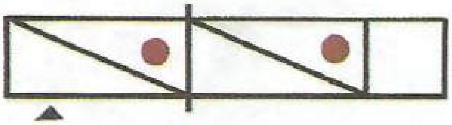

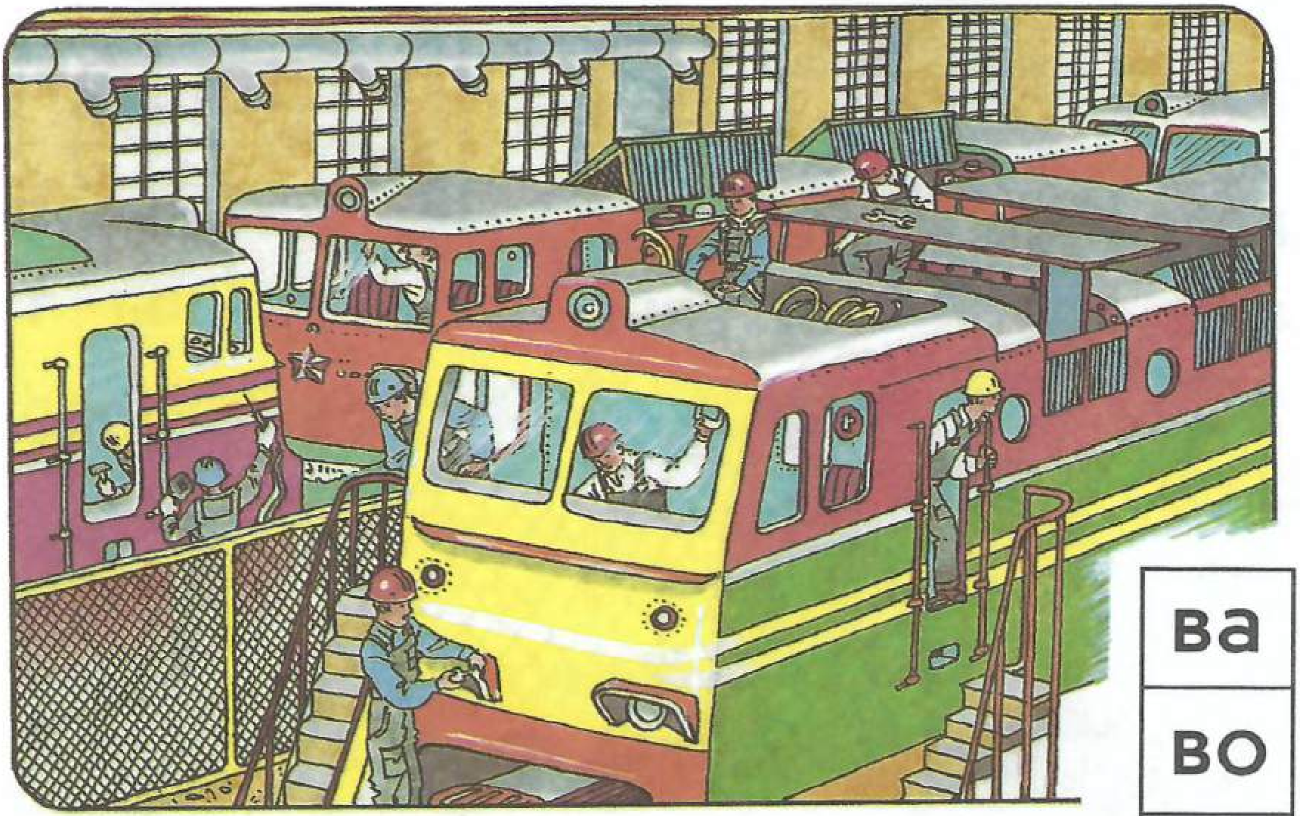

ва
во
ве
ви

Завод.

Кави абый заводта эшли. Заводта эшчеләр бик күп. Анда вагон, электровоз ясыйлар. Венера апа — табибә. Ул завод эшчеләрен дәвалый.

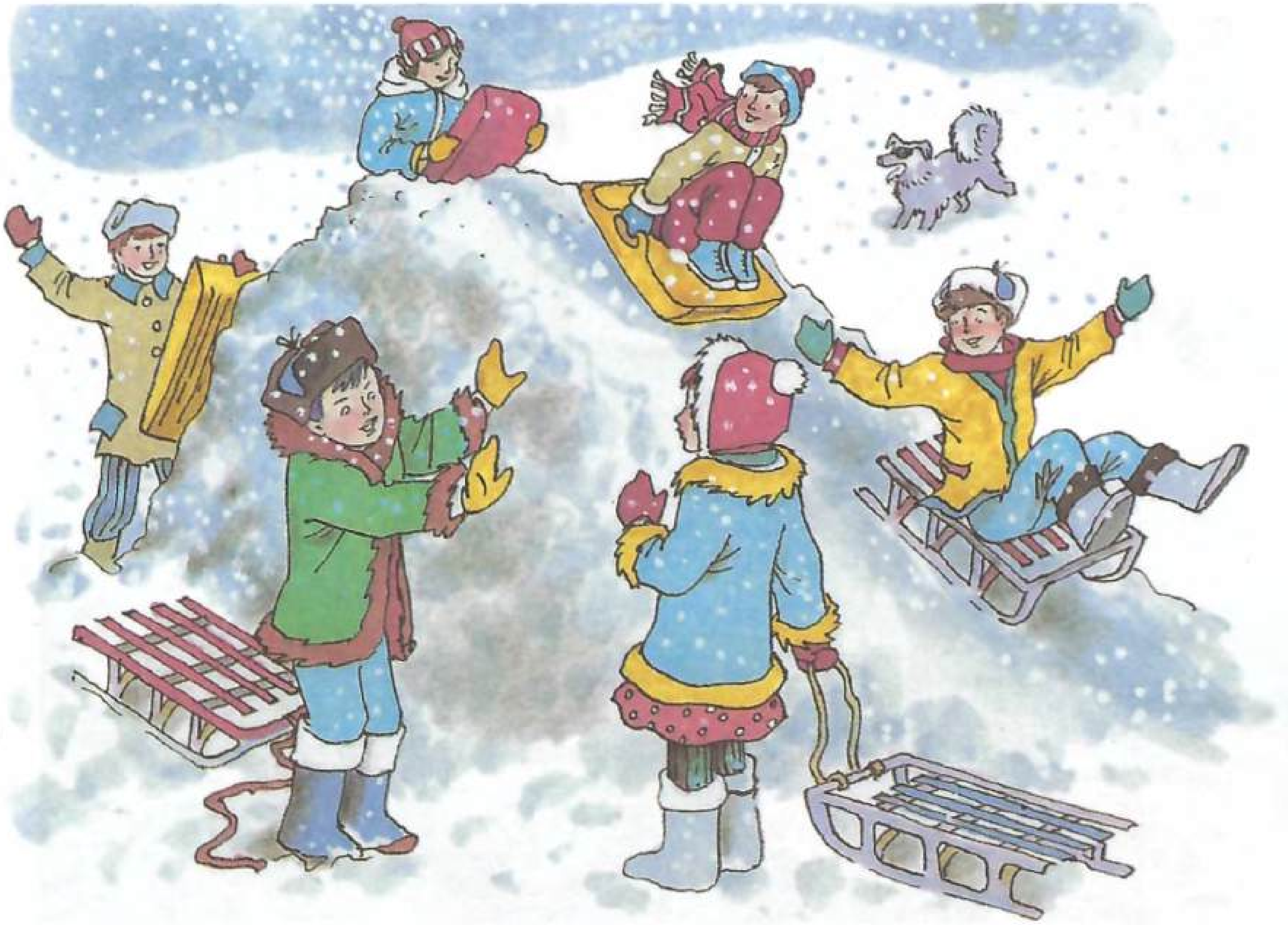

Тау кемнеке?

Рәсимә белән Равил кар тавы ясады. Аларга башка балалар да булышты. Сәвия авырды, булыша алмады.

Балалар шатланышып чана шудылар. Менә Сәвия дә савыгып чыкты.

— Шума,— диде Сәвиягә Равил.— Синең тавың түгел бу!

— Шу, Сәвия, шу. Кар тавы барыбызныкы да,— диделәр балалар.

та ¦ ң   ми ¦ н   мо | ңы
ки ¦ ң   ми ¦ ң   уң | га ¦ н

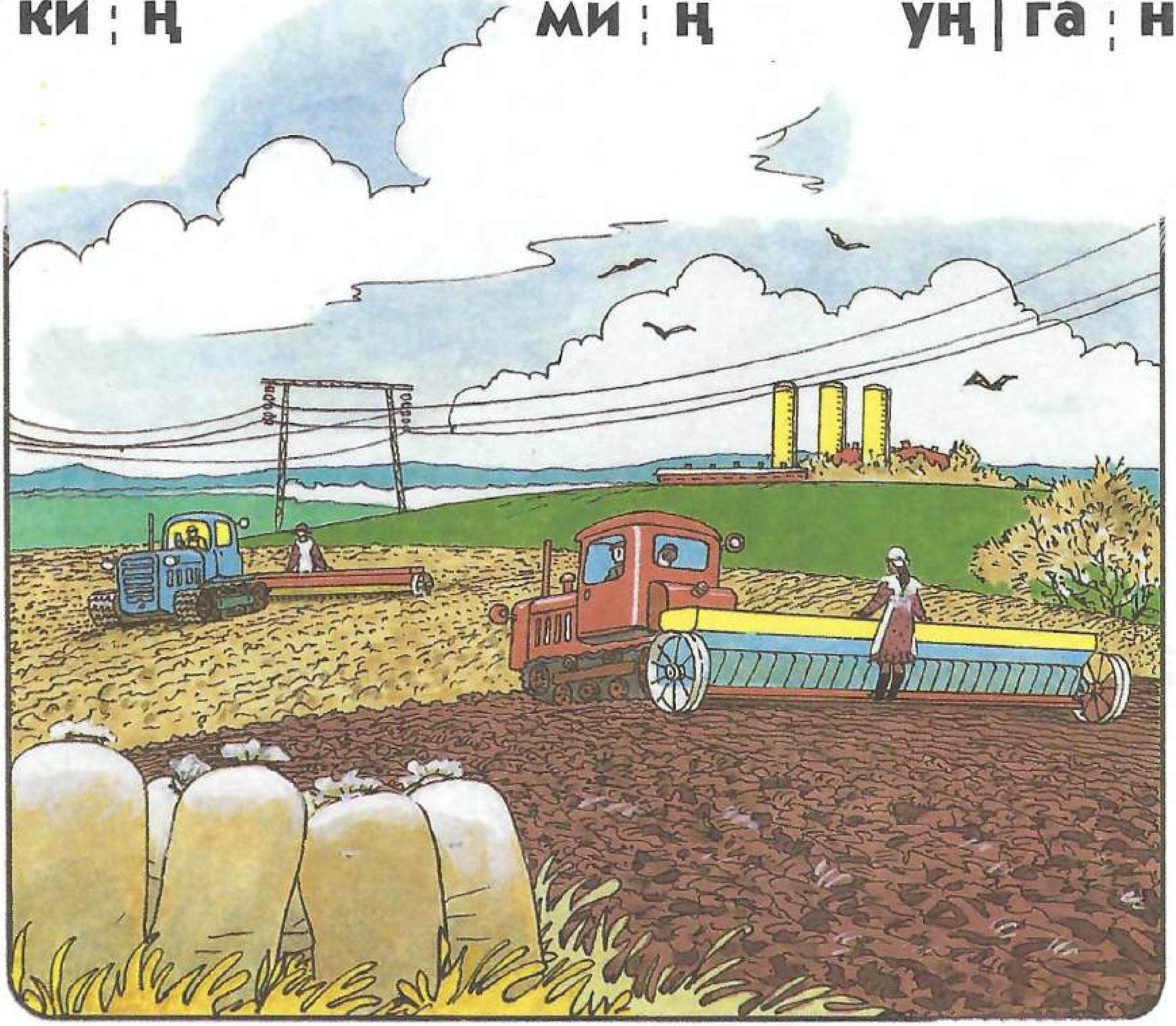

Таң ата. Киң басуга кошлар моңы тарала. Менә машиналар гөрли. Күңелле кыр эшләре башлана. Уңган игенчеләр Туган илгә икмәк үстерәләр.

Ил байлыгы — икмәктә.

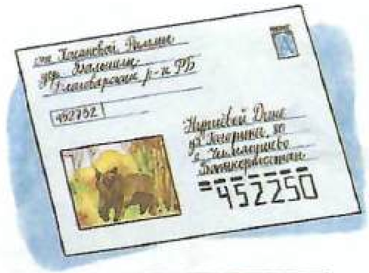

Х х

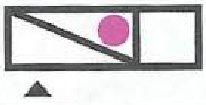

ха
хә
хө
хе
хи

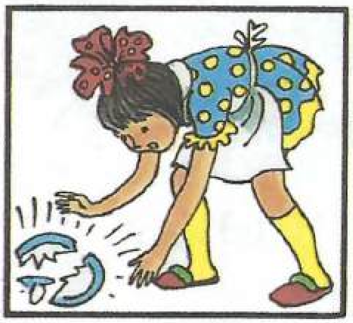

Ах!

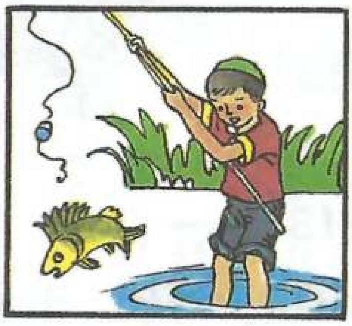

Эх!

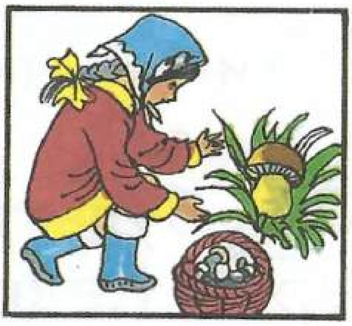

Ух!

рә ¦ х | мә ¦ т **Хә | ли ¦ л**

Рә | хи | мә **Хә | ли | мә**

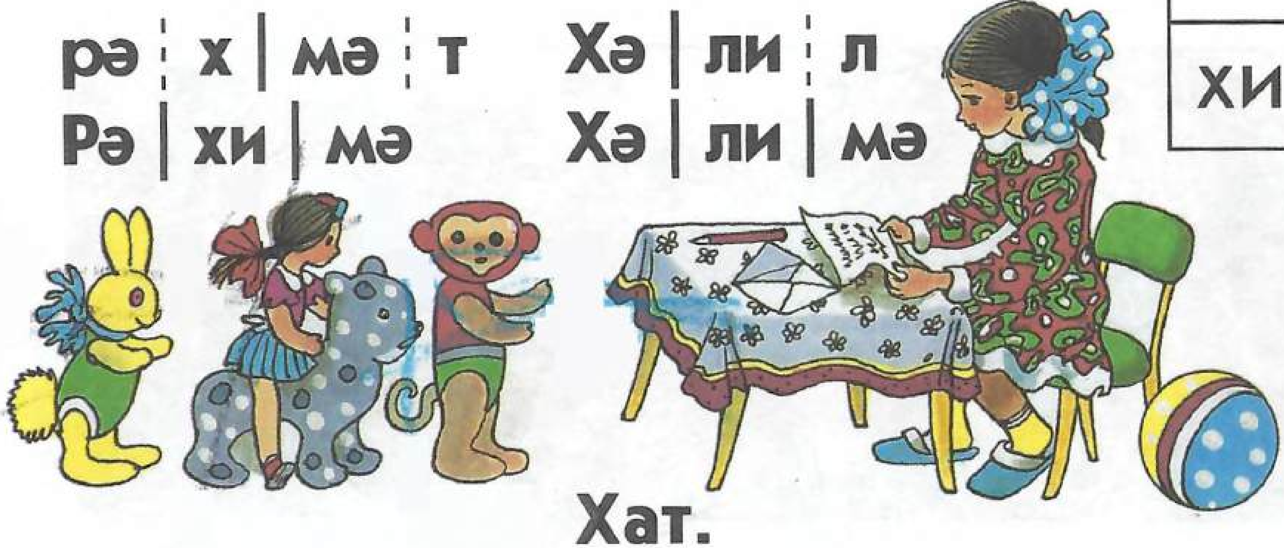

Хат.

Хәзер Хәлимә укый да, яза да белә. Рәхимә әбигә үзе хат яза:

«Дәү әни, хатыңны алдык. Рәхмәт. Безгә кунакка кил.

Онығың Хәлимә».

Яхшы сүз.

Хәмит — әдәпле малай. Ул олыны да, кечене дә ихтирам итә.

— Исәнмесез!

— Хәерле иртә!

— Рәхим итегез!

— Рәхмәт!

— Сау булыгыз! — дип эндәшә ул кешеләргә. Кешеләр дә аңа:

— Бәхетле бул! — диләр.

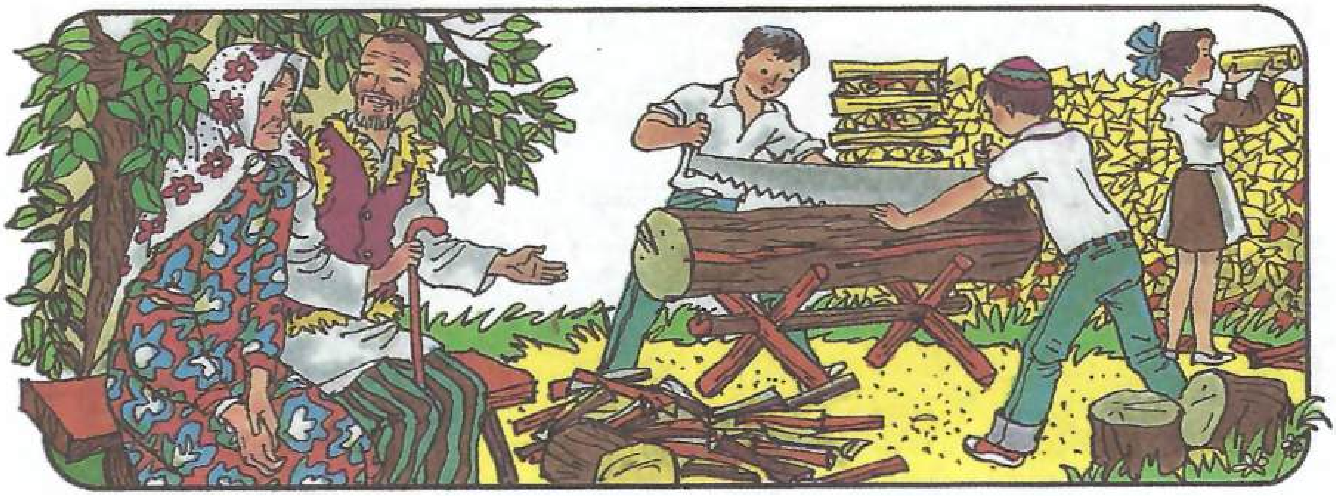

Әхәт бабай — Бөек Ватан сугышы, хезмәт ветераны. Хәят әби дә — хезмәт ветераны. Алар карт инде. Аларга укучылар гел ярдәм итәләр.

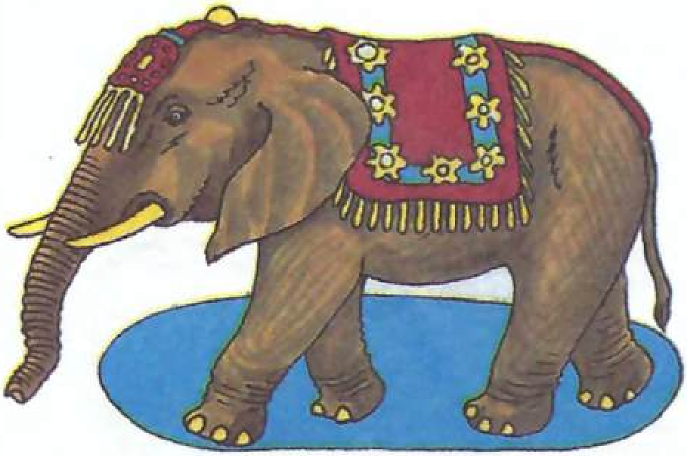

Фф

тә | нә | фе ¦ с **хә | ре ¦ ф** **фи ¦ л**
дә ¦ ф | тә ¦ р **ш ¦ ка ¦ ф** **фа ¦ й | да**

Фил — файдалы хайван. Ул йөк ташый.

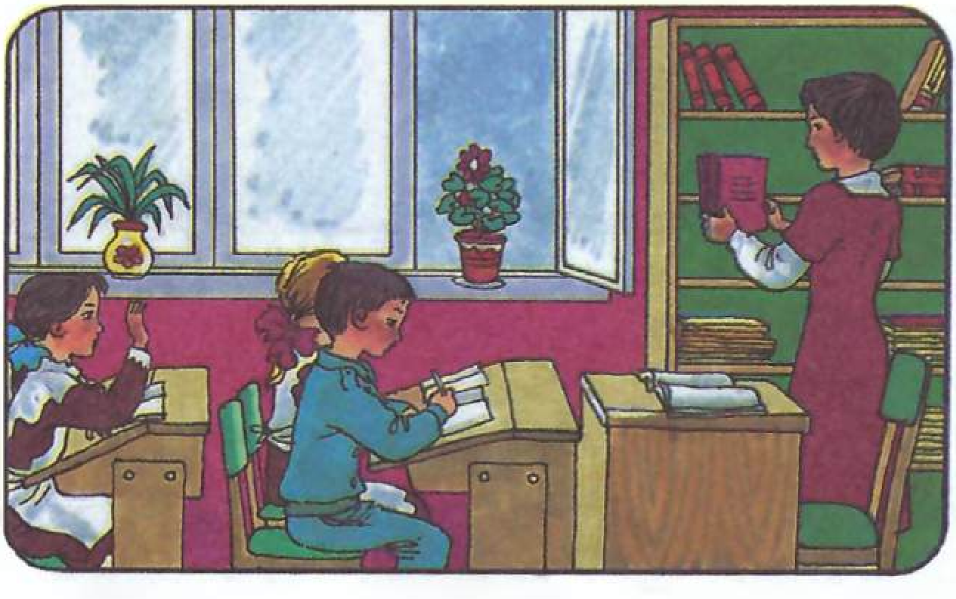

фа	фә
фу	
фы	фе
	фи

Хәзер язу дәресе. Фәйрүзә апа шкафтан дәфтәрләр ала. Балалар дәфтәрләргә хәрефләр, сүзләр язалар.

ко ¦ ф | та   фа | б ¦ ри | ка   шо | фё ¦ р
ту ¦ ф | ли   фу | фа ¦ й | ка   ша ¦ р ¦ ф

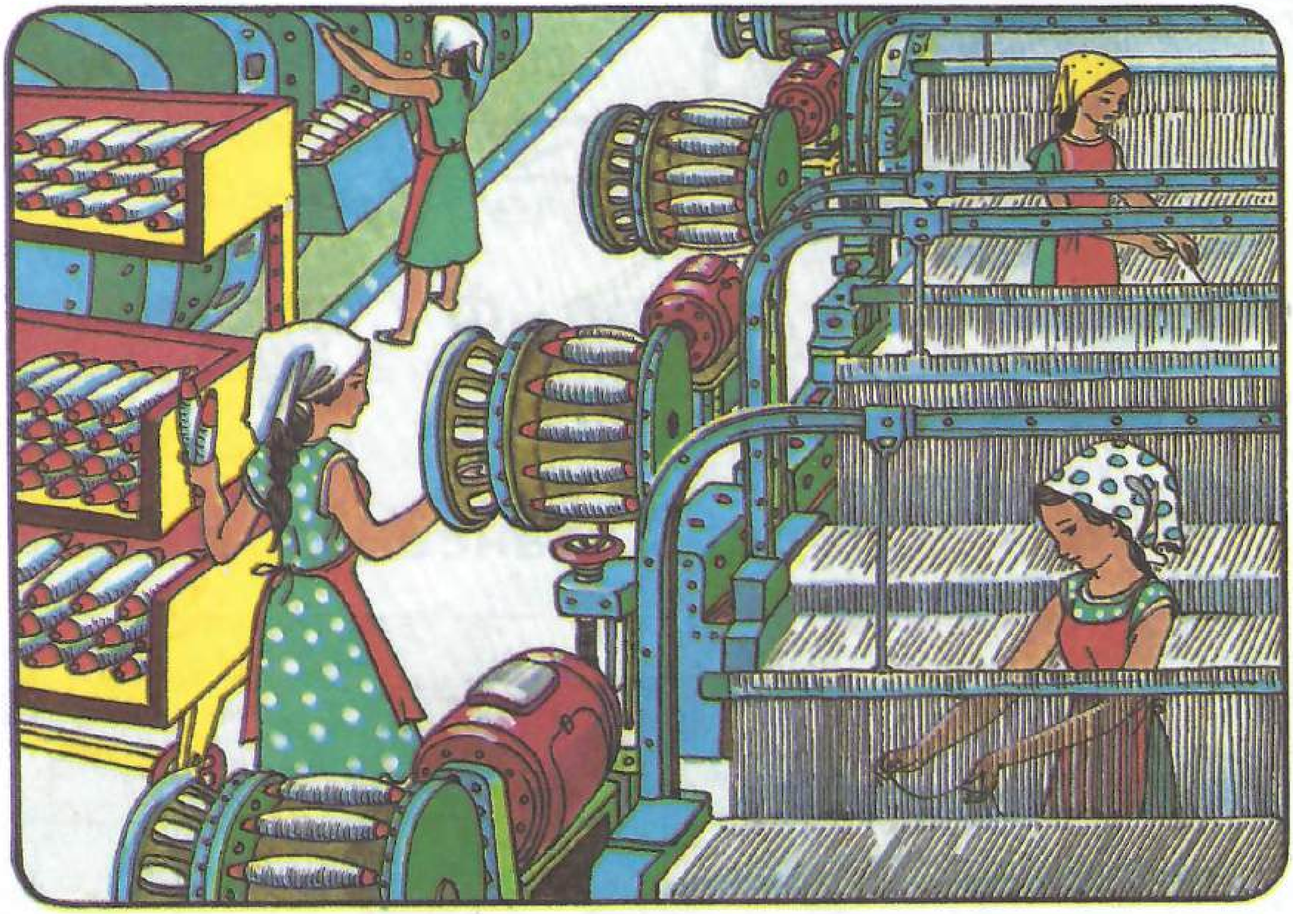

Фабрикада.

Нәфисә апа фабрикада эшли. Ул кофта, фуфайка, шарф бәйли.

Вафаның әтисе — шофёр. Ул фабрикадан киемнәрне кибетләргә ташый.

Әлфиянең әнисе Вафирә апа аларны кибеттә сата.

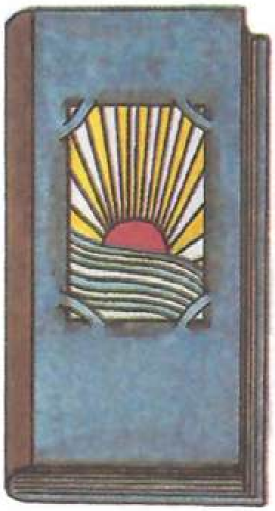

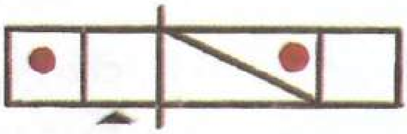

ь

ал | ма **ба ¦ л | та** **я ¦ т | ма**

аль | бо ¦ м **па ¦ ль | то** **я ¦ ть | мә**

Ильяс белән Гыйльман — укучы. Алар яшелчә үстерделәр. Мул уңыш алдылар. Мәктәптәге уңыш бәйрәмендә яшь бакчачыларны альбом белән бүләкләделәр.

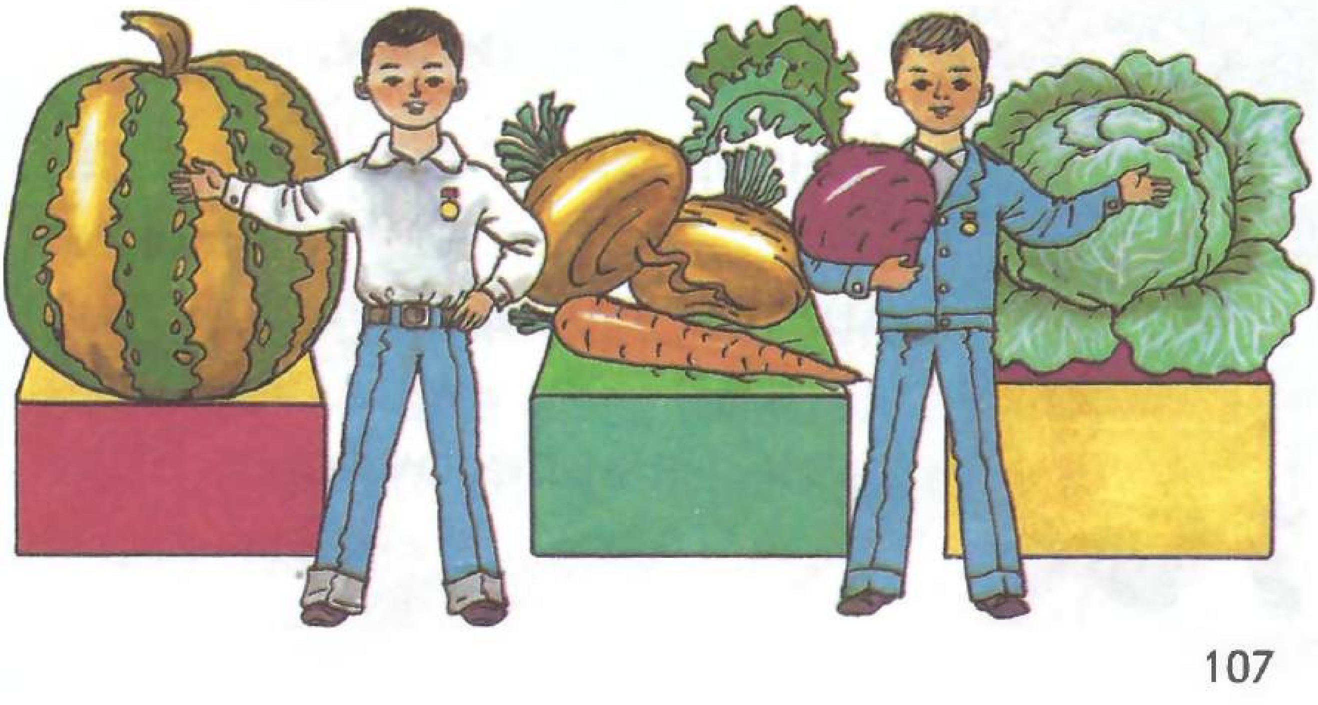

дө ¦ нь | я   Мә ¦ рь | я ¦ м   Әхь | я ¦ р

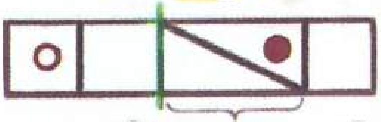

И ¦ ль | я ¦ с

Бүген дөнья ямьле.

Сигезенче март — әниләр бәйрәме. Ильяс әнисенә альбом бүләк итте. Мәрьям апасы яулык чигеп бирде.

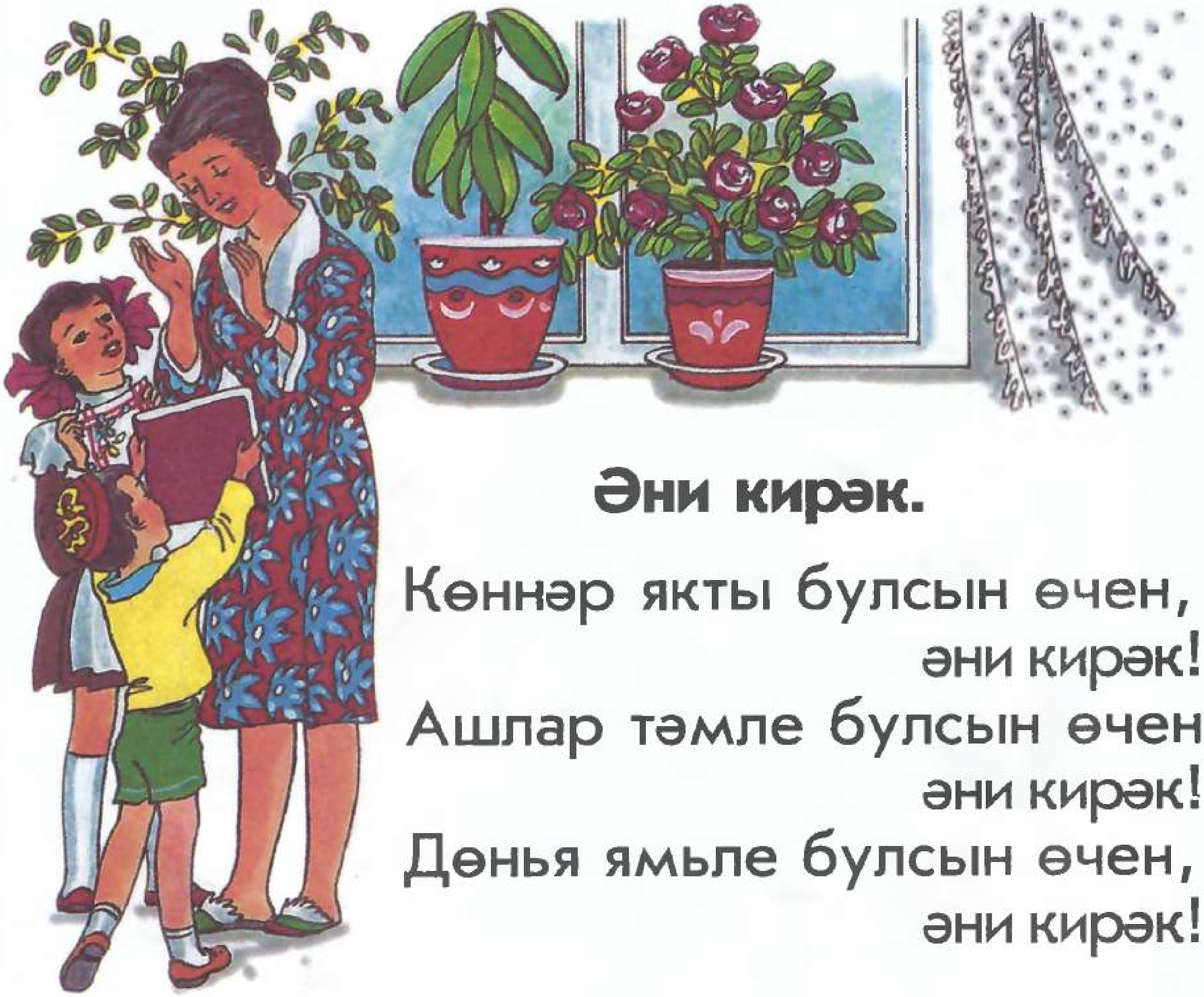

Әни кирәк.

Көннәр якты булсын өчен,
әни кирәк!
Ашлар тәмле булсын өчен,
әни кирәк!
Дөнья ямьле булсын өчен,
әни кирәк!

Жж

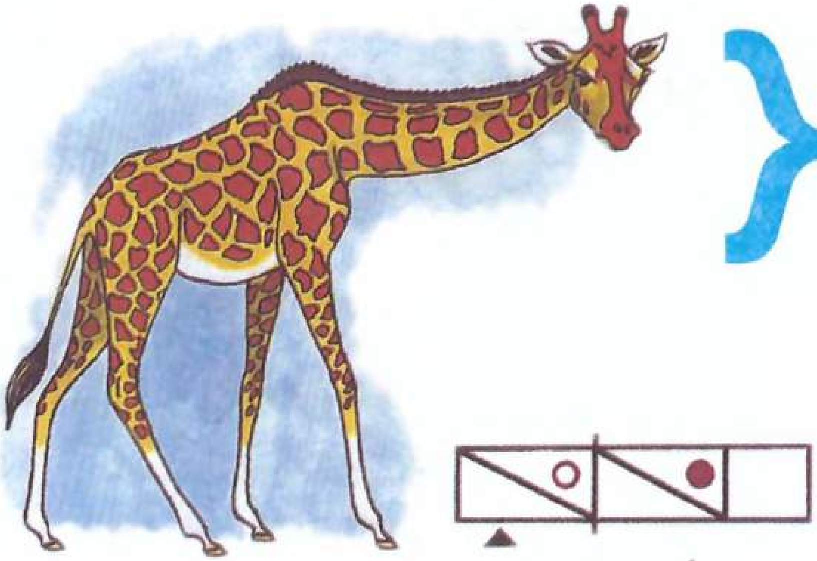

жа
жу
жи

Жираф көньякта яши. Ул яфрак ашый. Жираф бездә зоопаркта гына була.

Нәрсә бу?

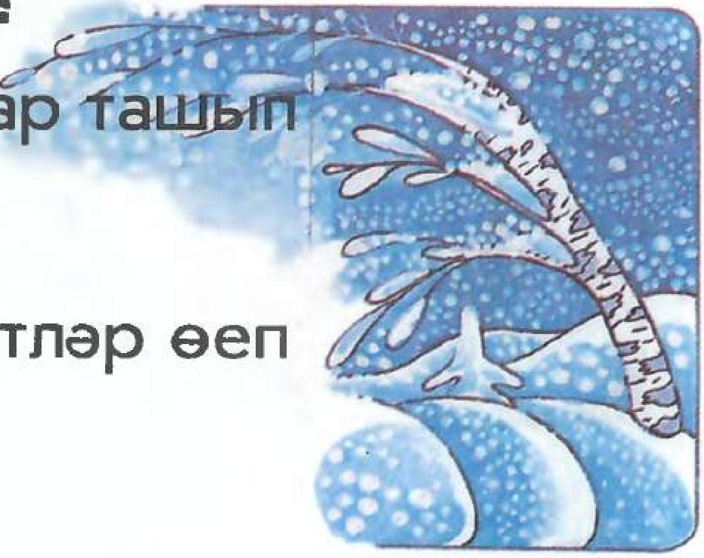

Илләр ашып, карлар ташып
Выжылдыйбыз:
— Выж-ж-ж!..
Юллар көрәп, көртләр өеп
Ыжылдыйбыз:
— Ыж-ж-ж!..

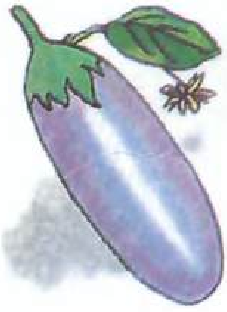

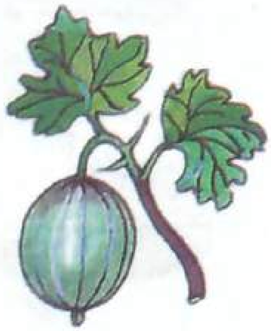

Баклажан, крыжовник бакчада үсә. Баклажан — яшелчә, ә крыжовник нәрсә?

жа	жи	жу	жә
ша	ши	шу	шә

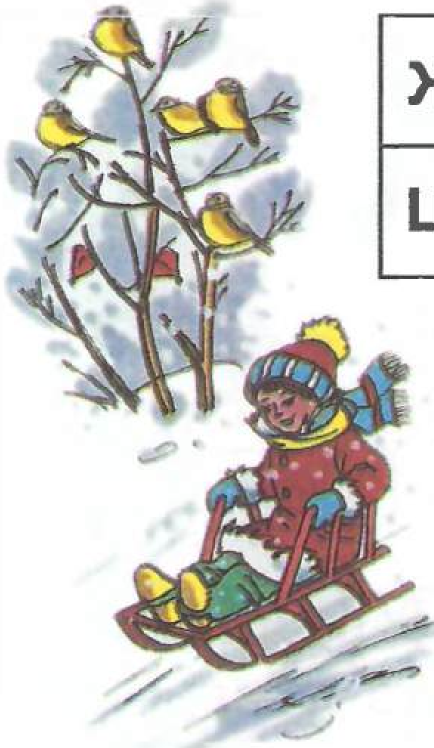

Тал-тирәкләр арасыннан
Карны ярып чыж да чыж,
Карасана, бара чана,
Оча чана выж да выж!

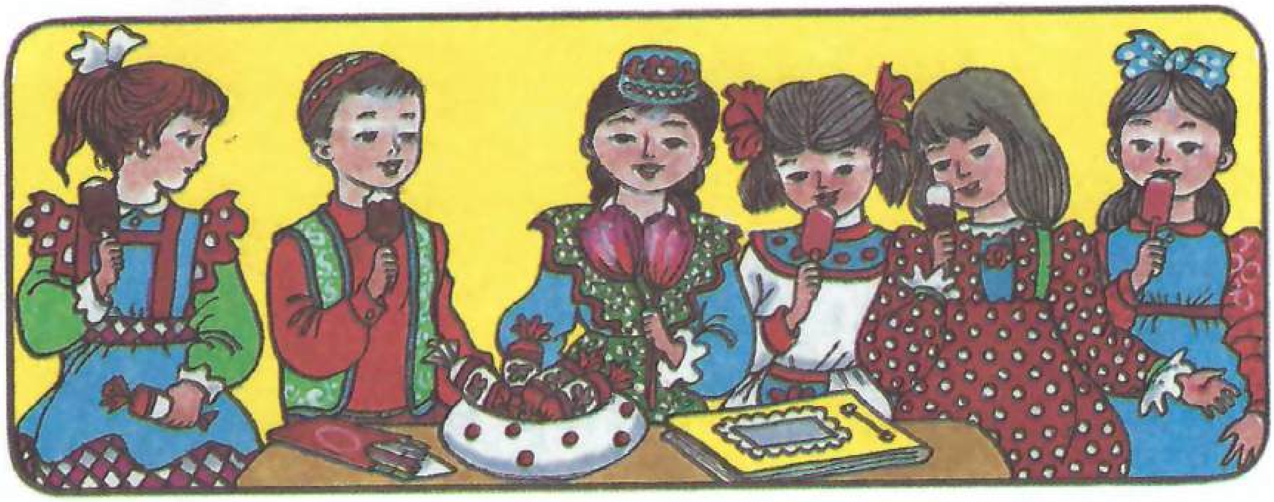

Бүген Нәфисәнең туган көне. Балалар Нәфисәне тәбрикләделәр. Кәшифә апа балаларны конфет, өчпочмак, бәлеш белән сыйлады. Бакчада бүген бәйрәм булды.

Җҗ

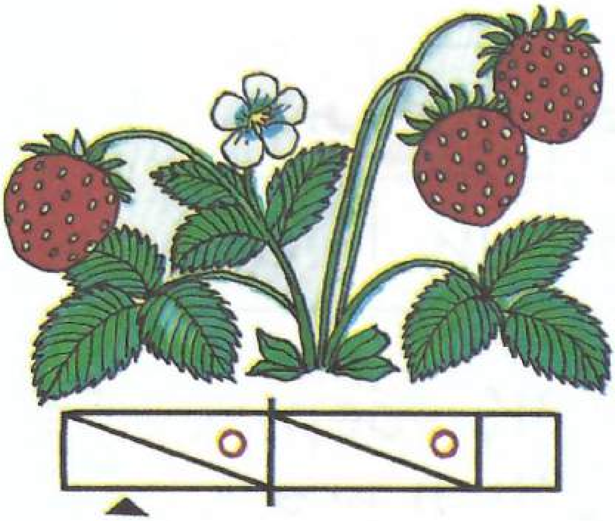

җи л   җи р   җи м

җә й   җа й   җө й

җа

җә

җы

җи

җө

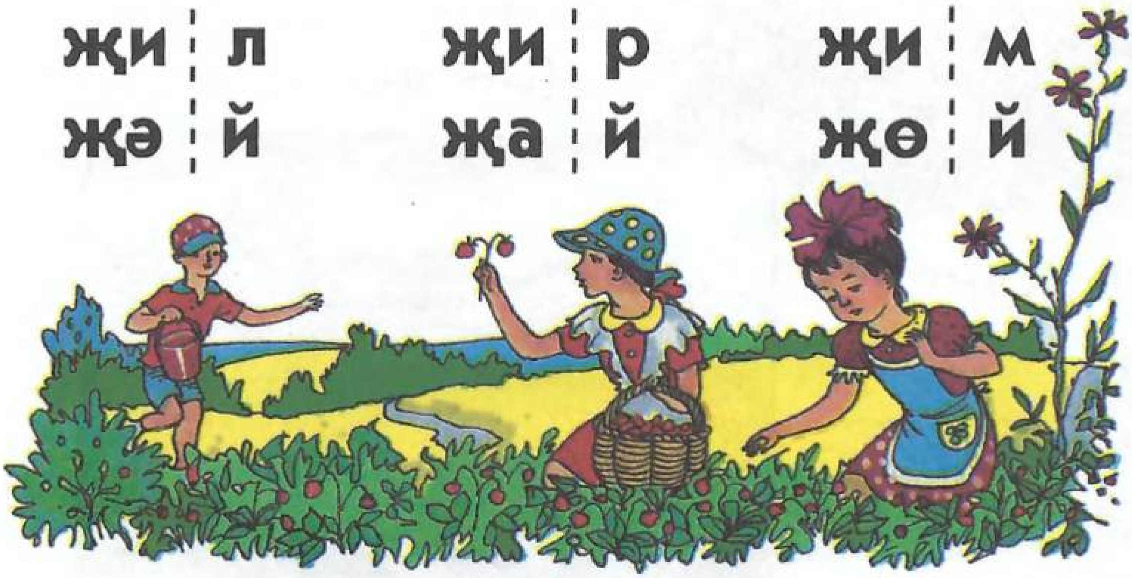

Матур җәй җитте. Көннәр җылынды. Җәмилә белән Энҗе җиләк җыя. Әнә Нәҗип тә килә. Монда җиләк күп.

Матур җәй җиткәч,
Көннәр җылыткач,
Кырга чыгарбыз,
Җиләк җыярбыз.

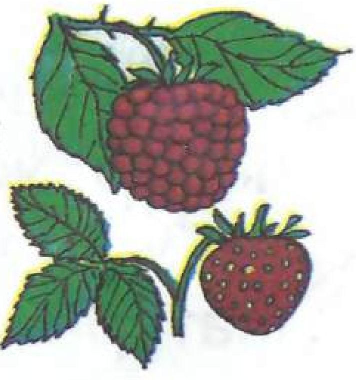

җа	җә	җы	җи	җө
ча	чә	чы	чи	чө

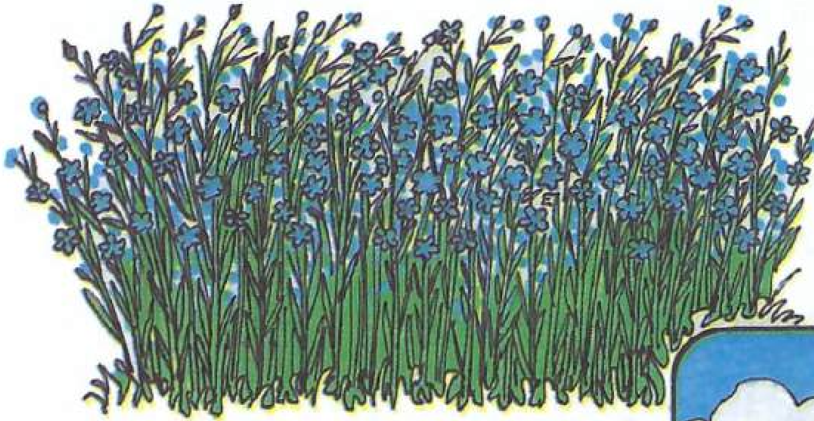

Җилбер-җилбер
Җил исә.
Җитен башын
Җил кисә.

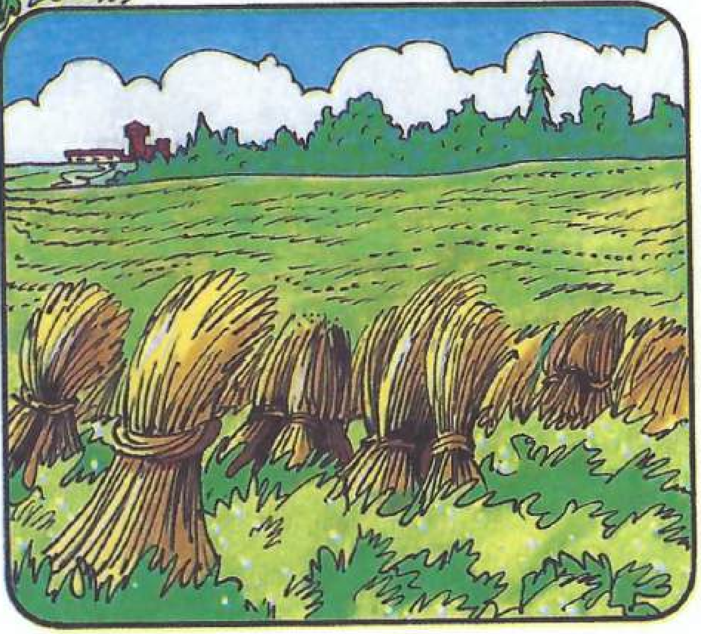

Күз җиткәндә
Җитен җырлый,
Җиз башларга
Җил тисә.

Күлмәк кайда үсә?

Игенчеләр җитен үстерәләр. Эшчеләр җитенне эрлиләр, тукыйлар. Тегү фабрикасында тегүче апалар матур-матур күлмәкләр тегәләр.

Һһ

һа һә һи

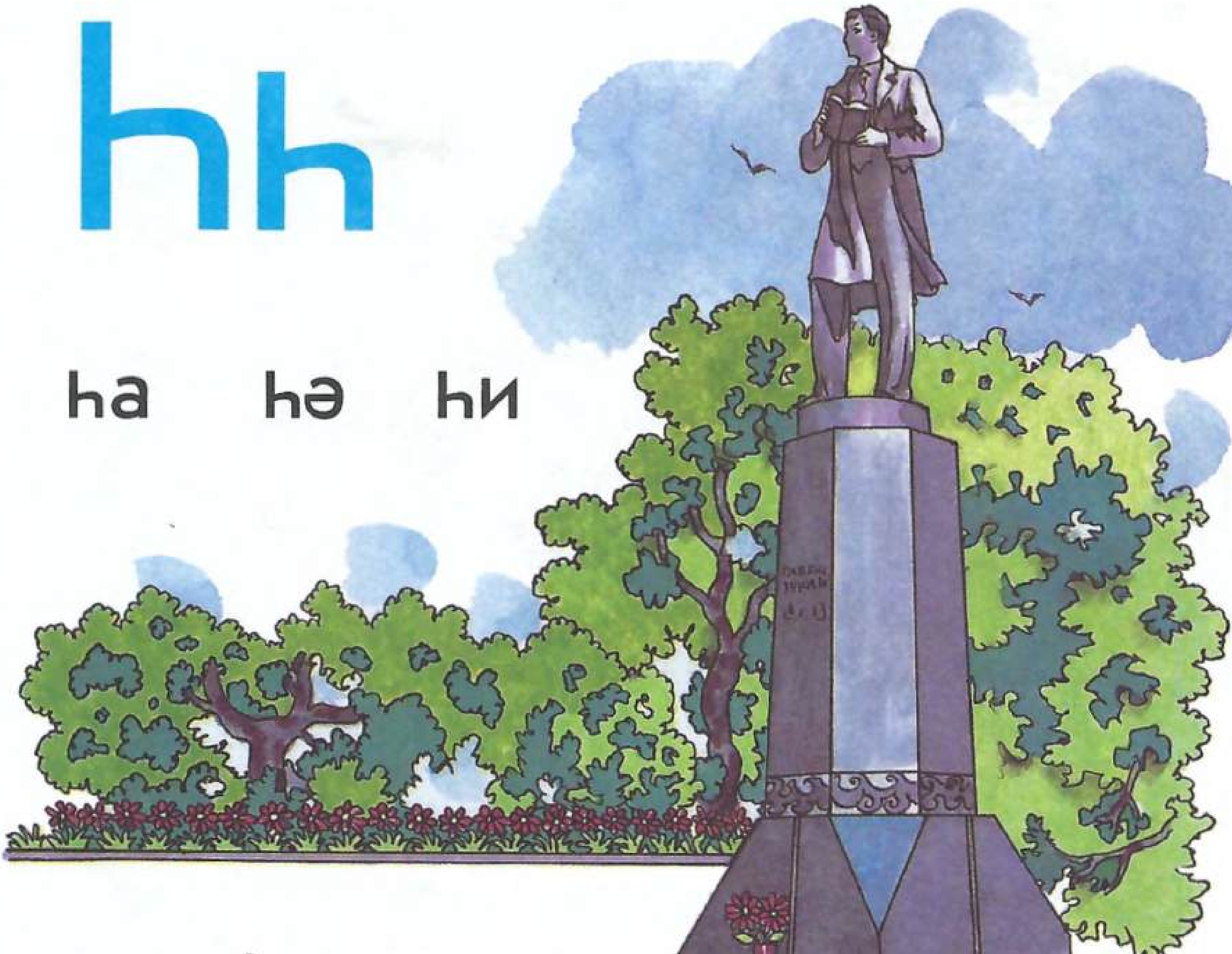

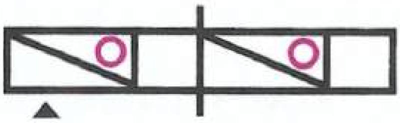

һә ¦ м **һә ¦ й | кә ¦ л**
һә ¦ р **шә | һә ¦ р**

Казан шәһәрендә һәйкәлләр күп. Менә халык шагыйре Габдулла Тукай һәйкәле. Казанның матур мәйданында шагыйрь Муса Җәлилнең һәйкәле тора.

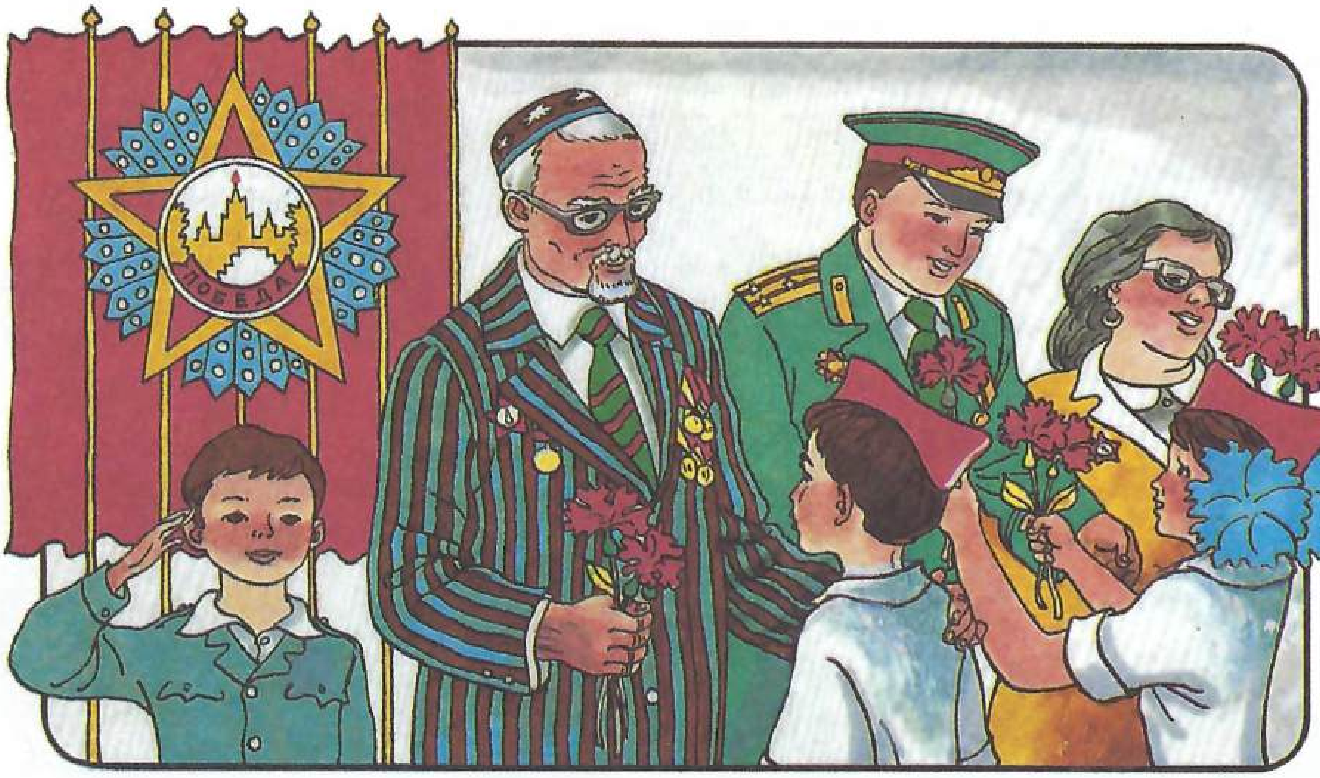

Җиңү көне.

Бөек Ватан сугышы ветераннары шәһәр мәйданына җыелды. Заһит бабай да оныгы Илһам белән мәйданга килде. Батыр сугышчыларның күкрәген орденнар һәм медальләр бизи.

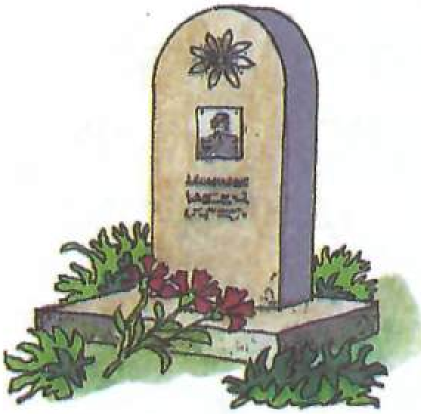

Җиңү көнендә һәркем бу һәйкәлгә чәчәк куя.

Һади, Хәния һәм Фәһимә дә һәйкәлгә чәчәк куйдылар.

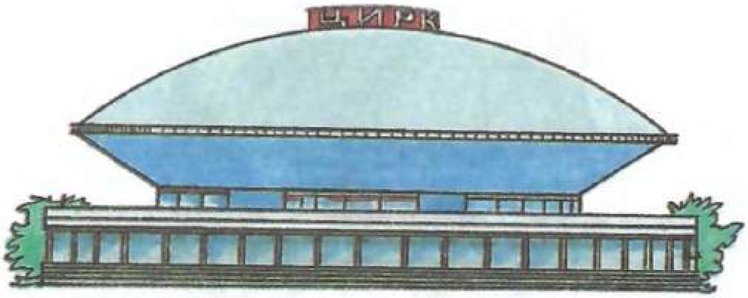

Цц

ци ¦ р ¦ к   **ко ¦ н | це ¦ р ¦ т**

Лю | ци | я   **мо | то | ци ¦ к ¦ л**

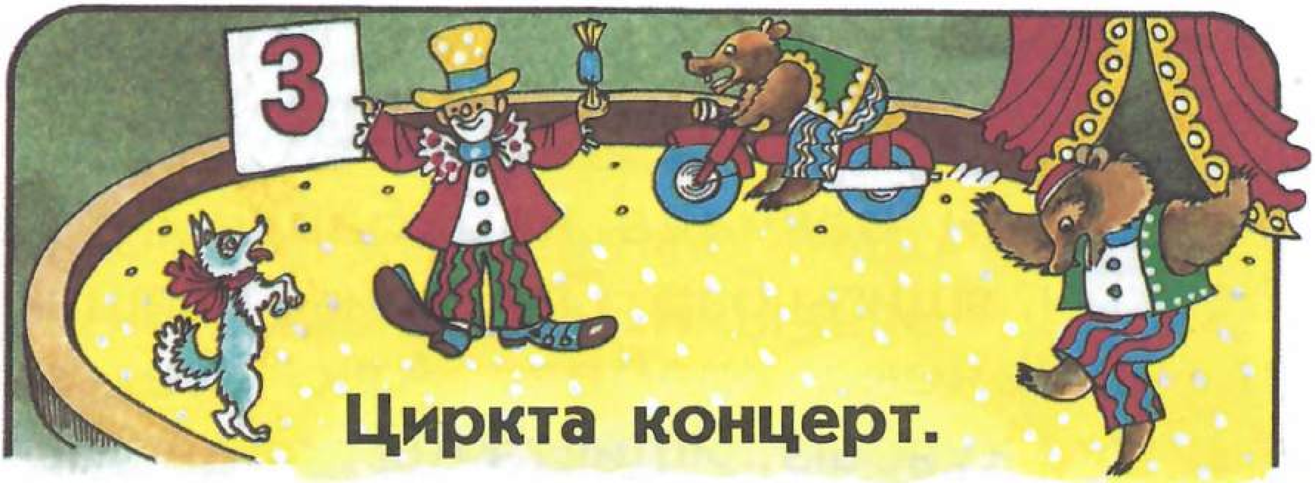

Циркта концерт.

Люция апа безне циркка алып барды. Циркта бик кызык булды. Бер аю биеде. Икенче аю мотоциклда йөрде. Эт, 3 ле цифрга карап, өч тапкыр өрде. Циркта концерт та булды.

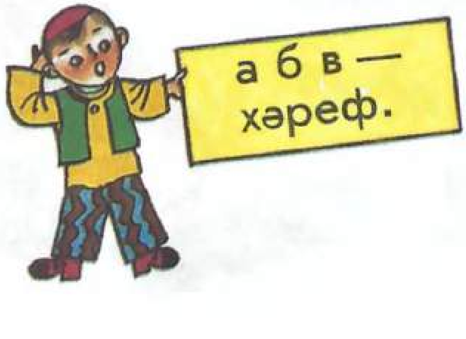

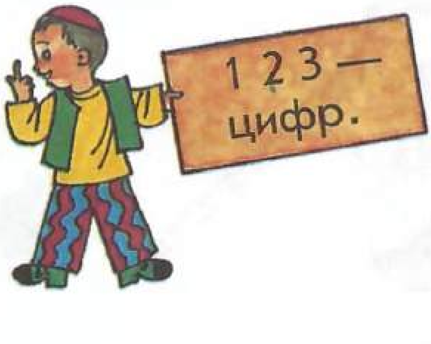

Щщ

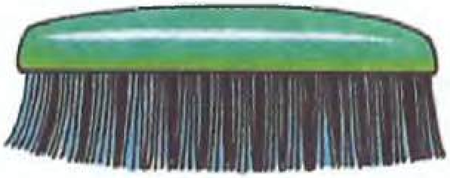

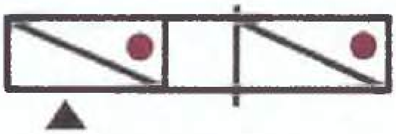

щи

щё ¦ т | ка

п ¦ ла ¦ щ

бо ¦ р ¦ щ

Балалар бакчасы.

Безнең бакчада һәр баланың үз шкафы, ящигы бар. Пальтоны, плащны шкаф эченә эләбез. Аяк киемен ящикка куябыз. Ящикта щётка да бар. Бакчада безгә ботка, щи, борщ ашаталар, компот эчерәләр. Без анда укыйбыз, рәсем ясыйбыз, җырлыйбыз, биибез, уйныйбыз.

Кайсы нинди щётка?

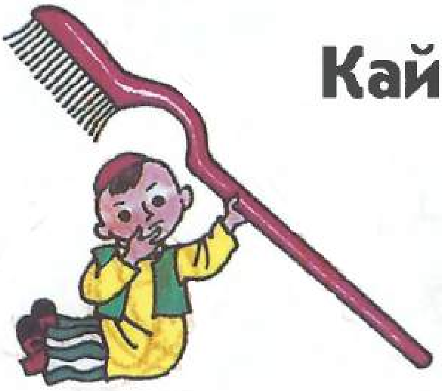

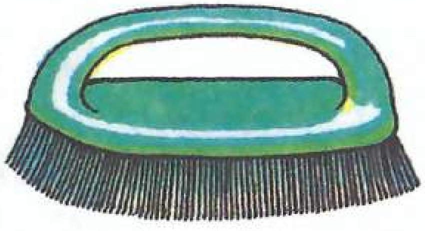

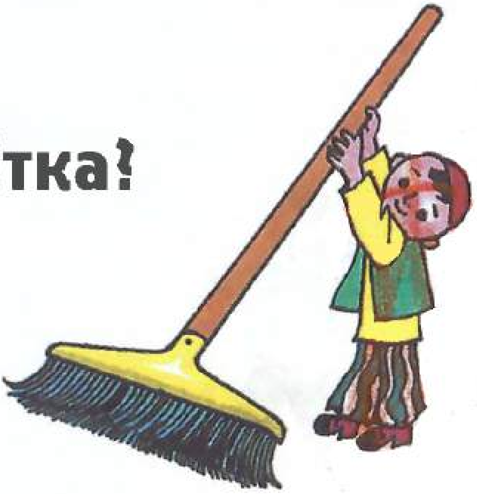

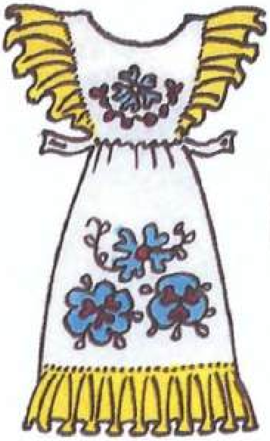

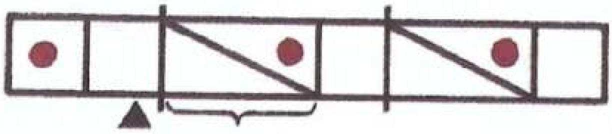

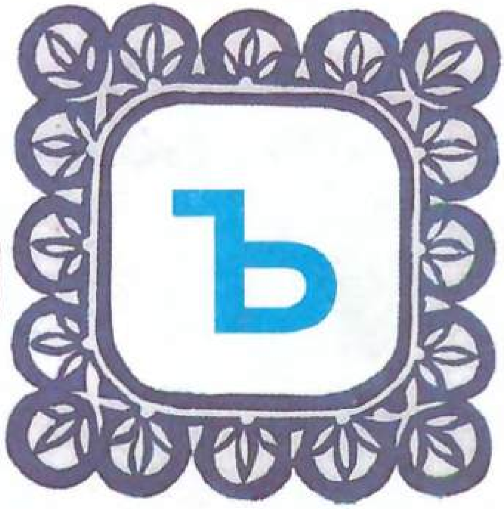

алъ | я ¦ п | кы ¦ ч **Сә ¦ гъ | дә**
ку ¦ лъ | ю | гы ¦ ч **Рә | фи ¦ къ**

Уңган кыз.

Сәгъдә кечкенә ләгәндә курчагының алъяпкычын юды.

Абыйсы Рәфикъның кулъяулыгын да чайкап алды. Өстәлгә ашъяулык җәйде. Гаиләдә эшкә яраганын күреп, әнисе бик куанды. Рәфикъ абыйсы да Сәгъдәгә рәхмәт әйтте.

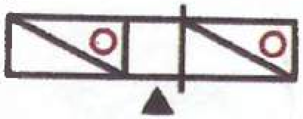

Табышмак.

Ак ашъяулык таптык,
Җир өстенә яптык.

Һөнәрнең һәркайсы яхшы.

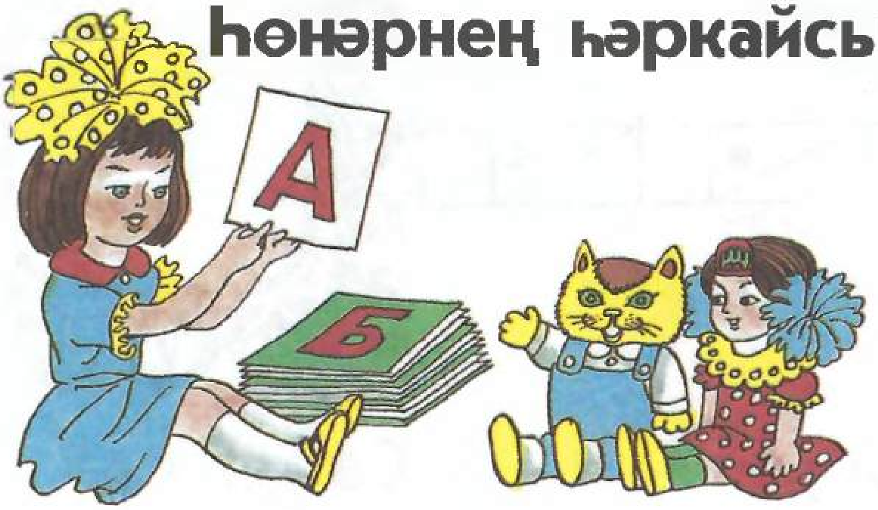

Заһидә укытучы булырга ярата.

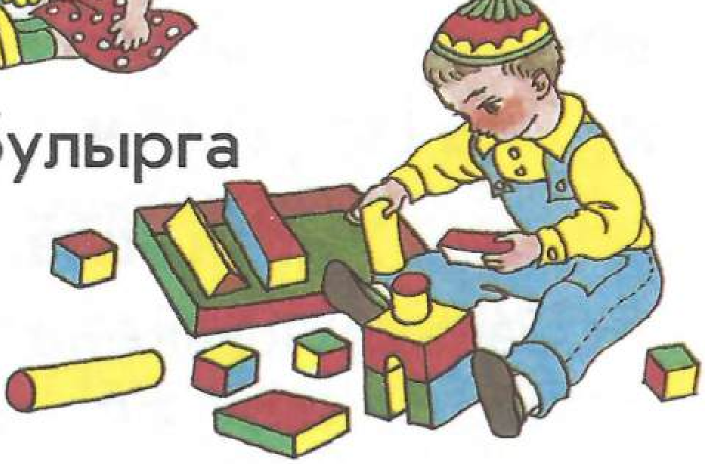

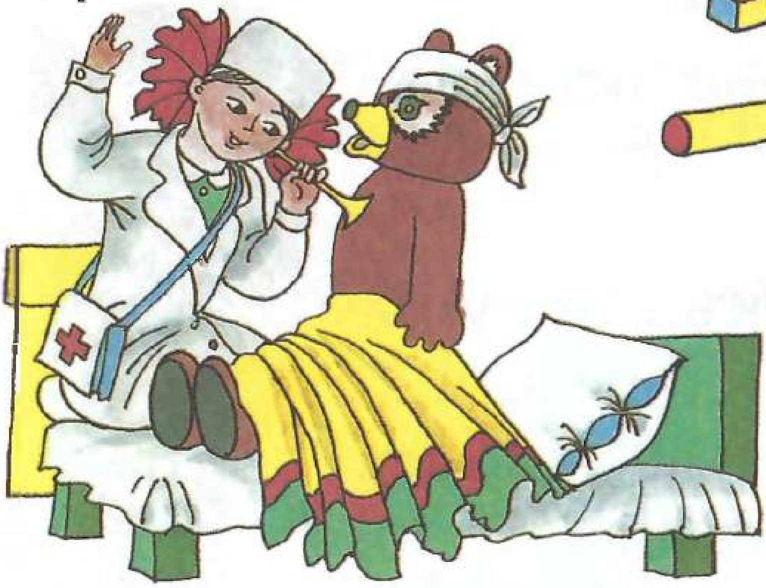

Фәһим төзүче булып уйный.

Маһирә табибә булырга уйлый.

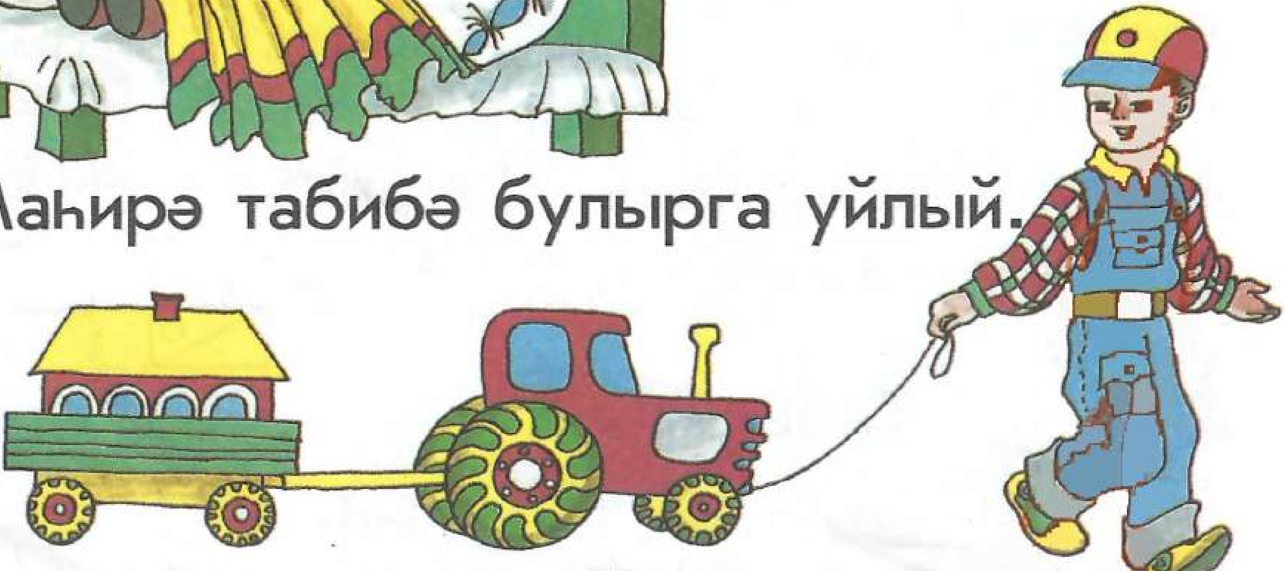

Ә Хафиз кем булырга тели?

ӘЛИФБА
ГАБДУЛЛА ТУКАЙ
ЭШ БЕТКӘЧ
УЙНАРГА ЯРЫЙ
ШӘУКӘТ ГАЛИЕВ
КЫЗЫК
НӘНИЛӘР
КИТАБЫ
КАЗАН • 1971

Әлифба.

— Әлифба, әлифба,
Беренче битеңне
Ачкан көн хәтердә
Зур бәйрәм шикелле.

Иң якын дустыбыз
Булдың син гел безнең.
Һәр хәреф елмаеп
Әйтте үз исемен.

Әлифба, әлифба,
Китәсең бит инде,
Җыр итеп җырлыйбыз
Иң соңгы битеңне.

Разил Вәлиев.

Учебное издание

Валитова Рамзия Гилязовна
Вагизов Салей Гататович

АЛИФБА

БУКВАРЬ ДЛЯ 1 КЛАССА
ЧЕТЫРЁХЛЕТНЕЙ НАЧАЛЬНОЙ ТАТАРСКОЙ ШКОЛЫ

Казань. Издательство «Магариф». 2004

На татарском языке

Уку-укыту басмасы

Вәлитова Рәмзия Гыйләҗевна
Вагыйзов Сәләй Гататович

ӘЛИФБА

ДҮРТЬЕЛЛЫК БАШЛАНГЫЧ ТАТАР МӘКТӘБЕНЕҢ
1 нче СЫЙНЫФЫ ӨЧЕН ДӘРЕСЛЕК

Редакторы *Р. И. Раскулова*
Бизәлеш редакторы *Л. С. Золондинова*
Техник редакторы һәм компьютерда биткә салучысы *Л. М. Тилк*
Рәсемнәрне компьютерда эшкәртүче *Э. Ф. Нурмөхәммәтова*
Корректоры *Т. Н. Сәгъдуллина*

Оригинал-макеттан басарга кул куелды 03.06.2004. Форматы $70 \times 90^{1}/_{16}$.
Офсет кәгазе № 1. «Журнальная рубленая» гарнитурасы.
Шартлы басма табагы 8,78 + өст. 6. 0,59 + форз. 0,29.
Нәшер-хисап табагы 9,2 + өст. 6 0,5 + форз. 0,48.
Тиражы 29 000 д. Заказ К-4/116.

«Мәгариф» нәшрияты. 420111. Казан, Бауман урамы, 19.
Тел./факс (8432) 92-57-48.
http://magarif.kazan.ru
E-mail: magarif @mail.ru

ДУП «Полиграфия-нәшрият комбинаты».
420111. Казан, Бауман урамы, 19.

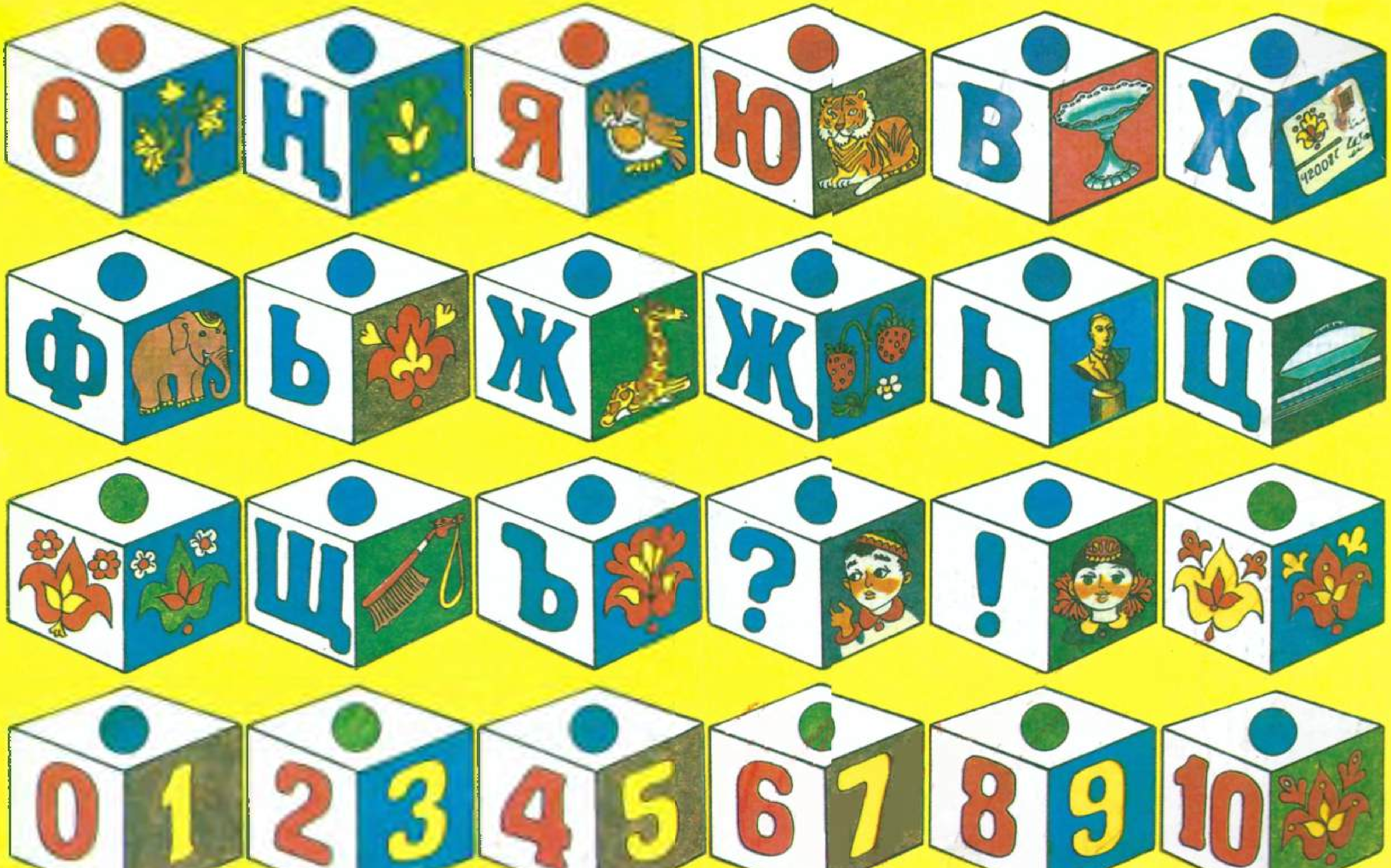
Ө
Ң
Я
Ю
В
Х
Ф
Ь
Ж
Җ
Һ
Ц
Щ
Ъ
?
!
0
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10

МТ
СӘТ
КАМАЗ

«МӘГАРИФ» НӘШРИЯТЫ